

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen. Vidare föreslås det att lagen om yrkesutbildning och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ändras. Propositionen hänför sig till de skrivningar i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering som gäller en reform av finansieringsmodellen för yrkesutbildning och verksamhetsstyrningen.

I propositionen föreslås ett åttaårigt försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen. Till försöket väljs högst 40 utbildningsanordnare vars anordnartillstånd ersätts med försökstillstånd för viss tid. Enligt förslaget har en anordnare av yrkesutbildning som fått försökstillstånd i regel rätt att ordna alla examina som ingår i examensstrukturen för yrkesutbildning. Därtill kan vid behov även arbetskraftsutbildning eller utbildning på engelska ordnas. Enligt förslaget förhandlar undervisnings- och kulturministeriet vart fjärde år med utbildningsanordnarna om målen för utbildningens genomslag och kvalitet. Målen skrivs in i ett avtal mellan undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren, och uppnåendet av målen följs upp under försöket.

Enligt förslaget reformeras finansieringssystemet för yrkesutbildning så att det anslag för yrkesutbildning som ingår i statsbudgeten i fortsättningen består av kalkylerad basfinansiering, som baserar sig på utfall, och finansiering efter prövning. Enligt förslaget förenklas finansieringsmodellen och dess styrande effekt förbättras genom att vissa viktnings- och höjningsfaktorer och deras koefficienter gallras bort samt genom att de återstående viktnings- och höjningsfaktorerna som jämnar ut kostnadseffekterna koncentreras till studerandeårsfinansieringen.

I propositionen föreslås att studierna som stöder studiefärdigheterna ersätts med rätt till stöd för lärandet, vilket är en stödform med låg tröskel. Vidare föreslås att den studerandes rätt till särskilt stöd ses över genom att den studerandes rätt till specialundervisning stärks.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft dels den 1 januari 2025 och dels den 1 januari 2026 och den 1 augusti 2026. Lagen om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen avses gälla till den 31 december 2033.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Verksamhetsstyrningen inom yrkesutbildningen	6
2.1.1 Resultaten för verksamhetsstyrningen från brainstormingen på webben	6
2.1.1 Anordnartillstånd för examina och utbildning	6
2.1.2 De rättigheter och skyldigheter som fastställs i anordnartillståndet	7
2.1.3 Processen för ansökan om ändring av anordnartillstånd	9
2.1.4 Processen för anordnartillstånd och ändringar i verksamhetsmiljön	10
2.2 Personalutbildning och övrig yrkesutbildning	12
2.2.1 Personalutbildning	12
2.2.2 Övrig yrkesutbildning	12
2.3 Finansieringssystemet för yrkesutbildningen	13
2.3.1 Allmänt om finansieringssystemet	13
2.3.2 Basfinansiering	15
2.3.2.1 Studerandeår	15
2.3.2.2 Studerandeårens viktning och koefficienter	16
2.3.2.3 Förhöjning efter prövning av basfinansieringen.....	18
2.3.2.4 Förhöjning efter prövning som beviljas för att stöda yrkesutbildning för idrottare.....	19
2.3.3 Prestationsbaserad finansiering	19
2.3.4 Genomslagsfinansiering	20
2.3.5 Strategifinansiering	21
2.3.6 Resultaten för finansieringssystemet vid brainstormingen på webben.....	21
2.4 Stöd för lärandet	21
2.4.1 Samrådet med unga personer om utvecklingen av stödet för lärandet	22
2.4.2 Resultaten för stödet för lärandet vid brainstormingen på webben om yrkesutbildningen	23
2.4.3 Studier som stöder studiefärdigheterna	23
2.4.4 Särskilt stöd inom yrkesutbildningen	24
2.4.5 Krävande särskilt stöd inom yrkesutbildningen	25
2.4.6 Avvikelse från kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet	26
2.4.7 Beslut om särskilt stöd och avvikelse	26
2.4.8 Studiesociala förmåner för en studerande som får särskilt stöd	26
3 Målsättning	26
4 Förslagen och deras konsekvenser	27
4.1 De viktigaste förslagen	27
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	29
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	29
4.2.1.1 Konsekvenser för statsfinanserna och den kommunala ekonomin	29
4.2.1.2 Konsekvenser för utbildningsanordnarnas ekonomi	30

4.2.2 Samhälleliga konsekvenser.....	40
4.2.2.1 Konsekvenser för utbildningsanordnarna	40
4.2.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	42
4.2.2.3 Konsekvenser för kommunerna, regionerna och landsbygden.....	42
4.2.2.4 Konsekvenser för arbets- och näringslivet	43
4.2.2.5 Konsekvenser för studerande, läropliktiga och unga personer	44
4.2.2.6 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning.....	45
4.2.2.7 Konsekvenser för samer	46
4.2.2.8 Språkliga konsekvenser	46
5 Alternativa handlingsvägar.....	46
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	46
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	48
5.2.1 Stöd för lärandet	48
5.2.2 De olika ländernas styrningssystem.....	51
6 Remissvar	57
6.1 Remissförfarandet.....	57
6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen.....	65
7 Specialmotivering.....	66
7.1 Lag om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen.....	66
7.2 Lagen om yrkesutbildning	76
7.3 Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	80
7.4 Lag om nationella studie- och examensregister.....	84
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	84
9 Ikraftträdande	87
10 Verkställighet och uppföljning	87
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	88
LAGFÖRSLAG.....	94
1. Lag om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildning	94
2. Lag om ändring av lagen om yrkesutbildning	99
3. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	104
4. Lag om ändring av 9 § i lagen om nationella studie- och examensregister.....	109
BILAGOR	111
PARALLELLTEXTER.....	111
2. Lag om ändring av lagen om yrkesutbildning	111
3. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	120
4. Lag om ändring av 9 § i lagen om nationella studie- och examensregister.....	131
FÖRORDNINGSGRUND.....	133
Undervisnings- och kulturministeriets förordning om beräkningsgrunderna för finansiering för yrkesutbildning	133
Undervisnings- och kulturministeriets förordning om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen	145

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I enlighet med statsminister Petteri Orpos regeringsprogram är målet för yrkesutbildningen att säkerställa att alla studeranden har tillräckliga yrkesmässiga och kulturella färdigheter samt arbetslivsfärdigheter för att efter studierna fortsätta till arbetslivet eller fortsätta studier. För närvarande blir fler än var tionde av dem som avlagt yrkesinriktad grundexamen arbetslösa efter utexamineringen. Tyngdpunkten inom yrkesutbildning för vuxna ligger på en långvarig utbildning för grundexamen, vilket begränsar antalet personer som deltar i utbildningen. Yrkesutbildningens dubbla roll i utbildningen av läropliktiga och de vuxnas kontinuerliga lärande har identifierats i regeringsprogrammet. I regeringsprogrammet betonas yrkesutbildningens betydelse för att svara på kompetensbehoven i arbetslivet och sysselsättningen efter utbildningen.

I regeringsprogrammet konstateras att regeringen reformerar finansieringsmodellen för yrkesutbildningen. Utbildningsanordnarnas incitament stärks så att de studerande avlägger studier, utexamineras, sysselsätts och fortsätter till fortsatta studier efter utexamineringen. Indikatorerna för genomslagsfinansieringen utvecklas och uppföljningen av den uppdateras. Finansieringsmodellen skapar också incitament för studerande att avlägga kompetenshelheter som är mindre än examina och som svarar mot stärkandet av förutsättningarna för kontinuerligt lärande och det regionala arbetskraftsbehovet. Regeringen ser över verksamhetsstyrningen inom yrkesutbildningen genom att stärka genomslagskraften och resultaten samt genom att säkerställa neutraliteten i fråga om utbildningsanordnare. Särdragen inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen beaktas.

För att trygga försörjningsberedskapen ska det inom yrkesutbildningen säkerställas att kompetensbehoven inom de kritiska branscherna tillgodoses i tillräcklig utsträckning. Utbudet av studieinnehåll på engelska inom yrkesutbildningen ökas och samtidigt säkerställs möjligheten till tillräckliga studier i de inhemska språken. Regeringen stärker ställningen för idrottsläroanstalter på andra stadiet. Finansieringen av idrottsläroanstalter görs permanent.

Målet med statsminister Orpos regeringsprogram är också att förtydliga stödet för lärandet och harmonisera kedjan av stöd för lärandet från småbarnspedagogiken till andra stadiet.

1.2 Beredning

Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte en arbetsgrupp med sektioner för att bereda förslag enligt regeringsprogrammet för att reformera finansieringen av yrkesutbildningen och styrningen av verksamheten samt för att uppnå andra mål som gäller utveckling av yrkesutbildningen. Arbetsgruppen har tillsatts för tiden mellan den 1 oktober 2023 och den 31 december 2024. Arbetsgruppen har till uppgift att i enlighet med regeringsprogrammet bereda förslag till reformering av finansieringssystemet för yrkesutbildning, revidering av utbildningsanordnarnas verksamhetsstyrning, bättre inriktning av utbildningsutbudet i enlighet med arbetslivets behov, öppnande av möjligheten till uppdragsutbildning, inriktning av examensutbildningen för vuxna på utbildning som höjer utbildningsnivån eller förbättrar arbetsmarknadsställningen samt på avläggande av kompetenshelheter som är mindre än examina, en skyldighet att fortsätta språkutbildningen för invandrare för att uppfylla språkkunskapskravet.

Undervisnings- och kulturministeriet har också tillsatt en arbetsgrupp för att utveckla stödet för lärandet i gymnasiet och yrkesutbildning, vars uppgifter är att bereda förslag enligt statsminister Orpos regeringsprogram. Arbetsgruppen har tillsatts för tiden mellan den 1 oktober 2023 och den 31 december 2024. Arbetsgruppen har till uppgift att i enlighet med regeringsprogrammet utarbeta förslag till förenhetligande av stödet för lärandet inom gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen med beaktande av utveckling av studiehandledningen, tidig upptäckt av stödbehov och ordnande av olika stödformer på andra stadiet, tryggnad av behövligt stöd och handledning samt multiprofessionellt stöd för studerande på andra stadiet och pedagogiska stödåtgärder, handledning och övergripande stödande av den studerandes välbefinnande.

För att främja beredningen av ärendet startade undervisnings- och kulturministeriet i september 2023 en brainstorming på webben för att utveckla gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen. Brainstormingen på webben producerades av Fountain Park och de frågor som behandlades baserade sig på målen i regeringsprogrammet. Med brainstormingen på webben inkluderades i hög grad yrkesutbildningens och gymnasiernas ledning, personal och intressentgrupper för att fundera på framtiden för utbildningen på andra stadiet.

Undervisnings- och kulturministeriet ordnade ett samråd om utvecklingen av stödet för lärandet med studerandena. Samrådet genomfördes av Fountain Park och det ordnades mellan den 22 november och den 13 december 2023. Sammanlagt inkom 6 552 svar, varav 4 005 gavs av studeranden inom gymnasieutbildningen och 2 352 av studeranden inom yrkesutbildningen. Studerandena fick frågor om huruvida stöd för lärandet de hade fått för sina studier och hur stödet svarat på deras behov och huruvida stöd de önskar att de hade fått för studierna.

Undervisnings- och kulturministeriet ordnade den 17 januari 2024 ett seminarium om yrkesutbildningens framtid för utbildningsanordnare. Vid evenemanget presenterades de planerade ändringarna och hördes utbildningsanordnarnas synpunkter.

Utlåtanden om utkastet till regeringsproposition har begärts i bred skala av de centrala intressentgrupperna. Propositionsutkastet var på remiss mellan den 6 maj 2024 och den 16 juni 2024. Under remisstiden inkom sammanlagt 255 utlåtanden. Utlåtandesammandraget och utlåtandena kan läsas på projektsidan på propositionen med koden OKM059:00/2023.

Propositionen har bedömts av rådet för bedömning av lagstiftningen. Bedömningsrådet gav ett utlåtande om propositionen den 29 augusti 2024 och utlåtandet av rådet kan läsas på adressen <file:///C:/Users/03003733/Downloads/Arviointineuvoston%20lausunto%20ammatillisen%20koulutuksen%20kokeilulaista.pdf>.

Regeringens proposition har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning. I propositionen har förhandlingar enligt lagen om förhandlingsrätt för innehavare av kommunala tjänster (389/1944) förts, liksom förhandlingar enligt 9 § i sametingslagen (974/1955).

Beredningsunderlaget till regeringens proposition finns i den offentliga webbtjänsten på adressen <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM059:00/2023>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Lagen om yrkesutbildning (531/2017) innehåller bestämmelser om ordnande av yrkesutbildning. Det finns bestämmelser om finansieringen av yrkesutbildningen i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009).

2.1 Verksamhetsstyrningen inom yrkesutbildningen

2.1.1 Resultaten för verksamhetsstyrningen från brainstormingen på webben

Undervisnings- och kulturministeriet ordnade ett samråd med intressentgrupperna inom yrkesutbildningen och samlade in åsikter för att utveckla utbildningen på andra stadiet i enlighet med målen i regeringsprogrammet. Fountain Park genomförde samtidigt en brainstorming på webben om gymnasie- och yrkesutbildningen mellan den 28 september och den 17 oktober 2023.

De centrala förslag som lades fram om verksamhetsstyrningen av yrkesutbildningen vid brainstormingen på webben gällde samarbetet mellan utbildningen och arbetslivet. Önskemålet är att samarbetet intensifieras ytterligare i och med AN2024-reformen. I fråga om samarbetet framlyftes utvecklingsobjekt såsom identifiering av behoven i arbetslivet, utveckling av utbildningen för att svara på nuvarande och framtida arbetskraftsbehov samt studerandenas möjligheter till lärande i arbetslivet. En förutsättning för att beakta arbetskrafts- och kompetensbehoven bättre än för närvarande är att processerna för anordnartillstånd utvecklas. Dessutom konstaterades att fler möjligheter till regionala överenskommelser behövs, också med beaktande av utbudet av examina på engelska.

2.1.1 Anordnartillstånd för examina och utbildning

Ordandet av yrkesutbildning baserar sig på ett anordnartillstånd som beviljas av undervisnings- och kulturministeriet. Anordnartillstånd kan efter ansökan beviljas en kommun, samkommun, registrerad sammanslutning eller stiftelse. Examina och utbildning enligt lagen om yrkesutbildning kan genom beslut av undervisnings- och kulturministeriet också ordnas vid en statlig läroanstalt eller med stöd av ett fördrag som Finland har ingått.

Bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av anordnartillstånd finns i 28 § i lagen om yrkesutbildning, enligt vilken en förutsättning för beviljande av ett anordnartillstånd är att examina och utbildning behöver ordnas med tanke på de riksomfattande och regionala kompetensbehoven samt utbudet av examina och utbildning. Examina eller utbildning får inte ordnas för att uppnå ekonomisk vinst. Anordnartillstånd kan beviljas en sökande som med tanke på fullgörandet av den uppgift som ansökan gäller har behövligt kunnande och tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet samt ekonomiska och operativa förutsättningar att på ett ändamålsenligt sätt ordna examina och utbildning i enlighet med denna uppgift. Vid bedömningen av förutsättningarna beaktas verksamhetens kvalitet, effektivitet och resultat. Undervisnings- och kulturministeriet ska i samband med beslut som gäller beviljande av anordnartillstånd se till att tillstånden sammantaget säkerställer tillräcklig tillgång till yrkesutbildning.

Det finns sammanlagt 135 utbildningsanordnare, av vilka en är Sameområdets utbildningscentral, som drivs av staten. En stor del av utbildningsanordnarna är väldigt små. De 50 största utbildningsanordnarna svarar för över 90 procent av studerandeåren. Undervisnings- och kulturministeriet styr anordnarna av yrkesutbildning i enlighet med lagen om yrkesutbildning genom reglering av anordnartillstånd, genom lagbaserad informationsstyrning och genom finansieringsstyrning. Via regleringen kring anordnartillstånd och finansieringssystemet påverkas inriktningen av utbildningsutbudet enligt behoven i arbets- och näringslivets olika områden och å andra sidan tryggas tillgången till utbildning i landets olika delar och på bägge nationalspråk. Undervisnings- och kulturministeriet övervakar och följer utbildningsverksamheten hos yrkesutbildningsanordnare som fått anordnartillstånd och verksamhetens lagenlighet. Förfarandena för och finansieringen av verksamhetsstyrningen

inom yrkesutbildningen är likadana för alla utbildningsanordnare, oberoende av utbildningsanordnarens storlek och verksamhetens omfattning.

2.1.2 De rättigheter och skyldigheter som fastställs i anordnartillståndet

I anordnartillståndet finns föreskrifter om det verksamhetsområde, för vars kompetensbehov utbildningsanordnarens verksamhet i första hand ansvarar för. Utbildningsanordnaren är skyldig att i enlighet med kompetensbehovet ordna examina och utbildning inom det verksamhetsområde som anges i anordnartillståndet. Vid sidan av verksamhetsområdet kan examina och utbildning också ordnas på andra ställen i Finland, dock inte i landskapet Åland. I anordnartillståndet anges minimiantalet sådana studerandeår som avses i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Anordnartillståndet kan också av särskilda skäl som hänför sig till kompetensbehovet eller ordnandet av utbildning innehålla bestämmelser om antalet studerandeår för en viss examen eller utbildning. För närvarande fattas beslut om det antal studerandeår som berättigar till utbildningsanordnarnas finansiering årligen som målinriktade studerandeår i samband med finansieringsbeslutet om statsandel för yrkesutbildning. Varje utbildningsanordnare ger inom den utsatta tiden ett förslag om antalet målinriktade studerandeår till undervisnings- och kulturministeriet. Ministeriet fattar sitt beslut inom ramen för statsbudgeten så att det målinriktade antalet studerandeår per anordnare inte får underskrida det minimiantal som angetts i anordnartillståndet.

Enligt 24 § i lagen om yrkesutbildning anges i anordnartillståndet utbildningsanordnarens undervisnings- och examensspråk. Utbildningsanordnaren ska meddela undervisning på de undervisningsspråk som anges i anordnartillståndet. En utbildningsanordnarens undervisningsspråk kan vara finska, svenska eller samiska. Utbildningsanordnaren kan också vara tvåspråkig, varvid undervisningsspråken är finska och svenska. Utöver det undervisningsspråk som anges i anordnartillståndet kan utbildningsanordnaren meddela undervisning på det andra inhemska språket, samiska, romani, teckenspråk eller något främmande språk. Med utbildningsanordnarens examensspråk avses de undervisningsspråk som anges i anordnartillståndet och de övriga språk som i anordnartillståndet anges för enskilda examina eller för handledande utbildning. I praktiken avser examensspråket det språk på vilket studeranden kan ge prov eller i övrigt påvisa sitt kunnande. Också examensintyget och övriga intyg utfärdas på examensspråket. En utbildningsanordnarens examensspråk är de undervisningsspråk som anges i anordnartillståndet och de övriga språk som i anordnartillståndet anges för enskilda examina eller för handledande utbildning. En utbildningsanordnare kan också beviljas rätt att tillhandahålla examina på ett annat språk än undervisningsspråken i tillståndet, varvid examensspråket, med avvikelse från anordnarens undervisningsspråk, kan vara till exempel finska, svenska, engelska eller ett annat främmande språk. Examen kan avläggas eller handledande utbildning genomföras på ett examensspråk som anges i anordnartillståndet. En utbildningsanordnarens examensspråk är de undervisningsspråk som anges i anordnartillståndet och de övriga språk som i anordnartillståndet anges för enskilda examina eller för handledande utbildning. En förutsättning för att en del av den arbetsrelaterade invandringen ska vara framgångsrik är att deras yrkeskunnande förstärks i Finland. I dessa fall kan en engelskspråkig examen vara motiverad. Många utbildningsanordnare har redan länge haft som mål att öka antalet examina på engelska.

I ett anordnartillstånd är det möjligt att ange rätt att som läroavtalsutbildning anordna alla examina som hör till examensstrukturen enligt 6 § (så kallad utvidgad uppgift att ordna läroavtalsutbildning) och utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen enligt 8 § 1 punkten via upphandling av utbildning enligt 30 §. Sammanlagt 39 utbildningsanordnare har i sitt anordnartillstånd en utvidgad uppgift att ordna läroavtalsutbildning. En utvidgad uppgift att ordna läroavtalsutbildning möjliggör att alla examina ordnas i form av

läroavtalsutbildning i samarbete med en utbildningsanordnare som har det detta tillstånd i sitt anordnartillstånd. Med utvidgad läroavtalsutbildning är det möjligt att snabbt och flexibelt svara på det regionala arbetskraftsbehovet. Utbildningsanordnarna kan dock inte fullt ut dra nytta av uppgiften att ordna läroavtalsutbildning, utan de ansöker ofta om en ny examen till sitt anordnartillstånd. Utbildningsanordnaren kan dock inte förutse slutresultatet av en ansökan om ändring av anordnartillståndet och handläggningstiden är ofta lång, som kortast sex månader, men i de flesta fallen över ett år, till och med 18 månader.

I anordnartillståndet är det möjligt att fastställa att utbildningsanordnaren har en skyldighet att ordna examina, utbildning som handleder för arbete och självständigt liv och utbildning enligt lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) för studeranden som är berättigade till krävande särskilt stöd och att se till att utvecklings-, handlednings- och stöduppgifterna för särskilt stöd fullgörs. I anordnartillståndet fastställs utbildningsanordnarens rätt att ordna utbildning vid en internatskola, yrkesutbildning för idrottare och fängelseundervisning.

Rätt till utbildning vid en internatskola innehas av de anordnare som hade ett anordnartillstånd för grundläggande yrkesutbildning enligt lagen om grundläggande yrkesutbildning (680/1998), som upphävts från och med den 1 januari 2018, och som drev antingen en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter (idrottsinstitut) eller någondera av ovan nämnda läroanstalter utöver sina andra yrkesläroanstalter. Rätten innehas av 30 utbildningsanordnare, varav 21 driver antingen endast en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter. I fråga om utbildning vid en internatskola fastställs i tillståndet ett maximiantal studerandeår inom ramen för minimiantalet studerandeår för anordnaren.

Yrkesutbildning för idrottare är avsedd i synnerhet för elitidrottare och den har till uppgift att möjliggöra att idrottare samtidigt kan träna målinriktat, få träning och genomgå yrkesutbildning genom att utbildningsanordnarens åtgärder stöder idrottarnas dubbla karriärer, det vill säga fullskalig träning och studier. Tillstånd till denna uppgift innehas av 17 utbildningsanordnare. Ifrågavarande utbildning kan också ordnas av andra utbildningsanordnare, men endast om uppgiften finns i utbildningsanordnarens anordnartillstånd är det möjligt för utbildningsanordnaren att få finansiering efter prövning för ifrågavarande studeranden.

Femton utbildningsanordnare har för närvarande en fängelseundervisningsuppgift. Dessa utbildningsanordnare erbjuder inom sitt verksamhetsområde yrkesutbildning enligt deras anordnartillstånd också som fängelseundervisning. En uppgift i anordnartillståndet i det nuvarande finansieringssystemet möjliggör tilläggsfinansiering som beviljas med det egentliga prestationsbeslutet utifrån fängelsestatus för studeranden inom yrkesutbildning som studerar antingen i fängelse eller utanför det. Även andra yrkesutbildningsanordnare kan ordna fängelseundervisning. Specialyrkesläroanstalternas uppgift att ordna krävande särskilt stöd omfattar också studerande som är i fängelse och behöver krävande särskilt stöd.

I anordnartillståndet kan det också bestämmas om andra skyldigheter, om tryggheten av tillgång till utbildning eller andra orsaker som hänför sig till ordnande av examina och utbildning förutsätter det. Dessutom kan anordnartillståndet innehålla bestämmelser om villkor för ordnandet av examina och utbildningar samt bestämmelser om utvecklingsuppgifter och andra uppgifter. För närvarande har en samarbetsplikt fastställts för utbildningsanordnare inom musik, anordnare med en uppgift att meddela fängelseundervisning, utbildningsanordnare som ordnar utbildning inom idrottsområdet (idrottsinstitut) och utbildningsanordnare som tillhandahåller krävande särskilt stöd.

2.1.3 Processen för ansökan om ändring av anordnartillstånd

En utbildningsanordnare kan ansöka om en ändring i sitt anordnartillstånd hos undervisnings- och kulturministeriet. Om en utbildningsanordnare ansökt om en ny examen för sitt tillstånd, bedömer arbetslivskommissionen innehållet i och kvaliteten på planen för genomförandet av bedömningen av kunnandet. Arbetslivskommissionerna är en sakkunniggrupp inom det egna verksamhetsområdet, vilken består av företrädare för arbetslivet och utbildningsanordnarna. Kommissionerna har inrättats enligt område och Utbildningsstyrelsen stöder deras arbete. Arbetslivskommissionerna har en central roll i bedömningen av de operativa förutsättningarna för utbildningsanordnarna och kvalitetssäkringen för examensutbildningen.

Enligt lagen om yrkesutbildning inrättar Utbildningsstyrelsen arbetslivskommissioner för högst tre år åt gången och utser högst nio medlemmar till varje arbetslivskommission. Medlemmarna ska företräda arbetsgivare, arbetstagare, undervisningssektorn och, om den självständiga yrkesutövningen i branschen är av betydande omfattning, självständiga yrkesutövare.

Arbetslivskommissionerna har till uppdrag att delta i kvalitetssäkringen i fråga om genomförandet av yrkesprov och i bedömningen av kunnandet och lämna uppgifter om brister de iakttagit i samband med kvalitetssäkringen till undervisnings- och kulturministeriet och på begäran ge undervisnings- och kulturministeriet utlåtanden om de enskilda utbildningsanordnarnas planer för hur bedömningen av kunnandet ska genomföras i fråga om varje examen. Arbetslivskommissionerna har dessutom till uppdrag att i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet och Utbildningsstyrelsen delta i utvecklingen av yrkesutbildningens examensstruktur samt utvecklingen av yrkesinriktade examina och behandla begäran om rättelse som gäller bedömningen av kunnandet hos en studerande som deltar i examensutbildning. Därtill ansvarar den utsedda arbetslivskommissionen för att ordna och övervaka prov som ordnas av utbildningsanordnare enligt lagen om transportservice, vilka fått tillstånd att verka som utbildningscenter samt för att utfärda intyg. Arbetslivskommissionernas besök hos utbildningsanordnarna har genomförts i stickprovsform och riktat sig mot endast en liten del av anordnarna, varför de följaktligen inte ger en övergripande bild av hur utbildningsanordnarna ordnar prov och av kvaliteten på bedömningen av kunnandet. Arbetslivskommissionerna har utifrån de utförda utredningarna och bedömningen önskat en ännu kraftigare dialog med undervisningsförvaltningen och mer möjligheter att delta i utvecklingen av examenssystemet och examensgrunderna.

Undervisnings- och kulturministeriet kan också utan ansökan ändra ett anordnartillstånd, om anordnandet av examina och utbildning avsevärt avviker från kompetensbehoven eller om andra särskilda orsaker eller statsfinansiella orsaker i anknytning till anordnandet av examina och utbildningen så förutsätter. Ministeriet har också rätt att vid behov ge utbildningsanordnarna uppgifter i anordnartillståndet.

Ändring av anordnartillstånd är ett tungt och långvarigt förfarande. En utbildningsanordnare ansöker om ändring i sitt anordnartillstånd hos undervisnings- och kulturministeriet. Om utbildningsanordnaren gör en ansökan om en ny examen, ska en plan för genomförandet av bedömningen av kunnandet enligt examen fogas till ansökan, och ministeriet begär ett utlåtande om den av den branschspecifika arbetslivskommissionen. Undervisnings- och kulturministeriet överlämnar arbetslivskommissionens utlåtande på det sätt som förvaltningslagen förutsätter för ett samråd med utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren överlämnar ofta en ny korrigerad plan för genomförandet av bedömningen av kunnandet, som ska bedömas på nytt i arbetslivskommissionen. Dessa faser tar åtminstone fem månader, varefter undervisnings- och kulturministeriet kan fatta ett beslut i ärendet.

I statsrådets förordning om yrkesutbildning (673/2017) konstateras att en ansökan om anordnatillstånd för yrkesutbildning ska tillställas undervisnings- och kulturministeriet senast sex månader innan den planerade starttidpunkten för utbildningen. Vanligtvis tar processen för att handlägga nya ansökningar om rättigheter längre än sex månader.

Åren 2019–2023 överlämnade utbildningsanordnarna sammanlagt 231 ansökningar om en ändring av anordnatillståndet, exklusive ansökningar om fusioner och tillståndsansökningar som gäller helt nya aktörer. I ansökningarna ansöktes sammanlagt 429 nya rättigheter, inklusive ändringsansökningar som gäller minimantalet studeranden. I största delen, i uppskattningsvis 60–70 procent av ansökningarna, gällde ansökan rättigheten till en eller flera examina, i snitt 3–4 rättigheter per ansökan. Mest ansökningar (totalt 149) inkom från de 30 största anordnarna och de ansökte om sammanlagt 266 nya rättigheter, vilket är 62 procent av alla ansökta rättigheter. När denna granskning görs för de 40 största anordnarna, ökar antalet ansökningar jämfört med antalet för de 30 största anordnarna med endast 20 ansökningar, med vilka 24 nya rättigheter ansöktes. En granskning av ansökningarna av de 40 största anordnarna visar att de står för omkring 73 procent av alla ansökningar och omkring 68 procent av alla ansökta nya rättigheter. Eftersom sammanlagt 60 anordnare inte alls ansökte om en ändring som gäller nya rättigheter i deras tillstånd, inkom de återstående 62 ansökningarna från sammanlagt 36 anordnare under granskningsperioden. Av dessa har en del ansökt om ändringar i synnerhet under de två sista åren av granskningsperioden och en del ansökte om en avsevärd mängd nya examina till sitt tillstånd. Bland de 60 anordnare som inte ansökte om nya rättigheter till sitt tillstånd, fanns det i synnerhet anordnare med små volymer, men också fyra anordnare som hör till de 40 största anordnarna.

I och med den lagstiftning som ändrade den 1 januari 2018 ökade det administrativa arbetet och handläggningstiderna för ansökningar om anordnatillstånd blev längre. Den modell och process för tillståndsförfarandet som baserar sig på rättigheter att bevilja enskilda examina, där det säkerställs att utbildningsanordnaren har operativa förutsättningar att ordna den examen som är föremål för ansökan, har inte lyckats stöda utbildningsanordnarna att svara på ändringar i arbetslivet. Detta är problematiskt i en situation där tillgången till arbetskraft har blivit en central utmaning på arbetsmarknaden.

2.1.4 Processen för anordnatillstånd och ändringar i verksamhetsmiljön

Det finns skäl att bedöma förfarandet för anordnande av yrkesutbildning i förhållande till den förändrade och föränderliga verksamhetsmiljön. Samtidigt finns det skäl att se till att yrkesutbildningen, med vilken enskilda personers och arbets- och näringslivets kompetens- och utbildningsbehov tillmötesgås, är högklassig, resultatrik och slagkraftig. Ett stort antal ansökningar om ändring av anordnatillstånden förutsätter omfattande administrativt arbete av såväl utbildningsanordnarna som av undervisnings- och kulturministeriet. När det handlar om ansökan om en ny examensrättighet, deltar även arbetslivskommissionerna i arbetet. Det uppnådda genomslaget står inte i rätt proportion till det administrativa arbetets mängd. Den nuvarande modellen för tillstandsregleringen och handledningsförfarandet är för arbetskrävande och långsamt i förhållande till målet. Yrkesutbildningens genomslag har inte förbättrats och problemen med tillgång till kompetent arbetskraft har tillspetsats.

Trots reformerna har yrkesutbildningen inte uppnått de genomslagsmål som ställts för den. Oberoende av de ekonomiska konjunkturerna har sysselsättningen, inklusive sysselsatta studeranden, ett år efter att en yrkesinriktad grundexamen avlagts legat klart under 70 procent. Både antalet sysselsatta och studeranden är ett år efter avlagd examen, beroende på granskningsåret, från något under 70 procent till omkring 75 procent. . Av dem som avlagt en yrkesinriktad grundexamen är omkring 50 till 60 procent, beroende på granskningsåret,

sysselsätta ett år efter att examen avlagts. Om sysselsatta studeranden inkluderas i granskningen, stiger andelen med knappt tio procent till i snitt drygt 60 procent av dem som avlagt examen. Utfallet innehåller i viss mån årlig variation som beror på ekonomiska konjunkturer, men som helhet har situationen varit väldigt likadan under en lång tid. Enligt undervisnings- och kulturministeriets utredning är sysselsättningen efter yrkesutbildningen klart sämre jämfört med sysselsättningen efter högskolorna (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165234/OKMPOL_2023_1.pdf).

Det centrala målet med den gällande lagstiftningen för yrkesutbildningen har varit att erbjuda utbildningsanordnarna ännu större möjligheter att rikta sitt utbildningsutbud enligt det regionala och nationella behovet. Utbildningsanordnarna har dock inte helt dragit nytta av denna möjlighet. Under giltighetstiden för lagen om yrkesutbildning har utbildningsutbudets struktur inte avsevärt ändrats, och den har inte i tillräcklig mån följt behovet i arbetslivet eller reagerat på förändringar i det. Det är svårt att göra en omfattande bedömning av orsakerna till fenomenet, men de gäller utbildningsanordnarnas interna beslutsfattande, utbildningsefterfrågan, den knappa inbördes samarbetet mellan utbildningsanordnarna och det ekonomiska kapitalets bundenhet till lokaler och utrustning. Utbildningsanordnarna har ofta ett omfattande fastighets- och utrustningsbestånd, som är svårt att ändra snabbt för att svara på en förändring i verksamhetsmiljön. Likaså motsvarar enskilda personers utbildningsefterfrågan inte alltid behoven i arbetslivet och det är svårt att få motiverade studeranden till vissa områden med brist på arbetskraft. Utbildningsanordnarna har inte heller fullt ut dragit nytta av sina samarbetsmöjligheter för att svara på förändringarna i efterfrågan och behoven.

Utöver de nämnda faktorerna har en annan orsak till mismatchningen mellan utbildningsutbudet och arbetslivet utgjorts av bristen på mål och en gemensamt delad lägesbild. Undervisningsförvaltningen har inte haft tillräckliga medel för att kommunicera om utbildningsutbudet och målen för utvecklingskvaliteten till enskilda utbildningsanordnare och utbildningsanordnarna har inte haft faktisk möjlighet att föra fram utmaningar i anknytning till den egna verksamhetsmiljön och utvecklingsmålen i anknytning till ordnandet av verksamheten. Den nuvarande modellen möjliggör inte regelbunden växelverkan, som bättre främjar utbildningens syfte, mellan förvaltningen och utbildningsanordnarna. En normreglering som är för detaljerad har bidragit till att försvaga utbildningsanordnarnas förmåga att förnya sig. På grund av det stora antalet yrkesutbildningsanordnare har växelverkan mellan undervisnings- och kulturministeriet blivit tunn och sporadisk. Det är inte möjligt att ställa gemensamma mål och förvaltningen och utbildningsanordnarna har inte en gemensam och tillräcklig mångsidig lägesbild om utvecklingen för näringsgrenarna och befolkningens behov i områdena.

I enlighet med regeringsprogrammet har yrkesutbildningen en central roll i genomförandet av reformen av AN-tjänsterna. Från och med år 2025 överförs arbets- och näringstjänsterna för att tillhandahållas av kommunerna (reformen av AN-tjänsterna). Statsrådet har den 22 februari 2024 fattat ett beslut om sysselsättningsområden. Som en del av reformen av AN-tjänsterna ökas kommunernas incitament att främja sysselsättningen. I och med reformen av AN-tjänsterna kommer det att finnas 45 sysselsättningsområden och regionalt ordnas de på olika sätt. Samarbetspraxis varierar för närvarande enligt område och regleringsmodellen för yrkesutbildningen har planerats för att främja den AN-servicehelhet som administreras av staten.

I och med den utvidgade läroplikten, är även frågor som gäller utbildningens nåbarhet viktigare än tidigare. En utbildningsplats ska tryggas för varje läropliktig på ett rimligt avstånd från hemmet. Den gällande lagstiftningen möjliggör inte heller att utbildningsanordnare styrs på så sätt att tillräckliga utbildningar som är nödvändiga för försörjningsberedskapen är tillgängliga.

Den nuvarande modellen för verksamhetsstyrning har inte uppnått de mål som ställts för den. Yrkesutbildningens resultat har inte förbättrats och samtidigt har arbetsmängden i anknytning till förfarandet för anordnartillstånd ökat för utbildningsanordnarna och undervisningsförvaltningen. För att balansera upp de offentliga finanserna och trygga tillgången till kompetent arbetskraft ska handledningsförfaranden reformeras och göras flexiblere.

2.2 Personalutbildning och övrig yrkesutbildning

2.2.1 Personalutbildning

Personalutbildning är utbildning som ordnas för en viss arbetsgivares personal och som finansieras delvis av arbetsgivaren och delvis med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Det finns ingen fri rätt att ansöka om personalutbildning så som för utbildning på eget initiativ, utan arbetsgivaren fattar beslut om valet av studeranden till personalutbildning i samarbete med utbildningsanordnaren. Det kan handla om examensutbildning enligt lagen om yrkesutbildning (examina och examensdelar och utbildning som förbereder för yrkesuppgifter enligt 8 § 2 punkten i lagen (bland annat piloter, flygledare, förare i den spårbundna trafiken). I arbetskraftsutbildningen är det möjligt att ordna även utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen enligt 8 § 1 punkten som personalutbildning.

Gränsdragningen mellan personalutbildning och utbildning på eget initiativ är inte helt tydlig. I praktiken kan det förekomma situationer där arbetstagarna hos en viss arbetsgivare utifrån en överenskommelse gör en ansökan till utbildning som ordnas som utbildning på eget initiativ, utan att arbetsgivaren deltar i kostnaderna för att ordna utbildningen. Personalutbildning är problematiskt också med tanke på EU:s bestämmelser om statsbidrag. Statsbidrag handlar om selektiv kanalisering av offentliga medel till företag, vilket kan snedvräta konkurrensen. Offentlig utbildning som ordnats inom ramen för det nationella utbildningssystemet och finansieras i huvudsak eller helt med statens medel och övervakas av staten, betraktas dock som annan än ekonomisk verksamhet och dessa utbildningstjänster omfattas inte av statsbidragsregleringen eller regleringen om fri rörlighet för tjänster. I fråga om personalutbildning har det tolkats att en statsandelsfinansiering på 50 procent innebär att den finansieras i huvudsak med statens medel.

Utfallet för studerandeåren inom personalutbildningen har varierat mellan 500 och 900 studerandeår under de senaste åren. Omkring 30 utbildningsanordnare har ordnat personalutbildning. Personalutbildningens andel av finansieringen är helt marginell, omkring en miljon euro, det vill säga omkring en halv promille av den totala finansieringen.

2.2.2 Övrig yrkesutbildning

Enligt 8 § i lagen om yrkesutbildning kan yrkesutbildning utöver yrkesutbildning och examensinriktad utbildning också utgöras av utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen och som inte syftar till avläggande av en examen eller examensdel samt utbildning som förbereder för yrkesuppgifter som yrkes- och trafikflygare, som flygledare eller som förare i den spårbundna stadstrafiken.

Den utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkesutbildningen tillgodoser i regel ett visst avgränsat kompetensbehov och producerar sådan särskild kompetens som hänför sig till ett visst arbete eller yrke och som ofta kan vara förknippat med krav som ställs av utomstående aktörer för att till exempel få ett visst certifikat. Det kunnande som förvärfvas är oftast av begränsad omfattning, och den utbildning som behövs för att förvärva kunnande är på motsvarande sätt

kortvarig. Övrig yrkesutbildning ordnas av få utbildningsanordnare. Betydelsen av övrig yrkesutbildning (kompletterade och fördjupande) är med tanke på helheten väldigt marginell och delvis oklar i fråga om finansieringsgrunden på grund av dess heterogenitet. Till exempel så kallad kortutbildning (hygienpass, hetaarbetscertifikat m.m.) finansieras såväl som en del av examensutbildningen som den övriga yrkesutbildningen och därtill erbjuds den till marknadspris på marknaden.

Utifrån uppgifterna om utfallet år 2022 har övrig yrkesutbildning ordnats av 48 utbildningsanordnare och mängden var totalt omkring 1 700 studerandeår. Av det totala antalet studerandeår hos dessa utbildningsanordnare står den övriga yrkesutbildningen för omkring en procent. Andelen av finansieringen för den kompletterande och fördjupande utbildningen av den övriga yrkesutbildningen är omkring 10 miljoner euro, det vill säga omkring en halv procent av anslaget för yrkesutbildningen.

Övrig yrkesutbildning finansieras i sin helhet som en del av basfinansiering enligt 32 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Innehållet i övrig yrkesutbildning enligt 1 punkten i paragrafen är väldigt heterogent. Utbildningen kan gälla ett visst certifikat, såsom ett hetaarbetscertifikat eller ett hygienpass, eller så kan den vara någon annan utbildning som är förenlig med ovan beskrivna definition. Utbildning relaterad till ett certifikat kan också innehålla en examensdel, varvid den är en del av examensutbildning. I så fall finansieras utbildning med samma innehåll med olika kriterier. Företagen kan också erbjuda motsvarande certifikatrelaterade utbildning till marknadspris. I så fall blir frågan om konkurrensneutralitet aktuell, om övrig yrkesutbildning som finansieras med en statsandel inte kan avskiljas från utbildning som säljs på marknaden med konkurrens.

En del av de utbildningar som genomförs som övrig yrkesutbildning skulle sannolikt kunna genomföras också som examensutbildningar, antingen som helheter som består av examensdelar eller som lokala examensdelar. Största delen av den övriga yrkesutbildningen är sådan som erbjuds eller kunde erbjudas på utbildningsmarknaden utan anordnartillstånd för yrkesutbildning. Sådana är till exempel licensierade examina som skyddats med registrerade varumärken, ”egna examina” eller olika certifikat- och kortutbildningar i arbetslivet. Även om utgångspunkten för övrig yrkesutbildning i lagen är ”utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen”, ordnas också utbildning som snarare har en karaktär av utbildning som handleder för arbetslivet som övrig yrkesutbildning.

2.3 Finansieringssystemet för yrkesutbildningen

2.3.1 Allmänt om finansieringssystemet

Systemet för finansiering av yrkesutbildningen är budgetbaserat, vilket innebär att yrkesutbildningen finansieras inom ramen för ett anslag i statsbudgeten. Finansieringen av yrkesutbildningen delas in i basfinansiering, prestationsbaserad finansiering och genomslagsfinansiering och grunderna för att bevilja dessa föreskrivs i finansieringslagen och i undervisnings- och kulturministeriets förordning om beräkningsgrunderna för finansiering för yrkesutbildning (1244/2020, nedan förordningen om beräkningsgrunderna). Basfinansieringens andel är 70 procent, den prestationsbaserade finansieringens andel är 20 procent och genomslagsfinansieringens andel är 10 procent. Därtill beviljas strategifinansiering, vars andel är högst fyra procent av anslaget för yrkesutbildning. Strategifinansieringen beviljas som statsunderstöd.

Basfinansiering beviljas utifrån de målinriktade studerandeåren och i liten utsträckning som förhöjning efter prövning, den prestationsbaserade finansieringen beviljas utifrån de avlagda

examina och kompetenspoängen för examensdelar och genomslagsfinansieringen utifrån sysselsättningen och övergången till fortsatta studier bland de studeranden som avlagt en examen och examensdelar samt utifrån den studerande- och arbetslivsrespons som samlas in. Finansieringen fastställs proportionellt beroende på i vilken omfattning utbildningsanordnaren har prestationer som beaktas som grund för finansieringen jämfört med prestationerna hos alla utbildningsanordnare.

Finansieringens inriktning enligt utbildning kan beskrivas med en precision enligt utbildningsområde utifrån fördelningen av nettokostnaderna. Av kostnaderna hänför sig omkring 91 procent till examensutbildningen, där det största området är det tekniska området, åtföljt av serviceområdet och hälso- och välfärdsområdet. Den handledande utbildningens andel är 8 procent och den övriga yrkesutbildningens andel är en procent.

Yrkesutbildningens nettokostnader år 2023

Utbildningsområde	Kostnader, €	%-andel av alla	%-andel av examensutbildningen
De humanistiska och konstnärliga områdena	115 466 035	5,4 %	5,9 %
De pedagogiska områdena	1 568 056	0,1 %	0,1 %
Handel, administration och juridik	260 997 133	12,2 %	13,3 %
De naturvetenskapliga områdena	16 227 510	0,8 %	0,8 %
Lant- och skogsbruk	131 038 409	6,1 %	6,7 %
Serviceområdena	418 573 806	19,5 %	21,4 %
De tekniska områdena	567 730 049	26,5 %	29,0 %
Hälsa och välfärd	359 351 359	16,8 %	18,4 %
Databehandling och kommunikation (IKT)	85 573 702	4,0 %	4,4 %
De samhällsvetenskapliga områdena	811 121	0,0 %	0,0 %
Examensutbildning totalt	1 957 337 180	91,3 %	100,0 %
Handledande utbildning	163 692 513	7,6 %	
Övrig yrkesutbildning	22 550 424	1,1 %	
Alla totalt	2 143 580 117	100,0 %	

2.3.2 Basfinansiering

2.3.2.1 Studerandeår

Enligt 32 § i finansieringslagen beslutar undervisnings- och kulturministeriet årligen inom ramen för statsbudgeten och för finansåret om det målinriktade antalet studerandeår för utbildningsanordnare samt om det där innefattade målinriktade antalet studerandeår inom arbetskraftsutbildningen. Utbildningsanordnarens målinriktade antal studerandeår får inte understiga det minimiantal studerandeår som anges i anordnartillståndet. Minimiantalet enligt anordnartillståndet bestämmer alltså miniminivån för den basfinansiering som beviljas. Genom prestationsbeslutet kan ministeriet däremot ange ett större antal målinriktade studerandeår än anordnartillståndets minimiantal. Ministeriet kan också under finansåret höja det målinriktade antalet studerandeår för utbildningsanordnaren eller det målinriktade antalet studerandeår för utbildning som ordnas i form av arbetskraftsutbildning. Höjningar som görs under finansåret beviljas genom ett beslut om tilläggsprestationer.

Med studerandeår avses 365 dagar då den studerande beaktas som grund för finansieringen. Den studerande beaktas som grund för finansieringen från den dag då den studerandes studierätt börjar fram till den dag då studierätten upphör. En oavbruten lovperiod på minst fyra veckor som utbildningsanordnaren beslutat räknas dock inte som dagar som hör till studerandeåret i den utsträckning som lovperioden överstiger fyra veckor.

Fem studiedagar anses ingå i en ordinarie studievecka. Som en studiedag räknas en sådan dag under vilken en studerande i enlighet med den personliga utvecklingsplanen för kunnandet eller vad som i övrigt avtalats i den utbildning som avses i 8 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017) deltar i målinriktade och handledda studier som utbildningsanordnaren ordnar i olika inlärningsmiljöer, eller utbildning som ordnas på arbetsplatsen och som baserar sig på ett läroavtal eller ett utbildningsavtal.

Utgångspunkten i den nuvarande beräkningsregeln är att ett studerandeår omfattar ett oavbrutet lov på minst fyra veckor, som i princip infaller på sommaren. Å andra sidan vill man uppmuntra till att ordna undervisning också på sommaren. Ett enhetligt lov på högst fyra veckor minskar inte de intjänade studerandeåren, men en överskjutande del gör det. När en enhetlig lovperiod överstiger fyra veckor, orsakar detta administrativt arbete för utbildningsanordnarna. Ett annat potentiellt problem är att denna praxis i vissa situationer har uppmuntrat anordnarna att i juni inleda studier som omfattas av den gemensamma antagningen i slutet till exempel med en veckas orienteringsperiod, som åtföljs av ett lov på fyra veckor, vars tid i sin helhet registrerats som studietid så som för andra studeranden. I den nuvarande finansieringsmodellen, där intjänandet av studerandeår inte direkt påverkar finansieringen, utan där finansiering fås utifrån de målinriktade studerandeår som ministeriet riktat, har detta inte varit något synnerligen stort problem. Om finansieringen kommer direkt utifrån utfallet för studerandeåren, kan detta däremot orsaka ojämlikhet i finansieringen utifrån hur varje utbildningsanordnare till exempel schemalägger början för studier som omfattas av den gemensamma antagningen på våren. Detta skulle kunna förtydligas så att dagarna i juli inte räknas in i studerandeåren för studeranden som har som mål att avlägga en hel examen. Detta skulle inte heller vara ett orättvist bemötande i de fall där man är studerande i juli, eftersom lov månaden för sådana studerandens sannolikt i varje tas ut under en annan tidpunkt, för vilken studerandeår tjänas in. För det andra skulle denna praxis underlätta det administrativa arbetet för utbildningsanordnarna, eftersom inte ens lov på över fyra veckor behöver registreras i systemen.

2.3.2.2 Studerandeårens viktning och koefficienter

Basfinansieringen för finansåret bestäms enligt antalet målinriktade studerandeår i prestationsbeslutet, viktat med en viktkoefficient som baserar sig på det faktiska antalet studerandeår under året före det år som föregår finansåret. Antalet faktiska studerandeår viktas på följande grunder: 1) kostnaderna för att ordna olika examina som ingår i examensstrukturen, utbildning som handleder för examensutbildning, utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv och övrig yrkesutbildning samt ordnande av i 63 § i lagen om yrkesutbildning avsedda studier som stöder studiefärdigheterna, ordnande av utbildning för studerande som har rätt till avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen, 2) examenstyper och ordnande av utbildning i form av läroavtalsutbildning, 3) ordnande av särskilt stöd som avses i 64 § i lagen om yrkesutbildning eller 21 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning eller ordnande av krävande särskilt stöd som avses i 65 § i lagen om yrkesutbildning, 4) ordnande av inkvartering enligt 103 § i lagen om yrkesutbildning, 5) ordnande av personalutbildning som avses i 9 § i lagen om yrkesutbildning, 6) ordnande av arbetskraftsutbildning som avses i lagen om yrkesutbildning, 7) ordnande av fängelseundervisning.

Syftet med viktnings- och förhöjningskoefficienterna är att i finansieringen beakta kostnadsskillnaderna mellan olika utbildningar och inverkan av kostnadsskillnaderna mellan olika utbildningar för utbildningsanordnarna. Som en följd av det stora antalet viktnings- och förhöjningsfaktorer verkar finansieringssystemet vara komplext och icke-transparent och i och med detta diffust när det gäller den styrande effekten. Komplexiteten försämrar dessutom förutsägbarheten för finansieringen för enskilda utbildningsanordnare. Flera av dessa viktnings- och förhöjningsfaktorer är väldigt marginella i helheten och flera av dessa är också av ringa betydelse för enskilda utbildningsanordnare.

Kostnaderna för att ordna utbildningen beaktas med fem olika stora kostnadsgruppskoefficienter för examensutbildningen, koefficienten för utbildning som handleder för examensutbildning och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv, koefficienten för övrig yrkesutbildning och koefficienten för studier som stöder studiefärdigheterna.

Läropliktskoefficienten

Finansieringen höjs med en koefficient på 0,06 för anordnande av utbildning för studeranden som är berättigade till avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen. Detta innebär omkring 30 miljoner euro, det vill säga omkring 1,5 procent av den totala finansieringen för yrkesutbildningen. Den finansieringseffekt som de läropliktiga för med sig för enskilda anordnare är högst 2–3 procent. Eftersom största delen av utbildningsanordnarna får förhöjning utifrån läropliktskoefficienten och det inte finns särskilt betydande skillnader mellan andelarna utifrån en helhetsgranskning, har de förhöjningskoefficienter som gäller läroplikten inte någon betydande inverkan på finansieringsallokeringen.

Examenstypskoefficienten

Med examenstypskoefficienten sänks finansieringen för yrkes- och specialyrkesexamina i förhållande till grundexamina. Grunden är att det är möjligt att ta ut studerandeavgifter för yrkes- och specialyrkesexamina. Sänkningen har gjorts enligt genomsnittet för samtliga examina, vilket för en stor del av examina inneburit nedsättning av finansieringen utan att det de facto varit möjligt att ta ut studerandeavgifter för dessa.

Koefficienten för studier som stöder studiefärdigheterna

Studier som stöder studiefärdigheterna har finansierats utifrån denna koefficient väldigt marginellt, med omkring en miljon euro, det vill säga med omkring en halv promille av hela finansieringen. Det har inte handlat om en förhöjningskoefficient för studier som stöder studiefärdigheterna, utan finansieringen är i praktiken av samma nivå som den är i snitt i examensutbildningen. Det är möjligt att utbildningsanordnarna delvis haft en felaktig uppfattning om detta, vilket i värsta fall kunnat leda till att studier som främjar studiefärdigheterna ordnats på ett oändamålsenligt sätt. Detta har varit fallet till exempel då man börjat periodisera ordnandet av studier som stöder studiefärdigheterna till helheter av en viss längd mellan examensutbildningen, så att de kan anmälas som studier som stöder studiefärdigheterna till finansieringen, i stället för att studier som stöder studiefärdigheterna erbjudits i samband med examensutbildning flexibelt på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på studiernas avancemang.

Koefficienter för särskilt stöd

Kostnader som orsakas av särskilt stöd enligt 64 § i lagen om yrkesutbildning och 21 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning samt krävande särskilt stöd enligt 65 § i den först nämnda lagen beaktas i finansieringen med förhöjningskoefficienten för särskilt stöd och förhöjningskoefficienterna för krävande stöd. Finansiering som höjts med förhöjningskoefficienten för särskilt stöd baserar sig på antalet beslut om särskilt stöd för studerandena av utbildningsanordnarna. Antalet beslut om särskilt stöd redogör i sig inte för hur mycket särskilt stöd som erbjuds till studerandena. Det är inte heller möjligt att vara säker på med hur enhetliga kriterier beslut om särskilt stöd fattas. Kostnaderna för särskilt stöd kan inte avskiljas då kostnadsuppgifter samlas in, varför det följaktligen inte finns någon tydlig kostnads motsvarighet för finansiering som höjts med en förhöjningskoefficient. I grundexamensutbildningen finns det i viss mån skillnader mellan utbildningsanordnarna, i yrkes- och specialyrkesexamina finns det egentligen inte alls specialstuderanden, men som en helhet har höjningen utifrån särskilt stöd inte någon betydande inverkan på hur finansieringen riktas.

Utifrån krävande särskilt stöd höjs finansieringen med tre olika stora koefficienter. Kategorierna utgörs av person med funktionsnedsättning, person med grav funktionsnedsättning och person med grav funktionsnedsättning med behov av en personlig assistent. Bindning av finansieringen till en personlig assistent (en person som får assistans, en assistent) är inte den mest fungerande lösningen, utan för anordnarna vore det bättre att anordnarna har tillräckligt med gruppassistenter, som beroende på situationen fungerar som assistent för en eller flera studeranden. För det andra finns det ingen definition av skillnaden mellan en person med funktionsnedsättning och en person med grav funktionsnedsättning, och begreppet person med grav funktionsnedsättning finns inte i författningarna. En mer fungerande gradering som förhöjningsgrund kunde vara examensutbildning, utbildning som handleder för en examen och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. Dessa kategoriers definitioner är tydliga och de kostnader som ligger till grund för finansieringen kan samlas in på ett tillförlitligt sätt.

Inkvarteringskoefficienterna

Med stöd av anordnande av inkvartering enligt 103 § i lagen om yrkesutbildning höjs finansieringen utifrån inkvartering, inkvartering vid internatskola och inkvartering för krävande särskilt stöd. Kostnadsskillnaderna mellan inkvartering och inkvartering som ordnats vid internatskola är inte särskilt betydande. Följaktligen kan det vara motiverat att slå samman dessa

till en kategori. På samma gång är det möjligt att slopa de begränsningar som antecknats på anordnartillstånden om maximiantalet studerandeår som godkänns för finansiering av inkvartering vid internatskola.

Koefficienten för arbetskraftsutbildning

Koefficienten för arbetskraftsutbildning används för att kompensera sänkning av finansieringen med examenstypskoefficienten för yrkes- och specialyrkesexamensutbildning som ordnats som arbetskraftsutbildning, eftersom studerandeavgifter inte kan tas ut i arbetskraftsutbildning. Koefficientens inverkan på finansieringen som helhet är dock ringa.

Koefficienten för fängelseundervisning

Fängelseundervisning har finansierats med koefficienten för fängelseundervisning i väldigt marginell utsträckning, med omkring 1,3 miljoner euro, det vill säga med omkring en halv promille av hela finansieringen. Fängelseundervisning ordnas av 15 utbildningsanordnare och fängelseundervisningens andel av finansieringen för alla dessa är väldigt marginell, då den är av promilleklass. Det är dock motiverat att fängelseundervisningen är en fast del av finansieringen av yrkesutbildning även i fortsättningen. Överföring av finansieringen av fängelseundervisning till en del av finansieringen efter prövning skulle bidra till att förtydliga den kalkylerade finansieringen, men på samma gång trygga den finansiering som allokerats till fängelseundervisning.

2.3.2.3 Förhöjning efter prövning av basfinansieringen

Den basfinansiering som beviljas till en utbildningsanordnare kan höjas efter prövning utifrån en särskild orsak relaterad till utbildningsanordnaren. Förhöjning efter prövning kan av en särskild orsak beviljas också under finansåret. Undervisnings- och kulturministeriet beslutar på ansökan om förhöjning efter prövning.

Förhöjning efter prövning av basfinansieringen har under de senaste åren beviljats av ekonomiska orsaker till utbildningsanordnare med en specialiserad profil, för att trygga ordnandet av utbildning med en särskilt dyr kostnadsstruktur. Dessutom har förhöjning efter prövning beviljats av en motiverad orsak för att trygga ordnandet av vissa enskilda utbildningar, om den kalkylerade finansieringen i avsevärd grad blivit för låg sett till kostnaderna för ifrågavarande utbildningar. I övergångsfasen för införandet av den nuvarande finansieringsmodellen beviljades dessutom små förhöjningar efter prövning för att kompensera de orimligt stora engångsändringar som skedde i nivån på finansieringen för utbildningsanordnarna på grund av ändringarna av grunderna för fastställandet av finansieringen. Dessutom har en liten förhöjning efter prövning beviljats årligen för att täcka kostnaderna på grund av inkvarterings- och reseersättningar enligt läropliktslagen. För att trygga de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten har förhöjning efter prövning av basfinansieringen beviljats årligen till ett belopp av omkring 9–10 miljoner euro.

Också en avsevärd del av de anslagstillägg som varit tidsbundna eller av engångskaraktär och beslutats i regeringsprogrammen och budgetarna har beviljats som förhöjning efter prövning av basfinansieringen. Mätt i euro har de viktigaste utgjorts av tillägget i anslaget till ett belopp av 230 miljoner euro för lärare och handledare under åren 2020–2022 och det belopp av 78,5 miljoner euro som riktats för att jämna ut konsekvenserna av coronaepidemin under åren 2020–2022. Förhöjning efter prövning har också kunnat beviljas för att täcka extra kostnader på grund av försöksverksamhet, såsom den årliga tilläggsfinansieringen på 5 miljoner euro som riktats på förhöjd utbildningsersättning inom läroavtalsutbildningen under åren 2022–2024.

Förhöjning efter prövning av basfinansieringen har använts också som förfarandet för att allokera finansieringstillägg av bestående karaktär. Sådana har utgjorts av den bestående tilläggsfinansiering på 2,5 miljoner euro som beviljats från och med år 2020 för att öka och utveckla utbildningen av arbetsplatshandledare och den bestående tilläggsfinansieringen på 500 000 euro för att stöda yrkesutbildningen.

I ansökan och beslutsfattandet om förhöjning efter prövning som beviljas av andra än ekonomiska orsaker har man dragit nytta av de kalkylerade kriterier och indikatorer som ministeriet tagit fram utifrån statistisk data. Följaktligen har man strävat efter att säkerställa att tilläggsfinansiering som riksdagen beslutat om för ett visst ändamål riktar sig maximalt jämbördigt och rättvist mellan utbildningsanordnarna. Utbildningsanordnarna har redan då de gjort ansökan haft information om kriterierna för beviljande och indikatorerna för förhöjning efter prövning och om den preliminära egna finansieringsandelen, om finansieringen beviljas endast utifrån kalkylerade kriterier utan annan prövning. Detta förfarande har underlättat ansökan om finansiering efter prövning och ökat transparensen i grunderna för att bevilja finansiering.

I fortsättningen är det behövligt att precisera ansöknings- och beslutsförfarandet för förhöjningar efter prövning så att finansiering efter prövning kan beviljas utan egentligt ansökningsförfarande i vissa situationer. Detta borde vara möjligt för andra förhöjningar efter prövning än de som beviljas av ekonomiska orsaker, då det är mest ändamålsenligt att göra allokeringen enligt anordnare endast utifrån de kalkylerade kriterierna som grundar sig på statistiskt material. Också i så fall borde ministeriet dock samråda med utbildningsanordnarna innan det fattar sitt beslut.

2.3.2.4 Förhöjning efter prövning som beviljas för att stöda yrkesutbildning för idrottare

Extra finansiering har beviljats för att stöda yrkesutbildning för idrottare, även om den har inte har någon egen koefficient i finansieringssystemet. De utbildningsanordnare som beviljats en uppgift att ordna yrkesutbildning för idrottare då den nuvarande lagen om yrkesutbildning varit i kraft har beviljats först som strategisk finansiering för åren 2018–2019 och från och med år 2020 som förhöjning efter prövning av basfinansieringen. Beloppet av förhöjningen efter prövning för basfinansieringen har årligen varit 500 000 euro och det har beviljats till utbildningsanordnarna på ansökan med ett egentligt prestationsbeslut. Från och med år 2022 har förhöjning efter prövning beviljats utifrån antalet studeranden som fått över 2,5 grenförbundspoäng. Dessutom har man vid prövningen beaktat samordningsansvaret för det ömsesidiga nätverket yrkesutbildningsanordnare som ordnar yrkesutbildning för idrottare.

2.3.3 Prestationsbaserad finansiering

Den prestationsbaserade finansieringen bestäms utifrån kompetenspoängen för examensdelar och antalet examina som avlagts under året före det år som föregår finansåret. Kompetenspoängen för examensdelar viktas på följande grunder: 1) kostnaderna för att ordna olika examina som ingår i examensstrukturen, 2) examenstyper, 3) ordnande av särskilt stöd som avses i 64 § i lagen om yrkesutbildning eller ordnande av krävande särskilt stöd som avses i 65 § i den lagen. Examina viktas på följande grunder: 1) kostnaderna för att ordna olika examina som ingår i examensstrukturen, 2) examenstyper, 3) ordnande av särskilt stöd som avses i 64 § i lagen om yrkesutbildning eller ordnande av krävande särskilt stöd som avses i 65 § i den lagen, 4) den studerandes utbildning efter grundstadiet. Genomslagsfinansieringen bestäms i sin tur enligt sysselsättning och övergång till fortsatta studier i fråga om dem som avlagt examen eller examensdelar samt studeranderespons och arbetslivsrespons från utbildningsavtals- och läroavtalsarbetsplatserna.

Kostnaderna för ordnande av utbildningen beaktas i basfinansieringen, men också i den prestationsbaserade finansieringen genom att vikta hela examina och kompetenspoängen för examensdelar med fem olika stora kostnadsgruppskoefficienter. Dessutom innehåller den prestationsbaserade finansieringen koefficienter för särskilt stöd och krävande särskilt stöd som en förhöjningsgrund som utjämnar kostnadsskillnaderna. Med tanke på tydligheten i finansieringsmodellen är det faktum att kostnaderna jämnas ut med samma viktnings- och förhöjningskoefficienter såväl i bas- som i den prestationsbaserade finansieringen inte nödvändigtvis den mest optimala lösningen.

Med examenstypskoefficienten sänks finansieringen för yrkes- och specialyrkesexamina i förhållande till grundexamina. Grunden för sänkningen av finansieringen i den prestationsbaserade finansieringen var, förutom att det i yrkes- och specialyrkesexamina är möjligt att ta ut studerandeuppgifter, att kompetenspoäng för examensdelar och examina uppkommer effektivare av dessa, på grund av studerandenas tidigare kunskaper i förhållande till grundexamina.

Finansiering har fått utifrån hela examina, utöver att finansiering fås såväl för studeranden som avlägger en hel examen som för studeranden som avlägger endast examensdelar. I fråga om hela examina har finansieringen graderats beroende på om den som avlägger examen har en tidigare yrkesexamen som avlagts efter grundstadiet eller en högskoleexamen. Om personen inte har någon examen efter grundstadiet eller om det handlar om en studentexamen, har finansiering fått fyrfaldigt i förhållande till dem som haft en yrkes- eller högskoleexamen. Om vikten för en hel examen och examensdelar stiger, kan det vara motiverat att bedöma om finansiering ska fås för studeranden som från tidigare har en grundutbildning eller endast för studeranden som inte har en tidigare examen efter grundstadiet.

2.3.4 Genomslagsfinansiering

Genomslagsfinansieringen bestäms enligt sysselsättning och övergång till fortsatta studier i fråga om dem som avlagt examen eller examensdelar samt studeranderespons och arbetslivsrespons från utbildningsavtals- och läroavtalsarbetsplatserna.

Med *den som fått arbete eller övergått till fortsatta studier* avses en person som har avlagt en examen eller examensdel under det kalenderår som upphörde tre år innan finansåret inleddes och som var sysselsatt eller slutförde studier vid en högskola i slutet av det kalenderår som upphörde två år innan finansåret inleddes. Sysselsättning och fortsatta studier viktas beroende på om den som avlagt en examen eller examensdel varit sysselsatt innan han eller hon började utbildningen. Studeranden som inte varit sysselsatta före utbildningen har viktats dubbelt i förhållande till studeranden som varit sysselsatta. Det är motiverat att bedöma om den nya viktningen är tillräcklig, i synnerhet om viktningen för sysselsättningen höjs avsevärt. Den nuvarande indikatorn för sysselsättningen och de fortsatta studierna vilken använts till grund för finansieringen är beklagligt ojämn. För det andra är årets slut inte bästa möjliga tidpunkt för att granska sysselsättningen. Sannolikheten för att en person är sysselsatt precis vid årets slut varierar enligt examen och följaktligen påverkar den olika anordnare på lite olika sätt. Indikatorn för sysselsättningen och de fortsatta studierna borde uppdateras och ändras så att den bättre beaktar sysselsättningen under hela året.

Den studeranderespons som använts i finansieringen utgörs av respons som samlats in av studeranden som inlett en yrkesinriktad examensutbildning (inledande enkät) och studeranden som avlagt en yrkesexamen eller en examensdel eller examensdelar (avslutande enkät). Den arbetslivsrespons som använts i finansieringen utgörs av respons som samlats in av en företrädare för en läro- eller utbildningsavtalsarbetsplats (arbetsplatsenkät) och av den ansvariga

arbetsplatshandledaren för förvärv av kunnande som baserar sig på ett läro- eller utbildningsavtal (enkät till arbetsplatshandledaren).

2.3.5 Strategifinansiering

Strategifinansieringens andel är högst fyra procent av anslaget för yrkesutbildning. Strategifinansieringen, som beviljas utifrån tilläggsbudgeten under finansåret, kan dock överstiga en andel på fyra procent. Strategifinansiering beviljas som statsunderstöd, på vilket statsunderstödslagen (688/2001) tillämpas. Under de senaste åren har strategifinansieringens andel av anslagen för yrkesutbildningen legat under en procent. Med strategifinansieringen har man stött mål som utbildningspolitiskt sett är betydande. Till exempel år 2023 riktades största delen av strategifinansieringen till att stärka digitala färdigheter, utveckla ledarskap och utveckla undervisningen på främmande språk. Med strategifinansieringen har man därtill understött till exempel fusioner i anknytning till förnyande av anordnarstrukturen för utbildningen, omriktande av utbildningsutbudet enligt behoven i arbetslivet, utveckling av verksamhetens kvalitet och effekt, utveckling av arbetslivssamarbetet, utveckling av nya pedagogiska verksamhetsmodeller, utveckling av arbetsfördelningen mellan utbildningsanordnarna samt ordnande av tävlingar i yrkesskicklighet som främjar utveckling av yrkesmässig spetskompetens och anknuten utveckling.

Förfarandet för ansökan och beviljande av strategipenningen och uppföljningen och övervakningen av användningen av strategipenningen har upplevts vara tung och arbetskrävande av såväl utbildningsanordnarna som av undervisnings- och kulturministeriet, som fungerar som statsbidragsmyndighet. På samma gång har strategipenningens styrande effekt visat sig vara svag.

2.3.6 Resultaten för finansieringssystemet vid brainstormingen på webben

I svaren vid brainstormingen på webben om yrkesutbildningen önskades tydlighet, förutsägbarhet och kontinuitet. Också beaktande av kvaliteten i finansieringsgrunderna önskades. Framför allt önskades tillräcklig basfinansiering för utbildningen. Tydlighet, förutsägbarhet och kontinuitet önskades av finansieringsmodellen. En bra finansieringsmodell är tillräckligt enkel. Finansieringen borde kunna vara maximalt förutsägbar, så att utbildningsanordnarna kan utveckla sin verksamhet långsiktigt. Alla bakgrundsvariabelgrupper anser att det är viktigt att finansieringsmodellen styr utbildningen för att bättre svara på behoven i arbetslivet och studerandenas olika situationer och främja snabb sysselsättning.

2.4 Stöd för lärandet

Målet med yrkesutbildningen är att säkerställa att studeranden får den behövliga undervisningen, handledningen och de stödåtgärder som behövs i alla skeden av utbildningen, så att studeranden uppnår de krav på yrkesskicklighet och mål för kunnandet vilka fastställts för utbildningen. Inom yrkesutbildningen baserar sig studierna på en personlig utvecklingsplan för kunnandet som upprättas för studeranden, där individuella uppgifter om identifiering, erkännande, förvärvande, utveckling och påvisande av kunnandet samt handlednings- och stödåtgärder förs in.

Stödet och handledningen inom yrkesutbildningen baserar sig på de stödformer som föreskrivits i lagstiftningen kring yrkesutbildningen. För att förvärva kunnande har studeranden rätt att i olika lärmiljöer få sådan undervisning och handledning som dels gör det möjligt att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna, dels stöder de studerandes utveckling till goda, harmoniska och bildade

människor och samhällsmedlemmar. Utbildningsanordnaren ansvarar för att det i undervisningen och handledningen tas hänsyn till det uppskattade behovet av och mängden undervisning och handledning vid läroanstalten och i andra lärmiljöer. En studerande har rätt att få personlig och annan behövlig studiehandledning. Den som har avlagt yrkesinriktad grundexamen och som har för avsikt att söka till fortsatta studier efter avläggandet av examen, men som inte har fått en studieplats i examensinriktad utbildning, har rätt att få handledning som anknyter till ansökan till fortsatta studier och karriärplanering under året som följer på året då examen har avlagts. För handledningen ansvarar den utbildningsanordnare i vars läroanstalt examen har avlagts.

2.4.1 Samrådet med unga personer om utvecklingen av stödet för lärandet

Enligt samrådet med unga personer (Fountain Park mellan den 22 november och den 13 december 2023) hade studerandena fått stöd för lärandet allmänt i form av stödundervisning för ett visst ämne och särskilt stöd och specialundervisning. Även olika individuella personliga flexibiliteter och arrangemang, till exempel förenklade uppgifter, extra provtid, en lättare läsordning, pappersböcker och alternativa sätt att avlägga studier var allmänna. Lärandet hade stötts i små grupper, till exempel i olika verkstäder. Dessutom hade de fått praktisk hjälp och stöd av den egna läraren i klassrummet. Det mottagna stödet för lärandet hade i regel svarat på studerandenas behov. Utöver läraren hade studiehandledaren, psykologen och kuratorn gett samtalshjälp och stöd för de praktiska arrangemangen för studierna.

Studerandenas största behov av extra stöd gällde stödundervisning i ett visst ämne och individualisering av studierna, det vill säga olika individuella flexibiliteter och arrangemang. Stöd som fåtts av den egna läraren under själva lektionen eller direkt därefter hade enligt studerandena kunnat minska stödbehovet i framtiden. Utöver för själva lärandet önskades mer stöd för den egna orken, planeringen av studierna och för reflektionen över den egna sysselsättningen och framtiden. Studerandena önskade också uppmuntran och motivering. Deltagarna hade behövt också mer särskilt stöd och specialundervisning och aktiviteter i mindre grupper. Stöd som fåtts tidigt upplevdes vara viktigt.

Enligt studerandena hjälper bästa möjliga stöd för lärandet studeranden att möta svårigheter av olika former och på olika nivåer att lära sig och förstå de saker som undervisas och i andra utmaningar som gäller studieframstegen. De saker som man ska lära sig borde bindas till praktiken. Stöd för lärandet skulle främja studiefärdigheterna, motivationen, välbefinnandet och orken, uppnåendet av studerandens egna mål och planeringen av studierna. Stödet borde planeras individuellt och flexibelt utifrån varje studerandens behov och styrkor och genom att lyssna på studeranden. Stödet borde innehålla flexibilitet, lättnader och förenklingar och särskilt stöd, specialundervisning och stödundervisning ensam eller i en smågrupp. Stödet kunde också vara att uppmuntra studeranden och visa att man bryr sig i praktiken. Dessutom borde stöd fås då studeranden själv eller läraren identifierar ett behov för det, med låg tröskel och i ett maximalt tidigt skede innan problemen förvärras.

Det finns skäl att stöd är tillgängligt också i början av studierna eller studieperioden och före prov. Studerandena berättade att de kunde få hjälp att orka bättre genom att lära ut olika studietekniker, av vilka studerandena kan välja de som lämpar sig för dem samt med en möjlighet att göra ogjorda arbeten under handledning. Individuella arrangemang och möjliggörande av framgångar samt positiv respons ansågs vara viktigt. Studerandena önskade uppmuntrande stöd före prov eller yrkesprov och en attityd som visar att det är möjligt att lära sig också av misslyckanden. Studerandena betonade betydelsen av bemötande och uppmuntrande. Studerandena upplevde att inlärnigen och välbefinnandet bäst stöds av att studerandens psykiska hälsa och ork stöds. Av lärarna önskades en bra kontakt med studeranden

och att de ställer frågor om måendet. Av lärarna önskades dessutom en bra kontakt med studerandena, en uppmuntrande attityd mot studerandena och en tillräckligt avslappnad och lugn studietakt. Snabba reaktioner önskades för frånvaron och ändringar som gällde vitsorden. Man borde ingripa i problem så snabbt som möjligt och stöd borde vara tillgängligt med låg tröskel.

Studerandena beskrev att den viktigaste faktorn för att öka motivationen var att upprätthålla studerandens framtidstro. Alla vill ha känslor av framgång, varvid självförtroendet utvecklas. Studerandena inom yrkesutbildningen betonade också lärarens färdigheter att bemöta studeranden.

2.4.2 Resultaten för stödet för lärandet vid brainstormingen på webben om yrkesutbildningen

Synpunkterna om särskilt stöd av svarspersonerna vid brainstormingen på webben (Fountain Park mellan den 28 september och den 17 oktober 2023) bekräftade behovet av att utveckla stödet för lärandet. I svaren kommenterade deltagarna på ett omfattande och mångsidigt sätt målen i regeringsprogrammet med tanke på såväl stödet för lärandet som studerandenas välbefinnande. Vikten av stöd för lärandet och stöd för studerandenas välbefinnande betonades i utvecklingen av regeringsprogrammet.

Utveckling av stödet och aktivt erbjudande av det ansågs vara viktigt för studeranden som har svårigheter med inläringen. Svarspersonerna förde fram att det känns som om stödet inte alltid realiserar, även om ett beslut om särskilt stöd fattats för studeranden. Svarspersonerna önskade i synnerhet stöd med låg tröskel. För att särskilt stöd ska realiserar, borde man se till att det finns en tillräcklig mängd speciallärare och annan stödpersonal. Många svarspersoner förde fram att en del av studerandena behöver smågrupper. Behovet kan förekomma till exempel i studierna i gemensamma examensdelar eller alternativt i yrkesämnen. Också behoven av stöd hos invandrare lyftes fram. Studerandena borde ha tillräckliga kunskaper i examensspråket då de kommer till examensutbildningen och kunskaperna borde utvecklas med bland annat samordnad undervisning under utbildningen.

2.4.3 Studier som stöder studiefärdigheterna

Inom yrkesutbildningen är det möjligt att som en del av examensutbildningen ordna studier som stöder studiefärdigheten (SSS) utöver det som föreskrivits i examensgrunderna. Syftet med dessa studier är att den studerande ska förvärva sådant kunnande som baserar sig på de individuella behoven och som ger honom eller henne förutsättningar att delta i examensutbildning och visa sitt kunnande genom yrkesprov eller på något annat sätt. Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet av studier som stöder studiefärdigheterna och om studiernas innehåll.

Ordnandet av studier som stöder studiefärdigheterna har varit förknippat med många problem och oklarheter i genomförandet av verksamheten och finansieringen av den. Finansieringsmekanismen och organiseringen av verksamheten har upplevts vara komplicerad och byråkratisk, varför stora skillnader i ordnandet av studier som främjar studiefärdigheterna kommit fram mellan utbildningsanordnarna. Skillnaderna mellan studier som stöder studiefärdigheterna och utbildning som handleder för examensutbildning borde förtydligas. Egna SSS-grupper, SSS-lärare och studieperioder har uppkommit hos utbildningsanordnarna och i dessa genomförs inte studierna enligt examensgrunderna vid sidan om avläggandet av examen, utan som handledande perioder före övergången till examensutbildning. De utbildningsanordnare som deltagit i utvecklingsprogrammet Framåt med SSS, som finansieras

av undervisnings- och kulturministeriet, lyfte fram förenkling och förtydligande av finansieringen av SSS som det primära utvecklingsobjektet.

De största studerandegrupperna är studeranden med invandrarbakgrund, men också läropliktiga studeranden och studeranden inom kontinuerligt lärande, har fått detta stöd för sina studier i samma mängd. SSS-studier har ordnats också i olika studieworkshoppar och såväl personalen som de studerande har i regel haft positiva erfarenheter av dessa. Behoven av stöd hos de studerande har konstaterats öka hela tiden, varför systemet med stöd för lärandet i framtiden borde vara en stödförmedling med vilken det är möjligt att svara på studerandenas behov flexibelt, tillräckligt tidigt och proaktivt med låg tröskel. På så sätt är det möjligt att tillmötesgå behov av stöd för lärandet hos en studerande innan svårigheterna anhopas och förvärras.

2.4.4 Särskilt stöd inom yrkesutbildningen

Inom yrkesutbildningen har en studerande rätt till särskilt stöd om han eller hon på grund av inlärningssvårigheter, funktionsnedsättning eller sjukdom eller av någon annan orsak behöver långvarigt eller regelbundet särskilt stöd i sitt lärande och sina studier för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Med särskilt stöd avses planerligt pedagogiskt stöd enligt den studerandes mål och färdigheter samt särskilda undervisnings- och studiearrangemang. Målet för särskilt stöd är att den studerande ska nå den yrkesskicklighet och det kunnande som anges i examens- eller utbildningsgrunderna. I fråga om studerande som får särskilt stöd kan bedömningen av kunnandet i enlighet med grunderna för de yrkesinriktade grundexamina anpassas genom att en individuell bedömning av kunnandet utarbetas för den studerande. Bedömningen av kunnandet kan anpassas bara i den omfattning det är nödvändigt med hänsyn till den studerandes personliga mål och färdigheter. Målet för särskilt stöd är dessutom att främja en total rehabilitering av den studerande i samarbete med dem som producerar rehabiliteringstjänster.

När lagen om yrkesutbildning trädde i kraft den 1 januari 2018 utvidgades det särskilda stödet att gälla också studeranden i yrkes- och specialyrkesexamina. Utgångspunkten var att ännu bättre beakta även inlärningssvårigheter och andra stödbehov hos vuxna.

Antalet studeranden som behöver särskilt stöd inom yrkesutbildningen har ökat i jämn takt från och med år 2010, då 19 314 studerande fick specialundervisning, till år 2022, då 33 243 studeranden fick särskilt stöd (vipunen.fi). Trots det stora antalet beslut om särskilt stöd genomförs stödåtgärderna inte i tillräcklig grad efter att stödbehov identifierats hos de studerande. Trots den höjda finansieringen till en utbildningsanordnare för ordnande av särskilt stöd, har det med särskilt stöd inte varit möjligt att tillräckligt bra svara på behoven av särskilt stöd hos studerandena, då behoven av särskilt stöd och arbetet för att identifiera behoven av det ökat.

En fjärdedel av de studeranden som går i grundskolan får intensifierat stöd eller särskilt stöd. Efter den grundläggande utbildningen söker sig dessa studeranden till utbildningar som ordnas av yrkesutbildningsanordnare och yrkesinriktade specialläroanstalter. Behoven av stöd har också ändrats och blivit mer utmanande. Lässvårigheter, skrivsvårigheter och särskilda matematiska svårigheter samt uppmärksamhetsstörningar diskuteras tidigare mer i det särskilda stödet. Under de senaste åren har störningar i den psykiska hälsan (ångest, depression) ökat, i synnerhet efter coronapandemin. Också olika neuropsykiatriska svårigheter har ökat. Det är inte möjligt att en fjärdedel av de studeranden som avslutat den grundläggande utbildningen ansöker till specialläroanstalter, utan yrkesutbildningen måste ännu bättre än tidigare svara på dessa utmaningar. Specialundervisningen bör utvecklas så att den kraftigare och med bättre precision svarar på behoven hos de studeranden för vilka det övriga allmänna stödet inte är tillräckligt.

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) genomförde under 2020–2021 en utvärdering av det särskilda stödet inom yrkesutbildningen. Utvärderingen gav information om arrangemangen för särskilt stöd och hur de fungerar: identifieringen av stödbehov, planeringen av stödet, former av stöd och handledning, tillgången till stöd och stödets tillgänglighet samt rutinerna för anpassning av bedömningen av kunnande och avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet. I bedömningarna gavs följande utvecklingsrekommendationer: 1. Tillräckliga resurser för särskilt stöd bör säkerställas och allokeringen av resurser bör förtydligas. 2. Det särskilda stödet bör göras mer systematiskt, och arbetsfördelningen och samarbetet bland personalen bör utvecklas. 3. Personalens kompetens inom särskilt stöd behöver stärkas. 4. Identifieringen av stödbehov bör utvecklas för de studerande som kommer via den kontinuerliga ansökan samt inom yrkes- och specialyrkesexamina. 5. Planeringen av särskilt stöd enligt examensdel bör utvecklas, och informationsgången bland den undervisande och handledande personalen bör förbättras. 6. Formerna för särskilt stöd, förverkligandet av stödet och utvärderingen av dess effekter bör utvecklas. 7. Tillgången till lämpliga arbetsplatser, inskolningen av arbetsplatshandledare och stödet för de studerande under inläring i arbetslivet bör utvecklas. 8. Rutinerna för anpassning av bedömningen och avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet behöver förtydligas. 9. Det behövs tydlighet i gränssnitten mellan stödnivåer och -former. 10. Samarbetet i övergångsskeden och det mångprofessionella samarbetet kring särskilt stöd bör utvecklas. Största delen av utvecklingsrekommendationerna av Ncu är utvecklingsåtgärder som omfattas av utbildningsanordnarnas behörighet och fortfarande är aktuella.

2.4.5 Krävande särskilt stöd inom yrkesutbildningen

En yrkesutbildningsanordnare som har fått till uppgift att ordna krävande särskilt stöd ska ordna utbildning för studerande som har stora inlärningsvårigheter eller en svår funktionsnedsättning eller sjukdom som gör att de behöver individuellt, omfattande och mångsidigt särskilt stöd. Som en del av det krävande särskilda stödet har utbildningsanordnaren till uppgift att ordna utbildning som handleder för arbetet och ett självständigt liv. Utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv ger studerande som behöver särskilt stöd på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning undervisning och handledning enligt deras individuella mål och färdigheter. I anordnartillståndet är det möjligt att fastställa att utbildningsanordnaren har en skyldighet att sköta utvecklings-, styrnings- och stöduppgifter för särskilt stöd.

Ändringar har ägt rum i ordnandet av krävande särskilt stöd via såväl den utvidgade läroplikten som den utvidgade målgruppen av studeranden. I och med den utvidgade läroplikten har antalet studeranden i denna utbildning ökat avsevärt och tillräckliga studerandeplatser i synnerhet för utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv har visat sig vara en utmaning. Studerandenas utmaningar är ännu mer krävande, bland annat på grund av ett utmanande beteende och på grund av grav funktionsnedsättning och flerfunktionsnedsättning. Å andra sidan har målgruppen av studeranden för utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv utvidgats. Utmaningen i utbildningen är att även om studeranden med grava flerfunktionsnedsättningar vilka avlagt den grundläggande utbildningen enligt verksamhetsområde uttryckligen är den primära målgruppen för denna utbildning, väljs de till utbildningen först på hösten eller så anvisar boendekommunen utbildningen för dem utifrån läropliktslagen. Trots den avsevärda uppgången i utbildningsplatserna förekommer utmaningar i alla utbildningsformer vid specialläroanstalterna.

På våren 2024 inleder undervisnings- och kulturministeriet en utredning om ordnande av krävande särskilt stöd, vilken ger en bredare och mer övergripande uppfattning om det krävande särskilda stödets funktion och utvecklingsbehoven. I utvecklingen av krävande särskilt stöd har utbildningsanordnarna förväntningar som gäller i synnerhet tillgången till utbildningsplatser för

läropliktiga, en uppgång i anordnatillstånden och studerandenas studiehälsa. Ändringsbehoven i anknytning till krävande särskilt stöd kommer att utredas efter utredningen om funktionen för utbildning som handleder för en examen, vilken färdigställs i början av sommaren 2024, och efter utredningen om krävande särskilt stöd, som inleds på våren 2024.

2.4.6 Avvikelse från kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet

Avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet enligt grunderna för yrkesinriktade grundexamina får göras genom att den studerande låter bli att visa något av det kunnande som förutsätts i examensgrunderna, om 1) de krav på yrkesskicklighet eller de mål för kunnandet som anges i examensgrunderna till någon del är oskäligen för den studerande med hänsyn till förhållandena eller tidigare förvärvat kunnande, eller 2) avvikelserna är motiverade av skäl som har samband med den studerandes funktionsnedsättning eller hälsotillstånd. Målet för avvikelserna är att den studerande ska kunna avlägga en examen även om han eller hon av orsaker som avses i 1 mom. till någon del inte kan uppfylla kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet enligt examensgrunderna. Avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet får göras endast i den omfattning detta är nödvändigt av de orsaker som avses i 1 mom.

2.4.7 Beslut om särskilt stöd och avvikelse

Utbildningsanordnaren fattar beslut om det särskilda stödet till en studerande och om anpassning av bedömningen av kunnandet samt om avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet. Den studerande och den studerandes vårdnadshavare eller lagliga företrädare ska höras innan beslut enligt detta moment fattas. Utbildningsanordnaren ska i den personliga utvecklingsplanen för kunnandet föra in innehållet i det särskilda stöd som tillhandahålls en studerande, anpassning av bedömningen av kunnandet och avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet.

Utbildningsanordnaren ska bedöma en studerandes behov av särskilt stöd när den studerande inleder sina studier och under studiernas gång om behov av sådant stöd uppstår. Om det för en läropliktig har fattats ett beslut om särskilt stöd enligt lagen om grundläggande utbildning, ska utbildningsanordnaren utreda och bedöma den studerandes behov av särskilt stöd utifrån det beslut om särskilt stöd som fattats under den grundläggande utbildningen.

2.4.8 Studiesociala förmåner för en studerande som får särskilt stöd

En studerande som får särskilt stöd har rätt till de assistenttjänster och särskilda hjälpmedel som studierna förutsätter. Särskilda bestämmelser gäller för andra tjänster och stödåtgärder som ordnas för studerande på grund av deras funktionsnedsättningar. I princip beviljas de assistenttjänster som är en förutsättning för studierna för en studerande i utbildning på andra stadiet utifrån lagen om handikappservice, på samma sätt som även i annan utbildning efter den grundläggande utbildningen.

3 Målsättning

Målet med försöket med verksamhetsstyrning är att utreda hur de nationella och regionala målen och utbildningsanordnarens mål kan samordnas. Ett ytterligare syfte är att utreda om den nya modellen för styrning av yrkesutbildningen förbättrar utbildningens kvalitet och genomslag. Försöket med utveckling av verksamhetsstyrningen bidrar till att uppnå regeringsprogrammets mål om att förbättra yrkesutbildningens genomslag och främja tillgången till kompetent arbetskraft. Regeringsprogrammets mål är att avskaffa sådana normer som inte är nödvändiga.

Med den föreslagna försökslagstiftningen utreds om det är möjligt att minska normbördan och det administrativa arbetet hos utbildningsanordnarna och undervisningsförvaltningen genom att lätta på regleringen kring anordnartillstånd. Dessutom utreds hurdana konsekvenser detta har för ordnandet av utbildning.

Med reformen av finansieringssystemet för yrkesutbildningen eftersträvas i enlighet med regeringsprogrammet att studerandena avlägger studier, utexamineras, sysselsätts och övergår till fortsatta studier efter utexamineringen genom att utbildningsanordnarnas incitament ökas. Ett ytterligare mål är att skapa sådana incitament som styr de studerande att avlägga kompetenshelheter som är mindre än examina, med vilka förutsättningarna för kontinuerligt lärande stärks och det regionala arbetskraftsbehovet tillmötesgår. Därtill eftersträvas med reformen förbättring av finansieringens styrande effekt genom att förenkla finansieringssystemet och öka finansieringssystemets transparens och förutsägbarhet. Genom att förenkla finansieringen eftersträvas dessutom att det administrativa arbetet minskar hos utbildningsanordnarna och undervisningsförvaltningen.

Målet med ändringarna av stödet för lärandet är att ersätta de nuvarande studierna som stöder studiefärdigheterna med en ny rätt till stöd för lärandet med låg tröskel och reformera studerandens rätt till särskilt stöd genom att stärka studerandens rätt till specialundervisning.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att det utfärdas en ny lag om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen. Dessutom ändras lagen om yrkesutbildning och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Lagen om nationella studie- och examensregister ändras så att den beaktar ändringarna i lagen om yrkesutbildning och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Försöket med verksamhetsstyrning

I propositionen föreslås ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen, vilket genomförs från och med den 1 januari 2026 till och med den 31 december 2033. I försöket är en del av yrkesutbildningsanordnarna med i ett styrningsförfarande som avviker från förfarandet för andra utbildningsanordnare. Förfarandet för anordnartillstånd för deltagarna i försöket och den anknutna normstyrningen lättas och dessa utbildningsanordnare ges en omfattande rätt att ordna examina. Enligt förslaget förhandlar undervisnings- och kulturministeriet vart fjärde år med utbildningsanordnarna om målen för utbildningens genomslag och kvalitet. Målen skrivs in i ett avtal mellan undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren, och uppnåendet av målen följs upp under försöket. Syftet med förhandlingarna är att samordna nationella och lokala mål. Utbildningsanordnarna bedömer behoven i området tillsammans med andra centrala regionala aktörer och ger ett förslag om strategiska mål. Undervisnings- och kulturministeriet inkluderar de nationella målen i diskussionen.

Utbildningsanordnare väljs på ett så täckande sätt som möjligt till försöket med verksamhetsstyrning. Storleken av den grupp av utbildningsanordnare som väljs ska vara sådan att bilaterala förhandlingar mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet är möjliga. I propositionen föreslås att högst 40 utbildningsanordnare väljs till försöket. De utbildningsanordnare som väljs till försöket ska bilda en helhet utifrån vilken det är möjligt att utvärdera utvecklingen för såväl den nationella som den regionala kvaliteten och genomslagskraften. Enligt förslaget baserar sig valet av utbildningsanordnare till försöket på

poängsättningen av Nationella centret för utbildningsutvärdering, Ncu. Grunderna för poängsättningen föreskrivs genom lag. Undervisnings- och kulturministeriet ska dessutom vid valet av utbildningsanordnare till försöket sörja för att helheten av deltagarna i försöket är tillräckligt mångsidigt i fråga om examensutbud och att antalet studerandeår är tillräckligt på det nationella planet. Undervisnings- och kulturministeriet ska se till att det finns deltagare i försöket på bägge nationalspråk och att såväl offentligrättsliga som privaträttsliga utbildningsanordnare deltar i försöket. De utbildningsanordnare som deltar i försöket ska dessutom ha tillräckliga ekonomiska förutsättningar att ordna examina och utbildning. Även en annan än en branschöverskridande anordnare kan väljas, om utbildningsanordnaren har specialkunnande eller i övrigt är en regionalt eller nationellt betydande aktör och har sådan förmåga som försöket kräver att ordna sådan omfattande verksamhet som försökstillståndet ger möjlighet till.

Anordnartillstånden för de utbildningsanordnare som väljs till försöket ersätts för viss tid med försökstillstånd. Försökstillstånden ersätter de gällande anordnartillstånden under försökets giltighetstid. Enligt förslaget har en anordnare av yrkesutbildning som fått försökstillstånd i regel rätt att ordna alla examina som ingår i examensstrukturen för yrkesutbildning och så kallad utvidgad läroavtalsutbildning i fråga om de examina och kompetensområden som utbildningsanordnaren inte har i sitt försökstillstånd. Därtill kan utbildning ordnas vid behov också som arbetskraftsutbildning och på engelska.

Finansieringssystemet

I propositionen föreslås att finansieringssystemet för yrkesutbildningen förnyas så att anslaget för yrkesutbildning i statsbudgeten i fortsättningen består av en kalkylerad basfinansiering som baserar sig på utfallet och finansiering efter provning.

Finansieringsandelarna för den kalkylerade basfinansiering som baserar sig på utfallen består av de faktiska studerandeåren, vars andel är 50 procent, avlagda examensdelar och examina, vars andel är 30 procent, sysselsättningen och de fortsatta studierna bland de utexaminerade, vars andel är 18 procent och studeranderesponsen och arbetslivsresponsen, vars andel är totalt två procent. Uppgifterna från två tidsperioder mellan den 1 juli och den 30 juni före finansåret används som utfallsuppgifter.

Finansieringsmodellen förenklas och den styrande effekten förbättras genom att i avsevärd mån gallra bort viktnings- och förhöjningsfaktorer och deras koefficienter och koncentrera de återstående viktnings- och förhöjningsfaktorerna som jämnar ut kostnadskonsekvenserna till finansieringen utifrån studerandeår. De faktiska studerandeåren viktas i fortsättningen utifrån ordnande av olika examina som hör till examensstrukturen, utbildning som handleder för examensutbildning och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. Dessutom viktas de utifrån studerandens utgångsnivå, för vilken egna viktkoefficienter skapas. De faktiska studerandeåren höjs för ordnande av krävande särskilt stöd och inkvartering. Lisäksi säilytettäisiin nykytilaa vastaavasti tutkintotyyppikerroin, jolla alennetaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitusta suhteessa perustutkintoihin.

Med finansiering efter provning finansieras i fortsättningen allokeringar och tillägg som riksdagen beslutar om, finansiering för strategisk utveckling, höjningar av finansieringen på grund av orsaker som hänför sig till kostnaderna för att ordna utbildningen och av andra nödvändiga orsaker samt korrigeringar och rättelser som gäller det föregående finansåret. Finansieringen efter provning är en del av statsandelsfinansieringen med allmän täckning.

Övrig yrkesutbildning och personalutbildning

I propositionen föreslås upphävande av bestämmelserna om övrig yrkesutbildning enligt lagen om yrkesutbildning, vilken är sådan utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen utan mål om att avlägga en examen eller examensdel, och om personalutbildningen. Följaktligen är det i fortsättningen inte längre möjligt att ordna utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen eller personalutbildning som yrkesutbildning.

Stöd för lärandet

I propositionen föreslås att en studerande har rätt till stöd för lärandet som en del av examensutbildning. Stödet för lärandet är sådan stödundervisning som ges av läraren samt sådant stöd och sådan handledning som ges av undervisnings- och handledningspersonalen som den studerande behöver för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Vid beredningen av stödet för lärande upphävs bestämmelsen om studier som stöder inlärningsfärdigheterna. Stödet för lärande ska enligt förslaget genomföras i form av stödundervisning, stöd och handledning med låg tröskel. Stödet ska finnas tillgängligt för de studerande i tillräcklig hög grad och i rätt tid och det ska vara av sådan kvalitet att det främjar de studerandes kunskaper, påvisande av kunnande genom yrkesprov, utexaminering, sysselsättning och övergång till fortsatta studier samt välbefinnande.

Därtill föreskrivs rätten till särskilt stöd. En studerande har rätt till särskilt stöd, om han eller hon på grund av verifierade inlärningsssvårigheter behöver regelbunden och långvarig specialundervisning för att uppnå kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet enligt examen eller utbildning och stöd för lärandet inte är tillräckligt med tanke på studerandens stödbehov. Enligt förslaget ges särskilt stöd av en speciallärare. Dessutom utgörs särskilt stöd av annan undervisning och handledning som baserar sig på konsultation av en speciallärare och andra särskilda undervisnings- och studiearrangemang som studeranden behöver.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

4.2.1.1 Konsekvenser för statsfinanserna och den kommunala ekonomin

Försöket inom yrkesutbildningen och reformen av finansieringssystemet skulle inte ha direkta konsekvenser för statsfinanserna eller kommunernas ekonomi. Kommunerna och staten ansvarar tillsammans för den offentliga finansieringen av yrkesutbildningen. Riksdagen fattar årligen beslut om totalfinansieringen av yrkesutbildningen som en del av statsbudgeten. Kommunernas finansieringsandel räknas utifrån det anslag för yrkesutbildningen som fastställts i statsbudgeten, antalet invånare i landet och antalet invånare i kommunen. Därtill har bestämmelser utfärdats om maximibeloppet av kommunernas finansieringsandel för att förutse kommunernas lagstadgade utgifter. Alla kommuner finansierar yrkesutbildning, oberoende av om kommunen ordnar yrkesutbildning eller om yrkesutbildning ordnas i dess område.

Med försöket inom yrkesutbildningen eller finansieringsreformen ändras inte ovan beskrivna finansieringsprincip, och det har inte konsekvenser för finansieringsförhållandet mellan kommunernas och statens finansieringsandelar.

I enlighet med den föreslagna lagstiftningen ska yrkesutbildningsanordnare gå igenom målen för det egna området med de centrala företrädarna i dess verksamhetsmiljö innan förslaget

överlämnas till undervisnings- och kulturministeriet. Dessa utgörs åtminstone av företrädare för näringslivet i området samt sysselsättningsområdet och kommunerna i verksamhetsområdet. Utbildningens genomslag förbättras av att näringslivets synpunkter beaktas mer systematiskt i utbudet av yrkesutbildning och i styrningsförhållandet mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet. Målet med de samtal som föregår avtalet är också att främja uppkomst av en växelverkan som främjar näringslivet och sysselsättningen i områdena.

Med AN-reformen utvidgas kommunens ansvar för kostnaderna för utkomstskyddets grunddel och kopplingen mellan utkomstskyddet för arbetslösa och aktivering av arbetslösa till arbete undanröjs. Staten och kommunerna delar på kostnadsansvaret i anslutning till finansiering av sysselsättningstjänsterna, varvid kommunernas incitament att ordna tjänster också för dem som har det sämst ställt på arbetsmarknaden tryggas. Reformen uppmuntrar sysselsättningsområdena och kommunerna att främja sysselsättningen inom de egna områdena. Samtalen mellan yrkesutbildningsanordnarna och sysselsättningsområdena före avtalet mellan ministeriet och anordnarna kommer att öka yrkesutbildningens genomslag i skötseln av sysselsättningen.

Försöket med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen kan också bedömas ha positiva indirekta konsekvenser för kommuneekonomin. Konsekvensen uppnås i och med det tilltagande regionala samarbetet och kontakterna i anknytning till reformen av AN-tjänsterna. Med den utvärderingsundersökning som utvecklas och kopplas till försöket utvärderas, utöver ändringarna i genomslaget, också ändringar i utvecklingen av det regionala samarbetet och regionekonomin.

Konsekvenserna för statsfinanserna anknyter till bättre sysselsättning och övergång till fortsatta studier efter yrkesutbildningen. De positiva konsekvenserna för statsfinanserna uppkommer i huvudsak via de regionala konsekvenserna. Ett syfte med försöket är att främja den regionala välfärden och förbättra regionekonomin.

4.2.1.2 Konsekvenser för utbildningsanordnarnas ekonomi

Finansieringssystemet

Anslaget för yrkesutbildningen i statsbudgeten består från och med år 2026 av den kalkylerade basfinansieringen och finansiering efter prövning (innehållande den nuvarande strategifinansieringen och den övriga finansieringen efter prövning, inklusive tilläggsbudgetar). Den kalkylerade basfinansieringen avser i fortsättningen finansiering som riktas utifrån studerandeåren, examina, kompetenspoängen för examensdelar, sysselsättningen och fortsatta studier och studerande- och arbetslivsresponsen och den riktas i sin helhet utifrån faktiska prestationer, utan ansökan utifrån målinriktade studerandeår och beslut om allokering enligt den nuvarande formen. All annan finansiering som ingår i anslaget för yrkesutbildning allokeras som finansiering efter prövning. I statsbudgeten fattas beslut om den årliga andelen som delas efter prövning med en ändamålsenlig precisionsnivå. I budgetens utredningsdel presenteras en noggrannare plan för allokeringen av finansiering efter prövning.

Kalkylerad basfinansiering beviljas till en utbildningsanordnare med ett prestationsbeslut innan finansårets början och finansieringen är fortfarande finansiering med allmän täckning. Den kalkylerade finansiering som baserar sig på utfallet bildar så som för närvarande största delen av den finansiering som utbildningsanordnarna får. I fortsättningen används dock inte målinriktade studerandeår som allokeras utifrån ett beslut av undervisnings- och kulturministeriet, utan studerandeår som baserar sig på utfallet. Övergången till prestationer som baserar sig endast på utfallet avlägsnar den årliga ansökan utifrån de målinriktade studerandeåren för utbildningsanordnarna, vilken upplevts vara arbetskrävande och en

omständighet som gör det svårare att förutse utbildningsanordnarens ekonomin. Beslutsprocessen ändras och bli smidigare och mer transparent, vilket främjar bättre ekonomiplanering för utbildningsanordnarna. Utbildningsanordnarna kan följa kumuleringen av de utfallsuppgifter som ligger till grund för finansieringen i regel i realtid.

På samma gång som ansöknings- och beslutsprocessen förenklas, förenklas också finansieringsmodellen avsevärt. Den nuvarande finansieringsmodellen har kritiserats för att vara för komplicerad, icke-transparent och ha en svag styrande effekt. En förenkling av finansieringsmodellen innebär att flera marginella viktnings- och förhöjningsfaktorer, vars otaliga koefficienter gjorts finansieringsmodellen svårbegriplig, avlägsnas från den. En förenkling av finansieringsmodellen förbättrar den styrande effekten, då utbildningsanordnarna enklare identifierar effekterna av deras egna åtgärder.

Enligt förslaget görs ändringar i finansieringsandelarna. Finansieringsandelarna för den kalkylerade basfinansieringen som baserar sig på utfallet är de följande: de faktiska studerandeåren 50 procent (för närvarande står de målinriktade studerandeåren för 70 procent), kompetenspoängen för examensdelar och examina 30 procent (för närvarande 20 procent), sysselsättningen och de fortsatta studierna bland dem som avlagt en examen och examensdelar 18 procent (för närvarande 7 procent) och studeranderesponsen 1 procent (för närvarande 1,5 procent) och arbetslivsresponsen 1 procent (för närvarande 1,5 procent).

Reformen av finansieringssystemet för yrkesutbildningen påverkar fördelningen av finansieringen mellan yrkesutbildningsanordnarna. Omfördelningen av finansieringen påverkas mest uttryckligen av ändringarna i andelarna för finansieringsdelarna. De ändringar som görs utifrån förenklingen av finansieringsmodellen är små med tanke på helheten. Finansieringen riktas på ett mer proportionellt sätt än för närvarande på de utbildningsanordnare som har studeranden som proportionellt sett avlägger mer examina och examensdelar och på de utbildningsanordnare som har studeranden som proportionellt sett sysselsätts eller övergår till fortsatta studier till högskolor i högre grad efter utexamineringen.

I och med reformen av finansieringssystemet kan den proportionella fördelningen av finansieringen mellan utbildningsanordnarna ändras också utifrån utbildningsanordnarens utbildningsutbud. Ändringen av finansieringsandelarna, i synnerhet ökningen av viktningen för sysselsättning och fortsatta studier, kan påverka utbildningsutbudet. För det andra kan ändringen av viktningen enligt grundutbildningen för dem som avlagt en examen i den finansiering som fås utifrån hela examina ha någon form av konsekvens för hur utbildningen riktas. Dessutom kan en ändring av det kriterium som gäller sysselsättningen och fortsatta studier, beroende på i vilken mängd finansiering fås för personer som avlagt en examen eller examensdelar och som varit sysselsatta före utbildningen i förhållande till personer som inte varit sysselsatta, ha konsekvenser för utbildningsutbudet.

Ändringen av finansieringsmodellen har konsekvenser för till vilka områden och examina och till hurudan utbildning det lönar sig för utbildningsanordnaren att rikta sitt utbildningsutbud. Minskad finansieringen utifrån studerandeåren borde uppmuntra utbildningsanordnaren att rikta utbildningen ändamålsenligt också på kortvariga utbildningar, i stället för på långvariga grundexamina. Om det för en enskild person är tillräckligt att avlägga endast examensdelar i stället för att avlägga en hel examen, uppmuntrar finansieringsmodellen till detta. Om en kortare yrkesexamen kan vara ett alternativ till en längre grundexamen, uppmuntrar finansieringsmodellen även till detta. När den examenstypskoefficient som sänker finansieringen för yrkes- och specialyrkesexamina därtill avlägsnas i samband med förenklingen av finansieringsmodellen och dessa examina med tanke på statsandelsfinansieringen görs till examina som finansieras jämnt med grundexamina, skapar

detta ytterligare ett incitament att avstå från oändamålsenliga längre utbildningar. Den avsevärda ökningen av vikten för sysselsättningen och fortsatta studier skapar ett incitament att rikta utbildningsutbudet på sådana områden och examina, som mer sannolikt leder till sysselsättning eller övergång till fortsatta studier vid en högskola efter utexamineringen. När tyngdpunkten på finansieringen avsevärt förskjuts från examensdelarna och examina till en finansiering som belönar sysselsättning och övergång till fortsatta studier vid en högskola, kan detta bedömas uppmuntra till att i högre grad än tidigare avstå från att erbjuda långa studievägar som inte är ändamålsenliga för en enskild person. Utöver studiehelheter som bildas av endast examensdelar fås finansiering utifrån studerandeåren, men dessutom också utifrån andra finansieringsdelar, såsom avlagda kompetenspoäng, sysselsättningen och de fortsatta studierna och också responsen.

I fortsättningen fås finansiering utifrån avlagda hela examina endast på grundval av studeranden som tidigare avlagt endast utbildning på grundstadiet. Detta uppmuntrar till att erbjuda utbildning till dem som inte har någon examen efter grundstadiet. För närvarande jämställs studenter med personer som endast har utbildning på grundstadiet i finansieringen. Utöver detta har finansieringen också fått för hela examina som avlagts av studeranden som från tidigare avlagt en yrkes- eller specialyrkesexamen. Betydelsen av denna ändring är dock inte särskilt stor, eftersom betydelsen av kompetenspoängen i den helhet som utgörs av kompetenspoängen för examensdelar och hela examina är dominerande även i fortsättningen. För närvarande är den något över 70 procent och i och med reformen bedöms den stärkas ytterligare. För det andra har finansiering även för närvarande fått utifrån studeranden som tidigare avlagt en yrkesexamen eller högskoleexamen till ett belopp på endast en fjärdedel av beloppet för studeranden som inte har någon examen efter grundstadiet. I fortsättningen beaktas även kompetenspoängen för en studerande som även avlägger en hel examen i finansieringen, oberoende av grundutbildningen.

I den föreslagna finansieringsmodellen är målet att uppmuntra utbildningsanordnarna att tillhandahålla utbildning till dem som enligt bedömning är i störst behov av utbildning, till exempel de som inte har någon examen efter grundstadiet. Å andra sidan försöker man i finansieringsmodellen uppmuntra utbildningsanordnarna att erbjuda utbildning till dem som redan har en tidigare examen i en omfattning som är ändamålsenlig för den enskilda personen, vilket även kan vara en helhet som utgörs av endast examensdelar. Finansiering fås även utifrån branschbytare, liksom också utifrån personer som avlägger en ny hel examen. I den finansieringsandel på 30 procent som beviljas utifrån kompetenspoängen för examensdelar och hela examina är kompetenspoängen för en studerande som avlägger en hel examen värd lika mycket, oberoende av om han eller hon har en tidigare examen, och varje kompetenspoäng som ingår i en examen räknas som en finansieringsgrund. I denna del på 30 procent kommer uppskattningsvis så gott som 80 procent utifrån kompetenspoängen och de återstående något under 20 procenten utifrån avlagda hela examina. I denna andel är förutsättningen att en tidigare yrkesexamen eller en högre examen inte finns. Om en studerande som avlagt en examen, oberoende av hans eller hennes tidigare grundutbildning, inte varit sysselsatt innan studierna börjat, fås därtill finansiering utifrån honom eller henne på samma sätt som utifrån andra som inte varit sysselsatta före utbildningen i finansieringsandelen på 18 procent utifrån studeranden som varit sysselsatta eller övergått till fortsatta studier vid en högskola. Studeranden med en tidigare examen har inte heller lämnats utanför den finansieringsandel på två procent som kommer från studerande- och arbetslivsresponsen. Syftet med ändringarna av finansieringskriterierna är att säkerställa att det åtminstone inte blir lönsammare än för närvarande att tillhandahålla examensutbildning till exempel till personer som avlagt en högskoleexamen och från tidigare är i arbete.

Med tanke på helheten är det i viss mån av betydelse om man får finansiering utifrån studeranden som avlagt en examen eller examensdelar och som varit sysselsatta före

utbildningen och om detta är fallet, i vilken utsträckning. Om finansiering inte alls fås utifrån personer som varit sysselsatta före utbildningen, utjämnar det inverkan av ändringen i finansieringsandelarna. De utbildningsanordnare som drar nytta av att viktningen av sysselsättningen ökas, drar i detta fall inte helt lika mycket nytta. I varje fall är det motiverat att minska vikten för personer som varit sysselsatta före utbildningen, för att undvika att i för hög grad utbilda studeranden som enkelt och säkert för med sig finansiering.

De ändringar som följer av förenklingen av finansieringsmodellen påverkar i viss utsträckning enskilda utbildningsanordnare, men med tanke på finansieringshelheten är de marginella. Andelen för övrig fördjupande och kompletterande yrkesutbildning av finansieringshelheten har varit omkring 10 miljoner euro, det vill säga en halv procent av anslaget för yrkesutbildningen. Inverkan av sloandet av den från finansieringen är störst för finansieringen för tre utbildningsanordnare. I vissa fall är innehållet i övrig fördjupande och kompletterande yrkesutbildning som tillhandahålls av en utbildningsanordnare dock sådant som kan erbjudas också till marknadspris, varvid frågor som gäller konkurrensneutraliteten blir aktuella.

Den finansiering som riktats via studier som stöder studiefärdigheterna har uppgått till omkring en miljon euro, vilket motsvarar en halv promille av den totala finansieringen för yrkesutbildningen. Sett till examensutbildningen har detta varit en genomsnittlig finansiering. Ordande av studier som stöder studiefärdigheterna är inte grund för att höja finansieringen, även om en sådan felaktig uppfattning i viss mån förekommit bland utbildningsanordnarna. Sloandet av anordnandet dessa studier som ett separat finansieringsobjekt bedöms inte ha konsekvenser för finansieringen för en enda utbildningsanordnare.

Finansieringen till företagen utifrån utbildning som ordnats som personalutbildning har uppgått till omkring en miljon euro, vilket är en halv promille av den totala finansieringen för yrkesutbildningen. Finansieringen är följaktligen helt betydelselös för yrkesutbildningens finansieringshelhet och även av väldigt liten betydelse för enskilda utbildningsanordnare.

Finansiering till ett belopp av omkring 30 miljoner euro riktas via förhöjningskoefficienten för läroplikten. Även om dess vikt i euro i finansieringshelheten är större än för flera andra koefficienter som slopas enligt förslaget, är dess betydelse för enskilda utbildningsanordnare dock ringa. Detta beror på att olika utbildningsanordnare finansieras i väldigt bred skala och jämnt med den. De som inte har läropliktiga studeranden drar inte heller avsevärd nytta av att koefficienten avskaffas.

Förhöjningskoefficienten för särskilt stöd avskaffas (med undantag för koefficienterna för krävande särskilt stöd). Kostnadsuppgifter om ordnande av särskilt stöd samlas inte in, och kan i praktiken inte heller samlas in, varför en kostnadsvarsighet inte är tillgänglig för finansiering utifrån särskilt stöd. Sloandet av koefficienten för särskilt stöd har en större finansieringsbetydelse för vissa utbildningsanordnare än för andra. Detta baserar sig på att dessa utbildningsanordnare har fler beslut om särskilt stöd i förhållande till andra utbildningsanordnare. Detta kan bero på att vissa utbildningsanordnare har fler studeranden som behöver särskilt stöd än andra eller att beslut fattas på enklare grunder än annanstans. Finansiering som en utbildningsanordnare fått i förhöjd form utifrån särskilt stöd kan dock inte vara avgörande för verksamheten.

Enligt förslaget avskaffas den regionala koefficienten, som beaktar regionala sysselsättningsskillnader mellan dem som avlagt en yrkesutbildning. De utbildningsanordnare vars huvudsakliga verksamhetsområde har en svagare situation än medelvärdet i landet för de invånare som avlagt en yrkesexamen får för närvarande en koefficient som överstiger ett, vilken beaktas för att jämna ut skillnaden, och på motsvarande sätt får utbildningsanordnarna i

verksamhetsområden med en sysselsättning som är bättre än snittet en koefficient som överstiger ett. Slopandet av koefficienten påverkar inte i avsevärd grad hur finansieringen riktas. När man granskar hur finansieringen skulle fördela sig mellan landskapen, ser det ut som den regionala koefficienten eller slopandet av den inte har någon stor inverkan för hur finansieringen riktar sig i den nya finansieringsmodellen.

I den nuvarande finansieringen viktas sysselsättningen och de fortsatta studierna bland dem som avlagt en examen eller examensdelar med en anordnarspecifik justeringskoefficient. Korrigeringskoefficienten för varje utbildningsanordnare beräknas så att antalet personer som avlagt en examen, en examensdel eller flera examensdelar under det kalenderår som upphörde tre år innan finansåret inleddes divideras med det totala antalet personer som varit sysselsatta, övergått till fortsatta studier eller varit arbetslösa vid utgången av det kalenderår som upphörde två år innan finansåret inleddes. Slopandet av korrigeringskoefficienten för varje utbildningsanordnare har inte betydelse för de utbildningsanordnare som har fler personer som avlagt en examen och examensdelar och efter utexamineringen är i annan verksamhet än som studerande i fortsatta studier, sysselsatt eller arbetslös. Till exempel personer som börjar fullgöra värnplikten kan inte vara sysselsatta på samma gång. Denna andel har beaktats med korrigeringskoefficienten för varje utbildningsanordnare. Man har tänkt sig att denna andel av personer i annan verksamhet fördelas enligt samma proportion som proportionen mellan personer i fortsatta studier och i arbete. På samma gång som korrigeringskoefficienten för varje utbildningsanordnare slopas, förnyas sysselsättningsindikatorn. I stället för att granska situationen endast vid årets slut, granskas sysselsättningen under en granskningsperiod på ett år, så att alla som varit sysselsatta i minst två månader räknas som sysselsatta. Detta eliminerar inverkan av att personer varit utanför arbetskraft på grund av värnplikten. Korrigeringskoefficienten för varje utbildningsanordnare har varit av betydelse för anordnare av krävande särskilt stöd, eftersom en större proportionell andel av dem som avlagt en examen eller examensdelar hos sådana utbildningsanordnare lämnar utanför arbetskraften jämfört med andra anordnare. I fråga om dessa utbildningsanordnare beaktas ändringen via förhöjningskoefficienten för krävande särskilt stöd.

Koncentreringen av de viktnings- och förhöjningsfaktorer som jämnar ut kostnaderna genomförs kostnadsneutralt i finansieringen utifrån studerandeår. Slopandet av kostnadsgruppsviktningen för examensutbildningen som en viktningsfaktor för kompetenspoängen för examensdelar och hela examina och det faktum att de beaktas endast i finansieringen utifrån studerandeåren innebär att spridningen av koefficientsvärdena ökar på båda sidorna om talet ett. Det handlar dock om en teknisk ändring, som beror på att koefficienterna i fortsättningen påverkar endast 50 procent av prestationerna, i stället för nuvarande 90 procent. På motsvarande sätt görs förhöjningen av krävande särskilt stöd i fortsättningen endast som en del av finansieringen utifrån studerandeåren. Också denna ändring är i denna utsträckning teknisk. Betoningen av krävande särskilt stöd ändras så att den gradering som genom förordningen om finansieringsgrunderna graderats i funktionsnedsättning, grav funktionsnedsättning och person med funktionsnedsättning i behov av en personlig assistent ersätter graderingen till en studerande som är i examensutbildning, utbildning som handleder för examen och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. Bindningen av finansieringen till en personlig assistent (en person som behöver assistans per assistent) har i praktiken inte varit en fungerande lösning, eftersom det snarare finns ett behov av tillräckligt med gruppassistenter, som efter behov assisterar en eller flera studeranden. För det andra finns det ingen definition av en person med grav funktionsnedsättning eller en person med funktionsnedsättning och begreppet person med grav funktionsnedsättning finns inte längre i lagstiftningen. Med ändringen av graderingen förtydligas de kriterier som ligger till grund för finansieringen.

För utvärderingen av genomslaget har man gjort simuleringar, med vilka konsekvenserna av finansieringsmodellen för utbildningsanordnarna bedömts. Ändringarna har granskats efter utbildningsanordnarens placeringslandskap, språk, ägartyp och storlek. I beräkningarna har följande uppgifter använts:

- studerandeår som genomförts under tiden mellan den 1 juli 2021 och den 30 juni 2023, examina och kompetenspoäng för examensdelarna
- sysselsättning och fortsatta studier under tiden mellan den 1 juli 2021 och den 30 juni 2022 för de som avlagt en examen och examensdelar under tiden mellan den 1 juli 2020 och den 30 juni 2021 och sysselsättning och fortsatta studier under tiden mellan den 1 juli 2022 och den 30 juni 2023 för de som avlagt en examen eller examensdelar under tiden mellan den 1 juli 2021 och den 30 juni 2022
- studerande- och arbetslivsresponsen under tiden mellan den 1 juli 2022 och den 30 juni 2023
- kostnadsuppgifterna för året 2022, utifrån vilka kostnadsgruppskoefficienter och förhöjningskoefficienterna för inkvartering och krävande särskilt stöd räknats
- den prestationsbaserade finansieringen på 2 030 360 322 euro för år 2023 (beloppet innehåller inte strategifinansiering eller förhöjningar efter prövning), utifrån vilken jämförelsen gjorts.

Enligt beräkningarna omriktas finansieringen mellan utbildningsanordnarna till ett belopp av omkring 42,2 miljoner euro, vilket är 2,1 procent av den totala finansieringen för yrkesutbildningen. Den minskade finansieringen till ett belopp av 42,2 miljoner euro skulle riktas på 64 utbildningsanordnare. Motsvarande belopp i euro skulle riktas som ett tillägg för 69 utbildningsanordnare. Dessutom finns det två utbildningsanordnare, vars finansiering liksom tidigare i huvudsak fås som finansiering efter prövning. De utbildningsanordnare vars finansiering minskar med över 5 procent uppgår till 34. De utbildningsanordnare vars finansiering ökar med över tio procent uppgår till 25.

Finansieringen för utbildningsanordnarna minskar granskat enligt landskap med högst 6,4 procent och ökar med 3,5 procent. I ändringarna enligt landskap har slopandet av den regionala koefficienten inte avgörande betydelse i omfördelningen av finansieringen. Granskat enligt utbildningsanordnarnas språk ökar finansieringen för tvåspråkiga utbildningsanordnare med 6,5 procent, finansieringen minskar med 0,2 procent för både de svenskspråkiga och de finskspråkiga utbildningsanordnarna. Enligt ägartyp stiger finansieringen för privata utbildningsanordnare med 0,3 procent och för kommuner med 0,2 procent och för samkommuner sjunker finansieringen med 0,3 procent.

För övergångstiden på tre år fastställs övre gränser för nedgången eller uppgången i finansieringen för en enskild utbildningsanordnare jämfört med föregående år. Under det första året kan nedgången vara högst fem procent, under det följande året sju procent och under det tredje året tio procent. På motsvarande sätt är den övre gränsen för den årliga ändringen tio procent under en treårsperiod. Detta innebär att finansieringsnivån under tre år kan sjunka från utgångsnivån med högst 20,5 procent och öka med 33,1 procent. När finansieringsändringarna jämnas ut under det första året av övergångsperioden, så att nedgången i finansieringen kan vara högst fem procent från föregående års finansiering och uppgången i finansieringen högst tio procent av föregående års finansiering, görs för de utbildningsanordnare som förlorar över fem procent av finansieringen en ökning av finansieringen med sammanlagt omkring 10,4 miljoner euro, varav 3,3 miljoner kommer från de vars finansiering ökar med mer än 10 procent.

Begränsningen av ändringens maximibelopp till minus fem procent och plus tio procent enligt förslaget minskar beloppet av den finansiering som omfördelas mellan utbildningsanordnarna till 34,7 miljoner euro, vilket är 1,7 procent av den totala finansieringen. Begränsningen av de maximala ändringarna har också en liten inverkan på ändringar enligt ägartyp. Genom begränsningen stiger kommunanordnarnas finansiering med 0,6 procent (utan begränsningen 0,2) och på motsvarande sätt minskar samkommunanordnarnas finansiering med 0,4 procent (utan begränsningen 0,3). Finansieringen till privata anordnare ökar med 0,3 procent jämfört med utan avgränsning. Enligt utbildningsanordnarens examensspråk minskar ökningen av finansieringen för tvåspråkiga utbildningsanordnare något i och med begränsningen. Finansieringen av svenskspråkiga utbildningsanordnare minskar något mer genom begränsningen än utan begränsningen. På motsvarande sätt minskar finansieringen av de finskspråkiga utbildningsanordnarna något mindre genom begränsningen än utan begränsningen. Som helhet är de ändringar i finansieringen som sker på basis av både ägartypen och utbildningsanordnarens språk mycket små. Ett undantag är de få tvåspråkiga utbildningsanordnare där finansieringen ökar med flera procent. I och med begränsningen kan finansieringen av ett enskilt landskap som mest minska med 5 procent.

Tabell över den nuvarande finansieringsmodellen och den föreslagna finansieringsmodellen:

<i>Den nuvarande finansieringsmodellen</i>		<i>Den föreslagna finansieringsmodellen</i>	
<i>Finansieringsdelar och andelar</i>	<i>%-andel</i>	<i>Finansieringsdelar och andelar</i>	<i>%-andel</i>
Strategifinansiering (varit knappt 1 %, trots att den varit max. 4 %)	0–4 %	Finansiering efter prövning (strategisk utveckling o.d.)	Liten andel
Prestationer inom den kalkylerade finansieringen och deras andelar av den kalkylerade finansieringen	96–100 %	Prestationer inom basfinansieringen och deras andelar av den kalkylerade finansieringen	Största delen så som nu
varav	100 %	varav	100 %
De målinriktade studerandear som UKM beslutat om	70 %	Faktiska studerandear	50 %
Förhöjning efter prövning (liten andel)		(fin. för godtagbara icke-läropl., övre gräns enligt utbildningsan.)	
Examensdelarnas kompetenspoäng och examina	20 %	Examensdelarnas kompetenspoäng och examina	30 %
Sysselsättning och fortsatta studier	7 %	Sysselsättning och fortsatta studier	18 %

<i>Den nuvarande finansieringsmodellen</i>		<i>Den föreslagna finansieringsmodellen</i>	
Studeranderespons	1,5 %	Studeranderespons	1,0 %
Arbetslivsrespons	1,5 %	Arbetslivsrespons	1,0 %
<i>Viktning- och förhöjningsfaktorer för finansieringsprestationerna</i>	<i>Koefficienter</i>	<i>Viktning- och förhöjningsfaktorer för finansieringsprestationerna</i>	<i>Koefficienter</i>
Fem kostnadsgrupper för examensutbildning, studier som främjar studiefärdigheterna, övrig yrkesutbildning.	7	Sju kostnadsgrupper för examensutbildning + övrig kompletterande och fördjupande utbildning; övrig yrkesutbildning som förbereder för yrkesuppgifter (piloter o.d.) i sin helhet till finansieringen efter prövning.	8
Inkvartering	3	Inkvartering	3
Särskilt stöd och krävande särskilt stöd	8	Krävande särskilt stöd (graderingsändring; finansieringsnivån bibehålls)	3
Fängelseundervisning	1	Fängelseundervisning som en del av finansieringen efter prövning	
Examenstyp	1	Examenstyp	1
Arbetskraftsutbildning	1	Utgångsnivå (ny)	5–10
Personalutbildning	1		
Läroplikt	1		
<i>Examensdelarnas kompetenspoäng och examina</i>		<i>Examensdelarnas kompetenspoäng och examina</i>	
Grundutbildningsviktning för hela examina (ja, nej)	2	Utöver kompetenspoängen för hela examina, finansiering endast utifrån studeranden utan tidigare	

<i>Den nuvarande finansieringsmodellen</i>		<i>Den föreslagna finansieringsmodellen</i>	
		yrkesutbildning eller högre grundutbildning.	
Fem kostnadsgrupper inom examensutbildningen	5		
Särskilt stöd och krävande särskilt stöd	4		
<i>Sysselsättning och fortsatta studier</i>		<i>Sysselsättning och fortsatta studier</i>	
Sysselsatt före utbildningen (ja, nej)	2	Finansiering endast utifrån studeranden som inte var sysselsatta före utbildningen	
Anordnarkoefficienten (varierar enligt tid och anordnare)	föränderlig		
Den regionala koefficienten	20		
<i>Studeranderespons (studeranden som inlett och avslutat sina studier)</i>		<i>Studeranderespons (studeranden som inlett och avslutat sina studier)</i>	
Studeranden som avlagt en hel examen vs. studeranden som avlagt delar, partiell bortfallsjustering (varierar enligt svarsandelen)	2 + varierande	Studeranden som avlagt en hel examen vs. studeranden som avlagt delar, partiell bortfallsjustering (varierar enligt svarsandelen)	2 + varierande
<i>Arbetslivsrespons (arbetsplatsen, arbetsplatshandledarna)</i>		<i>Arbetslivsrespons (arbetsplatsen, arbetsplatshandledarna)</i>	
Partiell bortfallsjustering (föränderlig i förhållande till svarsandelen)	föränderlig	Partiell bortfallsjustering (föränderlig i förhållande till svarsandelen)	föränderlig

Stöd för lärandet

De ekonomiska konsekvenserna av stödet för lärandet för helheten bedöms vara små för utbildningsanordnarna. Det föreslagna stärkandet av stödet för lärandet och det särskilda stödet och kompetensutvecklingen stöds med projektfinansiering på 15 miljoner euro inom yrkesutbildningen under åren 2024–2025. Från och med år 2025 innehåller regeringsprogrammet en reservering på 10 miljoner euro per år för att genomföra stödet för lärandet och styrningshelheten. Om uppskattningsvis hälften av anslaget fördelas till stödet för lärandet, där stödets viktning är störst även efter studier som stöder studiefärdigheterna, innebär det omkring 75 årsverken. Enligt uppskattning riktas 75 årsverken från finansieringen av stärkandet av specialundervisningen.

Inga exakta uppgifter är tillgängliga för det faktiska utfallet för studier som stöder studiefärdigheterna, eftersom den tillgängliga informationen baserar sig endast på beviljad finansiering, som omfattar många begränsningar i grunderna för att fastställa finansieringen. Studerandeåren inom studier som stöder studiefärdigheterna har årligen uppgått till endast omkring 0,7–0,8 procent av alla viktade studerandeår.

Av finansieringen för år 2023 riktades 65 793 775 euro till det särskilda stödet, vilket är 3,2 procent av den totala finansieringen för yrkesutbildningen (2,48 miljarder euro). Beräkningen omfattar inte krävande särskilt stöd, vars finansiering är större än detta. Finansiering för särskilt stöd fick av 97 utbildningsanordnare och som mest täckte finansieringen 12,9 procent av utbildningsanordnarens finansiering. För åtta anordnare täckte den 5–8 procent av finansieringen. Som minst täckte den endast en halv promille av utbildningsanordnarens finansiering och de utbildningsanordnare som hade finansiering utifrån särskilt stöd uppgick till under en procent, sammanlagt 22 stycken. Finansieringsbeloppet har räknats utifrån finansieringen år 2023, men de finansieringsgrundande prestationerna är från år 2022.

Nationella centret för utbildningsutvärdering genomförde under åren 2020–2021 en utvärdering av det särskilda stödet inom yrkesutbildningen. Antalet studeranden som behöver särskilt stöd har ökat från år 2004, då statistikföringen inleddes. Under de senaste åren har andelen studeranden med särskilt stöd av alla studeranden inom yrkesutbildningen varit 10–11 procent. Proportionellt finns det mest studeranden med särskilt stöd inom serviceområdena, de tekniska områdena, databehandling och datatrafik och de humanistiska och konstnärliga områdena. I alla dessa områden har omkring 12–13 procent särskilt stöd.

Det finns studeranden som behöver särskilt stöd i alla utbildningsbranscher, varför identifieringen av inlärningssvårigheter och genomförandet av stödåtgärder skulle gälla för alla branscher. Grunderna för specialundervisningen baserar sig på information som fås med informationsöverföring, ett behov av särskilt stöd som upptäckts i studerandens inlärnin eller i screeningen av inlärningsvärigheter och uppgifter som fås med en individuell bedömning. I bedömningen av nuläget ska det beaktas att antalet beslut om särskilt stöd inte ger en tillförlitlig bild av behovet av specialundervisning och stödåtgärdernas genomslag.

Stärkandet av det särskilda stödet bedöms inverka positivt på studerandenas studieframsteg, minska avbrottet och främja avläggandet av examina och examensdelar. Konsekvenserna syns i form av sysselsättning och övergång till fortsatta studier bland studerandena, vilket å sin tur har en positiv inverkan på utbildningsanordnarens finansiering, kvalitet och verksamhetens genomslag.

4.2.2 Samhälleliga konsekvenser

4.2.2.1 Konsekvenser för utbildningsanordnarna

Försök

Verksamhetsmöjligheterna för de yrkesutbildningsanordnare som deltar i försöket skulle utvidgas och bli mångsidigare. De anordnare som deltar i försöket skulle ha en omfattande rätt att ordna examina och rätt att ordna alla examina på engelska. Dessutom skulle de anordnare som deltar i försöket ha en utvidgad uppgift att ordna läroavtalsutbildning och rätt att ordna utbildning som arbetskraftsutbildning. Endast oundgängliga examina och utbildningar skulle avgränsas utanför försökstillstånden. Då regleringen kring anordnartillstånd luckras upp, uppkommer mer möjligheter för utbildningsanordnarna att reagera flexiblare och snabbare på förändringar i verksamhetsmiljön. Utbildningsanordnarna skulle ha en regelmässig möjlighet att föra en dialog med undervisnings- och kulturministeriet om sin verksamhetsmiljö och sina mål. I stället för det nuvarande förfarandet för anordnartillstånd som regleras detaljerat, baserar sig det på växelverkan och partnerskap. På samma gång skulle utbildningsanordnarnas arbetsmängd minska avsevärt i fråga om ansökningar om anordnartillstånd.

Till exempel regionala eller branschspecifika samtal skulle föras med de yrkesutbildningsanordnare som inte deltar i försöket. En genomgång av samma nationella mål för yrkesutbildningen som med de som deltar i försöket skulle göras vid samtalen. De utbildningsanordnare som deltar i samtalet för fram behoven och målen i området eller branschen och utmaningar i anknytning till ordnandet av utbildning. Samtalshelheterna och -områdena beslutas efter att beslutet om de utbildningsanordnare som deltar i försöket har beslutats. I anordnartillstånden anges för alla utbildningsanordnare det maximiantal studerandeår som används som grund för finansieringen. Maximiantalet gäller antalet studerandeår för kontinuerligt lärande. På så sätt säkerställs finansieringsbeloppet för utbildningsanordnaren per studerandeår också i en situation där utfallen för studerandeåren växer på det nationella planet. Då maximiantalet studerandeår anges i anordnartillståndet, kan utbildningsanordnaren bättre förutse beloppet på den mottagna finansieringen per studerandeår. Utbildningsanordnaren känner i förväg till antalet studerandeår som de är berättigade till för de fyra följande åren. Den föreslagna modellen ökar stabiliteten för varje utbildningsanordnare. Detta främjar även att utbildningsanordnarna tillhandahåller högklassig utbildning, då resurserna kan hanteras bättre. Maximiantalet studerandeår för de utbildningsanordnare som deltar i försöket överenskomms i förhandlingarna om strategiperioden, varvid det främjar de mål och åtgärder som överenskomms.

Enligt Statistikcentralens nyaste befolkningsprognos kommer antalet unga personer i avgiftsfri utbildning att vara omkring 90 procent av nuvarande nivå år 2035. På riksomfattande nivå innebär detta att om övergången till gymnasiet och yrkesutbildningen i åldersklassen i fortsättningen sker i samma förhållande som för närvarande, minskar antalet läropliktiga studeranden inom yrkesutbildningen i förhållande till övriga studerandegrupper. Utvecklingen är dock inte regionalt jämn, utan i vissa landskap minskar antalet läropliktiga studeranden mer än i andra landskap. Befolkningsutvecklingen kommer oundvikligen att ha konsekvenser för sättet att ordna yrkesutbildningen. Genom att öka maximiantalen studerandeår i anordnartillstånden för andra än för läropliktiga, är det möjligt att jämna ut de negativa konsekvenserna av befolkningsförändringen. Följaktligen skulle alla utbildningsanordnare ha faktiska möjligheter att förnya sin verksamhet.

När förfarandet för anordnartillstånd för de utbildningsanordnare som deltar i försöket ändras, kan detta ha konsekvenser för verksamheten för andra utbildningsanordnare än de som deltar i

försöket. Yrkesutbildningsanordnarna erbjuder dock också för närvarande samma examina i samma geografiska områden. Utbildningsanordnarna kan inom ramen för sina tillstånd starta eller avsluta utbildning inom olika områden. Undervisnings- och kulturministeriet har uppmuntrat anordnarna till regionalt samarbete på så sätt att oändamålsenlig överlappande utbildning finns i maximalt lite grad och så att de totala resurserna för utbildningen riktas till fullt belopp på behoven hos näringslivet och befolkningen i området. Utbildningsanordnarna har i landets olika delar delegationer som organiserats på olika sätt för att främja samarbetet. Tillägget av de examina som anordnartillstånden möjliggör för de utbildningsanordnare som deltar i försöket skulle följaktligen inte ändra nuläget i väsentlig grad. Det kan anses att konsekvenserna för andra anordnare än de som är med i försöket är ringa. För att minska eventuella oförutsedda konsekvenser analyseras utbildningsanordnarens utbildningsutbud i förhållande till arbetslivets behov i samband med de förhandlingar som förs tillsammans. De examina som erbjuds av vissa utbildningsanordnare som tydligt är specialiserade kan lämnas utanför försökstillståndet.

Ett av syftena med de förhandlingar som förs i försöket är att förbättra motsvarigheten mellan utbildningsutbudet och kompetensbehoven i arbetslivet. I förhandlingarna är målet att ta fram lösningar bland annat för hur utbildningsanordnaren med sina handlingar bättre än för närvarande främjar sysselsättningen i det egna området och ökar medborgarnas kunskaper. Som ett slutresultat kan utbildningsutbudet bedömas svara bättre mot efterfrågan. Samtidigt ökar arbetslivssamarbetet i planeringen av utbildningsinnehållen.

Också de utbildningsanordnare som deltar i försöket, följer i fråga om antagningen av studeranden föreskrifterna i lagen om yrkesutbildning och i fråga om finansieringen föreskrifterna i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. För att uppnå de mål som överenskomms gemensamt förbättras sannolikt arbetslivsrelevansen i studieutbudet.

Finansieringssystemet

Finansieringsmodellen för yrkesutbildningen ändras med denna regeringsproposition så att betydelsen av avlagda examensdelar, sysselsättningen och övergången till fortsatta studier ökar i den statsandelsfinansiering som anvisas till anordnaren. Detta kommer att ha en positiv konsekvens för avläggandet av examensdelar och examina i förhållande till antalet studeranden och genomslagskraften efter prestationerna. Fortfarande riktas hälften av finansieringen enligt studerandeåren och 80 procent av finansieringen utifrån studerandeåren och de avlagda examensdelarna. De nämnda 80 procenten omfattar viktning av hela examina i fråga om dem som före studiernas början inte har en yrkesmässigt differentierad examen.

Utbildningsanordnarna kan ha flera olika intjänandelogiker. Anordnaren kan sträva efter att maximera den finansiering som allokeras utifrån genomslaget. Då ska utbildningsutbudet maximalt väl svara på efterfrågan i arbetslivet och utbildningen ordnas så att man framskrider maximalt smidigt mot arbete eller fortsatta studier. Det kan bli en utmaning att studerandena lockas till områden med de bästa möjligheterna till avancemang. Det har förekommit utmaningar att rekrytera studeranden till exempel inom social- och hälsoområdet, där sysselsättningen är klart bättre än i andra områden. Förfarandet kan förutsätta omstrukturering som även kan vara omfattande av utbildningsanordnaren. Oftast har utbildningsanordnarna kapital som är bundet till lokaler och utrustning, vilket kan vara svårt att ändra snabbt så att det motsvarar en förändring i verksamhetsmiljön. Undervisningspersonalens kompetens är branschspecifik och det är inte alltid möjligt eller ändamålsenligt att snabbt förnya personalens kompetensstruktur.

Utbildningsanordnaren kan sträva efter att säkerställa sin finansiering genom att erbjuda utbildning, till vilken det är enklare än i snitt att få studeranden som utifrån en förhandsbedömning är framgångsrika i sina studier. I populära utbildningsområden och examina förekommer inte problem med tillgång till studeranden. I dessa fall baserar sig tjänandelogiken på utbud av populära områden och snabbt avläggande av examensdelar och examina.

Stöd för lärandet

Författningarna om stödet för lärandet och det särskilda stödet förmodas inte ändra ordnandet av yrkesutbildning på betydande sätt, eftersom studier som stöder studiefärdigheterna och särskilt stöd ordnats redan på etablerat sätt under en lång tid. Ändringen förmodas inte öka personalbehovet inom yrkesutbildningen för andra än några utbildningsanordnare, hos vilka de olika formerna för stöd för lärandet enligt den gällande lagen inte tillhandahållits. Förskjutning av tungpunkten i lärandet till stöd för lärandet med låg tröskel kan dock innebära att utbildningsanordnarens verksamhet omstruktureras på ett ändamålsenligt sätt och att personalens roller ses över. Hos en stor del av utbildningsanordnarna bedöms ändringen dock vara jämförelsevis liten.

Ur utbildningsanordnarnas synvinkel handlar det inte om en uppgift som utvidgas, eftersom den gällande lagen innehåller bestämmelser om särskilt stöd och behörigheten för dem som ger särskilt stöd förordnas genom förordning. I 16 § i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998) föreskrivs att behörig att ge särskilt stöd är den som som avlagt de studier som krävs av en speciallärare enligt förordningen. Undantagsvis kan särskilt stöd ges också av en annan i förordningen avsedd lärare som en del av den egna undervisningen, om detta förutsätts för att ordna särskilt stöd på ett ändamålsenligt sätt. Dessutom förutsätter lagen om yrkesutbildning att utbildningsanordnaren ska ha en tillräcklig mängd lärartjänster eller lärare med ett anställningsförhållande med hänsyn till sättet att ordna utbildningen. Därtill kan utbildningsanordnaren ha timlärare och annan personal. Dessa omfattar även speciallärare då utbildningsanordnaren har studeranden som fått ett beslut om särskilt stöd.

4.2.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Utbildningsstyrelsen arbete i anknytning till verksamhetsstyrningen skulle ändras i viss mån. Arbetsmängden för att behandla ändringar i anordnartillstånden skulle delvis ersättas med förberedelser för förhandlingar och arbete i anknytning till förhandlingsprocessen.

4.2.2.3 Konsekvenser för kommunerna, regionerna och landsbygden

Propositionen bedöms ha positiva konsekvenser för kommunerna. I försöket görs regleringen kring anordnartillstånd för yrkesutbildningen mer flexibel, vilket ger utbildningsanordnarna möjlighet att på ett mer omfattande och mångsidigt sätt rikta sitt utbildningsutbud enligt det lokala, regionala och nationella utbildningsbehovet. För utbildningsanordnarna uppkommer nya möjligheter att flexibla och snabbare än för närvarande reagera på verksamhetsmiljön och ändringarna i den.

Finansieringssystemet för yrkesutbildningen förenklas bland annat genom att slopa den regionala koefficienten. Med den regionala koefficienten har man jämnat ut utbildningsanordnarnas finansiering, beroende på de verkar i landskap med en arbetslöshet som är högre eller lägre än snittet bland dem som avlagt en yrkesutbildning. Under åren 2012–2022 har arbetslösheten i ett enskilt landskap varit högst fem procent högre än arbetslösheten i hela

landet, varvid finansieringen utifrån sysselsättningen för de utbildningsanordnare som verkar i det landskapet höjts med fem procent utifrån denna grund. På grundval av en bra sysselsättning har den regionala koefficienten minskat finansieringen utifrån sysselsättningen med högst fem procent. Inverkan av dessa fem procent som beaktats utifrån sysselsättningen har understigit 0,35 procent av hela finansieringen för yrkesutbildningen. Med undantag för två landskap rymms avvikelserna från medelvärdet för arbetslösheten i hela landet inom ett intervall på plus-minus tre procent. Utifrån simuleringen förklaras utbildningsanordnarnas finansieringsändringar och de ändringar enligt landskap som härletts ur dessa inte med slopandet av den regionala koefficienten, utan med andra ändringar i finansieringsmodellen. Utifrån det ovan nämnda kan det bedömas att slopandet av den regionala koefficienten inte har konsekvenser för utbildningsanordnarnas utbud eller övriga verksamhet och följaktligen inte heller för anordnarens verksamhetslandskap. Slopandet av den regionala koefficienten bedöms inte ha betydande konsekvenser för områdena och de utbildningsanordnare som verkar i området, eftersom dess betydelse i allokeringen av finansieringen har varit marginell.

4.2.2.4 Konsekvenser för arbets- och näringslivet

Mer omfattande anordnartillstånd än för närvarande för de utbildningsanordnare som väljs till försöket skulle stärka i synnerhet dessa utbildningsanordnarens förutsättningar att ännu snabbare, flexiblare och kraftigare svara på kompetens- och utbildningsbehovet i arbets- och näringslivet i det egna området, vilket skulle stärka förtroendet mellan yrkesutbildningsanordnarna och arbets- och näringslivet. Detta skulle inverka på närings- och arbetslivets förutsättningar att agera också inom sådana områden, där utmaningarna förknippade med befolkningsutvecklingen medför osäkerhet för verksamheten och investeringarna. Den samtidiga reformen av finansieringssystemet för yrkesutbildningen främjar också att utbildningsutbudet riktas enligt behoven i arbetslivet.

De utbildningsanordnare som deltar i försöket måste noggrannare förutse ändringen i arbetslivet och kompetensbehoven, vilket främjar utbudet av kompetent arbetskraft och sysselsättningen samt balansen mellan dessa. Ett av de centrala målen i försöket är att de utbildningsanordnare som väljs till försöket för ett ännu mer omfattande och kraftigare samarbetet med aktörerna i det egna området, vilka utöver företrädarna för arbets- och näringslivet utgörs av AN-serviceområdena och andra utbildningsanordnare i området.

Då engelska också är ett examensspråk för de examina som angetts i försökstillståndet, möjliggör detta att kompetensbehoven i arbetslivet tillmötesgås också i de situationer där det är ändamålsenligt för studeranden att avlägga en examen med engelska som examensspråk. Inom vissa branscher med kompetensbrist är engelskspråkiga examina ett viktigt medel för att trygga tillgången till arbetskraft. Behovet av engelskspråkiga examina är mycket regionspecifikt och beror på näringsstrukturen i regionerna och utvecklingen av dem. Regionalt och nationellt betydande investeringar bland annat inom energisektorn eller naturresursbranscherna förutsätter snabb rekrytering av arbetskraft. Tillgången till arbetskraft inom branscher med kompetensbrist förutsätter ett brett rekryteringsunderlag och försöket förbättrar på så sätt tillgången till arbetskraft.

Den försöksrelaterade förhandlingsprocessen mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet förutsätter samtal mellan utbildningsanordnaren och näringslivet i området, sysselsättningsområdena och andra centrala intressentgrupper. Det avtal som uppkommer som en följd av förhandlingarna mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet kan också innehålla mål och åtgärder som gäller utbildningens kvalitet. I så fall beaktas även arbetslivets behov i fråga om utbildningens kvalitet bättre än för närvarande, vilket främjar att arbetslivets kompetensbehov tillmötesgås och sysselsättningen. I beredningen

av det egna förslaget till ministeriet, har utbildningsanordnaren följaktligen varit tvungen att granska helheten av utbildningsutbudet med tanke på behoven i arbets- och näringslivet i det egna området i större utsträckning och även att satsa kraftigare på granskningen den egna uppgiften som producent av nödvändig kompetens och utbildning.

Via en flexiblere reglering kring anordnartillstånd, en interaktiv verksamhetsstyrning och finansieringssystemet är det möjligt att kraftigare än för närvarande påverka hur utbudet av yrkesutbildning riktas enligt behoven i de olika områdena i arbets- och näringslivet. Även utbildningsanordnare av andra yrkesexamina och utbildning bör fortfarande samarbeta med arbets- och näringslivet och vikten av detta samarbete betonas också i och med införandet av AN-serviceområdena.

4.2.2.5 Konsekvenser för studerande, läropliktiga och unga personer

Propositionen om ett försök med verksamhetsstyrning utvidgar utbildningsutbudet inom området och gör det mångsidigare, vilket med tanke på utbildningens närbarhet är av betydelse. Tillsammans med reformen av finansieringssystemet för yrkesutbildningen förväntas utbildningsutbudet utvidgas i synnerhet inom branscherna med brist på arbetskraft, där sysselsättningen bland de utexaminerade är bättre än i andra områden, såsom i social- och hälsovårdsbranschen. I och med den utvidgade läroplikten, är frågor som gäller utbildningens närbarhet viktigare än tidigare. En utbildningsplats ska tryggas för varje läropliktig på ett rimligt avstånd från hemmet. Propositionen stöder målet om att säkerställa att varje studerande har tillräckliga yrkesmässiga och kulturella färdigheter. Den föreslagna regleringen kring det maximiantal studerandeår som fastställs i anordnartillståndet gäller inte läropliktiga unga personer, vilket främjar utbildningens närbarhet och främjar målen för läroplikten. Ändringen stöder utbildningsanordnarnas möjligheter att anvisa tillräckliga resurser för undervisningen för den aktuella studerandegruppen.

Försöket med verksamhetsstyrning bedöms inte ha konsekvenser för likabehandlingen av studerandena. Studerandena har samma rättigheter som föreskrivits i lagen om yrkesutbildning, oberoende av om utbildningsanordnaren deltar i försöket eller inte.

Under innevarande regeringsperiod har beslut fattats också om nedläggning av vuxenutbildningsstöd och altemneringsledighet. Därtill görs en permanent nedskärning till ett belopp av 120 miljoner euro från anslaget för yrkesutbildningen från och med år 2025, så att den hänförs till vuxna studeranden som redan avlagt en yrkesexamen eller en högre examen. Den föreslagna finansieringsmodellen uppmuntrar utbildningsanordnare att utbilda personer som överskridit läropliktsåldern och som inte har en tidigare grundutbildning. Betoningen på genomströmningen inom studierna och sysselsättning i finansieringen uppmuntrar till att rikta utbildning som är riktad på vuxna till områden med bra sysselsättning. Social- och hälsovårdsbranschen är ett exempel på en sådan bransch. Det är möjligt att avlägga en yrkesexamen som läroavtalsutbildning i ett anställnings- eller tjänsteförhållande. På grund av avskaffandet av vuxenutbildningsstödet riktar regeringen dessutom ett stöd på tio miljoner euro för utbildning vid sidan om arbetet. I fråga om yrkesutbildningen riktar sig den extra satsningen på utbildning för grundexamen inom social- och hälsovård (närvårdare). Den nya finansieringen möjliggör att i synnerhet vårdassistenter som jobbar inom social- och hälsovårdsbranschen utbildas till närvårdare utan frånvaro från arbetet.

Den centrala utgångspunkten för stödet för lärandet är att säkerställa stödåtgärder för studeranden med ett behov av olika former av stöd och handledning under utbildningen och i olika lärmiljöer. Stödet för lärandet hjälper studeranden att förvärva och påvisa kunskaper. Ändringarna i stöd för lärandet som ordnas inom yrkesutbildningen stärker rätten till tillräckligt

stöd för studeranden inom yrkesutbildningen. Stödet stärker ställningen i synnerhet för studeranden som har olika stödbehov och som behöver stödåtgärder för lärandet och förvärvandet av kunskaper. Rätten till stöd för lärandet för en studerande stärker tillhandahållandet av stödformer med låg tröskel, varvid studeranden kan ansöka om och erbjudas stöd så fort ett stödbehov framkommer.

Stärkandet av specialundervisningen inom yrkesutbildningen möjliggör också studier för studeranden med kraftigare stödbehov. Dessa studeranden kan ha till exempel olika neuropsykiatriska störningar eller en skada eller sjukdom som försvårar lärandet och studierna. Via de pedagogiska stödåtgärderna påverkas studerandes välbefinnande. Studier som lyckas främjar också studerandenas sysselsättning och övergång till fortsatta studier. Med stödet för lärandet får studeranden också färdigheter för kontinuerligt lärande, vilka främjar möjligheterna till livslångt lärande. Utveckling av studiefärdigheterna hjälper studeranden då han eller hon möter utmaningar i arbetslivet. En studerande med inlärningssvårigheter lär sig att identifiera sina egna svårigheter och kompensera dessa med olika lärandestrategier. Också för vuxna kan detta vara ett betydande stöd och en faktor som ökar motivationen med tanke på kontinuerligt lärande. Stöd i rätt tid stärker studerandenas självförtroende som studeranden, självförmåga och inger framtidshopp. Tillhandahållande av stöd i rätt tid förebygger att yrkesutbildning avbryts och främjar att studier avläggs.

4.2.2.6 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FödrS 26–27/2016, funktionsnedsättningskonventionen) trädde i kraft i Finland den 1 januari 2016. Funktionsnedsättningskonventionen ålägger Finland att främja tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Enligt konventionen har Finland förbundit sig till att personer med funktionsnedsättning får det stöd som behövs för att underlätta en effektiv utbildning av dem i det allmänna utbildningssystemet.

I artikel 24 om utbildning i konventionen konstateras att en person med funktionsnedsättning har rätt till utbildning på lika villkor som andra. En person med funktionsnedsättning får inte stängas ut från det allmänna utbildningssystemet på grund av sin funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till en integrerad och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet och till undervisning som följer efter grundutbildning på sina hemorter. Rimliga anpassningar ska göras för personer med funktionsnedsättning enligt deras individuella behov. De ska få det stöd som de behöver i det allmänna utbildningssystemet.

Med de författningsändringar som gäller stödet för lärandet och handledningen stärks rätten för en studerande att få specialundervisning som ges av en speciallärare. Detta möjliggör att studeranden med funktionsnedsättning får en ännu bättre möjlighet att delta i yrkesutbildningen inom utbildning som motsvarar deras färdigheter och intressen. Målet med att stärka specialundervisningen inom utbildningen är att möjliggöra att stödet och handledningen för studeranden med funktionsnedsättning är tillräckligt och att de har möjligheter att studera på lika villkor som andra.

Den föreslagna försökslagstiftningen skulle inte ha direkta konsekvenser för rättigheterna för personer med funktionsnedsättning att få undervisning eller deras rätt till högklassig utbildning. Utbildningsanordnare med anordnartillstånd som omfattar krävande särskilt stöd ansvarar för utbildningen av personer som behöver krävande särskilt stöd. Personer med funktionsnedsättning kan studera också i yrkesläroanstalter och få det stöd som de behöver, så som förutsätts i funktionsnedsättningskonventionen. Specialläroanstalternas utbildningsuppdrag anges i de tillstånd att ordna yrkesutbildning som beviljats till dem.

Utbildningsanordnarna får en förhöjd statsandel för krävande särskilt stöd. Läroanstalter som tillhandahåller krävande särskilt stöd kan på lika villkor ansöka till försöket med verksamhetsstyrning. I dessa fall förs förhandlingar om de strategiska målen och utvecklingsåtgärderna med utbildningsanordnaren. Utifrån förhandlingen överenskomms målen för att bland annat utveckla undervisningen för personer med funktionsnedsättning och andra arrangemang som gäller krävande särskilt stöd. Undervisnings- och kulturministeriet kan bevilja förhöjning av statsandelen efter prövning till anordnarna för att täcka de extra kostnader som uppstår.

4.2.2.7 Konsekvenser för samer

Den föreslagna försökslagstiftningen skulle inte ha direkta konsekvenser för rättigheterna för samer att få undervisning eller deras rätt till högklassig utbildning. Sameområdets utbildningscentral, som är en statlig läroanstalt, kan göra en ansökan till försöket med verksamhetsstyrning. Sameområdets utbildningscentral deltar i försöket och en förhandling enligt den föreslagna försökslagen förs med utbildningsanordnaren om de strategiska målen i verksamheten och utvecklingsåtgärderna. Utifrån förhandlingarna överenskomms mål bland annat för att utveckla undervisningen inom verksamhetsområdet.

4.2.2.8 Språkliga konsekvenser

Den föreslagna försökslagstiftningen skulle inte ha konsekvenser för språkliga rättigheter. I försökstillståndet anges att utbildningsanordnarens undervisnings- och examensspråk är finska och/eller svenska. På ett sätt som motsvarar nuläget fastställs som undervisnings- och examensspråk det eller de språk som då denna lag trätt i kraft varit de undervisnings- och examensspråk som angetts i anordnarens anordnartillstånd. Utbildningsanordnaren ska meddela undervisning på de undervisningsspråk som fastställts i försökstillståndet på samma sätt som för närvarande. Sameområdets utbildningscentral behåller samiska som undervisnings- och examensspråk på ett sätt som motsvarar nuläget.

På ett sätt som motsvarar den gällande lagen om yrkesutbildning är målet även i fortsättningen att yrkesutbildning på svenska är tillgänglig i tillräcklig grad och att studeranden har möjlighet att studera och få det stöd för lärandet eller den handledning som han eller hon behöver på sitt eget modersmål på svenska. I alla examina och handledande utbildningar inom yrkesutbildningen har studeranden rätt att få stöd för lärandet och särskilt stöd för att uppnå kraven på yrkesskicklighet eller kompetenskraven enligt examen eller utbildningsgrunderna.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Med försöket med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen eftersträvas ännu bättre genomslag och kvalitet. Med de föreslagna lösningarna letar man tillsammans med de utbildningsanordnare som kommer med i försöket efter lösningar på de utvecklingsobjekt som identifierats inom yrkesutbildningen i statsminister Orpos regeringsprogram. Det skulle vara möjligt att försöka främja genomslaget och kvaliteten åtminstone på två alternativa sätt. Regleringen kring anordnartillstånd för yrkesutbildningen kan avvecklas så att examina inte anges i anordnartillståndet, utan att utbudet kan beslutas fritt av utbildningsanordnaren. Ett annat alternativ för att öka genomslaget skulle vara att meddela föreskrifter i anordnartillstånden om minimi- och maximimängderna för utbudet enligt examen eller utbildning.

Anordnartillståndet för yrkesutbildningen kunde ändras så att de i regel innehåller föreskrifter om de examina som anordnaren har tillstånd att ordna. Anordnaren kunde med ett eget beslut ändra utbildningsutbudet för att svara på efterfrågan i det egna området. I tillstånden begränsas anordnandet enbart av sådana examina vars anordnarförutsättningar föreskrivits i den övriga lagstiftningen. Sådana är till exempel examina enligt det så kallade förordirektivet.

Om tillståndsregleringen öppnades utan annan reglering i fråga om examensutbudet, skulle detta kunna ha oförutsedda och oändamålsenliga konsekvenser för helheten av yrkesutbildningsutbudet. Om utbildningsanordnarna i stor utsträckning väljer en tjänandelogik som baserar sig studerande- och prestationsmängderna, kan tillgången till kompetent arbetskraft drabbas inom vissa verksamhetsområden. Ändringen skulle kunna bemöta olika geografiska områden på olika sätt, om utbildningsanordnarnas strategi är olika i landets olika delar.

Ett annat alternativ är att öka förpliktelserna i de gällande anordnartillstånden för yrkesutbildning. I anordnartillstånden uppräknas de rättigheter att ordna examina och utbildning vilka beviljats till utbildningsanordnaren. För att förbättra yrkesutbildningens genomslag kunde förpliktelserna i tillståndsregleringen ökas. Undervisnings- och kulturministeriet skulle kunna fastställa minimi- och maximimängder för utbudet av vissa examina i tillstånden. Ministeriet skulle fastställa en branschspecifik nivå för utbildningsutbudet för verksamheten, vilken är förpliktande för varje anordnare.

Med utvidgade förpliktelser vore det möjligt att rikta utbildning till exempel enligt de beräknade resultaten. Från och med slutet av 1990-talet har principen för verksamhetsstyrningen av yrkesutbildningen varit att möjliggöra strategisk planering på anordnarnivå. Utgångspunkten har varit att lokala behov ska kunna tillmötesgå maximalt flexibelt. Detta har inneburit att undervisnings- och kulturministeriet i regel inte utfärdat branschspecifika normer för utbildningsanordnarna. Regleringen har varit kvantitativ och kopplad till den totala mängden studeranden hos utbildningsanordnarna. En utvidgad styrning genom normer skulle minska den lokala reaktionsförmågan och kan leda till en situation där tillståndsregleringen bromsar tillmötesgåendet av nya utbildningsbehov. Till exempel skulle det förutsättas en ändring av anordnartillståndet för att svara på kompetensbehov som orsakas av att en ny produktionsanläggning grundas. En ökning av normativiteten i tillståndsförfarandet kan också försämra utbildningsanordnarens möjligheter att beakta utbildningsefterfrågan bland befolkningen och sökandenas önskemål. Dessutom skulle ett utbildningsutbud som reglerats för tidigt kunna försvaga motivationen hos dem som söker sig till utbildningen och på lång sikt ha negativa konsekvenser för yrkesutbildningens dragkraft.

I beredningsskedet bedömdes genomförande av försöket som ett randomiserat fältförsök, där försökstillstånd beviljas med ett lotteri. Randomiserade fältförsök ses som det mest tillförlitliga sättet att producera information om genomslaget i samhällspolitiken och sådana har genomförts i Finland under de senaste åren bland annat i fråga om den tvååriga förskoleundervisningen. I detta samband ansågs ett genomförandesätt som baserar sig på ett lotteri dock innehålla för stora risker med tanke på tillgodoseendet av studerandenas kulturella grundläggande fri- och rättigheter och likabehandlingen, om utbildningsanordnare som inte kan ordna utbildning högklassigt i enlighet med examensgrunderna väljs till försöket. Detta skulle också ha konsekvenser för arbets- och näringslivets förutsättningar att utveckla sin verksamhet. Det är möjligt att även utbildningsanordnare utan förutsättningar att utvidga sitt utbildningsutbud och på samma gång säkerställa att högklassig examensutbildning ordnas väljs till försöket. Om utbildningsanordnarens förmåga och förutsättningar att starta nya examensutbildningar inte bedöms i förväg, skulle det kunna äventyra studerandenas rättigheter enligt lagen om yrkesutbildning.

I beredningen av försökslagen bedömdes ett randomiserat försöksfält också med tanke på att försökslagens giltighetstid överskrider regeringsperioderna. Eftersom framtida regeringars beslutsmöjligheter inte kan begränsas i förväg, är det sannolikt att kontrollgruppen under försökstiden omfattas av ändringar som påverkar jämförelsekonfigurationen. Följaktligen vore det inte möjligt att bedöma ändringarna med anledning av försöket i förhållande till nuläget på ett tillförlitligt sätt. En lösning av jämförelsekonfigurationen kunde försätta anordnare utanför försöket i en ställning som är ofördelaktigare i fråga om utvecklingen av verksamheten.

Modellen för försöket med verksamhetsstyrning lättar regleringen om anordnande av utbildning väsentligt, men i enlighet med 22 § i grundlagen ska det allmänna trygga tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna i verksamheten hos utbildningsanordnare som fått försökstillstånd också under försökstiden. I grundlagsutskottets utlåtande om regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning samt lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (RP 70/2002 rd) konstateras att villkoret för att bevilja försökstillstånd enligt utskottets mening dock ska vara att sökanden och respektive skolor eller läroinrättningar har förutsättningar att genomföra försöket på ett sätt som motsvarar dess syfte och utan att äventyra elevernas undervisningsrelaterade rättigheter.

Eftersom förhållandet mellan utbildningsanordnarnas förutsättningar och tillgodoseendet av grundläggande fri- och rättigheter i den nya modellen för verksamhetsstyrning inte är entydigt, bedömdes vid beredningen att försöket inte heller kan genomföras så att man först bedömer minimikriterierna för att ansöka om försökstillstånd, varefter försökstillstånden lottas bland de sökanden som uppfyllt kriterierna. Det skulle vara väldigt utmanande att göra en sådan heltäckande definition av minimikriterierna och att fastställa dessa kriterier på rätt nivå. Om för skarpa kriterier ställs, blir gruppen av andra än behöriga sökanden som fått försökstillstånd för liten med tanke på bedömningen av modellens konsekvenser. Om för lösa kriterier å sin sida ställs, uppkommer en risk som riktar sig på studerandenas grundläggande fri- och rättigheter.

Vid beredningen bedömdes att en bedömning av sökandenas förutsättningar genom poängsättning och användning av poängen i beviljandet av försökstillstånd på bästa möjliga sätt uppnår målen om genomslag för försöket i förhållande till randvillkoren för tillgodoseendet av grundläggande fri- och rättigheter.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 Stöd för lärandet

I övriga nordiska länder omfattas den allmänbildande utbildningen på andra stadiet och yrkesutbildningen på andra stadiet på enhetligt sätt av utbildningen på andra stadiet. Ofta är allmänbildande utbildningsprogram som förbereder för högskoleutbildning och yrkesutbildningsprogrammen dock separata, men de omfattas av en enhetlig lagstiftning. Björk-Åman et al. (2021) har granskat det särskilda stödet inom utbildningen på andra stadiet i olika nordiska länder. Enligt författarna är de nordiska länderna kända för en utbildningspolitik vars mål är att främja jämställdhet och nåbarhet. Ett annat politiskt mål är att kombinera socialt välbefinnande och jämställdhet med snabb ekonomisk tillväxt.¹

¹ Camilla Björk-Åman, Robert Holmgren, Gerd Pettersson & Kristina Ström. 2021. Nordic research on special needs education in upper secondary vocational education and training: A review. Nordic Journal

Författarna presenterar systemen för specialundervisning inom yrkesutbildningen i de olika nordiska länderna i tabellen nedan. Systemet är relativt enhetligt i alla nordiska länder. Stödsystemet har i allmänhet två steg: anpassningar som erbjuds alla studeranden och särskilt för särskilda målgrupper. I allmänhet behövs en medicinsk eller psykologisk bedömning för specialundervisning. Det finns specialyrkesläroanstalter endast på Island och i Finland. Finland är det enda nordiska landet som har fastställt behörighetskriterier för speciallärare för yrkesutbildningen.

Tabell: system för särskilt stöd i Norden

Land	Särskilt stöd ges i allmänna yrkesläroanstalter	Fristående specialläroanstalter	Målgruppen har fastställts	Rätten till stöd definieras i en medicinsk eller psykologisk bedömning	De nämnda stödformerna	Behörighetskrav för lärare som ger särskilt stöd
Sverige	Ja: system med två steg: behövliga anpassningar och särskilt stöd	Nej	Nej	Ja, för särskilt stöd	Ja, anpassningar i lärmiljöerna och undervisningsmetoderna	Nej, men varje skola borde ha en konsulterande speciallärare
Norge	Ja, behövliga anpassningar för alla och särskilt stöd för dem som har rätt till det.	Nej	Ja, men inga klasser för personer med funktionsnedsättning har nämnts	Ja, för specialundervisning	Ja, till exempel för individuella lärandemål och stöd för lärandet	Nej
Danmark	Ja, för enskilda studeranden, som ansökt om särskilt stöd (SPS)	Nej	Ja	Ja	Ja, anpassning av lärmiljön och individuellt stöd (individual compensatory support system SPS)	Nej

I Sverige gäller skollagstiftningen såväl grundläggande undervisning som gymnasieutbildning, som i Sverige omfattar utbildning som motsvarar gymnasie- och yrkesutbildningen i Finland. I alla dessa utbildningsformer finns likadana stödformer: extra anpassningar och särskilt stöd.² I Sverige har en studerande rätt att få extra anpassningar, som är en stödform med låg tröskel, för att studeranden ska kunna uppnå läromålen. Anpassningarna kan gälla schemaläggningen, tydliga instruktioner av läraren, stöd för att inleda arbetet, läxstöd eller att läraren förklarar det undervisade ämnet på ett individuellt sätt. Anpassningar kan fås antingen för ett visst ämne eller för alla undervisade ämnen. Läraren fattar beslut om extra anpassningar.

Om en studerande behöver kraftigare stöd för att uppnå läromålen, har han eller hon rätt att få särskilt stöd. Behovet av särskilt stöd kartläggs tillsammans med specialläraren, kuratorn och/eller hälsovårdaren och rektorn fattar beslut om särskilt stöd. Ingen diagnos behövs, utan behovet av stöd bedöms utifrån studerandens färdigheter att uppnå målen. Ett åtgärdsprogram med en beskrivning av de stödåtgärder som studeranden har rätt till uppgörs för studeranden. I Sverige finns det också resursskolor, som erbjuder extra resurser till studeranden som behöver kraftigt stöd till exempel på grund en störning inom autismspektrumet.³

Även i Norge gäller skollagen för alla skolgrader.⁴ Studerandena för vilka den ordinarie undervisningen inte är tillräcklig har rätt till specialundervisning. Före ett beslut om specialundervisning ska stöd med låg tröskel prövas, och om det inte räcker, bedömer en sakkunnig behovet av specialundervisning. Specialundervisningen planeras i samarbete med eleven och hans eller hennes föräldrar. En individuell plan uppgörs för eleven, där utbildningens mål och innehåll beskrivs. Skolan eller läroverket ska en gång per år upprätta ett skriftligt sammandrag av den undervisning som studeranden fått och en bedömning av hur han eller hon utvecklats. Varje kommun och landskap ska ordna pedagogisk och psykologisk rådgivning. Servicen stöder utbildningsanordnaren att utveckla organisationen för att förbättra anpassningen för studeranden i behov av specialundervisning. Den pedagogiska och psykologiska rådgivningen ansvarar också för att sakkunnigbedömningar upprättas enligt lagen.

Danmark har en separat lag om yrkesutbildning (Ministry of Children and Education, Denmark, 2019 LBK nr 957, 17.9.2019), enligt vilken yrkesutbildningsprogrammen ska främja studerandenas välbefinnande, hälsa, utveckling och lärande. I lagen konstateras också att skolorna har en skyldighet att erbjuda särskilt stöd till elever med stödbehov. Till exempel ska man använda olika undervisningsmetoder, som beaktar studerandenas olika inlärningsförutsättningar. Det danska skolsystemet omfattar också ett specialpedagogiskt stöd (Special Education Support – SPS), vars syfte är att stöda stödbehövande studeranden att slutföra sin utbildning. I den danska lagstiftningen har stödformerna räknats upp på detaljerat sätt (29 a§): 1) hjälpmedel, 2) personlig assistans, 3) stödtimmar, 4) specialundervisningsmaterial, 5) teckenspråk och skriftlig tolkning. En studerande har rätt till dessa stödformer också under praktik.

Enligt den isländska lagen om andra stadiet⁵ ska studeranden som behöver särskilt stöd ges ändamålsenlig undervisning och specialpedagogiskt stöd. Undervisningen ska i princip ordnas

² Skollag 2010:800 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K1

³ <https://www.gymnasium.se/om-gymnasiet/extra-stod/>

⁴ <https://lovdata.no/dokument/NLEO/lov/1998-07-17-61> .

⁵ 2008, 34 §; Upper Secondary Education Act 2008 No 92 12 June; 2008 nr. 92 12. júní/ Lög um framhaldsskóla (government.is)

tillsammans med andra. Stöd kan ges antingen inom ramen för sedvanliga studieprogram vid en yrkesläroanstalt eller inom ramen för specialprogram för studeranden med funktionsnedsättning.⁶ Läroanstalterna ska i sina undervisningsplaner beskriva hur inlärningssvårigheter screenas och diagnostiseras och hur uppföljnings- och stödåtgärderna ordnas.

5.2.2 De olika ländernas styrningssystem

Utbildningssystemen i de olika länderna avviker från varandra. Metoderna för att styra utbildningen beror på respektive lands utbildningssystem, varför styrningen är kraftigt bunden till utbildningssystemet. Därför kan mekanismerna för att styra yrkesutbildningen på andra stadiet inte jämföras helt åtskilda från landets utbildningssystem.

Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning Cedefop erbjuder information till stöd för beslut om yrkesutbildning inom EU. Nedan beskrivs på allmän nivå systemet för yrkesutbildning på andra stadiet och styrningsmekanismerna för den i Sverige, Norge, Nederländerna och Estland. Databasen Vocational education and training in Europe på Cedefops webbplats har använts som material och den innehåller landsspecifika beskrivningar av systemen för yrkesutbildning i de europeiska länderna (<https://www.cedefop.europa.eu/en/online-tools>)

I beskrivningen ligger fokus i första hand på sådan yrkesutbildning på andra stadiet som i första hand är avsedd att avläggas efter grundutbildningen (IVET). Yrkesutbildning som ordnas i fortbildnings- och påbyggnadsutbildningssyfte för vuxna (CVET) är i flera länder ett separat system som baserar sig på egna författningar, vars finansiering, nätverk av utbildningsanordnare och kvalitetssäkring avviker från utbildning riktad till unga personer. I många länder ordnas vuxenutbildning också utanför det officiella utbildningssystemet.

Sverige

I Sverige erbjuder den officiella yrkesutbildningen utbildning på andra stadiet och högskolestadiet. Efter grundskolan kan studerandena övergå till ett av de tolv yrkesprogrammen. Utbildningarna finns på EQF-nivån 4. Av de elever som slutför den grundläggande undervisningen har omkring en tredjedel övergått till yrkesprogram och två tredjedelar till allmänbildande program som förbereder för högskolestadiet.

Yrkesprogram (IVET)

I Sverige är utbildningen på andra stadiet ett målstyrt system, med stort lokalt ansvar. Svenska parlamentet, regeringen och nationella Skolverket har till uppgift att upprätta allmänna nationella mål och stifta bestämmelser om dessa. Kommunerna har huvudansvaret för finansieringen. Kommunerna och de självständiga utbildningsanordnarna ansvarar för att ordna utbildningen.

Skolinspektionen godkänner ansökningar om anordnartillstånd och beviljar tillstånd att ordna utbildning. Ett tillstånd kan beviljas till offentliga, kommunala aktörer, men också till privata aktörer. Privata skolor följer samma författningar och anvisningar som kommunala skolor.

⁶ EMM, 2011.

Skolororganisationerna har det primära ansvaret för att dela resurserna och ordna aktiviteterna så att studerandena uppnår de nationella målen.

Ramen för de nationella utbildningsprogrammen är flexibel och möjliggör lokal tillämpning. De centrala innehållen fastställts nationellt. Skolverket, som är det nationella utbildningsverket, fastställer de kurser och teman som följs som examensmål i programmen. Skolorna kan kombinera dessa olika kurser för att skapa programhelheter, som svarar på de regionala och lokala arbetsmarknadsbehoven, och möjliggöra att studerandena koncentrerar sig på ett visst yrkesmässigt slutresultat. Besluten om de lokala anpassningarna av programhelheten fattas av anordnaren, det vill säga lokalförvaltningen i fråga om statliga skolor och ledningen för organisationen för ordnande av utbildning i fråga om självständiga skolor.

Största delen av skolornas finansiering kommer från kommunala skatteintäkter, den återstående delen från centraliserade understöd till kommunerna. Flera statliga understöd och andra jämställdhetsåtgärder är i användning för att säkerställa att de boende har tillgång till högklassig utbildning, oberoende av vilken kommun de bor. Varje kommun beslutar hur den delar resurserna, eftersom den allmänna statsandelen inte är bunden till ett visst syfte och den kompletteras med riktade statsunderstöd för vissa initiativ såsom läroavtalsutbildning, yrkesutbildning för vuxna och projekt kring utveckling av kvaliteten i arbetsplatsförlagt lärande.

Yrkesinriktad vuxenutbildning (CVET)

Vuxna som inte har utbildning på andra stadiet och som vill bytta karriärväg, kan delta i kurser inom yrkesutbildning på andra stadiet i den kommunala vuxenutbildningen, som erbjuder individuella modulära vägar för vuxna. Från och med år 2017 har man i den kommunala vuxenutbildningen haft rätt att studera kurser som ger behörighet till såväl akademisk högskoleutbildning som yrkesutbildning på högskolenivå. Kommunerna ansvarar för vuxenutbildningen på andra stadiet, men i allmänhet lägger de ut utbildningen på entreprenad på den offentliga eller privata utbildningsmarknaden. Den svenska regeringen beviljar en stor del av finansieringen för den kommunala vuxenutbildningen som statsunderstöd. Därtill har statsunderstöd från och med år 2017 riktats på regional vuxenutbildning (regionalt yrkesvux). Ett villkor för understöden är att utbildningen genomförs som ett samarbete mellan flera kommuner och arbetsgivare och den kan innehålla kombinerade studier med svenska som andra språk och yrkesutbildning.

Yrkeshögskoleutbildning

Yrkeshögskoleutbildningarna är utbildning på det fortsatta stadiet och högskolestadiet och de kombinerar teoretiska och praktiska studier. I programmen ligger betoningen kraftigt på arbetsplatsförlagd utbildning och de genomförs i samarbete med utbildningsanordnarna och arbetsgivarna och branscherna. Yrkesprogrammen på högskolenivå finns på nivåerna 5 och 6 i den europeiska referensramen. Dessutom har utbildningsanordnarna getts tillstånd att ordna förberedande kurser, som ger studierätt för yrkesutbildning på högskolenivå.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska ge ett godkännande för ordnande av yrkesprogram på högskolenivå. Utbildningsanordnarna kan vara privata utbildningsföretag, kommuner, landskap, universitet eller andra anordnare av utbildning på högskolenivå. Från och med år 2017 kan också statliga ämbetsverk ordna yrkesutbildning på högskolenivå. Myndigheten för yrkeshögskolan, som är den svenska myndigheten för yrkesutbildning på högskolenivå, beslutar efter ansökningsprocessen, vilka program som inkluderas i utbildningen. Programmen granskas för att se om den överensstämmer med den gällande lagstiftningen och andra föreskrifter. Myndigheten gör tre olika granskningar, granskningar för anordnare som inleder verksamhet,

granskning av kontinuerlig verksamhet samt sporadiska granskningar, med vilka man reagerar på avgränsade observationer, till exempel klagomål av de studerande.

Myndigheten för yrkeshögskolan godkänner och beviljar understöd utifrån utbildningsanordnarnas ansökningar. Det godkända programmet kan erbjudas enbart i viss omfattning, varefter en ny ansökan ska göras och myndigheten säkerställer att den kompetens som programmet erbjuder fortfarande motsvarar arbetsmarknadens behov. Myndigheten för yrkeshögskolan övervakar yrkesutbildningen på högskolenivå med granskningar och kvalitetskontroll.

Norge

I Norge har alla ungdomar som slutför grundskolan en lagstadgad rätt till en treårig utbildning på andra stadiet (IVET). En avlagd examen finns på EQF-nivå 4 i den europeiska referensramen. Det finns 197 olika intyg i de tio programområdena.

Den fortsatta yrkesutbildningen (CVET) finns på EQF-nivå 5. Läroanstalterna inom fortsatt yrkesutbildning (fagskoler) är ett avsevärt alternativ till högskolestadiet. Målet för det nationella rådet för yrkesutbildning (Nasjonalt fagskoleråd) är att förbättra samarbetet med läroanstalterna, det övriga utbildningssystemet, arbetslivet och samhället. Rådet fungerar som koordinerande organ för sektorn och som konsultativt organ för undervisnings- och forskningsministeriet. Det omfattar representanter för utbildningssektorn, arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna och studerandena.

Det norska utbildningssystemet regleras i utbildningslagen från år 1998 (Opplæringsloven). Bestämmelserna om undervisningsplaner och yrkesutbildningssystemet styr utbildningsanordnarnas verksamhet. Enligt lagen ansvarar undervisnings- och forskningsministeriet (Kunnskapsdepartementet) för utvecklingen och administreringen av landets utbildningspolitik. Lagstiftningen ställer krav på examina, yrkesbehörigheten och utexamineringen som mästare, godkännandet av företag inom läroavtalsutbildning samt lärarbehörigheten. Samarbetet mellan skolmyndigheterna och arbetsmarknadsparterna har en central roll inom yrkesutbildningen på andra stadiet och högskolenivå.

Landskapen (fylkeskommuner) och kommunerna ansvarar för utvecklingen av utbildningsplanerna och ordnandet och finansieringen av utbildningen inom det egna verksamhetsområdet. Yrkesutbildning på andra stadiet ordnas såväl i skolor som i offentliga och privata företag. Landskapsmyndigheten (fylkeskommunen) godkänner utbildningsplatserna och de delar också den finansiering som anvisats från yrkesutbildningen från statsbudgeten och säkerställer läroavtalsplatser och övervakningen av dessa. Undervisningslagen reglerar landskapsförvaltningens ansvar att tillhandahålla handledning till utbildningsanordnarna såväl i ärenden som gäller undervisningen och innehållet som i andra frågor kring anordnande av utbildning, till exempel i anknytning till förvaltningen.

Kvalitetsstandarderna för utbildning för utbildningsanordnare fastställs i författningarna. Staten ansvarar för granskningen av alla funktioner som fastställts i undervisningslagen och den har befogenheter att utfärda bindande föreskrifter för att åtgärda missförhållanden. Undervisnings- och forskningsministeriet har överfört detta ansvar till det norska utbildningsverket (Utdanningsdirektoratet), som verkar på nationell nivå. Verket ansvarar för att utveckla avgörandeverksamheten, bland annat för att skapa en ännu mer funktionell harmoniserad granskningsverksamhet i landet, och handledning som gäller lagstiftningen. Det norska organet för kvalitet i utbildningen (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, NOKUT) ansvarar för

erkännande av kompetens, ackreditering och kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen och högskoleutbildningen i det fortsatta stadiet.

Undervisningslagen förutsätter att landskapsmyndigheterna ordnar samråd med landskapets yrkesutbildningsråd (Yrkesopplæringsnemda) i kvalitetsärenden som gäller yrkesutbildning. Rådets huvudsakliga uppgifter är att ge råd, i synnerhet i ackrediteringen av företag inom läroavtalsutbildningen. Rådet ska också ge förslag för att utveckla kvaliteten, inklusive förbättring av partnerskapen mellan skolor och företag samt utveckling av lärarnas och utbildarnas färdigheter och kunskaper. Utöver landskapsförvaltningens allmänna granskningar görs nationella granskningar. Dessa fallspecifika utvärderingar görs i samarbete med landskapsförvaltningen. Observationerna vid granskningarna kan förutsätta ingrepp av myndigheterna och ger landskapsförvaltningen befogenheter att göra egna granskningar.

Nederländerna

I Nederländerna övergår eleverna i tolv års ålder från grundskolan till en treårig utbildning på det lägre andra stadiet. Det andra stadiets yrkesprogram (VMBO) är huvudrutan till yrkesutbildning på andra stadiet (MBO), i vilket 16-åringar och äldre personer kan delta.

Största delen av den offentligt finansierade yrkesutbildningen erbjuds i stora sektorsövergripande regionala utbildningscentrum (ROCs). De sektorsövergripande utbildningsverken och jordbruksutbildningscentren erbjuder också yrkesutbildningsprogram. MBO-program finns på fyra olika nivåer i den europeiska referensramen (EQF 1–4). I yrkesutbildningen på det fortsatta stadiet erbjuds mer specialiserade program (EQF-nivå 4) och de är riktade till studeranden som utexaminerats från MBO-programmen (EQF-nivå 3–4). Programmen i det fortsatta stadiet varar i omkring ett år. Alla som utexaminerats från programmen på EQF-nivå 4 kan delta i yrkeshögskoleexamina på högskolestadiet (HBO). Omkring 40 procent av alla som valt det utbildningsbaserade sättet (BOL) att avlägga MBO-programmen och dem som utexaminerats från nivå 4 deltar i HBO-programmen. Efter utexamineringen öppnar en HBO-examen vägen till yrkesinriktade magisterprogram, men detta alternativ används inte ännu i stor utsträckning.

Det finns ingen institutionell ram för kontinuerlig yrkesutbildning (CVET) i Nederländerna. Utbudet är marknadsorienterat och det finns många tillhandahållare. Yrkesutbildningen, som är av läroavtalstyp, (BBL-vägen) kan utnyttjas som en väg för fortbildning och påbyggnadsutbildning även för vuxna. Arbetsmarknadsparterna uppmuntrar till kontinuerligt lärande med branschspecifika utbildnings- och utvecklingsfonder.

Lärresultaten i MBO-programmen fastställs i det nationella examenssystemet och yrkesstandarder är i användning. Dessa utvecklas av branschspecifika kommittéer som är en del av Samarbetsorganisationen för yrkesutbildning och utbildning och arbetsmarknaden (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven - SBB). SBB ansvarar för yrkesexamina på andra stadiet, ackreditering och handledning av arbetspraktikplatserna i företagen samt insamling av arbetsmarknadsdata. Partner till yrkesutbildningen och dess nätverk, vilka arbetar bland annat med produktiviteten för examenssystemet för yrkesutbildningen, examina, arbetspraktiken och programmen, är representerade i organisationen. När yrkesstandarderna godkänts vid undervisningsministeriet, utvecklar läroanstalterna i samarbete med företag som erbjuder arbetsplatsförlagt lärande undervisningsplanerna.

Lagen om vuxenutbildning och yrkesutbildning reglerar förvaltningen för yrkesutbildningen på andra stadiet och ger dem självständighet i beslutsfattande till exempel i fråga om rekrytering

av lärare, programutbudet, de regionala arbetslivsorienterade utbildningsportföljerna, ordnandet av undervisnings och valet av samarbetspartner. Utbildningsanordnaren beslutar om delningen av den årliga finansiering som den får av undervisningsministeriet i personalkostnader, material, lokaler och framtida investeringar. De årliga revisionsberättelserna ger en uppfattning om hur pengarna har använts.

För undervisningsministeriets räkning administreras så gott som all finansiering som staten riktat på undervisning av det ämbetsverk som specialiserat sig på centralförvaltningens utgifter, DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs). Mellan anordnare av yrkesutbildning på andra stadiet och DUO finns ett komplicerat, men direkt finansieringsförhållande. Medel kanaliseras direkt till läroanstalterna, men även indirekt via kommunerna. Kommunerna finansierar specialprojekt, såsom projekt för att minska tidigt avhopp från utbildningen.

I Nederländerna baserar sig finansieringen av yrkesutbildning på andra stadiet (MBO) delvis på antalet studeranden enligt studieväg och delvis på antalet utfärdade bevis/examina. Dessutom kan en utbildningsanordnare få finansiering för att förbättra utvecklingskvaliteten. Alla bilaterala avtal mellan yrkesutbildningsanordnarna och undervisningsministeriet har som mål att främja att snabb och omfattande utbildning genomförs och uppmuntra läroanstalterna att förbättra en jämställd antagning, att unga i utsatt ställning skaffar sig behörighet och att reagera på arbetsmarknadsutvecklingen. Yrkesläroanstalterna har också andra finansieringskällor, såsom avtalsbaserade funktioner för företag och enskilda personer, kommunal finansiering för integrationsutbildning för medborgarskap för vuxna och studieavgifter. Därtill finns ett stödsystem för företag, som täcker deras kostnader då de erbjuder studieplatser i dualutbildning av läroavtalsutbildningstyp (BBL).

Rådet för privata utbildnings- och utbildningstjänster i Nederländerna (NRTO) främjar intressena för privata tillhandahållare av utbildningsprogram som inte fått stöd på andra stadiet, inom yrkesutbildningen och inom högskoleutbildningen. Dessa tillhandahållare har lagligen erkänts av undervisningsministeriet som tillhandahållare av reglerade kurser, inklusive yrkeskurser på andra stadiet och högskolestadiet.

Lagen om yrkesutbildning ålägger yrkesutbildningsanordnare att grunda ett kvalitetssäkringssystem. De årliga rapporterna av yrkesutbildningsläroanstalterna på andra stadiet utgör grunden för undervisningstillsynsmyndighetens externa kvalitetsbedömning. Undervisningsinspektionen ansvarar för den externa inspektionen och den granskar att verksamheten är förenlig med författningarna och att kvalitetssäkringen fungerar. Den externa bedömningen omfattar fem kvalitetsområden: undervisningsprocessen, skolklimatet, lärresultaten, kvalitetssäkringen och målorienteringen samt ekonomin. Inspektionen är av proportionell karaktär och den är striktare, om brister upptäcks.

Kvaliteten och reaktions- och innovationsförmågan inom yrkesutbildningen på andra stadiet har varit centrala politiska mål under de senaste åren. Extra finansiering (delvis prestationsbaserad) har införts för att förbättra kvaliteten. Ministeriet har ingått kvalitetsrelaterade avtal med alla yrkesläroanstalter, vilket ökar läroanstalternas ansvar för sina prestationer. Kvalitetsavtalet skapade en grund för de kvalitetsplaner som utbildningsanordnarna tagit fram för sig själva för åren 2019–2022.

Estland

I Estland omfattas yrkesutbildningen av behörigheten för ministeriet med ansvar för undervisning och forskning. Yrkesexamina är kompetensbaserade och läroplanerna baserar sig

på yrkesmässiga standarder. Systemet omfattar yrkesprogram på andra stadiet (I VET) och program för behov inom kontinuerligt lärande (CVET).

Yrkesprogrammen på andra stadiet finns på nivåerna 2, 3, 4 och 5 i den europeiska referensramen (EQF). Yrkesutbildningen öppnar vägen till högskoleutbildning, men kan i praktiken förutsätta att slutprovet i den statliga utbildningen på andra stadiet avläggs. I Estland finns också program för fortsatta studier (EQF 5), som förbereder studerandena för tekniska och assisterande sakkunniguppgifter och fortsatta studier. De är avsedda för dem som avlagt utbildning på andra stadiet. Yrkesutbildning erbjuds som fortbildning och påbyggnadsutbildning (CVET) på nivåerna 4 och 5 i ramreferensen (EQF). Därtill erbjuds yrkesutbildning som inte hör till det officiella utbildningssystemet som vuxenutbildning.

I Estland övervakar parlamentet (Riigikogu), regeringen (Eesti Vabariigi Valitsus) och undervisningsministeriet tillsammans yrkesutbildningssystemet på det nationella planet. Undervisnings- och ungdomsverket (Haridus- ja Noorteamet) genomför den nationella utbildningspolitiken, inklusive yrkesutbildningspolitiken.

Yrkesläroanstalterna kan ägas av staten eller lokalförvaltningen eller så kan de vara privata. Flera rådgivningsorgan och partnerorganisationer deltar i genomförandet av politiken för yrkesutbildningen och den nationella lagstiftningen och partnerskapsavtalen reglerar parternas deltagande inom yrkesutbildningen. På det nationella planet utgörs arbetsmarknadsparterna av handelskammaren (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda), arbetsgivarnas centralförbund (Eesti Tööandjate Keskkliit) centralfackförbundet (Eesti Ametiühingute Keskkliit). De deltar aktivt och verkningsfullt i yrkesråden (kutsenõukogud) och är med och upprättar yrkesstandarder och lagstiftningen kring yrkesutbildning. På lokal nivå deltar arbetsmarknadsparterna i skolråden inom yrkesutbildningen (kutseõppeasutuse nõunike kogu), som grundas utifrån lagstiftningen kring yrkesläroanstalter. Rådgivningsorganen förenar yrkesläroanstalterna och samhället och ger råd till skolan och dess ledning i planeringen och ordnandet av ekonomiska åtgärder. Lokalförvaltningen upprättar och genomför lokala utvecklingsplaner för utbildningen och koordinerar de kommunala utbildningsanstaltens verksamhet.

Tidigare beslutade undervisningsministeriet om antalet studeranden som finansieras ur statens budget för följande tre år med undervisningsplanerna och yrkesutbildningsanordnarna som utgångspunkt. Den finansieringsmodell som nu är i användning infördes år 2018 och i stället för studieplatserna ligger läroanstaltens verksamhet och prestanda till grund för finansieringen. Finansieringsmodellen består av basfinansiering och prestationsbaserad finansiering. I basfinansieringen beaktas antalet studeranden, utbildningsområdena, lärarnas löner, specialbranschernas särdrag, de studerande som behöver särskilt stöd och de lokaler som skolorna använder. Basfinansieringen är fast för tre år och garanterar de behövliga medlen för skolornas huvudsakliga verksamhet. Den prestationsbaserade finansieringen baserar sig på prestationsindikatorer, som ligger i linje med statens strategiska mål. De indikatorer som används är till exempel andelen studeranden som utexamineras efter den nominella studietiden, andelen personer som sysselsatts och övergått till fortsatta studier av de utexaminerade, antalet personer som avlagt ett yrkesprov och antalet personer som deltagit i läroavtalsutbildning. En av tankarna bakom den prestationsbaserade finansieringen är att garantera att yrkesskolorna har behövliga medel för samarbete med företagen och de allmänbildande skolorna. Den prestationsbaserade finansieringen står för omkring 20 procent av de medel som läroanstalterna fått ur statens budget.

Det centrala sättet att säkerställa kvaliteten på yrkesutbildningen anknyter till vem som har rätt att ordna yrkesutbildningsprogram. Tidigare fastställdes rätten att ordna utbildning i en viss undervisningsplaneringsgrupp på grundval av ackrediteringsresultaten. Från och med år 2019

ersattes modellen med en permanent rätt att tillhandahålla undervisning i undervisningsplaneringsgrupper, där utbildningsanordnaren har ackreditering för sex års tid. Den externa bedömningen ordnas av Kvalitetsverket för högskolor och yrkesutbildning (EKKA). Kvalitetsbedömningen i undervisningsplaneringsgrupperna genomförs en gång per år och bedömningsresultaten har inte en direkt koppling till rätten att tillhandahålla undervisning. Från och med år 2006 har utbildningsanordnarna varit skyldiga att genomföra en intern kvalitetsbedömning. Bedömning görs regelbundet minste vart tredje år enligt undervisningsplaneringsgrupp. Rapporten över kvalitetsbedömningen är offentlig.

Den interna bedömningen ligger till grund för upprättandet av utvecklingsplanen för skolan och kvalitetsbedömningen. Kriterierna för den interna bedömningen är likadan som i den externa bedömningen: ledarskap och administration, resurshantering (inklusive personal), samarbete med intressentgrupper och undervisningsprocessen. Yrkesutbildningsanordnaren väljer metoderna för den interna bedömningen. Ofta används verksamhets- och prestationsindikatorer, som är tillgängliga i databasen för utbildningsstatistik (HaridusSilm).

6 Remissvar

6.1 Remissförfarandet

Försöket med verksamhetsstyrning

Försöket med verksamhetsstyrning fick brett understöd. Försöket ansågs minska byråkratin i anknytning till verksamhetsstyrningen och öka utbildningsanordnarnas möjligheter att svara på behoven i det egna området. Försöket ansågs öka växelverkan mellan utbildningsanordnarna och förvaltningen. Remissinstanserna understödde att utbildningsanordnare väljs på ett representativt sätt till försöket och att försöket är tillräckligt omfattande.

Flera remissinstanser ansåg att försöksmålen och behörighetsförhållandena mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet bör preciseras. Lagens mål har konstaterats i den första paragrafen i den föreslagna försökslagen och i dess författningsspecifika motiveringar. I den fortsatta beredningen preciserades motiveringarna till paragrafen.

En del av remissinstanserna riktade uppmärksamhet på att urvalsförfarandet borde vara mer exakt och transparent än vad som beskrivits i propositionsutkastet. Uppmärksamhet riktades också på förutsättningarna för uppföljning av försöket. En del av remissinstanserna föreslog att uppföljningssätten och -kriterierna bör beaktas bättre i författningstexten. Uppmärksamhet riktades också på att de som väljs till försöket borde ha faktiska operationella och ekonomiska förutsättningar att svara på befolkningens och arbetslivets behov. I den fortsatta beredningen utvecklades författningarna om ansökan och val till försöket. Urvalsförfarandena och -kriterierna skrevs in i lagen. För att säkerställa transparensen och metodkunskapen poängsätts sökandena av Nationella centret för utbildningsutvärdering, Ncu, som med stöd av den lagstiftning som gäller för centret är ett oberoende organ för utvärdering av utbildning. Till motiveringarna tillades en analys av förutsättningarna att bilda en forskningsdesign och dess förhållande till utvärderingen av sökandens förmåga. Bestämmelsen om uppföljningen av försöket preciserades och Ncu ges till uppdrag att genomföra och planera uppföljningen.

I huvudsak understöddes förslaget om de examina som avgränsas. Några remissinstanser föreslog att examen inom pedagogisk verksamhet och handledning och andra examina som omfattas av bestämmelserna om lösningar vid olämplighet för studier (SORA) bör vara examina som avgränsas. Målet med försöket med verksamhetsstyrning är att skapa omfattande

förutsättningar för anordnarna att svara på utbildningsbehovet i deras område. Om examina utesluts i en större utsträckning än vad som föreslagits, skulle också utbildningsanordnarnas möjligheter att reagera minska. De utbildningsanordnare som deltar i försöket omfattas av förpliktelserna enligt lagstiftningen om verksamheten, inklusive SORA-bestämmelserna. Examina inom pedagogisk verksamhet och handledning ordnas i bred omfattning redan för närvarande.

I flera remissvar konstaterades att en förpliktelse att delta i försöket inte är en ändamålsenlig utgångspunkt för det förtroende som förhandlingsförfarandet förutsätter och för gemensamma överenskommelser. I den fortsatta beredningen avlägsnades denna paragraf från propositionen utifrån remissvaren.

En del av remissinstanserna ansåg att beslutsmakten mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet inte var proportionell. I synnerhet riktades uppmärksamhet på att ministeriet fattar beslut om utbildningsanordnarens operationella och kvantitativa mål i situationer där anordnarens mål och de nationella målen inte kan samordnas, och ett avtal inte uppkommer. I den fortsatta beredningen beslöt man sig för att avlägsna denna paragraf utifrån remissvaren. Förfarandet för konfliktsituationer föreskrivs enligt förslaget som en del av 12 § i försökslagen, vilken gäller återkallande av ett försökstillstånd. Om ett avtal inte uppnås, kan undervisnings- och kulturministeriet återkalla ett försökstillstånd under förutsättning att utbildningsanordnaren riktar utbildning på ett sätt som i väsentlig grad är oändamålsenligt med hänsyn till försökets mål.

En del av remissinstanserna ansåg att det var oklart var besluten om maximiantalet studerandeår för deltagarna i försöket fattas. Det var oklart om beslut om dessa fattas i försökstillståndet eller i avtalet mellan utbildningsanordnaren och ministeriet. Propositionen preciserades så att ett nytt moment fogades till 3 §, som gäller försökstillstånd. I det konstateras att maximiantalet studerandeår är det som angetts för utbildningsanordnaren i det gamla anordnartillståndet då försökslagen trädde i kraft.

Fri rätt att ordna examina på engelska fick brett understöd, i synnerhet med tanke på tillgången till kompetent arbetskraft. I vissa utlåtanden framlyftes att kunskaper i finska och svenska är nödvändiga, i synnerhet inom social- och hälsovårdsbranschen. Dessutom konstaterade till exempel Utbildningsstyrelsen att det inom yrkesutbildningen finns flera examina där man utexamineras till yrken där minst försvarligt kunnande i de inhemska språken behövs. Enligt Utbildningsstyrelsens utlåtande är det behövligt att bedöma kraven på språkkunskaper i examensgrunderna enligt examen, om utbildning i allt högre grad ordnas på engelska i fortsättningen. I motiveringarna till regeringens proposition har undervisning på nationalspråken förklarats också i de fall där engelska är examensspråket. De nya examensgrunderna för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen trädde i kraft den 1 augusti 2024. I fråga om kraven på yrkesskicklighet och kunnandet har man i dessa definierat sådana omständigheter med vilka man i fortsättningen kan förbereda yrkeskunniga och kompetenta närvårdare i synnerhet för den finländska arbetsmarknaden. Det finns sju kompetensområden och i alla kompetensområden har kravet på yrkesskicklighet i fråga om språkkunskaper definierats enligt följande: ”använder två inhemska språk (finska, svenska eller samiska) och ett främmande språk i arbetsuppgifterna”. I fråga om bedömningen av kunnandet har det även föreskrivits att bedömningen av kunnandet inte kan anpassas, om patient- och klientsäkerheten eller läkemedelsbehandlingen äventyras. I grundexamina inom social- och hälsovårdsbranschen är det därtill inte möjligt att avvika från de krav på yrkesskickligheten som hänför sig till läkemedelsbehandlingen eller patient- och klientsäkerheten. I fråga om dessa föreskrifter ska språkkunskaperna och yrkeskunnandet hos dem som avlagt examen vara på sådan nivå att de klarar av krävande arbetsuppgifter som närvårdare. I fråga om en examen inom

pedagogisk verksamhet och handledning bedömer Utbildningsstyrelsen grunden för språkkunskapskravet innan försöket börjar. Dessutom har undervisnings- och kulturministeriet inlett ett nätverksprojekt som genomförs som ett samarbete mellan yrkesutbildningsanordnarna och med strategifinansieringen för yrkesutbildningen år 2023. Det utvecklar undervisningen på främmande språk och förbättrar utbudet av och kvaliteten på undervisning på de inhemska språken. Innehållen och målen i den utvecklings- och utbildningshelhet som genomförs med strategifinansiering under tiden mellan den 1 januari 2023 och den 31 december 2024 ska främja studerandens individuella behov och dra fördel av bra praxis som redan tagits fram (till exempel språkmedveten undervisning). Med projektet stöder man regeringsprogrammets skrivning enligt vilken avhopp från yrkesutbildningen minskas och de utexaminerades sysselsättning förbättras. I enlighet med regeringsprogrammet utökas utbudet av studieinnehåll på engelska inom yrkesutbildningen och samtidigt säkerställer man möjligheten till tillräckliga studier i de inhemska språken. Dessutom reformeras utbildningsutbudet så att det bättre än för närvarande motsvarar arbets- och näringslivets behov, med beaktande av behoven i export- och industrilandskapen. Enligt regeringsprogrammet ska utbudet och kvaliteten på utbildning och språkexamina i båda de inhemska språken förbättras för att säkerställa den invandrande arbetskraftens språkkunskaper.

Flera remissinstanser ansåg att försökstiden är lång. Det ansågs vara viktigt att följa försökets genomslag även under försöket och det föreslogs att en mer omfattande utvärdering genomförs redan efter den första fyraåriga strategiperioden. Propositionen preciserades utifrån remissvaren om uppföljningen och halvtidsutvärderingen. Ärendet behandlas i avsnittet Genomförande och uppföljning.

Flera remissinstanser var oroliga för de utbildningsanordnare som inte är med i försöket och på vilka försökslagen inte tillämpas. I utlåtandena förutsattes att man säkerställer att verksamhetsförutsättningarna bevaras hos dessa utbildningsanordnare och att ansökningar om en ändring av dessa utbildningsanordnares anordnartillstånd behandlas inom en rimlig tid. I de föreslagna författningarna föreslås inte ändringar i förfarandet för anordnartillståndet för andra utbildningsanordnare än de som omfattas av försökslagen.

Justitieministeriet behandlade den föreslagna försökslagen paragraf för paragraf i sitt utlåtande. Justitieministeriets anmärkningar beaktades på genomgripande sätt i den fortsatta beredningen av propositionen. Dessutom uttalade sig justitieministeriet om motiveringarna till lagstiftningsordningen, som var bristfälliga i propositionsutkastet. Propositionen preciserades till denna del i den fortsatta beredningen.

Reformen av finansieringssystemet

Målen för ändringen av och förslagen om finansieringssystemet fick brett understöd. Ändringen av finansieringssystemet från finansiering som till största del baserar sig på studerandeår till finansiering som i högre grad betonar prestationer (examina, kompetenspoäng för examensdelar) samt sysselsättning och fortsatta studier ansågs vara bra. Vissa enskilda remissinstanser motsatte sig förslaget i synnerhet i fråga om läropliktiga studeranden. Förenklingen av finansieringsmodellen genom att minska koefficienterna i viktnings- och förhöjningsfaktorerna fick på allmän nivå ett odelat understöd. Remissinstanserna var i väldigt stor utsträckning oroliga för vuxenutbildningens ställning och för hur utbildningen kan svara på ändringsbehoven i arbetslivet. Beräkningsmodeller för finansieringen önskades i omfattande grad, så att utbildningsanordnarna kan förutse sin finansiering då verksamheten ändras.

Remissinstanserna förhöll sig såväl negativt som positivt till förslaget om finansiering efter prövning. Finansiering efter prövning ansågs vara viktig till exempel i hanteringen av

förändringssituationer. Å andra sidan betonades i utlåtandena att den inte orimligt får minska den kalkylerade finansieringens andel.

Begränsningen av studerandeår för andra än de som är berättigade till avgiftsfri utbildning understöddes i regel. En del av utbildningsanordnarna ville ha en precisering av det maximiantal studeranden som är kopplat till fyraårsperioden. I vissa utlåtanden föreslogs att man på samma sätt som för maximiantalet studerandeår funderar också på att fastställa maximiantalet examina och examensdelar i anordnartillstånden och följaktligen i finansieringsmodellen.

Avlägsnandet av övrig yrkesutbildning från yrkesutbildningen och finansieringen fick understöd, men mötte också på motstånd. Förslaget ansågs vara motiverat också med tanke på konkurrensneutraliteten. I utlåtandena föreslogs att om övrig yrkesutbildning avlägsnas, bör det finnas en övergångstid, då det utreds om en del av den utbildning som hör till den övriga yrkesutbildningen kan överföras till en del av examensutbildningen. I den fortsatta beredningen beslöt man sig utifrån remissvaren att ändra propositionen så att övrig yrkesutbildning enligt 8 § 1 punkten avlägsnas från lagen och finansieringssystemet först efter en övergångstid på tre år och att det är möjligt att ta ut studerandeavgifter för övrig yrkesutbildning enligt 8 § 1 punkten under övergångstiden.

Slopandet av studerandeavgifter understöddes, men mötte också på motstånd. Flera remissinstanser understödde att studerandeavgifterna slopas och att nedskärningarna av finansieringen av yrkes- och specialyrkesexamina slopas i anknytning till detta. Flera remissinstanser föreslog att man prövar att inte slopa studerandeavgifterna. I vissa utlåtanden föreslogs att det fortfarande ska vara möjligt att ta ut avgifter för yrkes- och specialyrkesexamina utifrån en motiverad orsak, till exempel synnerligen dyra utbildningar. Vid den fortsatta beredningen beslöt man utifrån remissvaren att ändra propositionen så att studerandeavgifterna kvarstår. Eftersom studerandeavgifterna kvarstår, beslöt man att också hålla kvar examenstypkoefficienten.

Vissa remissinstanser ansåg att utelämnandet av personer som från tidigare varit sysselsatta från sysselsättningskriteriet för finansieringen var problematiskt. Flera remissinstanser ville bevara finansieringen också för dem som har en tidigare examen efter grundstadiet. Man var särskilt orolig för de examina där avläggande av en hel examen är en förutsättning för att få ett nytt yrke, såsom närvarandarutbildning. En del av remissinstanserna föreslog att personer med studentexamen även i fortsättningen jämföras med personer utan examen efter grundstadiet i finansieringen utifrån en hel examen. I den fortsatta beredningen beslutade man sig utifrån remissvaren för att ändra förslaget till förordning om avgiftsgrunderna så att de som avlagt studentexamen jämföras med personer utan examen i finansieringen. Ärendet regleras genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet, som ges efter att lagarna trätt i kraft, så som konstateras i avsnittet Bestämmelser på lägre nivå än lag.

En del av remissinstanserna motsatte sig eller förhöll sig med förbehåll till att koefficienten för särskilt stöd slopas. Flera remissinstanser krävde att samhällsansvaret beaktas som ett finansieringskriterium. I praktiken skulle detta vara möjligt genom att införa ett kriterium som gäller utgångsnivån, där grunden utgörs av uppgifter om vitsorden i studerandenas avgångsbetyg från grundskolan. I en del utlåtanden riktades uppmärksamhet på att det borde vara möjligt att beakta utgångsnivån också för dem som inte har något avgångsbetyg.

Slopandet av koefficienten för inkvartering vid internatskola stötte på motstånd i vissa utlåtanden, i synnerhet i folkhögskolornas utlåtanden. Enligt folkhögskolorna är boende vid internatskolor inte enbart en inkvarteringservice, utan det handlar om en mer omfattande pedagogisk approach och investering i lärmiljön. I den fortsatta beredningen beslutade man sig

för att ändra förslaget till förordning om beräkningsgrunder utifrån remissvaren, så att tre förhöjningskoefficienter bevaras för inkvartering på ett sätt som motsvarar nuläget. Ärendet regleras genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet, som ges efter att lagarna trätt i kraft, så som konstateras i avsnittet Bestämmelser på lägre nivå än lag.

Studerande- och arbetslivsrespons som en del av finansieringen delade remissinstansernas åsikter. En del ville behålla minst den nuvarande nivån på tre procent eller till och med höja den. En del ville helt slopa responsen på finansieringen, även om den ansågs vara behövlig för utvecklingen av kvaliteten. Framför allt ansågs insamlingen av arbetslivsrespons vara arbetskrävande. Tryggande av finansieringen av fängelseundervisning och tillgodoseende av likabehandlingen ansågs vara viktigt. Avgränsningen av finansieringsändringarna inom ramen för övergångstiden understöddes allmänt.

Lapplands förbund och två utbildningsanordnare från Lappland föreslog att ersättningarna av rese- och inkvarteringskostnader för läropliktiga överförs till FPA för att säkerställa likabehandling av studerandena.

Enligt finansministeriets syn skulle de ändringar som föreslagits i utkastet inte förnya finansieringssystemet för yrkesutbildningen tillräckligt och det finansieringssystem som föreslagits i utkastet är fortfarande väldigt komplicerat. I propositionen beaktas dessutom inte unga personer som avlägger en första yrkesexamen i tillräcklig rad. Hälften av finansieringen skulle fortfarande riktas utifrån studerandeåren. Enligt finansministeriets syn borde finansieringens tyngdpunkt i fråga om kontinuerligt lärande bland vuxna ligga på de avlagda studierna och sysselsättningen efter studierna, och inte på studerandeåren. Finansministeriet föreslog i sitt utlåtande att man i finansieringen av yrkesutbildningen differentierar budgetfinansieringen för unga och vuxna, vilket också skulle främja att besparingen på 100 miljoner euro enligt beslutet av statsminister Orpos regering vid ramförhandlingarna i april 2024 riktas på finansieringen av utbildning för vuxna eller personer som avlagt en yrkesexamen eller en examen på högskolenivå. En proposition om reform av finansieringssystemet har beretts utifrån skrivningarna i regeringsprogrammet och regeringsprogrammet innehåller inte något omnämnande om att differentiera finansieringen för yrkesutbildning på det sätt som finansministeriet föreslagit. Den föreslagna finansieringsmodellen garanterar finansieringen av utbildning för de läropliktiga, eftersom de faktiska studerandeåren för läropliktiga studeranden beaktas utan begränsningar i finansieringen.

Reformen fick mest kritik för placeringen av områden och examina i kostnadsgrupperna i förordningsutkastet och ändringarna av kostnadsgruppernas koefficienter. Största delen av kritiken gällde utbildning inom jord- och skogsbruksområdet, då kostnadsgruppskoefficienterna för examina inom dessa områden ansågs vara för låga. Vissa branschers och enskilda examinas koefficienter ansågs också vara för låga, till exempel för företagsekonomi, social- och hälsovårdsbranschen och sjöfart. Dessutom kritiserades i allmänhet placeringen av koefficienterna för yrkes- och specialyrkesexamina i kostnadsgrupp ett. Även finansieringen av områden som är viktiga för försörjningsberedskapen lyftes fram, och bland annat utbildning inom jordbruk ansågs vara ett exempel på detta. I den fortsatta beredningen fattades ett beslut om att utifrån remissvaren ändra förslaget till förordning om beräkningsgrunder så att man i förordningen övergår från fem kostnadsgrupper till sju kostnadsgrupper i examensutbildningen. Enligt beräkningarna skulle examinas kostnadsmotsvarighet bättre beaktas i finansieringen, om man inom examensutbildningen övergår från fem kostnadsgrupper till sju kostnadsgrupper. I modellen med fem kostnadsgrupper är en del av examina inom jord- och skogsbruksområdet underfinansierade med 3–7 procent sett till kostnaderna. Övergången till sju kostnadsgrupper skulle åtgärda detta, varvid kostnaderna noggrannare motsvarar kostnaderna. Ärendet regleras

genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet och övergången till sju korgar behandlas mer ingående i avsnittet Bestämmelser på lägre nivå än lag.

Helheten av stöd för lärandet och särskilt stöd

Utifrån remissvaren fick förslagen om studerandens rätt till stöd för lärandet och särskilt stöd brett understöd. I flera utlåtanden lyfte man fram att behovet av stöd för lärandet kontinuerligt ökat, varför det bör utvecklas. I så gott som alla utlåtanden understöddes stöd för lärandet, där huvudvikten i enlighet med motiveringarna ligger på lättillgängligt stöd, som ges till studeranden så fort stödbehov framkommer. Överföringen av resurser för stöd för lärandet från förvaltningsbeslut till stöd med låg tröskel och i rätt tid ansågs vara värt att eftersträva.

I remissvaren ansågs det vara viktigt att stöd för lärandet är tillgängligt för de studerande i tillräcklig hög grad och i rätt tid och det ska vara av sådan kvalitet att det främjar de studerandes kunskaper, påvisande av kunnande genom yrkesprov, utexaminering, sysselsättning och övergång till fortsatta studier samt välbefinnande. Det ansågs även vara viktigt att koppla stöd för lärandet till uppnåendet av utbildningsmålen som en lösning som även främjar de mer omfattande målen för yrkesutbildningen. En del konstaterade också att det är bra att stödet för lärandet inte ordnas som egna studieperioder, utan vid sidan om examensutbildningen under hela utbildningen, vilket främjar uppnåendet av studerandens mål. I flera utlåtanden konstaterades att studierna för att stöda studiefärdigheterna har utvecklats och upplevts vara fungerande och därför borde bra praxis utnyttjas även i fortsättningen. I några utlåtanden framfördes att studier som stöder studiefärdigheterna behålls som en form av stöd för lärandet även i fortsättningen. I synnerhet var man orolig för möjligheterna för studeranden av invandrarbakgrund att lära sig språket.

Största delen av remissinstanserna ansåg att speciallärarens roll i stödet för lärandet enligt propositionen vara ändamålsenlig. Flera remissinstanser ansåg att propositionen minskar byråkratin och innebär att stödbehoven hos en studerande beaktas flexiblare.

I flera utlåtandena ansågs att begreppet stödundervisning inte är särdeles lämpligt för yrkesutbildning, där stödet är mångsidigt och det även i personalen finns en stor mängd andra personer än lärarna som stöder studerandens lärande. En del ansåg å sin sida att begreppet stödundervisning lämpar sig väl för yrkesutbildning.

Största delen av remissinstanserna förde fram sin oro för att propositionen inte i tillräcklig grad beaktat främjandet av studerandenas välbefinnande i mer omfattande grad och på så sätt att mångprofessionellt samarbete och samarbete med elevvården betonas i arbetet. I några utlåtanden anmärktes att ett moment med en bestämmelse om samarbetet med aktörer som producerar utbildningsservice fattades i propositionen. I den fortsatta beredningen har detta moment fogats till propositionen och ärendet har dessutom preciserats i specialmotiveringen. I flera utlåtanden framlyftes dessutom en oro för läropliktiga unga personer, vars utbildning förutsätter att deras funktionsförmåga stöds och att de får rehabilitering, ofta tillsammans med andra sakkunniga. Som lösningar för rehabiliteringen av studeranden föreslogs bland annat att kombinera social- och hälsovårdstjänster, arbetsworkshoppar och skolornas tjänster. Kommunförbundets och Areenas förslag om rehabiliterande undervisning var ett förslag för att lösa ärendet.

Några remissinstanser konstaterade att skillnaden mellan stöd för lärandet och särskilt stöd i fortsättningen bör vara tydlig för samtliga och den ska definieras entydigt i lagstiftningen. I propositionen har innehållen i stöd för lärandet och särskilt stöd beskrivits i synnerhet i specialmotiveringen.

Förslaget om särskilt stöd understöddes i regel i utlåtandena. I synnerhet riktades i utlåtandena dock uppmärksamhet på vad som avses med begreppet "verifierade" i propositionen. Specialmotiveringen i regeringens proposition har preciserats i denna utsträckning.

I utlåtandena riktade man också uppmärksamhet på de olika verksamhetsmiljöerna inom yrkesutbildningen, i vilka förvärv av kunnande i praktiska uppgifter på arbetsplatsen är centralt. I vissa utlåtanden föreslogs därför att bestämmelsen preciseras i fråga om utbildning som ordnas på arbetsplatsen, så att studeranden ska få även särskilt stöd som behövs på arbetsplatsen. Utifrån remissvaren beslöt man sig för att ändra propositionen så att motiveringarna till paragraferna innehåller ett konstaterande om studerandens rätt att få särskilt stöd på arbetsplatsen i samband med praktiska arbetsuppgifter som en del av utbildning som baserar sig på läroavtal eller utbildningsavtal.

I utlåtandena föreslogs därtill att grunderna för särskilt stöd ökas så att studerandena är i en likvärdig ställning. Organisationerna för personer med funktionsnedsättning föreslog därtill att också en funktionsnedsättning eller en sjukdom bör vara en grund för särskilt stöd. Detta möjliggör att man för en studerande med en funktionsnedsättning eller sjukdom säkerställer tillgängligheten i studierna, det behövliga särskilda stödet och särskilda undervisnings- och studiearrangemang. Några remissinstanser konstaterade att även hälso- eller socialrelaterade orsaker ger upphov till ett behov av regelbundet och långvarigt stöd för lärandet, vilket bör beaktas i författningarna. Också "andra orsaker" som nämns i bestämmelsen om särskilt stöd väckte frågor och preciseringsbehov. Utifrån den mottagna responsen tillades begreppen "funktionsnedsättning" och "sjukdom" som grund för särskilt stöd utöver verifierade inlärningssvårigheter i bestämmelsen och i motiveringarna preciserades de övriga orsaker som nämns i bestämmelsen.

I flera utlåtanden ansågs att specialundervisningen är en uppgift som utvidgas för utbildningsanordnaren. I den fortsatta beredningen preciserades personalkonsekvenserna genom att konstatera att det inte handlar om en uppgift som utvidgas, eftersom den gällande lagen innehåller en bestämmelse om särskilt stöd och genom förordning föreskrivs att en person som ger särskilt stöd ska ha behörighet i form av en specialläraexamen. Finansministeriet yttrade dessutom att propositionen borde innehålla en bedömning av hur mycket propositionen ökar behovet av speciallärare och hur detta förhåller sig till utbudet av speciallärare, även med beaktande av att stödet för lärandet och skolgången samtidigt är på väg att reformeras även i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen. Propositionen har preciserats i fråga om personalkonsekvenserna i den fortsatta beredningen.

Några remissinstanser ansåg att bindande av specialundervisning till undervisning av en speciallärare skulle minska det särskilda stödet till en studerande. I några utlåtanden förutsattes preciseringar av vad som avses med att "stärka specialundervisningen". I vissa utlåtanden föreslogs att beslutet om särskilt stöd till en studerande ska fattas enbart i sådana situationer där studerandens kunnande anpassas inom yrkesutbildningen eller då avvikelser görs från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet.

I några utlåtanden framlyftes totalreformen av stödet för lärandet som en helhet och som ett kontinuum, vilket ansågs vara viktigt. Skillnaderna mellan stödet för lärandet i de olika utbildningsformerna kommenterades också och det ansågs vara beklagligt att begreppen inte är helt enhetliga. Å andra sidan betonades varje utbildningsforms särdrag, som borde beaktas.

Flera remissinstanser tog ställning till slopandet av förhöjningskoefficienten för finansieringen utifrån särskilt stöd, vilket bedömdes minska finansieringen för särskilt stöd. I propositionen

konstateras att finansiering är finansiering med allmän täckning, vilket möjliggör att finansieringen riktas på särskilt stöd i behövlig utsträckning.

Utlåtandena innehöll ställningstaganden om informationsöverföringen, som bör genomföras bättre än tidigare. Lagen om yrkesutbildning innehåller redan bestämmelser om informationsöverföring, varför det inte finns ändringsförslag om detta i propositionen.

I vissa utlåtandena ansågs att studerandenas karriärplanerings- och arbetslivsfärdigheter borde stärkas systematiskt under hela utbildningen.

I utlåtandena föreslogs att ändringarna träder i kraft från början av läsåret den 1 augusti 2026, så att besluten inte behöver ändras mitt under läsåret. Det beslöts att ändra tidpunkten för ikraftträdandet till början av läsåret utifrån remissvaren.

Uppdragsutbildning

Förslagen om uppdragsutbildning delade remissinstansernas åsikter. Förslaget fick understöd, men mötte också på motstånd. Skyldigheten att säkerställa studerandenas rättigheter understöddes allmänt. Förslaget om att utbildningsbeställaren också borde vara utbildningsfinansiär mötte på motstånd i många utlåtanden. Flera remissinstanser lyfte fram kommunanordnarnas situation vid ordnande av uppdragsutbildning och de arrangemang som gjorts för att genomföra uppdragsutbildning. Den föreslagna ändringen ansågs göra det avsevärt svårare att ordna uppdragsutbildning eller eventuellt till och med helt hindra det.

Kommissionen för examensexport, som verkar i anslutning till Utbildningsstyrelsen, lade fram flera alternativa formuleringar till paragrafen med stöd av remissinstansen. Flera remissinstanser föreslog läsårsavgifter för studeranden från områden utanför EU/EES.

Kommunförbundet riktade på allmän nivå uppmärksamhet på att regleringen om uppdragsutbildning har placerats som en del av det nationella utbildningssystemet. Kommunförbundet ansåg att författningsunderlaget för uppdragsutbildning ska utredas i sin helhet och bedömas som en del av det offentliga finansierade och övervakade nationella utbildningssystemet och i förhållande till regleringen om konkurrensneutralitet.

Med beaktande av remissvaren på förslaget beslöts det att slopa förslagen om uppdragsutbildning från regeringspropositionen och göra den fortsatta beredningen av ärendet som en separat helhet.

Arbetslivskommissionerna

De ändringar som föreslagits för arbetslivskommissionerna delade remissinstanserna. Flera remissinstanser understödde att antalet arbetslivskommissioner begränsas och att deras uppgifter minskas. Flera remissinstanser var dock oroliga för kvalitetssäkringen av yrkesutbildningen, om arbetslivskommissionernas uppgifter minskas på det föreslagna sättet. Flera remissinstanser motsatte sig helt och hållet att arbetslivskommissionernas uppgifter ändras och att antalet uppgifter minskas. I synnerhet arbetslivsorganisationerna föreslog att frågan skjuts upp och att en trepartsberedning inleds.

Med beaktande av remissvaren på förslaget beslöt man sig att slopa förslagen om arbetslivskommissionerna från regeringspropositionen och genomföra den fortsatta beredningen av ärendet som en separat helhet.

6.2 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

Rådet för bedömning av lagstiftningen har gett ett utlåtande om propositionsutkastet den 29 augusti 2024. Enligt bedömningsrådet framgår ärendets bakgrund och mål av propositionsutkastet. Beskrivningen av nuläget i propositionsutkastet redogör tydligt för problemen relaterade till det nuvarande finansieringssystemet och regleringen kring anordnatillstånd för yrkesutbildningen. Bedömningsrådet ansåg att det var positivt att yrkesutbildningens personal, ledning och studerandena inkluderats i beredningen med olika samrådsmetoder.

Bedömningsrådet ansåg att beskrivningen av den nuvarande helhetsfinansieringen för yrkesutbildningen och finansieringssystemet är oklar i propositionsutkastet. Till exempel beloppet av totalfinansieringen kunde beskrivas, liksom också hur finansieringen fördelar sig mellan olika utbildningsprogram. Bedömningsrådet rekommenderade att en tabell eller ett schema inkluderas i propositionsutkastet, med en beskrivning av det nuvarande finansieringssystemet och de ändringar som föreslagits till systemet.

Bedömningsrådet riktade uppmärksamhet på att försöket inte genomförs med randomisering, varför tillförlitlig information om reformens genomslag sannolikt inte fås. Därför borde en bedömning göras av om modellen för att genomföra reformen är meningsfull. Bedömningsrådet konstaterade också att det utifrån utkastet förblir oklart om utbildningsanordnarna har möjlighet att undvika att välja elever vars prestation förväntas vara sämre än snittet och att denna risk borde behandlas i propositionen.

Bedömningsrådet ansåg att propositionsutkastet innehåller ett bra referat av de styrningssystem för yrkesutbildningen vilka är i användning utomlands. Propositionsutkastet redogör dock inte för om de lösningar som är i användning utomlands utnyttjats i beredningen av propositionen.

Bedömningsrådet ansåg att propositionsutkastet innehåller en tillräcklig bedömning av propositionens konsekvenser för finansieringen av yrkesutbildningsanordnare. Bedömningsrådet ansåg att det var positivt att man i konsekvensbedömningarna dragit nytta av simuleringar, med vilka konsekvenserna av finansieringsmodellen för utbildningsanordnarna uppskattats.

Bedömningsrådet ansåg också att eventuella ändringar i utbildningsutbudet för studerandena ska beskrivas konkret i propositionen. Propositionen kunde innehålla en beskrivning i exemplifierande syfte om hurdana utbildningsprogram som sannolikt skulle öka utifrån de nuvarande behoven i arbetslivet.

Bedömningsrådet ansåg att konsekvenserna för arbetslivets behov och kunskandet borde bedömas i propositionen, liksom också eventuella besparingar av att fördjupande och kompletterande undervisning slopas. Propositionen borde innehålla en beskrivning av prognosen över förändringarna i arbetslivet och kompetensbehoven samt samarbetet med företrädare för arbetslivet under försöket, så att försöket svarar på arbetslivets behov.

Propositionsutkastet kan ge en uppfattning om att målet med de föreslagna ändringarna är att få personer som helt saknar en examen efter grundstadiet till yrkesutbildningen, i stället för så kallade branschbytare. Bedömningsrådet ansåg att propositionsutkastet i mån av möjlighet kunde innehålla en beskrivning av om propositionen har konsekvenser för omskolningen av vuxenstuderanden, med beaktande av den senaste tidens ändringar i förutsättningarna för vuxenutbildning.

Bedömningsrådet ansåg att man i propositionsutkastet kunde precisera konsekvenserna av att finansieringen riktas på avläggande av kortvariga utbildningar eller examensdelar för utbildningsanordnarna.

Ett mål med den föreslagna regleringen är att främja det regionala välbefinnandet och förbättra regionekonomin. I propositionsutkastet föreslås dock avskaffande av den regionala koefficienten, som beaktar regionala sysselsättningsskillnader bland dem som avlagt yrkesutbildning. Enligt propositionsutkastet påverkar slopandet av koefficienten inte finansieringens inriktning i den nya finansieringsmodellen. Bedömningsrådet ansåg att propositionen kunde innehålla en beskrivning av om det under den tid då den nuvarande regleringen varit i kraft funnits områden som i synnerhet dragit nytta av den regionala koefficienten och som kan drabbas av särskilda konsekvenser av att koefficienten slopas. Kan till exempel något utbildningsutbud minska i vissa områden som en följd av att den regionala koefficienten slopas?

Regeringens proposition har kompletterats i fråga om de brister och utvecklingsobjekt som konstaterats i utlåtandet av bedömningsrådet. Till propositionen fogades tabeller över finansieringen, vilka beskriver ändringen av finansieringssystemet i förhållande till nuläget och den branschspecifika fördelningen av finansieringen för yrkesutbildningen. Motiveringarna till den valda modellen för att genomföra försöket preciserades. Därtill preciserades motiveringarna bland annat i fråga om den regionala koefficienten och omskolning av vuxenstuderanden.

7 Specialmotivering

7.1 Lag om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen

1 §. Lagens syfte. Enligt paragrafen är syftet med lagen att genomföra ett tidsbegränsat försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen mellan den 1 januari 2026 och den 31 december 2033. Syftet med försöket är att utreda hur man genom att utvidga anordnartillstånden inom yrkesutbildningen och genom verksamhetsstyrning som grundar sig på ett förhandlingsförfarande kan stärka yrkesutbildningens kvalitet, genomslag och tillgänglighet. Med verksamhetsstyrning avses styrning av yrkesutbildningsanordnarna med förfarandet med anordnartillstånd. Också förhandlingar och avtal med utbildningsanordnarna är verksamhetsstyrning i försöket.

Med yrkesutbildningens kvalitet avses utbildningens förmåga att svara på målen för utbildningen och på studerandenas och klienternas behov. Kvalitet är också att en studerande får undervisning och handledning för att kunna uppnå det kunnande som fastställts som mål i studerandens personliga utvecklingsplan för kunnandet. Utbildning av hög kvalitet syns också med att studerandena sysselsätts och övergår till fortsatta studier. Med sysselsättningen och övergången till fortsatta studier mäts utbildningens genomslag. Med utbildningens tillgänglighet avses regional tillgänglighet, tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och språklig tillgänglighet.

2 §. Försökets förhållande till annan lagstiftning. På verksamheten hos utbildningsanordnare som deltar i försöket tillämpas vad som föreskrivs och bestäms i lagen om yrkesutbildning med vissa undantag. Enligt förslaget gäller undantagen 3 kap., som innehåller bestämmelser om anordnande av examina och utbildning. Enligt förslaget innehåller försökslagen bestämmelser om ordnande av examina och utbildning vilka avviker från 3 kap.

På försöket tillämpas inte bestämmelserna om anordnartillstånd i 22 § i lagen om yrkesutbildning, bestämmelserna om examina och utbildning som ska anges i

anordnartillståndet i 23 §, bestämmelserna om undervisnings- och examensspråket i 24 § och bestämmelserna om verksamhetsområdet i 25 §. Försökslagen innehåller separata bestämmelser om de nämnda ärendena. På försöket tillämpas inte heller bestämmelserna i 27 § 1-3 mom. i lagen om yrkesutbildning gällande övriga rättigheter, skyldigheter, villkor och uppgifter som ska anges i ett anordnartillstånd. Däremot tillämpas den ifrågavarande paragrafens 4 mom. även på anordnare som deltar i försöket. I det aktuella momentet föreskrivs att det i anordnartillståndet också kan bestämmas om andra skyldigheter, om tryggheten av tillgång till utbildning eller andra orsaker som hänför sig till ordnande av examina och utbildning förutsätter det. Dessutom kan anordnartillståndet innehålla bestämmelser om villkor för ordnandet av examina och utbildningar samt bestämmelser om utvecklingsuppgifter och andra uppgifter. Bestämmelserna om förutsättningar för beviljande av anordnartillstånd i 28 § och om ändring och återkallande av anordnartillstånd i 29 § i lagen i fråga tillämpas inte heller på försöket. Försökslagen innehåller separata bestämmelser om dessa.

3 §. Försökstillstånd. Det föreslås att paragrafens 1 mom. innehåller bestämmelser om att ett anordnartillstånd för försöket inom yrkesutbildningen vilket beviljas av undervisnings- och kulturministeriet är ett villkor för att delta i försöket med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen enligt denna lag. Undervisnings- och kulturministeriet beviljar försökstillstånd på ansökan högst fram till slutet på försökslagens giltighetstid.

Försökstillståndet ersätter det tillstånd att ordna examina och utbildning som avses i 22 § i lagen om yrkesutbildning under den tid då försöket pågår. Ett anordnartillstånd för yrkesexamina och -utbildning återkallas dock inte för försökstiden, utan det är så att säga fruset under försökstiden. Undervisnings- och kulturministeriet fattar ett beslut om försökstillstånd avgiftsfritt.

Enligt föreslagna 2 mom. i paragrafen får de utbildningsanordnare som deltar i försöket en omfattande rätt att ordna examina. Utbildningsanordnare som fått ett försökstillstånd kan ordna alla examina enligt examensstrukturen och så kallad utvidgad läroavtalsutbildning. I försökstillståndet anges alla examina och utbildningar som utbildningsanordnaren har rätt att ordna. Undervisnings- och kulturministeriet kan dock besluta om vissa begränsningar enligt examen och kompetensområde i utbildningsanordnarens försökstillstånd. Begränsningarna behandlas senare i specialmotiveringen till 5 §. På ett sätt som motsvarar nuläget kan en utbildningsanordnare med utvidgad uppgift att ordna läroavtalsutbildning svara på arbets- och näringslivets och studerandens kompetensbehov via utbildningsupphandlingen i fråga om de examina och kompetensområden som med stöd av 5 § i denna lag eventuellt begränsats i försökstillståndet. Utbildningsanordnare som fått ett försökstillstånd får fritt ordna utbildning också som fängelseundervisning.

Enligt föreslagna 3 mom. kan examensutbildning som beviljats i ett försökstillstånd anordnas fritt också som arbetskraftsutbildning. På ett sätt som motsvarar nuläget kommer utbildningsanordnaren och arbets- och näringsförvaltningen överens om ordnande av arbetskraftsutbildning.

I paragrafens 4 mom. konstateras enligt förslaget att utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv enligt 7 § i lagen om yrkesutbildning, krävande särskilt stöd enligt 65 § i den lagen samt yrkesutbildning för idrottare får ordnas av sådana utbildningsanordnare som fått försökstillstånd som vid ikraftträdandet av denna lag har haft rätt att ordna utbildningen i fråga.

I paragrafens 5 mom. konstateras att sådana utbildningsanordnare som fått försökstillstånd och som vid ikraftträdandet av denna lag har haft rätt att ordna utbildningen i fråga får vara verksamma som sådana utbildningscentrum för utbildning för grundläggande yrkeskompetens eller fortbildning som avses i 35 § i lagen om transportservice (320/2017).

Enligt paragrafens 6 mom. är maximiantalet studerandeår för utbildningsanordnare som deltar i försöket det som anges för utbildningsanordnaren i anordnartillståndet enligt 22 § i lagen om yrkesutbildning vid ikraftträdandet av denna lag.

Rätten att ordna utbildning som handleder för examen för yrkesutbildningsanordnare fastställs på samma sätt som för närvarande enligt lagen om utbildning som handleder för examensutbildning.

4 §. Undervisnings- och examensspråk. Utbildningsanordnarens undervisnings- och examensspråk fastställs i försökstillståndet. I försökstillståndet fastställs att utbildningsanordnarens undervisnings- och examensspråk är samma undervisnings- och examensspråk eller de samma undervisnings- och examensspråk som fastställts som undervisnings- och examensspråk i utbildningsanordnarens anordnartillstånd då denna lag träder i kraft. Utbildningsanordnaren ska meddela undervisning på de undervisningsspråk som fastställts i försökstillståndet på samma sätt som för närvarande.

Enligt den gällande lagen om yrkesutbildning kan en examen avläggas på det eller de examensspråk som fastställts i anordnartillståndet och utbildningsanordnarens examensspråk är de undervisningsspråk som fastställts i anordnartillståndet och de övriga språk som fastställts separat enligt examen i anordnartillståndet. Även engelska kan vara examensspråk för utbildningsanordnaren för examina som ingår i försökstillståndet. Den föreslagna bestämmelsen möjliggör att utbildningsanordnaren kan ordna utbildning på engelska utan att ansöka om ändring i anordnartillståndet hos undervisnings- och kulturministeriet. Utbildningsanordnarna kan flexibla än för närvarande svara på utbildnings- och kompetensbehoven i deras verksamhetsområde också med engelska som examensspråk. Detta förutsätter att man med utbildning på finska eller svenska inte tillräckligt kan svara på kompetensbehoven i arbets- och näringslivet, då det är ändamålsenligt att studerandena avlägger examen med engelska som examensspråk. För att främja mångsidiga sysselsättningsförutsättningar, språk- och kulturkunnande hos studerandena och integration bör utbildningsanordnaren fortfarande se till att studeranden som avlägger sin examen på engelska har tillräckliga kunskaper i finska och svenska och att stärka dessa kunskaper som en del examensutbildning på engelska.

5 §. Begränsningar i försökstillståndet. Paragrafen innehåller bestämmelser om att examina och kompetensområden genom beslut av undervisnings- och kulturministeriet kan lämnas utanför utbildningsanordnarens försökstillstånd under vissa förutsättningar. I och med försökstillstånden får utbildningsanordnarna en rätt att ordna examina, vilken är mer omfattande än för närvarande. Det är dock nödvändigt att begränsa ordnandet av vissa examina och kompetensområden.

I paragrafens första punkt möjliggörs att särskilt dyra examina och kompetensområden lämnas utanför försökstillståndet. Dispens för ordnande av sådana utbildningar som är klart dyrare än en genomsnittlig utbildning kan i betydande grad överföra finansieringen av utbildningen till vissa utbildningar och vissa utbildningsanordnare. Det är nödvändigt att kunna begränsa dessa examina och kompetensområden, så att undervisnings- och kulturministeriet har möjlighet att påverka hur helheten av finansiering av yrkesutbildning riktas. Sådana särskilt dyra utbildningar utgörs av kompetensområdet för körning av skogsmaskiner i grundexamen inom skogsbranschen och kompetensområdet för schaktningsmaskintransport i grundexamen inom byggbranschen.

Enligt den andra punkten i paragrafen kan examina och kompetensområden lämnas utanför tillståndet, om det kunnande som hänför sig till examen eller kompetensområdet i fråga regleras genom lag eller förordning eller omfattas av ett internationellt avtal som är förpliktande för

Finland. Sådana utbildningar är till exempel kompetensområdet för kylmontering i yrkesexamen i husteknik och kompetensområdet för kraftverksteknik i yrkesexamen inom energibranschen. Kompetensområdet för kraftverksteknik inom yrkes- och specialyrkesexamen inom energibranschen omfattas av lagen om tryckbärande anordningar (1144/2016) och statsrådets förordning om tryckbärande anordningars säkerhet (1549/2016). Yrkesutbildningen inom kompetensområdet i examina är sådan utbildning som krävs för att erhålla de kompetensbrev som avses i lagen om tryckbärande anordningar. Kompetensområdet för kylmontering i yrkesexamen i husteknik omfattas av miljöskyddslagen (527/2014) och statsrådets förordning om kompetenskrav för den som hanterar anordningar som innehåller fluorerade växthusgaser eller ämnen som bryter ned ozonskiktet (766/2016). Yrkesutbildningen inom kompetensområdet i examina är sådan utbildning som krävs för att uppfylla kompetenskraven i miljöskyddslagen.

Enligt paragrafens tredje punkt kan examina och kompetensområden lämnas utanför tillståndet, om en omfattande rätt att ordna examen eller utbildning inom kompetensområdet väsentligt försvagar verksamhetsförutsättningarna för de utbildningsanordnare som anordnar utbildningen i fråga vid ikraftträdandet av denna lag. Enligt etablerad praxis ansvarar specialiserade utbildningsanordnare för att ordna vissa yrkesexamina. Dessa utbildningsanordnare är ofta väldigt specialiserade och examenskunnandet är koncentrerat. Om verksamheten öppnas i omfattande skala även för andra utbildningsanordnare, kan detta minska antalet studeranden hos dessa utbildningsanordnare och därigenom väsentligt försämra deras verksamhetsförutsättningar. Examina inom musik och idrott är exempel på sådana examina.

6 §. Verksamhetsområde. Paragrafens 1 mom. innehåller föreskrifter om verksamhetsområdet. I praktiken innebär detta att utbildningsanordnaren ansvarar för utbildningen av läropliktiga och andra grupper inom det verksamhetsområde som fastställts för den i försökstillståndet, men att den inte nödvändigtvis bär detta ansvar ensam. I området kan det finnas också andra utbildningsanordnare som ansvarar för utbildningen. På motsvarande sätt som i nuläget kan examina och utbildning utöver verksamhetsområdet också ordnas på andra håll i Finland, dock inte i landskapet Åland.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att det område som vid ikraftträdandet av denna lag har varit det verksamhetsområde som anges i utbildningsanordnarens anordnartillstånd anges som verksamhetsområde.

7 §. Förutsättningar för ansökan om försökstillstånd. 1 paragrafens 1 mom. föreskrivs att försökstillstånd kan sökas av en utbildningsanordnare som vid ikraftträdandet av denna lag har ett gällande tillstånd att ordna examina och utbildning. Utbildningsanordnaren kan dock slå sig samman med en eller flera andra utbildningsanordnare också under försökstiden. I så fall överenskomms förfarandet med undervisnings- och kulturministeriet.

8 §. Förutsättningar för beviljande av försökstillstånd. Enligt 1 och 2 punkten i paragrafens 1 mom. kan försökstillstånd beviljas en sökande som med beaktande av målen för försöket har en motivering för ansökan om deltagande i försöket och möjligheter att ändra och förnya sin verksamhet. Den som väljs till försöket med verksamhetsstyrning bör ha förutsättningar att förfara i den nya styrnings- och regleringsmodellen för försöket. I försöket fungerar inte regleringen kring anordnartillstånd som det primära dokument som styr utbildningsanordnarens verksamhet. Utbildningsanordnarens möjligheter att rikta utbildningsutbudet ökar från det nuvarande och verksamhetsplaneringen påverkas av den egna lägesbild som utbildningsanordnaren tar fram och förhandlingarna och överenskommelsen med undervisnings- och kulturministeriet.

Sökanden ska utreda orsakerna till ansökan till försöket och göra en bedömning av hur deltagande i försöket förbättrar kvaliteten och genomslaget i sökandens utbildning och hur det bidrar till att utveckla verksamheten som yrkesutbildningsanordnare. Med stöd av bestämmelsen utvärderar undervisnings- och kulturministeriet också anordnarens förmåga att förnya sin verksamhet och om sökandenas mål är realistiska och ändamålsenliga i förhållande till de föränderliga behoven inom verksamhetsområdet.

Enligt 3 punkten i momentet kan försökstillstånd beviljas en sökande som med beaktande av målen för försöken har verksamhetsmässiga förutsättningar att ordna examina och utbildning på behörigt sätt. De mål som satts upp för försöket förutsätter att en utbildningsanordnare som väljs till försöket har den kompetens som behövs och operativa förutsättningar att ordna examina och utbildning enligt försökstillståndet, vilka är mer omfattande än för närvarande. Vid ansökan om försökstillstånd ska utbildningsanordnaren påvisa hurudan kompetens och erfarenhet den har som yrkesutbildningsanordnare. En utbildningsanordnare som får försökstillstånd ska ha den kompetens som förutsätts för att sköta utbildningsuppgiften enligt försökstillståndet, tillräckligt mångsidiga lärmiljöer sett till de egna målen och övriga förutsättningar för att ordna en högklassig och slagkraftig utbildning. Utbildningsanordnaren ska i sin ansökan påvisa att den har en plan för att ordna högklassig utbildning, inklusive undervisnings- och annan personal, också i situationer där den bestämmer sig för att ändra sin verksamhet. Likaså ska sökanden påvisa att den har tillgång till mångsidiga, sunda och trygga lärmiljöer för att ordna utbildning samt tidsenliga och mångsidiga lokaler och utrustning. Sökanden producerar uppgifterna om de egna ändamålsenliga utrymmena, anordningarna och lärmiljöerna.

I bedömningen av sökandens operativa förutsättningar riktas uppmärksamhet också på i vilken mån de operativa förutsättningar som påvisats i ansökan och de uppgifter som undervisnings- och kulturministeriet färdigt tagit fram för ansökningarna, bland annat om de ekonomiska förutsättningarna, enligt sökande bildar en fungerande helhet enligt bestämmelserna och föreskrifterna om försöket med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen.

Utbildningsanordnaren ska förmå beskriva hur studerandens rätt till en trygg lärmiljö, rätt att få undervisning, erkännandet av kunnandet och studerandens delaktighet tillgodoses eller hur detta ordnas.

Enligt 4 punkten i momentet kan försökstillstånd beviljas en sökande som har tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet inom utbildningsanordnarens primära verksamhetsområde. Eftersom ett av syftena med försöket är att förbättra bland annat sysselsättningen efter yrkesutbildningen och bättre svara på kompetensbehoven i arbetslivet, bör en utbildningsanordnare som väljs till försöket ha ett tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet i utbildningsanordnarens primära verksamhetsområde. I försöket med verksamhetsstyrning ska nationella, regionala och utbildningsanordnarens mål samordnas också i fråga om kompetensbehoven. Den som beviljas försökstillstånd ska ha bättre färdigheter än för närvarande att som en del av förhandlingsförfarandena föra samtal med olika aktörer inom verksamhetsområdet och förutse kompetensbehoven inom arbetslivet för att rikta utbildningsutbudet. Därtill ska den som beviljas försökstillstånd ha färdigheter att samordna nationella och regionala behov. Detta förutsätter att processerna med anknytning till arbetslivssamarbete fungerar och att information utnyttjas i planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Undervisnings- och kulturministeriet bedömer enligt förslaget omfattningen, täckningen och genomslaget i fråga om sökandenas arbets- och näringslivssamarbete och hur ändamålsenliga förfaranden sökanden lägger fram med avseende på samarbetet med arbets- och näringslivet och försökslagens mål.

Utbildningsanordnaren bör samarbeta med övriga utbildningsanordnare och arbetskraftsmyndigheterna i området. Fungerande arbetslivskontakter beaktas i behandlingen av en ansökan. Sökanden ska påvisa hur den ordnar samarbetet med övriga utbildningsanordnare i området eller på det nationella planet och med arbetslivet. Bland annat bestående samarbetsstrukturer och -avtal är ett uttryck för samarbete.

Enligt 5 punkten i momentet kan försökstillstånd beviljas till en sökande som med beaktande av målen för försöket har tillräckliga förfaranden för kvalitetsledning. Med bestämmelsen säkerställs att den som beviljas försökstillstånd har färdigheterna att förbättra yrkesutbildningens kvalitet och genomslag i enlighet med försökslagens syfte. Med yrkesutbildningens kvalitet avses utbildningens förmåga att svara på målen för utbildningen och studerandenas och kundernas behov. Kvalitet är också att en studerande får sådana undervisning och handledning för att uppnå det kunnande som fastställts som mål i studerandens personliga utvecklingsplan för kunnandet. Som en del av förhandlingsförfarandet ska utbildningsanordnaren kunna följa och dra nytta av indikatorer från informationsresurserna för att utveckla och säkerställa verksamhetens kvalitet.

I samband med utvärderingen av verksamhetens kvalitet ska sökanden redogöra för hur den drar nytta av kvalitetshanteringssystemet och informationsresurserna som en del av det i ledningen, styrningen och utvecklingen av verksamheten och hurdana färdigheter den har för att vidareutveckla kvaliteten i enlighet med försökslagens syfte.

Enligt paragrafens 2 mom. kan försökstillstånd beviljas till en sökande som har tillräckliga ekonomiska förutsättningar för att ordna examina och utbildning på behörigt sätt. Med bestämmelsen säkerställs att de utbildningsanordnare som väljs till försöket har ekonomiska förutsättningar att långsiktigt utveckla och förnya sin verksamhet. I bedömningen av den ekonomiska bärkraften utnyttjas de bokföringsuppgifter som utbildningsanordnarna överlämnat till Utbildningsstyrelsen. I bedömningen används uppgifter om vinsten, det ackumulerade överskottet, soliditeten, skuldsättningen och likviditeten (quick ratio) från räkenskapsperioden. Bland sökandena till försöket med verksamhetsstyrning kan det finnas aktörer som ordnar utbildning som baskommuner. Det är inte möjligt att följa enskilda kommuners verksamhetsförmåga på samma sätt som för samkommuner eller privaträttsliga aktörer. Av denna orsak bedöms inte den ekonomiska bärkraften i anknytning till räkenskaperna för kommunala anordnare.

9 §. *Utbildningsanordnare som väljs till försöket.* Enligt förslaget konstateras i paragrafens 1 mom. att undervisnings- och kulturministeriet väljer högst 40 utbildningsanordnare till försöket. De yrkesutbildningsanordnare som väljs till försöket ska som en helhet täcka en tillräcklig mängd studeranden på det nationella planet, så att försökets genomslag kan utvärderas i takt med att försöket framskrider och då det upphör. Dessutom är en förutsättning för genomförandet av förhandlingsförfarandet enligt föreslagna 10 § i denna lag att förhandlingsförfarandet under strategiperioden omfattar en sådan mängd utbildningsanordnare att förhandlingsförfarandet i praktiken kan genomföras. Enligt förslaget delas Finland in i ändamålsenliga områden i fråga om anordnandet av yrkesutbildning, befolkningen och näringarna. Landskapsindelningen används som utgångspunkt för områdesindelningen. Områdesindelningen kan dock inte basera sig enbart på landskapen, eftersom ett enskilt landskap ofta är en för liten granskningsenhet. Områdesindelningen granskas som en helhet som utgörs av flera landskap. Med områdesindelningen säkerställs att ett representativt antal utbildningsanordnare väljs från alla delar av landet.

Enligt paragrafens 2 mom. är grunden för antalet utbildningsanordnare som väljs till försöket från ett område den relativa andelen studerandeår för utbildningsanordnarna i området i fråga

av det riksomfattande totala antalet studerandeår. Med det riksomfattande totala antalet studerandeår avses de målinriktade studerandeår som beviljats för år 2025 genom det egentliga prestationsbeslutet enligt 10 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. På detta sätt säkerställs att utbildningsanordnare från alla områden i landet väljs till försöket i rätt proportion.

Enligt paragrafens 3 mom. poängsätter Nationella centret för utbildningsutvärdering (Ncu) sökandena. Som grund för poängsättningen används de urvalskriterier som avses i 8 §.

Undervisnings- och kulturministeriet ska vid valet av utbildningsanordnare till försöket säkerställa att de ärenden som lagts fram i punkt 1–4 i den föreslagna paragrafen uppfylls. En förutsättning för att försöket ska lyckas är att de utbildningsanordnare som väljs till försöket bildar ett tillräckligt mångsidigt nätverk av anordnare i fråga om den regionala spridningen, antalet studeranden, nationalspråken, examensutbudet och ägarbasen.

Valet av utbildningsanordnare till försöket är förknippat med prövning av undervisnings- och kulturministeriet. Prövningen är dock inte fri, utan en oberoende aktör, Ncu, poängsätter sökandena. Nationella centret för utbildningsutvärdering, Ncu, fungerar som extern oberoende sakkunnigorganisation inom utvärdering och ansvarar för den nationella utvärderingen av utbildning och småbarnspedagogik i Finland. Ncu har till uppgift att ta fram information som baserar sig på utvärderingen för det utbildningspolitiska beslutsfattandet och utvecklingen av utbildningen och småbarnspedagogiken. (Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering 1295/2013.) Ncu:s utvärderingsverksamhet och oberoende ställning samt långa erfarenhet av utvärdering av politiska åtgärder, utvärdering under utveckling och bedömning av kriteriegrunder kan utnyttjas i stödet för förberedelse och genomförande av försöket, i produktionen av information om funktionen för verksamhetsstyrningen inom yrkesutbildningen som en del av försöket samt i bedömningen av försökets resultat och genomslag. Undervisnings- och kulturministeriet ska dessutom sörja för den helhet som utgörs av de utbildningsanordnare som väljs till försöket på det sätt som 3 mom. förutsätter.

10 §. Förhandlingsförfarande. Enligt förslaget kommer undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren överens om de kvantitativa och kvalitativa målen för en fyra år lång strategiperiod åt gången. Strategiperioden ska vara tillräckligt lång, så att till exempel eventuella ändringar som eftersträvas i förhållande till nuläget kan genomföras och så att resultaten kan följas. Enligt förslaget tar undervisnings- och kulturministeriet fram ett gemensamt material som gäller de nationella målen för yrkesutbildningen för utbildningsanordnarna innan förhandlingsförfarandet börjar. Materialet baserar sig bland annat på regeringsprogrammet och de nationella utbildningspolitiska riktlinjerna. I beredningsfasen förs samtal om de nationella målen för yrkesutbildningen med undervisnings- och kulturministeriet och de centrala intressentgrupperna, såsom mellan Finlands Kommunförbund och arbetslivets organisationer. Dessutom tar undervisnings- och kulturministeriet fram en lägesbild för förhandlingarna, vilken gäller utbildningsanordnarnas verksamhetsmiljö och den förväntade utvecklingen för den i fråga om till exempel befolkningsändringen eller behoven i arbetslivet. Som informationskällor används bland annat arbetskraftsbarometern, den prognostiseringsdata som produceras av Utbildningsstyrelsen, landskapsförbundens prognostiseringsdata samt den prognostiseringsdata om vuxnas utbildningsbehov som Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning sammanställt. Undervisnings- och kulturministeriet producerar material också utifrån utbildningsanordnarnas centrala funktionella och ekonomiska indikatorer. Dessa utgörs av till exempel utbildningsanordnarens ekonomiska situation, de examina och examensdelar som avlagts hos utbildningsanordnaren samt studerandenas sysselsättning eller övergång till fortsatta studier.

För förhandlingarna tar utbildningsanordnaren fram en analys av den egna verksamheten och de egna strategiska målen i det egna primära verksamhetsområdet. Utbildningsanordnaren upprättar utifrån undervisnings- och kulturministeriets lägesbild och de nationella målen ett förslag till avtal mellan undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnarens avtalsförslag innehåller ett förslag till maximiantalet studerandeår i försökstillståndet och finansiering efter prövning som anvisas för strategiperioden för att täcka kostnaderna för att uppnå målen. Utbildningsanordnaren upprättar ett förslag till målen för verksamhetens genomslag och kvalitet. I fråga om genomslaget ska förslaget innehålla en ståndpunkt till minst främjande av sysselsättningen och övergången till fortsatta studier (så kallade genomslagsmål). Förslaget ska också innehålla målen för att säkerställa och förbättra kvaliteten (så kallade operativa mål). Målen ska i mån av möjlighet läggas fram också enligt bransch och vid behov enligt examen. På initiativ av utbildningsanordnaren kan också numeriska mål fastställas. På initiativ av utbildningsanordnaren är det möjligt att i avtalet anteckna också mål för utbildningsanordnarens egna strukturella eller organisatoriska åtgärder. Utbildningsanordnarens förslag med mål och åtgärder ska upprättas i samarbete med de centrala samarbetsparterna i det primära verksamhetsområdet. Dessa samarbetsparter utgörs av till exempel AN-serviceområdena, kommunerna, arbets- och näringslivet och övriga utbildningsanordnare och högskolor i området.

Undervisnings- och kulturministeriet upprättar efter utbildningsanordnarens avtalsförslag ett förslag om avtalets mål, teman, innehåll och åtgärder för förhandlingarna. Undervisnings- och kulturministeriet kan ge utbildningsanordnaren ett förslag om att utbildningsmängderna ökas inom vissa branscher eller vissa examina inom ramen för utbildningsanordnarens studerandeår. Ett beslut om maximiantalet studerandeår fattas i försökstillståndet. Det är möjligt att ställa mål också för utbildning som med tanke på försörjningsberedskapen förutsätter kritiskt kunnande. Utöver de strategiska målen innehåller avtalet en överenskommelse om åtgärder med vilka utbildningsanordnaren framskrider i riktning mot de uppställda målen. Åtgärderna kan gälla till exempel hur utbildningsutbudet riktas, kvalitetsfrågor, verksamhetsprocesser eller andra omständigheter, som främjar uppnående av målen. Dessutom fastställs en lägesbild av utbildningsanordnarens ekonomiska bärkraft vid avtalsförhandlingarna. Vid samtalet om verksamhetsmiljön görs också en genomgång av utbildningsanordnarens förmåga att betjäna AN-serviceområdena.

Enligt förslaget diskuteras även ordnandet av engelskspråkiga examina i förhandlingsförfarandet. Genom att utnyttja de ovan beskrivna informationskällorna har man innan förhandlingarna inleds sammanställt ett täckande informationsunderlag som identifierar både allmänna kompetensbehov (t.ex. arbetskraftsbarometern) och regionala specialbehov (diskussioner som anordnaren fört inom sitt område). Utifrån dessa uppgifter skapas den bästa möjliga uppfattningen om i vilka examina det finns skäl att inleda utbildning på engelska. Om inledande av utbildningar på engelska avtalas om i det avtal som ingås efter förhandlingarna.

Behovet av engelskspråkiga examina i försöket med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen säkerställs genom de diskussioner som utbildningsanordnarna för inom sitt område tillsammans med arbetslivet och kommunala aktörer (AN-tjänsterna), den information som fås från informationskällorna för prognostisering samt genom förhandlingar och avtal mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet. Utbudet och ändamålsenligheten av engelskspråkig utbildning följs upp i takt med att försöket framskrider. Försökstillståndet kan även återkallas med stöd av den föreslagna 12 § 3 mom. 4 punkten, om ministeriet och utbildningsanordnaren inte når ett sådant avtal som avses i denna paragraf och utbildningsanordnaren riktar utbildningen väsentligt i strid med utbildningsbehovet.

11 §. Anvisande av finansiering efter prövning för strategiperiodens mål. Paragrafen innehåller bestämmelser om anvisning av finansiering för den strategiska utvecklingen av finansieringen efter prövning till i denna lag avsedda yrkesutbildningsanordnare som fått försökstillstånd. Finansiering efter prövning kan beviljas i de fall där genomförandet av avtalet mellan utbildningsanordnaren och undervisnings- och kulturministeriet orsakar utbildningsanordnaren sådana kostnader som inte kan täckas med den kalkylmässiga basfinansieringen. Finansiering efter prövning beviljas antingen till fullt belopp eller partiellt sett till de kostnader som uppstår. Finansieringen beviljas på samma sätt som en annan statsandel som finansiering med allmän täckning.

I paragrafens 2 mom. konstateras att om genomförandet av de åtgärder som överenskommit i avtalet inte orsakar utbildningsanordnaren sådana kostnader som uppskattats i avtalet eller om kostnaderna är lägre än uppskattat, kan undervisnings- och kulturministeriet under strategiperioden minska beloppet av den finansiering efter prövning som anvisats för ändamålet.

12 §. Ändring och återkallande av försökstillstånd. Paragrafen innehåller bestämmelser om ändring och återkallande av ett försökstillstånd. Undervisnings- och kulturministeriet beslutar om ändring och återkallande av försökstillstånd. Försökstillstånd ändras eller återkallas i regel på ansökan av utbildningsanordnaren. Ett försökstillstånd kan ändras på ansökan då strategiperioderna växlar. Undantagsvis kan ett försökstillstånd ändras på ansökan även mitt under en strategiperiod, om utbildningsanordnarna slår samman sina verksamheter. En sådan situation kan föreligga till exempel vid fusionering mellan utbildningsanordnare mitt under en strategiperiod. Vid en ansökan om ändring av ett försökstillstånd är beslutet avgiftsbelagt med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten.

Undervisnings- och kulturministeriet kan dock i vissa situationer ändra ett försökstillstånd även mitt under strategiperioden på myndighetsinitiativ. Enligt den föreslagna bestämmelsen i 2 mom. i paragrafen kan ett försökstillstånd ändras utan ansökan då det är behövt att ändra maximiantalet studerandeår i ett försökstillstånd. Det är möjligt att ändra maximiantalet studerandeår till exempel i en situation där finansieringen för yrkesutbildningen minskar på grund av anpassningen av de offentliga finanserna. Likaså kan ett försökstillstånd ändras, om examina och utbildning ordnas på ett sätt som väsentligt strider mot denna lag eller lagen om yrkesutbildning och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av dessa. Ett försökstillstånd kan även ändras, om andra än i 1 och 2 punkten avsedda särskilda orsaker som anknyter till ordnande av examina och utbildning så förutsätter.

I de situationer som föreskrivs i 3 mom. i paragrafen kan undervisnings- och kulturministeriet återkalla ett försökstillstånd. Undervisnings- och kulturministeriet kan återkalla ett försökstillstånd utan ansökan, om de examina och utbildningar som anges i försökstillståndet inte längre ordnas. Likaså kan ett försökstillstånd ändras, om examina och utbildning ordnas på ett sätt som väsentligt strider mot denna lag eller lagen om yrkesutbildning och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av dessa. I praktiken innebär detta att utbildningsanordnarens förutsättningar att ordna till exempel vissa examina, examensutbildning eller annan tillståndspliktig utbildning försämrats i betydande grad. Utbildningsanordnaren kan ansöka om återkallande av ett försökstillstånd även vid den första strategiperiodens slut. Dessutom kan undervisnings- och kulturministeriet återkalla ett försökstillstånd, om ministeriet och utbildningsanordnaren inte når ett avtal enligt 11 § och utbildningsanordnaren riktar utbildning på ett sätt som i betydande grad strider mot utbildningsbehovet.

I paragrafens sista moment föreskrivs att om ett försökstillstånd återkallas, fortsätter utbildningsanordnaren sin verksamhet enligt det anordnartillstånd som beviljats med stöd av 22 § i lagen om yrkesutbildning.

13 §. Uppföljning och utvärdering av försöket. I paragrafen föreskrivs att Nationella centret för utbildningsutvärdering (Ncu) genomför en uppföljnings- och genomslagsundersökning för att följa upp och utvärdera uppnåendet av målen för försöket med verksamhetsstyrning, genomförandet av förhandlingsförfarandet och försökets genomslag. Undervisnings- och kulturministeriet kan dessutom genomföra en konkurrensutsättning för att inleda ett separat forskningsprojekt.

Utvärderingen av försöket med verksamhetsstyrning gäller hur kvaliteten och genomslaget för utbildning hos utbildningsanordnare som fått försökstillstånd skulle ha utvecklats i en situation där de inte hade fått försökstillstånd. I denna situation bildar de utbildningsanordnare som inte är med i försöket en potentiell kontrollgrupp för utbildningsanordnare som fått försökstillstånd. Även om försökskonstellationen inte bildas genom utlottning, räcker det begränsade antalet utbildningsanordnare som väljs till försöket sannolikt för att de utbildningsanordnare som deltar i försöket och de jämförbara anordnare som är utanför det är tillräckligt för att utvärdera den nya styrningsmodellens genomslag i efterskott.

I utvärderingen av genomslaget av politiska åtgärder utgörs utgångspunkten av verksamhetsmiljöernas dynamik, systematik och inbördes beroendeförhållanden. Syftet med utvärderingen är att ta fram tillförlitlig, högklassig och oberoende information om åtgärdernas faktiska konsekvenser för olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Utvärderingen är interaktiv, framtidsorienterad och dess uppgift är främja ändringen. Genomslagsutvärderingen är såväl en processbedömning i realtid som en bedömning av resultaten och output i efterskott. I slutet av försöket utvärderas behovet av permanenta lagstiftningsändringar och genomförandealternativen. Undersökningen efter försöket har som mål att verifiera resultaten av försöket och å andra sidan att främja genomförandet av försöket.

Enligt paragrafens 2 mom. ska de utbildningsanordnare som deltar i försöket på begäran avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna lämna de uppgifter som undersökningen och uppföljningen förutsätter till Ncu och den forskningssammanslutning som undervisnings- och kulturministeriet utsett. Exempel på sådana nödvändiga uppgifter kan vara uppgifter om avlagda examina, utbildningsmängder som mäter utbildningsanordnarens resultat och genomslag. Dessa är bland annat avlagda examina, examensdelar samt uppgifter om sysselsättning av utexaminerade studerande och övergång till fortsatta studier. Uppgifterna finns i regel tillgängliga i befintliga nationella register. Undersökningen förutsätter också användningen av individbaserade datalager. För undersökningen lämnas inga enskilda personbeteckningar ut. Största delen av uppgifterna finns redan tillgängliga för alla i undervisningsförvaltningens informationstjänst Vipunen. Det informationsinnehåll som hänför sig till utbildningens kvalitet gäller utbildningsanordnarens förfaranden, såsom utnyttjande av visningsmiljöer och mängden undervisning, som inte är förenad med ett personbaserat behov av information. En del av dessa uppgifter finns redan nu tillgängliga i undervisningsförvaltningens offentliga databaser. Också utbildningsanordnarens viktigaste uppgifter om verksamhetens ekonomi finns tillgängliga som en del av Utbildningsstyrelsens datainsamling.

14 §. Ändringssökande. Paragrafen innehåller föreskrifter om ändringssökande. Enligt paragrafen finns bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

15 §. Giltighetstid och övergångsbestämmelse. I paragrafens 1 mom. föreskrivs att lagen träder i kraft den 1 januari 2025 och gäller för viss tid till och med den 31 december 2033.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att med alla hänvisningar till ett anordnartillstånd enligt 22 § i lagen om yrkesutbildning avses också försökstillstånd som beviljats med stöd av denna lag.

7.2 Lagen om yrkesutbildning

3 §. Definitioner. I propositionen föreslås att 1 punkten i paragrafens 1 mom. upphävs och att personalutbildning inte längre kan ordnas som en del av utbildning enligt lagen om yrkesutbildning. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

8 §. Utbildning som förbereder för yrkesuppgifter. Paragrafen ändras så att utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen enligt 1 punkten, vars mål inte är att avlägga en examen eller en del av en sådan, avlägsnas från paragrafen och denna utbildning kan inte längre ordnas som en del av yrkesutbildning. I fortsättningen innehåller 1 mom. i paragrafen bestämmelser om att det som yrkesutbildning är möjligt att ordna utbildning som förbereder för yrkesuppgifter och förbereder för uppdrag som yrkes- och trafikflygare, som yrkespilot i helikopterverksamhet samt som flygledare. Uppdraget som yrkespilot i helikopterverksamhet fogas till paragrafen så att den bättre beskriver nuläget. Dessutom ändras paragrafens rubrik så att den noggrannare svarar mot paragrafens nya innehåll. I enlighet med gällande lagstiftning kan sådan övrig yrkesutbildning som avses i 8 § 1 punkten i lagen om yrkesutbildning dock med stöd av övergångsbestämmelsen ordnas fram till den 31 december 2028. Till övriga delar är ändringarna avsedda att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

Den handledande utbildningen för uppgifter som förare i den spårbundna stadstrafiken övergår i enlighet med Utbildningsstyrelsens förslag till undervisnings- och kulturministeriet från och med den 1 januari 2026 till en del av yrkesexamen inom transportbranschen, varför omnämmandet av förare inom den spårbundna stadstrafiken avlägsnas från paragrafen från och med den 1 januari 2026.

19 §. Rätt att delta i studentexamen. Enligt förslaget ändras paragrafen så att den föräldrade hänvisningen till 18 a § i gymnasielagen ändras så att paragrafen innehåller en hänvisning till 5 § i lagen om studentexamen. Gymnasielagens 18 a § har upphävts då den nya gymnasielagen har trätt i kraft den 1 augusti 2019. Enligt 5 § i lagen om studentexamen får studentexamen, utöver en person som avlägger gymnasiets lärokurs, avläggas av en person som har slutfört en yrkesinriktad grundexamen enligt lagen om yrkesutbildning eller en motsvarande tidigare examen.

23 §. Examina och utbildning som ska anges i anordnartillståndet. Hänvisningen till utbildning som fördjupar och kompletterar yrkeskompetensen enligt 8 § i lagen avlägsnas från paragrafen. I fortsättningen är det inte längre möjligt att ordna utbildning som fördjupar och kompletterar yrkeskompetensen inom yrkesutbildningen. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

26 §. Studerandeår. Paragrafen ändras så att anordnartillståndet i fortsättningen anger det maximiantal studerandeår som används till grund för finansieringen. Med maximiantalet begränsas endast antalet studerandeår för kontinuerligt lärande. Följaktligen gäller maximiantalet inte för antalet studerandeår för personer i avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen. Maximiantalet binder inte anordnarna verksamhetsmässigt, men begränsar finansieringen till den nivå som fastställts i lagen. Maximiantalet studerandeår fastställs i alla anordnartillstånd för yrkesutbildning för första gången från och med den 1 januari 2026. I den anordnarspecifika bedömningen används föregående års målinriktade studerandeår som grund och den fastställs för fyra år åt gången. Maximiantalet för de utbildningsanordnare som deltar i försöket överenskomms i samband med förhandlingarna och för övriga beslutas det i samband med ansökan om anordnartillstånd, där maximiantalet fastställs för följande fyra år. I paragrafen föreskrivs det dessutom på motsvarande sätt som i nuläget att det i anordnartillståndet av särskilda skäl som hänför sig till kompetensbehovet eller ordnandet av utbildning också kan

bestämmas om antalet studerandeår för en viss examen eller utbildning. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

27 §. Övriga rättigheter, skyldigheter, villkor och uppgifter som ska anges i ett anordnartillstånd. Hänvisningen till utbildning som fördjupar och kompletterar yrkeskompetensen enligt 8 § i lagen avlägsnas från paragrafens 1 mom. I fortsättningen är det inte längre möjligt att ordna utbildning som fördjupar och kompletterar yrkeskompetensen inom yrkesutbildningen. Dessutom preciseras 1 mom., så att det tydligare beskriver nuläget. Enligt den föreslagna paragrafen får utbildningsanordnaren, på motsvarande sätt som i nuläget, i form av s.k. utvidgad läroavtalsutbildning ordna de examina som ingår i examensstrukturen och som utbildningsanordnaren inte har i sitt anordnartillstånd.

Meningsstrukturen i paragrafens 2 mom. ändras så att den blir tydligare. Paragrafens 3 mom. ändras dessutom så att yrkesutbildning för idrottare fogas till den. Ändringarna i paragrafen är avsedda att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

37 §. Att söka sig till utbildning samt ansökningsförfaranden. Paragrafens 3 mom. upphävs, eftersom personalutbildning inte längre ordnas som en del av yrkesutbildningen. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

44 §. Personlig utvecklingsplan för kunnandet. Paragrafens 4 mom. upphävs. Utbildning enligt 1 punkten i gällande 8 § ordnas inte längre i fortsättningen. Utbildning som förbereder för yrkesuppgifter som yrkes- och trafikflygare, som yrkespilot i helikopterverksamhet samt som flygledare enligt föreslagna 8 § har inte ordnats med läro- eller utbildningsavtal. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

48 §. Planering av förvärvande av kunnande. I paragrafens 1 mom. görs en teknisk ändring så att studier som stöder studiefärdigheter ersätts med termen stöd för lärandet. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

63 §. Rätt till stöd för lärandet. Paragrafen innehåller bestämmelser om rätten till stöd för lärandet. Stödet för lärandet ersätter studier som främjar studiefärdigheterna. I stödet för lärandet ligger huvudvikten på stöd som är lättillgängligt och som ges till en studerande så fort behov av stöd framkommer. Målet med stödet för lärandet är att förebygga att studerandens svårigheter anhopas. Stöd för lärandet ordnas inte som egna studieperioder, utan syftet är att stöd för lärandet ordnas vid sidan om examensutbildningen och dess syfte är att stöda att studerandens mål uppnås.

Stödet ska vara tillgängligt för de studerande i tillräcklig hög grad och i rätt tid och det ska vara av sådan kvalitet att det främjar de studerandes kunskaper, påvisande av kunnande genom yrkesprov, utexaminering, sysselsättning och övergång till fortsatta studier samt välbefinnande. Stöd för lärandet kan ordnas mångsidigt, flexibelt och genom att dra nytta av alternativa metoder för studerandena. Stöd för lärandet antecknas i den personliga utvecklingsplanen för kunnandet för studeranden, på samma sätt som studier som stöder studiefärdigheterna antecknas.

Stödundervisning ges av läraren för att svara på studerandens stödbehov. En studerande med inlärnings- och studiesvårigheter har rätt att få stödundervisning i examensutbildning vid sidan om den övriga undervisningen och handledningen. Stödundervisning kan också ges till en studerande som tillfälligt ligger efter i sina studier eller som av en annan orsak behöver stöd och handledning för att avlägga en examen eller utbildning. Stödundervisning kan ges för att stärka studiefärdigheterna, såsom språkliga, matematiska eller informationstekniska färdigheter, eller för att stöda färdigheterna i anknytning till studieteknik. Stödundervisningen kan innehålla

stärkande av språkkunskaperna då studeranden har bristfälligt ordförråd i anknytning till examen på svenska eller finska eller i sätten att använda det språk som anknyter till yrket. Stärkande av språkkunskapen borde alltid anknyta till den examen som avläggs och stödundervisning får inte användas för undervisning i grundläggande språkkunskaper.

Som en del av stödet för lärandet är det möjligt att ge också specialundervisning som ges av en speciallärare. Sådant stöd för lärandet kan vara tillräckligt för de studeranden som har specifika inlärningssvårigheter till exempel i läsning, skrivning eller i matematik. Specialläraren kan genom konsultation stöda andra lärare att beakta studerandenas specialpedagogiska behov av stöd i undervisningen och handledningen och i förvärvandet och påvisandet av kunnande.

Det stöd för lärandet som studeranden behöver och hans eller hennes välbefinnande kan främjas med olika stödåtgärder. Dessa utgörs av bland annat stödundervisning, studiehandledning, specialundervisning, åtgärder för att främja studerandens välbefinnande och mångprofessionellt samarbete. Samarbetet mellan undervisnings- och handledningspersonalen och studerandens övriga intressentgrupper möjliggör att stödåtgärderna bildar en helhet ur studerandens synvinkel.

Förslaget avses träda i kraft den 1 augusti 2026.

64 §. Rätt till särskilt stöd. Paragrafen innehåller bestämmelser om rätten till särskilt stöd. Målet med ändringen är att stärka stödet av specialläraren för studeranden som behöver specialundervisning och att rikta specialundervisningen på studeranden som behöver regelbunden eller långvarig specialundervisning. Med särskilt stöd avses undervisning som ges av en speciallärare. Med särskilt stöd avses dessutom annan undervisning och handledning som baserar sig på konsultation av specialläraren och som kan ges av den övriga undervisnings- och handledningspersonalen samt andra särskilda undervisnings- och studiearrangemang som studeranden behöver. Särskilt stöd kan ordnas enligt studerandens behov med mångsidiga och varierande specialpedagogiska metoder. En studerande har rätt till särskilt stöd även på arbetsplatsförlagd utbildning på ett sätt som motsvarar nuläget.

Utbildningsanordnaren beslutar om särskilt stöd som ges till studeranden på ett sätt som motsvarar nuläget. Det finns bestämmelser om beslutet i lagens 67 §. På ett sätt som motsvarar nuläget fattas ett beslut om särskilt stöd för studeranden alltid vid anpassning av studerandens kunnande eller avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet i en yrkesinriktad grundexamen. Målet med särskilt stöd är dock att studeranden uppnår kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet enligt examensgrunderna. Följaktligen ska anpassning av kunnandet eller avvikelse från kraven på yrkesskicklighet vara den metod som tillgrips i sista hand, om målen inte uppnåtts ens med särskilt stöd. Om orsaken till avvikelsen är till exempel anpassning på grund av bristande språkkunskaper, bör ett beslut om särskilt stöd inte fattas.

Med verifierade inlärningssvårigheter avses sådana omständigheter som försvårar studerandens inläring, vilka identifierats med tillförlitliga metoder antingen under den grundläggande utbildningen eller under utbildningen på andra stadiet. Dessa omständigheter kan bero på specifika eller generella inlärningssvårigheter, neuropsykiatriska svårigheter eller en annan funktionsnedsättning eller sjukdom som stör inläringen. Om en studerande fått särskilt stöd under den grundläggande utbildningen, har stödåtgärderna antecknats i de handlingar om stöd för studeranden vilka är tillgängliga för utbildningsanordnaren. Svårigheter kan identifieras också i början av eller under utbildning på andra stadiet. I så fall kan en studerandes inlärningssvårigheter verifieras utifrån olika screeningar och tester. Som en del av bedömningen intervjuas såväl studerandena som lärarna, så att det är möjligt att bedöma inverkan av

studerandens inlärningsvårigheter på studierna och de stödåtgärder som behövs. Vid behov verifieras inlärningsvårigheter i samarbete med aktörer inom elevhälsan. Det handlar om en specialpedagogisk bedömning av stödet och den förutsätter inte en diagnos, ett sakkunnigutlåtande av en läkare eller dylik, utan verifierade behov av särskilt stöd räcker som grund för stödet.

Behovet av särskilt stöd för en studerande, de planerade stödåtgärderna och specialarrangemangen antecknas enligt examensdel i den personliga utvecklingsplanen för kunnandet för studeranden på ett sätt som motsvarar nuläget. I anteckningarna ska särskild uppmärksamhet riktas på uppföljningen av genomförandet av stödåtgärder och specialarrangemang och bedömningen av stödåtgärdernas genomslag.

På ett sätt som motsvarar nuläget innehåller 4 mom. bestämmelser om att målet med specialundervisningen är att främja studerandens studier och välbefinnande i samarbete med social- och hälsovården, rehabiliteringstjänsterna och övriga intressentgrupper. I specialundervisningen förs efter behov samarbete med elevhälsan och studerandens vård- och rehabiliteringsnätverk. För att svara på stödbehoven hos personer med funktionsnedsättning görs samarbete med välfärdsområdets handikappservice. Personalen inom elevhälsan och välfärdsområdets ledning behöver introduktion och utbildning om den specialundervisning som ordnas i yrkesutbildningen.

Förslaget avses träda i kraft den 1 augusti 2026.

77 §. Tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare och tjänsteinnehavare. Paragrafens 1 mom. ändras så att hänvisningen till 10 kap. i arbetsavtalslagen (55/2001) avlägsnas från den. Arbetsavtalslagens 10 kap. behandlar ogiltighet för och orimliga villkor i ett arbetsavtal. I 1–4 § i kapitlet föreskrivs att om ett arbetsavtal inte binder en arbetstagare på grund av en grund för ogiltighet enligt 3 kap. i rättshandlingslagen, har arbetstagaren i stället för att avtalet görs giltigt rätt att säga upp arbetsavtalet att upphöra direkt, såvida inte grunden för ogiltigheten förlorat sin betydelse. Ett villkor i ett arbetsavtal kan jämkas eller lämnas obeaktat, om tillämpningen av villkoret skulle stå i strid med god sed eller annars vara oskälig. Om något villkor i ett arbetsavtal strider mot en bestämmelse som utfärdats till skydd för arbetstagaren och därför är ogiltigt, ska arbetsavtalet dock gälla till övriga delar. En arbetsgivare får inte åberopa ogiltighet för ett avtal på grund av att arbetstagaren är omyndig, så länge som den omyndige fullgör sina avtalsförpliktelser.

Det är motiverat att bestämmelserna i detta kapitel tillämpas också på personer som arbetar utifrån ett läroavtal. Läroavtalsutbildning grundar sig på ett skriftligt arbetsavtal för viss tid mellan en studerande som fyllt 15 år och arbetsgivaren eller på ett skriftligt avtal för viss tid mellan en studerande i tjänsteförhållande eller i ett offentligrättsligt anställningsförhållande som kan jämföras med ett tjänsteförhållande och arbetsgivaren (läroavtal). När en person i läroavtalsutbildning står i ett anställnings- eller tjänsteförhållande, ska bestämmelsen om jämkning i arbetsavtalslagen tillämpas också på läroavtalsutbildning. Inga tunga och tydliga grunder för att inte tillämpa den kan läggas fram, med beaktande av den centrala betydelsen för den allmänna bestämmelsen om jämkning för hela det avtalsrättsliga systemet. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2025.

Paragrafens 2 mom. ändras så att hänvisningen till personalutbildning slopas. Personalutbildning ordnas inte längre som en del av yrkesutbildningen. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

100 §. Rätt till avgiftsfria måltider. Paragrafens 2 mom. ändras så att hänvisningen till personalutbildning slopas. Personalutbildning ordnas inte längre som en del av yrkesutbildningen. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

104 §. Beviljande av och rätt till en plats på ett internatboende. Paragrafens 4 mom. ändras så att hänvisningen till personalutbildning slopas. Personalutbildning ordnas inte längre som en del av yrkesutbildningen. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

105 §. Avgifter som tas ut av studerande. Paragrafen ändras så att hänvisningen till personalutbildning och övrig yrkesutbildning stryks. Dessutom föreslås det att paragrafens struktur ändras så att 1 och 3 mom. bildar ett gemensamt 1 mom. Till övriga delar förblir paragrafen oförändrad till sitt innehåll. Ändringarna avses träda i kraft den 1 januari 2026.

123 §. Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen. Paragrafen ändras så att hänvisningen till personalutbildning slopas. Personalutbildning ordnas inte längre som en del av yrkesutbildningen. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

124 §. Samarbetsskyldighet för utbildningsanordnare. Enligt förslaget ändras paragrafens 3 mom. så att momentet i fortsättningen inte innehåller bestämmelser om en skyldighet för en utbildningsanordnare som ordnar arbetskraftsutbildning att delta i samtal som gäller planeringen av utbudet av arbetskraftsutbildning. I fortsättningen beslutar arbetskraftsmyndigheterna och utbildningsanordnarna själva om genomförandet av deras samarbete. Bestämmelsen ändras så att den bättre svarar mot den framtida modellen för skötsel av sysselsättningen. Antalet sysselsättningsområden och den regionala täckningen kommer att variera mer än tidigare i förhållande till det primära verksamhetsområde som angetts i anordnartillståndet för yrkesutbildningsanordnaren. Med författningsändringen görs utbildningsanordnarens skyldighet till samtal mer flexibel, så att planeringen och ordnandet av arbetskraftsutbildning även i fortsättningen baserar sig på samarbete med de aktörer som ansvarar för skötseln av sysselsättningen. Ändringen är avsedd att träda i kraft från och med den 1 januari 2025.

7.3 Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

9 §. Anslag för yrkesutbildning. Paragrafens 1 mom. ändras så att kalkylerad basfinansiering och finansiering efter prövning i fortsättningen beviljas som finansiering för yrkesutbildning. Enligt den gällande lagen beviljas basfinansiering, prestationsbaserad finansiering och genomslagsfinansiering utifrån kalkylerade grunder som finansiering. Dessutom beviljas strategifinansiering, som beviljats som statsunderstöd.

10 §. Finansiering som beviljas anordnare av yrkesutbildning samt kommunens statsandel. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att anordnare av yrkesutbildning, genom ett beslut som fattas före finansårets början, beviljas kalkylerad basfinansiering till en sådan andel av det belopp av varje finansieringsandel som motsvarar den relativa andel som utbildningsanordnarens prestationer utgör av alla utbildningsanordnarens prestationer.

Paragrafens 2 och 4 mom. ändras inte. Det föreslås att paragrafens 3 mom. upphävs. Paragrafens 3 mom. gäller betalning av finansiering som beviljas för de målinriktade studerandeåren och förhöjning av basfinansieringen efter prövning under finansåret. I fortsättningen innehåller finansieringen av yrkesutbildning inte målinriktade studerandeår och inte heller förhöjningar efter prövning.

32 a §. Kalkylerad basfinansiering. Det föreslås att paragrafen ändras i sin helhet. Det föreslås att det i paragrafen utfärdas bestämmelser om kalkylerad basfinansiering. Enligt den föreslagna paragrafen fås det totala beloppet av den kalkylerade basfinansieringen genom att beloppet av finansiering efter prövning dras av från anslaget för yrkesutbildning. Den kalkylerade basfinansieringen fastställs enligt faktiska studerandeår, kompetenspoängen för avlagda examensdelar och antalet examina, sysselsättningen bland personer som avlagt examen och examensdelar och deras fortsatta studier i högskolor samt studeranderesponsen och arbetslivsresponsen. Andelen för de faktiska studerandeåren av den kalkylerade basfinansieringen är 50 procent. Andelen för kompetenspoängen i avlagda examina och antalet examina är 30 procent. Sysselsättningens och de fortsatta studiernas andel bland personer som avlagt examen och examensdelar är 18 procent. Andelen för studeranderesponsen och arbetslivsresponsen är en procent för bägge två, det vill säga sammanlagt två procent.

I propositionen föreslås att den andel av finansieringen som baserar sig på studerandeår minskas från nuvarande 70 procent till 50 procent. På samma gång övergår man till att använda faktiska studerandeår i stället för de målinriktade studerandeår som undervisnings- och kulturministeriet beslutat om. Den andel som fås av kompetenspoängen för examensdelarna och hela examina ökas från 20 procent till 30 procent och den andel som fås från sysselsättningen och fortsatta studier bland personer som avlagt examen och examensdelar ökas från 7 procent till 18 procent. Med denna proposition föreslås inga ändringar i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, vilken gäller studerandeåren.

På ett sätt som motsvarar nuläget ansvarar Utbildningsstyrelsen för att samla in studerande- och arbetslivsresponsen. På ett sätt som motsvarar nuläget regleras insamlingen av respons genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 c §. Basfinansiering som beviljas på basis av faktiska studerandeår. Det föreslås att paragrafen ändras i sin helhet. Paragrafen innehåller bestämmelser om basfinansiering som beviljas utifrån de faktiska studerandeåren. Enligt paragrafens 1 mom. viktas de faktiska studerandeåren utifrån ordnandet av olika examina som hör till examensstrukturen, ordnande av utbildning som handleder för examensutbildning, ordnande av utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv, examenstyp och studerandens utgångsnivå.

För studerandens utgångsnivå bildas en ny koefficient. Läropliktslagen ålägger alla personer under 18 år att studera och på samma gång medför den skyldighet för samhället att erbjuda dem en studiemöjlighet och ett mål om att få maximalt många att avlägga en examen. På motsvarande sätt är en förutsättning för att uppnå regeringens sysselsättningsmål att maximalt många är tillgängliga på arbetsmarknaden och sysselsätts. För att främja detta mål är det viktigt att maximalt många, oberoende av utgångspunkterna, skaffar en utbildning och följaktligen uppnår sådan kompetens som möjliggör sysselsättning. Med införandet av det kriterium som gäller utgångsnivån som en del av finansieringen är det möjligt att sträva efter att främja ovan nämnda mål. Beaktandet av utgångsnivån kan motiveras med att ju sämre färdigheter en studerande har då han eller hon kommer till studierna, desto större insatser är nödvändiga för att främja studierna, vilket innebär att kostnader uppkommer. För det andra är risken större att studierna avbryts, varvid finansieringen utifrån sysselsättningen och övergången till fortsatta studier uteblir. Det är motiverat att uppmuntra utbildningsanordnarna att anta även studeranden med sämre studiefärdigheter och sträva efter att främja deras studier.

De kriterium som gäller utgångsnivån bildas utifrån medelvärdena i grundskolans avgångsbetyg och informationen om grundutbildningen. I fråga om en person som omfattas av avgiftsfriheten tillämpas uppgifterna om vitsorden och för övriga uppgifterna om grundutbildningen i det kriterium som gäller utgångsnivån. Det kriterium som gäller utgångsnivån tillämpas på all

examensutbildning och handledande utbildning. Enligt förslaget är det en viktningsfaktor av samma typ som kostnadsgruppen, inte en förhöjningsfaktor som är riktad enbart till en viss målgrupp. Koefficienterna för utgångsnivån är mindre eller större än talet ett, beroende på om den utgångsnivå som bedömts utifrån betyget eller grundutbildningen överstiger eller understiger snittet. Den koefficient som gäller utgångsnivån beskrivs mer detaljerat i avsnittet Bestämmelser på lägre nivå än lag.

Enligt paragrafens 2 mom. höjs de faktiska studerandeåren dessutom utifrån ordnande av krävande särskilt stöd och inkvartering. I paragrafens 3 mom. föreskrivs att antalet faktiska studerandeår som används som grund för finansieringen inte kan överstiga maximiantalet studerandeår enligt anordnarens anordnartillstånd. Maximiantalet gäller studerandeåren för de studeranden som inte är i avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen.

På ett sätt som motsvarar nuläget räknas ett studerandeår som en prestation för den utbildningsanordnare som upprättat den personliga utvecklingsplanen för kunnandet för studeranden eller som ansvarar för ordnandet av utbildningen i utbildning som förbereder för yrkesuppgifter. I förslaget om lagen om yrkesutbildning föreslås att endast utbildning som förbereder för yrkesuppgifter i fortsättningen kan ordnas som utbildning enligt 8 § i lagen om yrkesutbildning.

32 d §. Basfinansiering som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina. Det föreslås att paragrafen ändras i sin helhet. Paragrafen innehåller bestämmelser om basfinansiering som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina. Enligt förslaget viktas examina med en koefficient som grundar sig på utbildningen efter grundstadiet för den som avlägger examen. I basfinansieringen beaktas högst 120 kompetenspoäng per studerandeår som ligger till grund för finansieringen för tidsperioden i fråga.

På ett sätt som motsvarar nuläget räknas kompetenspoängen för en examensdel som prestation för den utbildningsanordnare som har utarbetat en personlig utvecklingsplan för kunnandet för den studerande. En examen räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utfärdat ett examensbetyg. Om examen har ordnats på basis av så kallad utvidgad läroavtalsutbildning, räknas examen dock som prestation för den anordnare som har anskaffat läroavtalsutbildningen.

På ett sätt som motsvarar nuläget beaktas examensdelarnas kompetenspoäng inte i basfinansieringen, om de har erkänts utifrån tidigare förvärvat kunnande så att den studerande inte har visat sitt kunnande genom yrkesprov eller på något annat sätt. Kompetenspoängen för examensdelar beaktas dock, om kunnandet i examensdelen har bedömts i samband med utbildning som skaffats med stöd av 30 § i lagen om yrkesutbildning.

32 e §. Finansiering efter prövning. Det föreslås att paragrafen ändras i sin helhet. Det föreslås att paragrafen innehåller föreskrifter om finansiering efter prövning. Finansiering efter prövning kan beviljas i form av allokering och tillägg som riksdagen beslutar om, finansiering för strategisk utveckling, höjningar av finansieringen på grund av orsaker som hänför sig till kostnaderna för att ordna utbildningen och av andra nödvändiga orsaker samt korrigeringar och rättelser som gäller det föregående finansåret. I statens budget fattas beslut om maximibeloppen för allokering och tillägg som riksdagen beslutar om och finansieringen för strategisk utveckling.

Finansiering efter prövning enligt paragrafen är i sin helhet statsandelsfinansiering. Strategifinansiering enligt 32 § i den gällande lagen om yrkesutbildning, vilken delats som statsunderstöd, gäller i fortsättningen inte längre inom yrkesutbildningen. Finansiering som

beviljas till exempel för yrkesutbildning för idrottare beviljas som allokeringar och tillägg som riksdagen om. Dessutom möjliggör punkten finansiering av till exempel utbildningar som baserar sig på separat finansiering som regeringen riktat på en viss utbildning eller ett visst projekt.

Finansieringen för strategisk utveckling kan vara finansiering som beviljas till exempel för fusioner eller andra omstruktureringar hos utbildningsanordnarna. Som strategisk utveckling beviljas också finansiering som anvisas för att uppnå mål som överenskommits vid förhandlingar enligt den föreslagna lagen om verksamhetsstyrning inom yrkesutbildning.

Höjningar av finansieringen på grund av orsaker som hänför sig till kostnaderna för att ordna utbildningen och andra nödvändiga orsaker kan på ett sätt som motsvarar nuläget vara till exempel finansiering av utbildningar vars finansiering inte kan tryggas tillräckligt med kalkylerad basfinansiering. I första hand handlar det om utbildningsanordnare med specialiserad profil, vars utbildning i regel har en särskilt dyr kostnadsstruktur. Höjd finansiering kan av en motiverad orsak beviljas också för att trygga en enskild synnerligen dyr utbildning hos en utbildningsanordnare. Vidare kan höjd finansiering beviljas för att täcka kostnader som orsakas av inkvarterings- och resekostnader enligt läropliktslagen.

Föregående finansårs korrigeringar och rättelser betalas på ett sätt som avviker från nuläget först från följande finansårs anslag. På så sätt kan varje finansårs anslag beviljas i sin helhet till utbildningsanordnarna med ett beslut för finansårets början.

Undervisnings- och kulturministeriet kan på ansökan eller utan ansökan besluta om finansiering efter prövning. I praktiken fattas beslut om höjning av finansieringen enligt 1 mom. 3 punkten på ansökan på ett sätt som motsvarar nuläget. Vid behov kan undervisnings- och kulturministeriet fatta beslut om finansiering efter prövning för övriga objekt också utan ansökningar. Det är möjligt att besluta om till exempel allokeringar och tillägg enligt 1 punkten i momentet utan ansökan, då kalkylerade kriterier som baserar sig på statistisk data används som grund för prövningen och det inte är behovligt att använda använda annan prövning i beviljandet.

32 f §. *Prestationsbaserad finansiering.* Det föreslås att paragrafen upphävs.

32 g §. *Genomslagsfinansiering.* Det föreslås att paragrafen upphävs.

32 h §. *Strategifinansiering.* Det föreslås att paragrafen upphävs.

32 j §. *Bestämmande av prestationer för nya utbildningsanordnare.* Det föreslås att paragrafens 1 och 2 mom. ändras så att de innehåller en hänvisning till kalkylerad basfinansiering och finansiering efter prövning i enlighet med de föreslagna bestämmelserna.

32 k §. *Finansiering som grundar sig på prestationer inom yrkesutbildningen åren 2026–2028.* Det föreslås att en ny 32 k § fogas till lagen, vilken innehåller bestämmelser om finansieringen av yrkesutbildningen åren 2026–2028. Syftet med paragrafen är att jämna ut de ändringar som är specifika för respektive utbildningsanordnare och beror på det nya finansieringssystemet under de tre första åren, då ändringen träder i kraft.

Med proportionering av ändringen av finansieringen på basis av utbildningsanordnarens prestationer till ändringen av finansieringen till alla utbildningsanordnare avses att om den kalkylerade finansiering som baserar sig på utbildningsanordnarens prestationer minskar med fyra procent från år 2025 till år 2026 och finansieringen för alla utbildningsanordnare ökar med

sju procent, skulle utbildningsanordnarens finansiering proportionellt minska med 11 procent, varvid skillnaden mellan 11 och 5 procentenheter, det vill 6 procentenheter, kompenseras till utbildningsanordnaren år 2026. Detta innebär att utbildningsanordnaren år 2026 får två procent mer finansiering än år 2025.

Om den kalkylerade finansiering som baserar sig på utbildningsanordnarens prestationer å sin sida minskar med tio procent från år 2025 till år 2026 och finansieringen för alla utbildningsanordnare minskar med sju procent, skulle utbildningsanordnarens finansiering proportionellt minska med tre procent, varvid nedgången i utbildningsanordnarens finansieringen inte beaktas, eftersom den proportionella nedgången understiger fem procent.

49 §. Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen. Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att undervisnings- och kulturministeriet i enlighet med de föreslagna ändringarna i fortsättningen fastställer de prestationsmängder som används till grund för den kalkylerade basfinansieringen för yrkesutbildningen under följande finansår utifrån de uppgifter som utbildningsanordnaren överlämnat.

51 §. Utbetalning av finansiering för driftskostnader Det föreslås att paragrafen ändras så att omnämnandena av förhöjning efter prövning av basfinansieringen och strategifinansieringen avlägsnas från den. I fortsättningen beviljas inte finansiering efter prövning för basfinansiering eller strategifinansiering som finansiering för yrkesutbildningen.

57 §. Statsbidragsmyndighet. Det föreslås att 2 punkten i paragrafens 2 mom. ändras så att strategifinansiering inte längre nämns i den. I fortsättningen beviljas inte strategifinansiering längre som finansiering för yrkesutbildning.

7.4 Lag om nationella studie- och examensregister

9 §. Uppgifter om yrkesutbildning. Paragrafen innehåller bestämmelser om de uppgifter som en utbildningsanordnare enligt lagen om yrkesutbildning ska lagra i informationsresursen med avseende på studeranden i egen utbildning enligt lagen om yrkesutbildning. Det föreslås att bestämmelsen ändras så att bestämmelsen beaktar de i denna proposition framlagda förslagen i lagen om yrkesutbildning och lagen om finansiering för undervisnings- och kulturverksamhet. Inga ändringar av innehållet föreslås för bestämmelsen.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Med stöd av 5 § i lagen om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen är det möjligt genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet att stifta bestämmelser om examina och kompetensområden som genom beslut av undervisnings- och kulturministeriet lämnas utanför försökstillståndet för en utbildningsanordnare. Syftet med denna bestämmelse är att utfärda en ny förordning av undervisnings- och kulturministeriet om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen, vilken innehåller en lista över de examina och kompetensområden som kan lämnas utanför försökstillståndet genom beslut av ministeriet. Ett utkast till förordningen finns som bilaga till denna proposition.

De föreslagna ändringarna i lagen om yrkesutbildning förutsätter också ändring av statsrådets förordning om yrkesutbildning. Ändringar måste göras åtminstone i 3 kap., som gäller individualisering. Enligt 44 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildning föreskrivs de uppgifter som ska antecknas i en personlig utvecklingsplan för kunnandet närmare genom förordning av statsrådet.

Dessutom ska undervisningsministeriets förordning om grunderna för vissa avgifter som tas ut av elever och studerande (1323/2001) ändras. Med denna proposition föreslås att 8 § 1 punkten i lagen om yrkesutbildning upphävs och ifrågavarande utbildning kan inte längre ordnas som en del av yrkesutbildning som finansieras med en statsandel. De paragrafer som gäller denna utbildning bör ändras från och med den 1 januari 2026 i undervisningsministeriets förordning om grunderna för vissa avgifter som tas ut av elever och studerande. Enligt 105 § 7 mom. i lagen om yrkesutbildning utfärdas bestämmelser om grunderna för avgifter som avses i denna paragraf genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Det planeras att undervisnings- och kulturministeriets förordning om beräkningsgrunderna för finansiering för yrkesutbildning upphävs och utfärdas på nytt. Bemyndigandet att utfärda en förordning grundar sig på föreslagna 32 a, 32 c, 32 d och 32 e § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Ett utkast till förordningen finns som bilaga till denna proposition.

För studerandens utgångsnivå bildas en ny koefficient. Utgångsnivån beaktas i sin helhet i finansieringsandelen på 50 procent utifrån studerandeåren vid sidan om kostnadsgruppviktningen. Vikten av det sammanlagda beloppet av studerandeårsfinansieringen utifrån kostnadsgruppen och utgångsnivån är en femtedel och de återstående fyra femtedelarna baserar sig på kostnadsgrupperna, därtill innehåller studerandeårsfinansieringen finansiering utifrån förhöjning för inkvartering och krävande särskilt stöd. Detta innebär att viktningen för utgångsnivån i hela den kalkylerade finansieringen är knappt 10 procent, då också andelen för ovan nämnda förhöjningsfaktorer beaktas.

Om vikten för utgångsnivån i finansieringen utifrån studerandeår ökas avsevärt från detta, varvid det blir nödvändigt att i motsvarande grad minska vikten enligt kostnadsgrupperna, skulle detta leda till att spridningen för kostnadsgruppernas koefficienter ökar och att de mindre koefficienterna blir väldigt små eller till och med negativa. Å andra sidan finns det skäl att utgångsnivån har en tillräckligt stor viktning, bland annat därför att det i fortsättningen inte längre finns förhöjning för särskilt stöd för andra än för studeranden som får krävande särskilt stöd.

På grund av omfattningen på vitsordsuppgifterna används medelvärdena i avgångsbetyget från grundskolan och information om grundutbildningen för andra. För studeranden som omfattas av avgiftsfri utbildning finns vitsordsuppgifter från avgångsbetyget från grundskolan så gott som till hundra procent, men ju äldre åldersklasser det handlar om, desto sämre finns det uppgifter om dessa. Å andra sidan, ju längre tid som gått från det att grundskolan avslutats, desto svårare kan det anses vara att bedöma avgångsbetygets betydelse, till exempel på grund av senare utbildning.

Inverkan av vitsordet på avläggandet av studierna mäts med genomströmningen bland dem som inlett examensstudier. Genomströmningen granskas fyra år efter att studierna inletts. Efter tre år har en del av studerandena inte ännu slutfört sina studier och om granskningen förlängs från tre till fyra år stiger genomströmningsgraden med flera procentenheter. Å andra sidan är det inte ändamålsenligt att granskningsperioden är längre än detta, även om examina avläggs i ringa mån ännu fyra år efter att studierna inletts.

Viktningen enligt medelvärdet på vitsorden innehåller fem klasser för vitsorden mellan fem och tio, vilka har egna koefficienter. Eftersom täckande vitsordsuppgifter inte är tillgängliga för äldre åldersklasser, används grundutbildningsuppgifter i stället för vitsordsuppgifter för studeranden som inte är läropliktiga. I viktningen enligt grundutbildningen finns följande fem klasser; högskoleexamen som grundutbildning, en lägre examen än högskoleexamen som

grundutbildning, ingen grundutbildning, ingen grundutbildning och studerande inom utbildning som handleder för examensutbildning (Hux) och ingen grundutbildning och studerande inom utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv (TELMA). Koefficienten enligt grundutbildningen kan motsvara koefficienten för ett visst vitsord eller vara en egen koefficient. Enligt förslaget finns det dock bara en skala med högst tio koefficienter, om alla klasser enligt grundutbildningen har koefficienter som avviker från koefficienterna enligt vitsorden. I praktiken kan en del av koefficienterna enligt grundutbildningen motsvara vissa koefficienter enligt vitsordet.

Ett medelvärde av alla ämnen eller läsämnen används som uppgift om vitsorden, på så sätt att individualisering av vitsorden beaktas. Den genomsnittliga genomströmningsgraden för alla vitsord delas dock med genomströmningsgraden enligt vitsordsklassen, varvid den koefficient som räknats på så sätt för vitsordsklasser som är lägre än den genomsnittliga genomströmningen är större än talet ett och vitsordsklasser som överstiger snittet för genomströmningen har ett tal som är mindre än talet ett. Koefficienten är minst då medelvärdet ligger mellan nio och tio och störst då medelvärdet ligger mellan fem och sex. Koefficienterna enligt grundutbildningen placeras i skalan så att den lägsta koefficienten fås, om en högskoleutbildning utgör grundutbildning. Koefficienten är mindre än talet ett också för dem som har en grundutbildning som är lägre än en högskoleutbildning. För studeranden utan tidigare examen efter grundstadiet är koefficienten större än talet ett och allra störst, om studeranden inte har grundutbildning och är TELMA-studerande, och näst störst om studeranden inte har grundutbildning och är Hux-studerande. Vitsorden för Hux-studeranden och i synnerhet TELMA-studeranden avviker från vitsorden för examensstuderande, varför det finns skäl att koefficienten för Hux-studeranden och i synnerhet TELMA-studeranden utan grundutbildning är större än koefficienten för examensstuderanden.

I finansieringen utifrån faktiska studerandeår viktas med utgångsnivåkoefficienterna en femtedel av utbildningsanordnarens oviktade studerandeår och med kostnadsgruppskoefficienterna fyra femtedelar av de oviktade studerandeåren. I fråga om studeranden som omfattas av avgiftsfri utbildning viktas studerandenas studerandeår med koefficienter enligt vitsorden och studerandeåren för studeranden som inte omfattas av avgiftsfri utbildning med koefficienter utifrån grundutbildningen.

Som en åtgärd som är åtskild från revideringen av finansieringsmodellen uppdateras dessutom genom förordning kostnadsgrupps- och inkvarteringskoefficienterna för att svara mot de nyaste kostnadsuppgifterna. De nuvarande koefficienterna baserar sig på kostnadsuppgifterna från åren 2018 och 2019. I beräkningarna i det utkast till förordning som utgör bilaga till regeringens proposition har kostnadsinformationen från år 2022 använts och den har också uppdaterats för att överensstämma med finansieringsreformen. Utbildningsstyrelsen samlar in kostnadsuppgifter med kostnadsgrupp, examenstyp och utbildningsområde som precision. De uppföljningsgrupper som bildats på detta sätt uppgår till sammanlagt 33. Statistikcentralen sköter utbildningsklassificeringen, liksom också placeringen av examina i klassificeringen av utbildningsområden. Eftersom utbildningsanordnarna inte kan rapportera kostnadsuppgifter separat för alla cirka 160 examina, samlas uppgifterna in med ovan nämnda 33 uppföljningsgruppers noggrannhet, utifrån vilka man sedan bildar fem kostnadsgrupper för examensutbildningen och en egen koefficient för var och en av dem. Detta innebär att det redan i varje 33 uppföljningsgrupp finns examina som i viss mån avviker från varandra i fråga om kostnader och vars kostnadsuppgift som används i finansieringen följaktligen blir den genomsnittliga kostnaden för hela uppföljningsgruppen. När fem kostnadsgrupper vidare bildas av 33 uppföljningsgrupper och varje kostnadsgrupps koefficient fastställs utifrån medelvärdet på kostnaderna för de uppföljningsgrupper som hör till den, innebär detta att en del av de uppföljningsgrupper som hör till kostnadsgruppen och deras examina har kostnader som

överstiger det som beaktas med koefficienten i finansieringen. Enligt förslaget beviljas vissa examina å sin sida finansiering som överskrider det som kostnaderna förutsätter. I koefficientberäkningen är varje uppföljningsgrupp placerad i den kostnadsgrupp som har det närmaste medelvärdet i en ordning som är baserad på dess kostnad. Om kostnaderna i uppföljningsgruppen ändrats, kan kostnadsgruppen ha ändrats.

I förordningen finns i fortsättningen fem kostnadsgrupper i stället för sju kostnadsgrupper. Övergången från fem kostnadsgrupper till sju kostnadsgrupper i examensutbildningen beaktar finansieringens kostnadsmotsvarighet bättre än fem kostnadsgrupper. Då det finns sju kostnadsgrupper i stället för fem, avviker en enskild uppföljningsgrupps kostnader mindre från medelkostnaderna för kostnadsgruppen i fråga och i och med detta motsvarar koefficienten bättre en enskild uppföljningsgrupp och kostnaderna för de examina som ingår i den. Koefficienterna för kostnadsgrupperna och placeringen av examina i kostnadsgrupperna fastställs fortfarande helt och hållet utifrån kostnadsuppgifterna, utan andra grunder eller prövning. Utkastet till förordningen och dess promemoria sänds på remiss innan den utfärdas.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen om verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen träder i kraft den 1 januari 2025 och gäller fram till den 31 december 2033.

Det föreslås att lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning träder i kraft delvis den 1 januari 2025, delvis den 1 januari 2026 och delvis den 1 augusti 2026. De paragrafer som gäller tillämpningen av arbetsavtalslagen träder i kraft den 1 januari 2025. De paragrafer som gäller finansieringen och verksamhetsstyrningen träder i kraft den 1 januari 2026. De paragrafer som gäller stöd för lärandet träder i kraft den 1 augusti 2026.

Övrig yrkesutbildning enligt 8 § i lagen om yrkesutbildning, vilken är utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen, får med stöd av övergångsbestämmelsen ordnas fram till slutet av år 2028 av de utbildningsanordnare som enligt deras anordnartillstånd har rätt att ordna den nämnda utbildningen. Utbildningsanordnaren har också rätt att ta ut rimliga studerandeavgifter för den nämnda utbildningen fram till den 31 december 2028.

Det föreslås att lagen om ändring av finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet träder i kraft den 1 januari 2026. Enligt förslaget tillämpas lagen för första gången då finansiering för år 2026 beviljas.

10 Verkställighet och uppföljning

Efter att lagarna stadfästs bereder undervisnings- och kulturministeriet de förordningsändringar som anknyter till helheten. De förordningsändringar som gäller finansieringen är i kraft så att det är möjligt att använda finansieringen för finansåret 2026 som grund för beviljande av finansiering. Avsikten är att alla förordningsändringar utfärdas på våren 2025. Förordningsändringarna avses sändas på ett separat remissförfarande efter att regeringspropositionen getts.

Ansökan till försöket med verksamhetsstyrning öppnas enligt förslaget på våren 2025 och beslutet om de utbildningsanordnare som väljs till försöket görs på hösten 2025. Förhandlingar med de utbildningsanordnare som deltar i försöket förs för första gången på våren 2026.

Undervisnings- och kulturministeriet ger förslag om maximiantalet studerandeår för utbildningsanordnarna i anordnartillstånden under år 2025. Innan tillstånden träder i kraft hör undervisnings- och kulturministeriet utbildningsanordnarna.

Avsikten är att följa och utvärdera försökslagen med en undersökning som utvecklas. Syftet med den är å ena sidan att stöda verksamheten hos utbildningsanordnare som deltar i försöket under försöket och å andra sidan till slut utvärdera försökets konsekvenser i förhållande till utgångssituationen och jämförbara utbildningsanordnare, som inte deltar i försöket.

Avsikten är att centret för utvärdering, som utvecklar försöket, är verksamt under hela giltighetstiden för försökslagen. Avsikten är att förberedelserna för utvärderingen börjar på våren 2024 med en marknadsdialog, där potentiella genomförare av undersökningen kartläggs och lösningar som främjar undersökningen bedöms innan försöket startar. Målet är att starta uppföljningsundersökningen under år 2025 och syftet är att den fortsätter stegvis under hela giltighetstiden för lagen. Undersökningen främjar utbildningsanordnarnas förberedelser för försöket och deras verksamhet under försökstiden och utvärderar till slut konsekvenserna av försöket.

En halvtidsutvärdering görs om försöket med verksamhetsstyrning under år 2029. Utifrån halvtidsutvärderingen gör undervisnings- och kulturministeriet en bedömning av om det finns skäl att precisera bestämmelserna om eller genomförandet av försöket. I bedömningen riktas uppmärksamhet i synnerhet på följande omständigheter:

- Har de uppställda genomslags- och kvalitetsmålen för försöket uppnåtts med det.
- Har försöket haft icke-önskvärda konsekvenser för utbildningsutbudet eller anordnarfältet.
- Har försöket främjat växelverkan mellan undervisningsförvaltningen och utbildningsanordnarna och har det haft positiva konsekvenser för samarbetet mellan anordnarna och näringslivet och AN-tjänsterna i områdena.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I propositionen föreslås att det stiftas en ny lag om ett försök med verksamhetsstyrning inom utbildningen. Syftet med försöket är att utreda hur man genom att utvidga anordnartillstånden inom yrkesutbildningen och genom verksamhetsstyrning som grundar sig på ett förhandlingsförfarande kan stärka yrkesutbildningens kvalitet, genomslag och tillgänglighet.

Förslagen anknyter i synnerhet till 6, 10 och 16 § i grundlagen.

Kravet på bestämmelser i lag, godtagbart mål och proportionalitet

I lagstiftning av försökskaraktär betonas kravet på bestämmelser i lag, vilket allmänt hänför sig till regleringen av grundläggande fri- och rättigheter. Ett försök kan genomföras exempelvis i vissa kommuner eller på ett område som avgränsas på något annat sätt. I detta fall ska försöksområdet bestämmas antingen genom att området anges direkt i lag eller genom att besluten om området knyts till tillräckligt exakta kriterier i lag. Grundlagsutskottet har ansett att utveckling av undervisningen och utbildningen är en godtagbar grund för genomförandet av försök (GrUU 70/2002 rd. 2/II). Grundlagsutskottet har i samband med utvärdering av försökslagstiftning också riktat uppmärksamhet på regleringens proportionalitet (se till exempel GrUU 44/2017 rd, s. 4, GrUU 51/2016 rd, s. 3).

Med tanke på godtagbarheten och proportionaliteten för den föreslagna försökslagstiftningen är det av betydelse att deltagandet i försöket baserar sig på fri vilja. Enligt propositionen baserar sig deltagandet i försöket på en ansökan av utbildningsanordnaren.

Antagningen av utbildningsanordnare till försöket föreskrivs genom lag. Enligt förslaget väljs högst 40 utbildningsanordnare som uppfyller de kriterier som fastställts i försökslagen till försöket. I propositionen föreslås att Fastlandsfinland för valet delas in i områden som är ändamålsenliga med tanke på anordnandet av utbildning och befolkningsunderlaget. Grunden för antalet utbildningsanordnare som väljs till försöket från ett område är den relativa andelen studerandeår för utbildningsanordnarna i området i fråga av det riksomfattande totala antalet studerandeår. Nationella centret för utbildningsutvärdering, Ncu, poängsätter sökandena i egenskap av oberoende aktör. Som grund för poängsättningen används de urvalskriterier som fastställts i försökslagen, enligt vilka försökstillstånd kan beviljas en sökande som har en tillräcklig motivering för ansökan om deltagande i försöket, möjligheter att ändra och förnya sin verksamhet, behövliga verksamhetsmässiga förutsättningar för att ordna examina och utbildning på behörigt sätt, tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet inom utbildningsanordnarens primära verksamhetsområde, och tillräckliga förfaranden för kvalitetsledning. De utbildningsanordnare som fått mest poäng enligt område väljs till försöket. Enligt förslaget ska undervisnings- och kulturministeriet i valet av utbildningsanordnare till försöket se till att det finns försöksdeltagare på bägge nationalspråk, att helheten av de som deltar i försöket nationellt sett är tillräcklig i fråga om antalet studerandeår, att helheten av de som deltar i försöket är tillräckligt mångsidigt i fråga om examensutbudet och att helheten av de som deltar i försöket omfattar såväl offentligrättsliga som privaträttsliga utbildningsanordnare.

Den föreslagna begränsningen av försöket med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen till en grupp av 40 utbildningsanordnare kan anses vara godtagbar med beaktande av försökets syfte, som är att utreda hur det genom att utvidga anordnartillstånden för yrkesutbildningen och genom verksamhetsstyrning som baserar sig på ett förhandlingsförfarande är möjligt att förbättra yrkesutbildningens kvalitet, genomslag och nåbarhet. Därmed har försöket som syfte att främja de kulturella rättigheterna enligt 16 § i grundlagen. Det finns sammanlagt 135 yrkesutbildningsanordnare. En förutsättning för att delta i försöket är att de utbildningsanordnare som deltar i försöket å ena sidan är begränsade, så att det är möjligt att ordna förhandlingsförfarandet med fyra års mellanrum. Å andra sidan är det med tanke på utvärderingen av försökets genomslag och konsekvenser väsentligt att det är möjligt att välja anordnare med olika profiler från olika områden. Kommuner, samkommuner, aktiebolag, stiftelser och föreningar ordnar yrkesutbildning. Med tanke på utvärderingen av försökets framgång är det väsentligt att formerna på den juridiska personen för de valda är tillräckligt täckande. Ett ytterligare syfte är att utvärdera hur den modell med verksamhetsstyrning som är föremål för försöket lämpar sig för olika anordnarformer. För att det föreslagna förfarandet med verksamhetsstyrning ska kunna utvärderas i olika arbetsmarknadsmiljöer då näringsgrenarna och sysselsättningssituationer varierar i de olika delarna av landet, ska utbildningsanordnarna bilda en tillräckligt omfattande helhet. På samma gång ska det totala antalet studeranden hos de anordnare som deltar i försöket vara tillräckligt stort, så att de faktiska konsekvenserna enligt område kan bedömas.

Bestämmelser som tillämpas under försöket och som avviker från den övriga lagstiftningen ska utfärdas genom lag. Utgångspunkten i denna proposition har varit att föreskrifterna i lagen om yrkesutbildning, såvida inte annat föreskrivs i försökslagen, tillämpas på verksamhetsstyrningen inom yrkesutbildning. Vissa bestämmelser, som främst gäller beviljande och återkallande av anordnartillstånd för yrkesutbildning, har lämnats utanför tillämpningsområdet, eftersom försökslagen innehåller egna bestämmelser om beviljande och återkallande av försökstillstånd.

Försökets längd

Dessutom ska en tidsgräns fastställas för bestämmelserna om försök så att de bara gäller under den korta tid som behövs för försöket. Utskottet har i tidigare praxis ansett att försökstiden på åtta år i försökslagen är relativt lång (GrUU 70/2002 rd, s. 3). Grundlagsutskottet har ansett att en omkring nio år lång försökstid också är jämförelsevis lång, men dock ansett att den är godtagbar på grund av försökets syfte (GrUU 8/2003 rd, s. 3).

I denna proposition har giltighetstiden för paragraferna om genomförandet av försöket begränsats till nio år så att försökets längd är åtta år under tiden mellan den 1 januari 2026 och den 31 december 2033. Enligt förslaget kommer undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren för en fyra år lång avtalsperiod (strategiperiod) överens om målen för utbildningsanordnarens verksamhet i fråga om examina, sysselsättning, fortsatta studier och kvalitet samt om uppföljningen och utvärderingen av dessa under strategiperioden. Den första förhandlingsomgången genomförs enligt planerna på våren 2026. Under försöket följs konsekvenserna av utvidgandet av anordnartillstånden och den verksamhetsstyrning som baserar sig på förhandlingsförfarandet för ordnandet av yrkesutbildningen under två strategiperioder. Utbildningsanordnarna ska beredas tillräckligt med tid för att genomföra de åtgärder som överenskommit i avtalet, så att försökets genomslag kan utvärderas. Till exempel investeringar eller förnyande av utbildningsprogrammen förutsätter minst fyra års genomförandetid. Det är möjligt att utvärdera genomslaget för utbildningar som startar först efter reformerna. Den grupp av studeranden som påbörjar sina studier under det första försöket utexamineras i snitt tre år efter de första förhandlingarna. Sysselsättningen och övergången till fortsatta studier kan följas ungefär ett år efter utexamineringen. För att kunna använda grupper som påbörjat studierna under flera olika år i konsekvensbedömningen måste försöket vara tillräckligt långt. Med beaktande av försökets syfte ska försökstiden anses vara godtagbar.

Resultatutvärdering och skydd av privatlivet

Grundlagsutskottet har i sina tidigare utlåtanden ansett att en allmän förutsättning för genomförande av försök är att resultaten av försöket redovisas och utvärderas på behörigt sätt (GrUU 70/2002 rd, s. 3, GrUU 39/2002 rd, s. 2/II). Enligt propositionen följs och utvärderas försöket under och efter försöket. Enligt förslaget gör undervisnings- och kulturministeriet år 2029 en halvtidsutvärdering av resultaten och upprättar en utvärdering av försökets fortsättning eller en utveckling av det. Nationella centret för utbildningsutvärdering, Ncu, genomför en uppföljnings- och genomslagsundersökning för att följa upp och utvärdera uppnåendet av målen för försöket med verksamhetsstyrning, genomförandet av förhandlingsförfarandet och försökets genomslag. Undervisnings- och kulturministeriet kan dessutom genomföra en konkurrensutsättning för att inleda ett separat forskningsprojekt.

Enligt 10 § i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Skyddet av personuppgifter föreskrivs närmare genom lag. Grundlagsutskottet har ofta bedömt omfattningen, exaktheten och innehållet i bestämmelserna om rätten att få och lämna ut uppgifter trots sekretess. Grundlagsutskottet har konstaterat att en myndighets rätt att få uppgifter och möjlighet att lämna ut uppgifter kan hänföra sig till ”behövliga uppgifter” för ett visst syfte, om man i lagen har strävat efter att uttömmande räkna upp innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att ”uppgifterna är nödvändiga” för ett visst syfte (se GrUU 8/2021 rd, GrUU 48/2018 rd, GrUU 13/2023 rd).

Enligt propositionen ska de utbildningsanordnare som deltar i försöket på begäran avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna lämna de nödvändiga uppgifter som undersökningen och

uppföljningen förutsätter till Nationella centret för utvärdering Ncu och den forskningssammanslutning som undervisnings- och kulturministeriet utsett. I specialmotiveringen till den föreslagna bestämmelsen beskrivs de uppgifter som är väsentliga med tanke på forskningen. De filer som uppkommer i uppföljningen och utvärderingen innehåller i princip inte sekretessbelagda eller känsliga personuppgifter, eftersom de med tanke på försökets syfte inte är väsentliga uppgifter som mäter försökets framgång.

De uppgifter som behövs i undersökningen och uppföljningen är de samma som utbildningsanordnarna redan samlar in till informationsresursen för undervisningen och utbildningen i enlighet med lagen om nationella studieregister. Också utlämnandet av uppgifter fastställs enligt lagstiftningen kring informationsresursen och lagförslaget innehåller inte bestämmelser om nya rättigheter att få information.

Enligt förslaget ändras 9 § i lagen om nationella studie- och examensregister. Paragrafen innehåller bestämmelser om de uppgifter som en utbildningsanordnare enligt lagen om yrkesutbildning ska lagra i informationsresursen, med avseende på egna studeranden i utbildning enligt lagen om yrkesutbildning.

Det föreslås att bestämmelsen ändras så att bestämmelsen beaktar de i denna proposition föreslagna ändringarna av lagen om yrkesutbildning och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Inga ändringar av innehållet föreslås dock för bestämmelsen. Följaktligen är ändringen inte betydelsefull med tanke på 10 § i grundlagen.

Likabehandlingen av läropliktiga och andra studeranden och deras kulturella rättigheter

Bestämmelsen om likabehandling i 6 § i grundlagen utgår bland annat från att alla ska behandlas lika oavsett var man är bosatt. Bestämmelsen om jämlikhet gäller också för lagstiftaren. Med lag är det inte möjligt att godtyckligt försätta människor eller grupper av människor i gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra. Grundlagsutskottet har i sin praxis dock konstaterat att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning följer av jämlikhetsprincipen när en reglering i överensstämmelse med den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas och att ett försök åtminstone inom vissa gränser kan vara en godtagbar grund för att pruta på formell jämlikhet i regionalt hänseende (GrUU 44/2017 rd, s. 2, och de utlåtanden som nämns där).

Regleringen om yrkesutbildning har också en väsentlig koppling till 16 § i grundlagen. I 16 § i grundlagen finns bestämmelser om kulturella rättigheter. Enligt 1 mom. i den paragrafen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. I samma moment konstateras också att bestämmelser om läroplikten utfärdas genom lag. Enligt 2 mom. i den paragrafen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. I 16 § 3 mom. i grundlagen föreskrivs det om vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet.

Den föreslagna lagen har inte konsekvenser för ställningen och rättigheterna för läropliktiga och andra studeranden. De utbildningsanordnare som deltar i försöket förpliktas av bestämmelserna om ordnande av utbildning i lagen om yrkesutbildning. Följaktligen behandlas läropliktiga och andra studeranden jämlikt, oberoende av om en person avlägger en examen hos en utbildningsanordnare som deltar i försöket eller hos en utbildningsanordnare som inte deltar i försöket. De utbildningsanordnare som deltar i försöket har följaktligen fortfarande en skyldighet att utbilda befolkningen i det egna primära verksamhetsområdet. Det framförda förslaget kan anses främja tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna enligt 16 § i grundlagen, eftersom det möjliggör att utbildningsanordnare med försökstillstånd snabbare och flexiblere

kan ändra sin verksamhet så att den svarar mot utbildningsbehovet hos befolkningen i det egna området.

Regleringen kring anordnartillstånd

Enligt 123 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om grunderna för annan undervisning som staten och kommunerna ordnar samt om rätten att ordna motsvarande undervisning i privata läroanstalter genom lag. Grundlagsutskottet har bedömt regleringen kring drifttillstånd med tanke på 123 § 2 mom. i grundlagen i samband med propositionerna om lagen om yrkeshögskolor (GrUU 9/2013 rd och GrUU 74/2002 rd) och i regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av gymnasielagen, lagen om grundläggande yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning och lagen om fritt bildningsarbete (GrUU 74/2014 rd). Enligt utskottet ger grundlagens bestämmelser lagstiftaren prövningsmarginal i regleringen av tillstånd för sådan utbildning och i tolkningspraxisen har det inte ansetts vara något problem i konstitutionellt hänseende att det krävs tillstånd. I grundlagsutskottets praxis har dock understrukits lämpligheten av bunden tillståndsprövning och preciserade bestämmelser om återkallelse av tillstånd.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 74/2014 rd) konstaterat att lika möjligheter för var och en att få utbildning efter den grundläggande utbildningen har vad gäller bestämmelserna om anordnartillstånd anknytning till särskilt den regionala tillgången till utbildning. I detta utlåtande har utskottet ansett att regeringens proposition saknade en tydlig bestämmelse som är förpliktande för beslutsfattandet vid undervisnings- och kulturministeriet och som tryggar ett täckande nätverk av utbildningsanordnare och tillgången till utbildning och på detta tillgodoser de kulturella rättigheterna enligt 16 § 2 mom. i grundlagen. Tidigare hade grundlagsutskottet i sina utlåtanden om motsvarande frågor ansett att grundlagens 123 § 2 mom. inte utgör ett förbud mot ett tillståndssystem för utbildning och att bestämmelser om tillståndssystemet har kunnat utfärdas genom en vanlig lag också när det har varit fråga om fri tillståndsprövning (GrUU 9/2013 rd, GrUU 74/2002 rd), men ansåg att den aktuella regleringskontexten var en annan. I sitt utlåtande (GrUU 74/2014 rd) ansåg grundlagsutskottet att det var nödvändigt att ändra de föreslagna bestämmelserna om tillstånd att ordna utbildning och bestämmelserna om återkallelse av tillstånden så att ministeriets tillståndsprövning binds rättsligt till kraven på att garantera tillgången på lika villkor till rättigheterna i 16 § 2 mom. i grundlagen.

Grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 74/2014 rd) innehåller också ett ställningstagande om slutet för giltighetstiden för ett anordnartillstånd. Grundlagsutskottet har konstaterat att det i sitt utlåtande GrUU 9/2013 rd bedömt frågan om tillstånden för yrkeshögskolor ska upphöra att gälla direkt med stöd av lagen. Grundlagsutskottet hänvisade då till ställningstagandet i sitt utlåtande GrUU 18/1998 rd, enligt vilket tillståndshavaren bör kunna lita på att tillståndsvillkoren håller och är skyddade mot ändringar som inte är kopplade till särskilda orsaker eller allmänna skeenden som inträffat efter att tillståndet beviljades. Utskottet har i detta samband också konstaterat att när tillståndet upphör att gälla, påverkas den rättsliga ställningen för den sammanslutning som driver en yrkeshögskola på samma sätt som när tillståndet återkallas, vilket också kan göras när det sker väsentliga förändringar i utbildningsbehovet. Utskottet ansåg då att det av propositionen framgår att yrkeshögskolesystemet inte längre tillgodoser utbildningsbehoven i samhället och arbetslivet och inte uppfyller behoven i högskoleomvärlden och att de föreslagna bestämmelserna hängde samman också med den översyn av yrkeshögskolorna som görs till följd av förändringarna i omvärlden. Utskottet ansåg därför att bestämmelserna inte utgör något konstitutionellt problem.

Enligt förslaget stiftas bestämmelser om beviljande av försökstillstånd detaljerat genom lag, så som föreslås ovan. Utbildningsanordnare, inklusive kommunala anordnare, kan frivilligt ansöka

till försöket. Dessutom innehåller försökslagen separata exakta bestämmelser, vilka avviker från bestämmelserna i lagen om yrkesutbildning, om hur ett försökstillstånd kan ändras och återkallas under försökstiden. I ljuset av grundlagsutskottets tidigare ställningstaganden kan propositionen följaktligen anses vara förenlig med 123 § 2 mom. i grundlagen.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att genomföra ett tidsbegränsat försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen från den 1 januari 2026 till den 31 december 2033. Syftet med försöket är att utreda hur man genom att utvidga anordnartillstånden inom yrkesutbildningen och genom verksamhetsstyrning som grundar sig på ett förhandlingsförfarande kan stärka yrkesutbildningens kvalitet, genomslag och tillgänglighet.

2 §

Förhållande till annan lagstiftning

På verksamheten hos utbildningsanordnare som deltar i försöket tillämpas vad som föreskrivs och bestäms i lagen om yrkesutbildning (531/2017) samt de förordningar och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Om inte något annat föreskrivs i denna lag tillämpas på försöket dock inte vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning om anordnartillstånd i 22 §, om examina och utbildning som ska anges i anordnartillståndet i 23 §, om undervisnings- och examensspråk i 24 §, om verksamhetsområde i 25 §, om övriga rättigheter, skyldigheter, villkor och uppgifter som ska anges i ett verksamhetstillstånd i 27 § 1–3 mom., om förutsättningar för beviljande av anordnartillstånd i 28 § och om ändring och återkallande av anordnartillstånd i 29 §.

3 §

Försökstillstånd

Deltagande i försöket som avses i denna lag förutsätter ett försökstillstånd som beviljas av undervisnings- och kulturministeriet. Försökstillståndet ersätter det tillstånd att ordna examina och utbildning som avses i 22 § i lagen om yrkesutbildning under den tid försöket pågår. Försökstillstånd beviljas efter utbildningsanordnarens ansökan och beslutet om beviljande av tillstånd är avgiftsfritt.

En anordnare av yrkesutbildning som fått försökstillstånd har rätt att ordna

1) yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina vilka hör till examensstrukturen för yrkesutbildning,

2) läroavtalsutbildning enligt 27 § 1 mom. lagen om yrkesutbildning i fråga om de examina eller kompetensområden som med stöd av 5 § i denna lag har lämnats utanför utbildningsanordnarens försökstillstånd, och

3) fängelseundervisning.

Utbildning kan också ordnas som arbetskraftsutbildning. Utbildningsanordnaren och arbets- och näringsförvaltningen avtalar om ordnandet av arbetskraftsutbildning.

Utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv enligt 7 § i lagen om yrkesutbildning, krävande särskilt stöd enligt 65 § i den lagen samt yrkesutbildning för idrottare får ordnas av sådana utbildningsanordnare som fått försökstillstånd som vid ikraftträdandet av denna lag har haft rätt att ordna utbildningen i fråga.

Verksamma som sådana utbildningscentrum för utbildning för grundläggande yrkeskompetens eller fortbildning som avses i 35 § i lagen om transportservice (320/2017) får vara sådana utbildningsanordnare, som fått försökstillstånd, som vid ikraftträdandet av denna lag har haft rätt att ordna utbildningen i fråga.

Maximiantalet studerandeår som avses i 26 § i lagen om yrkesutbildning är det som anges för utbildningsanordnaren i anordnartillståndet enligt 22 § vid ikraftträdandet av denna lag.

4 §

Undervisnings- och examensspråk

Undervisnings- och examensspråken i försökstillståndet är desamma som anges för utbildningsanordnaren i anordnartillståndet som avses i 22 § i lagen om yrkesutbildning. Utbildningsanordnaren ska meddela undervisning på dessa språk. Därtill kan utbildningsanordnarens examensspråk vara engelska.

5 §

Avgränsningar i försökstillståndet

En examen eller ett kompetensområde kan genom undervisnings- och kulturministeriets beslut avgränsas från utbildningsanordnarens försökstillstånd om

1) kostnaderna för att ordna ifrågavarande examen eller dess kompetensområde avsevärt avviker från de genomsnittliga kostnaderna för att ordna examina eller kompetensområden,

2) det kunnande som hänför sig till ifrågavarande examen eller kompetensområde regleras genom lag eller förordning eller omfattas av ett internationellt avtal som är förpliktande för Finland, eller

3) en omfattande rätt att ordna examen eller kompetensområdet väsentligt försvagar ställningen för de utbildningsanordnare som specialiserat sig på utbildningen i fråga vid ikraftträdandet av denna lag.

Närmare bestämmelser om de examina och kompetensområden som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

6 §

Verksamhetsområde

I försökstillståndet anges utbildningsanordnarens verksamhetsområde. Utbildningsanordnaren ansvarar i första hand för utbildningen av läropliktiga och andra studerande inom sitt verksamhetsområde. Vid sidan av verksamhetsområdet kan examina och utbildning också ordnas på andra ställen i Finland, dock inte i landskapet Åland.

Som verksamhetsområde anges det område som vid ikraftträdandet av denna lag har varit det verksamhetsområde som anges i utbildningsanordnarens anordnartillstånd. Utbildningsanordnaren kan i den ansökan som avses i 3 § föreslå ändringar i sitt verksamhetsområde av grundad anledning som hänför sig till utbildningsbehovet.

7 §

Försökstillståndets sökande

Försökstillstånd kan sökas av en utbildningsanordnare som vid ikraftträdandet av denna lag har ett sådant tillstånd att ordna examina och utbildning som avses i 22 § i lagen om yrkesutbildning.

8 §

Förutsättningar för beviljande av försökstillstånd

Försökstillstånd kan beviljas en sökande som med beaktande av syftet med försöket har

- 1) grunder för ansökan om deltagande i försöket,
- 2) möjligheter att ändra och förnya sin verksamhet,
- 3) verksamhetsmässiga förutsättningar för att ordna examina och utbildning på ändamålsenligt sätt,
- 4) tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet inom sökandens verksamhetsområde, och
- 5) tillräckliga förfaranden för kvalitetsledning.

Därtill ska utbildningsanordnaren ha ekonomiska förutsättningar för att ordna examina och utbildning på ändamålsenligt sätt.

9 §

Utbildningsanordnare som väljs till försöket

Undervisnings- och kulturministeriet väljer till försöket högst 40 utbildningsanordnare som uppfyller förutsättningarna enligt 8 §. För valet delar undervisnings- och kulturministeriet in Finland i ändamålsenliga områden med tanke på ordnandet av utbildning och befolkningsunderlaget.

Grunden för antalet utbildningsanordnare som väljs till försöket från ett område är den relativa andelen studerandeår för utbildningsanordnarna i området i fråga av det riksomfattande totala antalet studerandeår. Med det riksomfattande totala antalet studerandeår avses målinriktade studerandeår som beviljats för 2025 genom ett beslut enligt 10 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009).

Nationella centret för utbildningsutvärdering poängsätter sökandena. Som grund för poängsättningen används de förutsättningar för beviljande av försökstillstånd som föreskrivs om i 8 §. Till försöket väljs de utbildningsanordnare som fått flest poäng områdesvis så att undervisnings- och kulturministeriet vid valet av utbildningsanordnare som ska delta i försöket säkerställer att

- 1) deltagarna i försöket företräder båda nationalspråken,
- 2) helheten av deltagare i försöket har ett tillräckligt antal studerandeår på riksnivå,
- 3) helheten av deltagare i försöket har ett tillräckligt mångsidigt examensutbud, och
- 4) helheten av deltagare i försöket innefattar både offentligt rättsliga och privaträttsliga utbildningsanordnare.

10 §

Förhandlingsförfarande

Undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren kommer överens för en avtalsperiod på fyra år (strategiperiod) åt gången om de kvalitativa och kvantitativa mål för utbildningsanordnarens verksamhet som är centrala med tanke på examina, sysselsättning och fortsatta studier samt om uppföljningen och utvärderingen av uppnåendet av målen under strategiperioden. Därtill kan man avtala om övriga utvecklingsåtgärder och utvecklingsuppgifter för utbildningsanordnaren.

11 §

Anvisande av finansiering efter prövning för strategiperiodens mål

För att täcka kostnaderna för de mål som överenskommits i avtalet kan undervisnings- och kulturministeriet anvisa finansiering efter prövning för strategisk utveckling enligt 32 e § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009). Finansiering efter prövning beviljas antingen till fullt belopp eller delvis i förhållande till de kostnader som uppstår.

Om genomförandet av de åtgärder som överenskommits i avtalet inte orsakar utbildningsanordnaren sådana kostnader som uppskattats i avtalet eller om kostnaderna är lägre än uppskattat, kan undervisnings- och kulturministeriet under strategiperioden minska beloppet av den finansiering efter prövning som anvisats för ändamålet.

12 §

Ändring och återkallande av försökstillstånd

Undervisnings- och kulturministeriet kan på ansökan av utbildningsanordnaren ändra försökstillståndet när strategiperioderna byts. Ändring av försökstillståndet förutsätter att ordnandet av examina och utbildning är behövligt med beaktande av riksomfattande och regionala kompetensbehov samt utbudet av examina och utbildning. Därtill förutsätter ändring av försökstillståndet att utbildningsanordnaren med tanke på fullgörandet av den uppgift som ansökan gäller har behövligt kunnande och tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet samt ekonomiska och verksamhetsmässiga förutsättningar att på ett ändamålsenligt sätt ordna examina och utbildning i enlighet med denna uppgift. Försökstillståndet kan på ansökan ändras också under strategiperioden på grund av omorganisering av utbildningsanordnarens verksamhet eller på grund av en ändring som gäller utbildningsanordnarens juridiska person.

Undervisnings- och kulturministeriet kan utan ansökan ändra utbildningsanordnarens försökstillstånd under strategiperioden, om

1) det är nödvändigt att ändra maximiantalet studerandeår som avses i 26 § i lagen om yrkesutbildning,

2) examina eller utbildning i väsentlig grad ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller i strid med lagen om yrkesutbildning eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den, eller

3) andra särskilda skäl som hänför sig till ordnandet av examina och utbildning än de som avses i 1 och 2 punkten förutsätter det.

Undervisnings- och kulturministeriet kan återkalla ett försökstillstånd, om

1) utbildningsanordnaren inte längre ordnar examina eller utbildning,

2) examina eller utbildning i väsentlig grad ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller i strid med lagen om yrkesutbildning eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den, eller

3) utbildningsanordnaren ansöker om återkallande av försökstillståndet vid utgången av den första strategiperioden.

4) undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren inte når ett sådant avtal som avses i 10 § och utbildningsanordnaren riktar utbildningen så att den väsentligt strider mot utbildningsbehovet.

Om försökstillståndet återkallas fortsätter utbildningsanordnaren sin verksamhet i enlighet med anordnartillståndet som beviljats med stöd av 22 § i lagen om yrkesutbildning.

13 §

Uppföljning och utvärdering av försöket

Nationella centret för utbildningsutvärdering genomför en uppföljnings- och genomslagsundersökning för att följa upp och utvärdera uppnåendet av syftet med försöket med verksamhetsstyrning, genomförandet av förhandlingsförfarandet och försökets genomslag. Undervisnings- och kulturministeriet kan dessutom genomföra en konkurrensutsättning för att inleda ett separat forskningsprojekt.

De utbildningsanordnare som deltar i försöket ska på begäran avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna lämna de nödvändiga uppgifter som undersökningen och uppföljningen förutsätter till Nationella centret för utbildningsutvärdering och den forskningssammanslutning som undervisnings- och kulturministeriet utsett.

14 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

15 §

Giltighetstid och övergångsbestämmelse

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 december 2033.

Med en hänvisning någon annanstans i lagstiftningen till ett anordnartillstånd enligt 22 § i lagen om yrkesutbildning avses under denna lags giltighetstid också försökstillstånd som beviljats med stöd av denna lag.

2.

Lag

om ändring av lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om yrkesutbildning (531/2017) 3 § 1 punkten, 9 §, 37 § 3 mom. och 44 § 4 mom., och
ändras 8 och 19 §, 23 § 1 och 2 mom., 26 §, 27 § 1–3 mom., 48 § 1 mom., 63 och 64 §, 77 § 1 mom., 100 § 2 mom., 104 § 4 mom., 105 §, 123 § 1 mom. och 124 § 3 mom.,
av dem 23 § 1 mom. och 27 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1218/2020, 23 § 2 mom. och 77 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1048/2020, 105 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1218/2020 och 124 § 3 mom. sådant det lyder i lag 398/2023, som följer:

8 §

Utbildning som förbereder för yrkesuppgifter

Utöver det som föreskrivs i 6 och 7 § kan som yrkesutbildning ordnas sådan utbildning som förbereder för yrkesuppgifter som förvärvs- och trafikflygare, som yrkespilot i helikopterverksamhet samt som flygledare.

19 §

Rätt att delta i studentexamen

Bestämmelser om rätten för studerande som deltar i examensutbildning och för dem som har avlagt en yrkesinriktad examen att avlägga studentexamen finns i 5 § i lagen om studentexamen (502/2019).

23 §

Examina och utbildning som ska anges i anordnartillståndet

I anordnartillståndet anges de examina som utbildningsanordnaren har rätt att bevilja och för vilka utbildningsanordnaren kan ordna examensutbildning. Anordnartillståndet kan dessutom innehålla bestämmelser om att rätten att bevilja examina och ordna examensutbildning inte gäller ett eller flera, med stöd av 6 § 1 mom. 1 och 2 punkten genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet angivna, kompetensområden som ingår i en viss examen. Anordnartillståndet innehåller dessutom bestämmelser om rätten att ordna utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.

Ett anordnartillstånd kan innehålla bestämmelser om rätten att ordna i 8 § avsedd utbildning som förbereder för en yrkesuppgift eller om rätten att vara ett i 35 § i lagen om transportservice (320/2017) avsett utbildningscentrum för utbildning för grundläggande yrkeskompetens eller utbildningscentrum som ger fortbildning.

26 §

Studerandeår

I anordnartillståndet anges maximiantalet studerandeår som beaktas som grund för finansieringen som avses i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Maximiantalet gäller studerandeåren för studerande som inte har rätt till avgiftsfri utbildning med stöd av 16 § i läropliktslagen (1214/2020). Anordnartillståndet kan också av särskilda skäl som hänför sig till kompetensbehovet eller ordnandet av utbildning innehålla bestämmelser om antalet studerandeår för en viss examen eller utbildning.

27 §

Övriga rättigheter, skyldigheter, villkor och uppgifter som ska anges i ett anordnartillstånd

I anordnartillståndet kan det bestämmas om rätten att som läroavtalsutbildning i form av i 30 § avsedd anskaffning av utbildning ordna alla sådana examina som ingår i den i 6 § avsedda examensstrukturen som utbildningsanordnaren inte har i anordnartillståndet.

Anordnartillståndet kan innehålla bestämmelser om utbildningsanordnarens skyldighet att ordna examina som avses i 23 § 1 mom., utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv samt utbildning enligt lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) för studerande som har rätt till krävande särskilt stöd enligt 65 §. Anordnartillståndet kan därtill innehålla bestämmelser om utbildningsanordnarens skyldighet att sköta utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter i fråga om särskilt stöd.

Anordnartillståndet innehåller bestämmelser om utbildningsanordnarens rätt att ordna yrkesutbildning för idrottare, utbildning vid en internatskola och fängelseundervisning.

48 §

Planering av förvärvande av kunnande

Utbildningsanordnaren ska planera hur den yrkesskicklighet eller det kunnande som förutsätts i examens- eller utbildningsgrunderna ska förvärvas, om den studerande inte har det tidigare förvärvade kunnande som behövs för att kunna visa sitt kunnande. Dessutom ska utbildningsanordnaren planera de handlednings- och stödåtgärder som den studerande behöver, följa hur den studerandes kunnande utvecklas och vid behov planera stödet för lärandet som avses i 63 §, det särskilda stödet och anpassningen av bedömningen av kunnandet som avses i 64 § samt avvikelser från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet som avses i 66 §.

63 §

Rätt till stöd för lärandet

Den studerande har rätt till sådant stöd för lärandet som behövs för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Stöd för lärandet ordnas som en del av examensutbildningen. Stöd för lärandet är stödundervisning som ges av en lärare samt stöd och handledning som ges av undervisnings- och handledningspersonalen.

64 §

Rätt till särskilt stöd

Den studerande har rätt till särskilt stöd, om han eller hon på grund av verifierade inlärningsvårigheter, funktionsnedsättning, sjukdom eller av andra motsvarande orsaker behöver regelbunden eller långvarig specialundervisning för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna och det stöd för lärandet som avses i 63 § inte är tillräckligt med tanke på den studerandes stödbehov. Den studerande har rätt till särskilt stöd också i utbildning som ordnas på en arbetsplats.

Särskilt stöd är specialundervisning som ges av en speciallärare. Särskilt stöd består därtill av annan undervisning och handledning som grundar sig på konsultering av en speciallärare samt av andra särskilda undervisnings- och studiearrangemang som den studerande behöver.

Målet för särskilt stöd är att den studerande med hjälp av stöd ska nå den yrkesskicklighet och det kunnande som anges i examens- eller utbildningsgrunderna. I fråga om studerande som får särskilt stöd kan bedömningen av kunnandet i enlighet med grunderna för de yrkesinriktade grundexamina anpassas genom att en individuell bedömning av kunnandet utarbetas för den studerande. Bedömningen av kunnandet kan anpassas bara i den omfattning det är nödvändigt med hänsyn till den studerandes personliga mål och färdigheter.

Syftet med specialundervisningen är därtill att främja den studerandes studier och välbefinnande i samarbete med social- och hälsovården, rehabiliteringstjänsterna och andra intressentgrupper.

77 §

Tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare och tjänsteinnehavare

På läroavtal tillämpas den lagstiftning som tillämpas på arbetsavtalsförhållanden och tjänsteförhållanden. Om inte något annat föreskrivs i denna lag, tillämpas på läroavtal som grundar sig på arbetsavtal dock inte 1 kap. 3 och 8 §, 2 kap. 4 och 5 §, 4 kap. 4 och 5 §, 6 kap. 1, 1 a, 2–4, 4 a, 5 och 6 §, 7 kap. 1–5 och 7–11 § och 9 kap. samt 13 kap. 3 och 4 § i arbetsavtalslagen.

100 §

Rätt till avgiftsfria måltider

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på studerande i läroavtalsutbildning eller arbetskraftsutbildning.

104 §

Beviljande av och rätt till en plats på ett internatboende

Det som föreskrivs i 103 § 2 mom. och 1 mom. i denna paragraf tillämpas inte på en studerande inom arbetskraftsutbildning.

105 §

Avgifter som tas ut av studerande

Den utbildning för en yrkesinriktad examen som avses i denna lag samt utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv är avgiftsfria för studerande. Dessutom är de inträdes- och lämplighetsprov som används vid antagningen av studerande avgiftsfria för de sökande. En avgift kan dock tas ut för läromedel och material som den studerande får behålla efter avslutad utbildning. Avgifter för läromedel och material får dock inte tas ut av studerande i arbetskraftsutbildning och inte heller av studerande som har rätt till avgiftsfri utbildning med stöd av 16 § i läropliktslagen.

I utbildning för en yrkesexamen eller specialyrkesexamen samt i utbildning som förbereder för yrkesuppgifter enligt 8 § kan utbildningsanordnaren ta ut en skälig studieavgift av de studerande för att täcka en del av kostnaderna för ordnande av utbildningen.

Avgift får tas ut för att höja ett godkänt vitsord, om en person vill höja ett vitsord som förts in i det betyg över avlagd examen som avses i 57 § eller i det betyg över genomförd handledande utbildning som avses i 58 §.

Utbildningsanordnaren har möjlighet att efter eget gottfinnande låta bli att ta ut eller att sänka en avgift enligt 2 och 3 mom. på grund av att den studerande har det dåligt ställt ekonomiskt.

Om en i denna paragraf avsedd avgift som tas ut av en studerande inte är betald på förfallodagen, får årlig dröjsmålsränta tas ut från förfallodagen med iakttagande av räntelagen (633/1982). Avgiften är direkt utsökbar. Bestämmelser om indrivning av avgifter finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Bestämmelser om grunderna för avgifter som avses i denna paragraf utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

123 §

Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen

Utbildningsanordnaren ska se till att information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen samt om hur man söker sig till utbildningen finns allmänt tillgänglig.

124 §

Samarbetsskyldighet för utbildningsanordnare

När utbudet av arbetskraftsutbildning planeras ska utbildningsanordnarna samarbeta med arbetskraftsmyndigheterna.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 8 §, 23 § 1 och 2 mom., 26 §, 27 § 1–3 mom., 100 § 2 mom., 104 § 4 mom., 105 § och 123 § 1 mom. samt upphävandet av 3 § 1 punkten, 9 §, 37 § 3 mom. och 44 § 4 mom. träder dock i kraft först den 1 januari 2026. Bestämmelserna i 48 § 1 mom., 63 och 64 § träder dock i kraft först den 1 augusti 2026.

Om utbildningsanordnaren har rätt att ordna sådan utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen som avses i 8 § 1 punkten, upphör rätten att ordna den utbildningen den 31 december 2028. Utbildningsanordnaren har rätt att ta ut skäliga studerandeavgifter för den nämnda utbildningen fram till den 31 december 2028.

Undervisnings- och kulturministeriet ändrar utan ansökan och avgiftsfritt utbildningsanordnarnas anordnartillstånd så att de överensstämmer med denna lag från och med den 1 januari 2026.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 10 § 3 mom. och 32 f–32 h §,
sådana de lyder, 10 § 3 mom. i lag 548/2018, 32 f § i lag 532/2017, 32 g § i lag 1050/2020 och 32 h § i lagarna 532/2017 och 548/2018,
ändras 9 § 1 mom., 10 § 1 mom., 32 a och 32 c–32 e §, 32 j § 1 och 2 mom., 49 § 2 mom., 51 § och 57 § 2 mom. 2 punkten,
sådana de lyder, 9 § 1 mom. i lag 1114/2021, 10 § 1 mom. och 32 e § i lag 548/2018, 32 a § i lagarna 532/2017, 548/2018 och 1050/2020, 32 c §, 32 j § 1 och 2 mom. och 57 § 2 mom. 2 punkten i lag 532/2017, 32 d § i lagarna 532/2017, 1220/2020 och 1114/2021, 49 § 2 mom. i lag 1050/2020 samt 51 § i lag 1126/2022, samt
fogas till lagen en ny 32 k § som följer:

9 §

Anslag för yrkesutbildning

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar anordnare av yrkesutbildning finansiering för de uppgifter som det föreskrivs om i lagen om yrkesutbildning, lagen om utbildning som handleder för examensutbildning och läropliktslagen inom ramen för det anslag som tas in i statsbudgeten och inom ramen för kommunens finansieringsandel enligt 9 a § 1 mom. (anslag för yrkesutbildning). Som finansiering beviljas kalkylerad basfinansiering och finansiering efter prövning.

10 §

Finansiering som beviljas anordnare av yrkesutbildning samt kommunens statsandel

Genom ett beslut som fattas före finansårets början beviljas anordnare av yrkesutbildning kalkylerad basfinansiering till en sådan andel av det belopp av varje finansieringsandel enligt 32 a § som motsvarar den relativa andel som utbildningsanordnarens prestationer utgör av alla utbildningsanordnarens prestationer. Därtill kan det beviljas finansiering efter prövning. Finansiering efter prövning kan av särskilda skäl beviljas även under finansåret.

3 a kap.

Grunderna för bestämmande av finansiering för yrkesutbildning

32 a §

Kalkylerad basfinansiering

Det totala beloppet av den kalkylerade basfinansieringen fås genom att beloppet av sådan finansiering efter prövning som avses i 32 h § dras av från anslaget för yrkesutbildning.

Grunderna för bestämmande av den kalkylerade basfinansieringen och deras andelar av den kalkylerade basfinansieringen är följande:

- 1) faktiska studerandeår, 50 procent,
- 2) kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina, 30 procent,
- 3) fortsatta studier vid högskola och sysselsättning i fråga om dem som avlagt examen och examensdelar, 18 procent,
- 4) studeranderespons, 1 procent och
- 5) arbetslivsrespons, 1 procent.

Utbildningsstyrelsen svarar för insamlingen av studerande- och arbetslivsrespons.

Närmare bestämmelser om hur basfinansieringen bestäms, viktas och beräknas samt om insamlingen och viktningen av studerande- och arbetslivsrespons utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 c §

Basfinansiering som beviljas på basis av faktiska studerandeår

Antalet faktiska studerandeår viktas på följande grunder:

- 1) ordnande av olika examina som ingår i examensstrukturen, utbildning som handleder för examensutbildning och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv,
- 2) examenstyp,
- 3) den studerandes utgångsnivå.

Därtill höjs de faktiska studerandeåren på följande grunder:

- 1) ordnande av krävande särskilt stöd,
- 2) ordnande av inkvartering enligt 103 § i lagen om yrkesutbildning.

Antalet faktiska studerandeår som används som grund för finansieringen kan inte överstiga maximiantalet studerandeår enligt 26 § i lagen om yrkesutbildning i fråga om studerande som inte har rätt till avgiftsfri utbildning med stöd av 16 § i läropliktslagen.

Ett studerandeår räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utarbetat en i 44 § i lagen om yrkesutbildning avsedd personlig utvecklingsplan för kunnandet för den studerande eller som ansvarar för anordnandet av utbildning som förbereder för yrkesuppgifter enligt 8 § i den lagen.

Bestämmelser om beräkningen av viktningen av faktiska studerandeår och om koefficienterna för de grunder som anges i 1 och 2 mom. utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 d §

Basfinansiering som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina

Examina viktas med en koefficient som grundar sig på utbildningen efter grundstadiet för den som avlägger examen. I basfinansieringen beaktas högst 120 kompetenspoäng per studerandeår som ligger till grund för finansieringen för tidsperioden i fråga.

Kompetenspoängen för en examensdel räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utarbetat en i 44 § i lagen om yrkesutbildning avsedd personlig utvecklingsplan för kunnandet för den studerande. En examen räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utfärdat ett i 57 § i lagen om yrkesutbildning avsett examensbetyg. Om examen har ordnats på basis av läroavtalsutbildning enligt 27 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildning, räknas examen dock som prestation för den anordnare som har anskaffat läroavtalsutbildningen.

Examensdelarnas kompetenspoäng beaktas inte i basfinansieringen om de har erkänts utifrån tidigare förvärvat kunnande så att den studerande inte har visat sitt kunnande genom yrkesprov eller på något annat sätt enligt 52 § i lagen om yrkesutbildning. Examensdelarnas kompetenspoäng beaktas dock i basfinansieringen om kunnandet i examensdelen har bedömts i samband med utbildning som skaffats med stöd av 30 § i lagen om yrkesutbildning.

Bestämmelser om beräkningsgrunderna för den basfinansiering som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 e §

Finansiering efter prövning

Som finansiering efter prövning kan beviljas

- 1) allokeringar och tillägg som riksdagen beslutar om,
- 2) finansiering för strategisk utveckling,
- 3) höjningar av finansieringen på grund av orsaker som hänför sig till kostnaderna för att ordna utbildningen och av andra nödvändiga orsaker, och
- 4) korrigeringar och rättelser för det föregående finansåret.

Den maximala andel som finansieringen för strategisk utveckling utgör av anslaget för yrkesutbildning fastställs årligen i statsbudgeten.

Undervisnings- och kulturministeriet beslutar om finansiering efter prövning på ansökan eller på eget initiativ.

Bestämmelser om grunderna för beviljande av finansiering efter prövning får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 j §

Bestämmande av prestationer för nya utbildningsanordnare

Om ett nytt anordnartillstånd har beviljats efter det att utbildningsordnare har slagits samman eller delats upp eller efter någon annan motsvarande omorganisering av verksamheten eller efter det att en ändring har inträtt i utbildningsanordnarens ställning som juridisk person, bestäms utbildningsanordnarens kalkylerade basfinansiering utifrån det faktiska antalet prestationer för sådana utbildningsanordnare som varit föremål för en ovan avsedd omorganisering.

Andra än i 1 mom. avsedda nya utbildningsanordnare beviljas finansiering som finansiering efter prövning till dess att antalet faktiska prestationer som ligger till grund för den kalkylerade basfinansieringen är tillgängliga.

32 k §

Finansiering som grundar sig på prestationer inom yrkesutbildningen åren 2026–2028

Från 2025 till 2026 kan den kalkylerade finansiering som grundar sig på utbildningsanordnarens prestationer minska med högst fem procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare och öka med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare. Från 2026 till 2027 kan den kalkylerade finansiering som grundar sig på utbildningsanordnarens prestationer minska med högst sju procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare och öka med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare. Från 2027 till 2028 kan den kalkylerade finansiering som grundar sig på utbildningsanordnarens prestationer minska med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare och öka med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare.

Med kalkylerad finansiering som baserar sig på prestationer år 2025 avses finansiering som erhållits på basis av målinriktade studerandear, kompetenspoäng för examensdelar och hela examina, sysselsättning och fortsatta studier för dem som avlagt examen och examensdelar samt på basis av studeranderespons och arbetslivsrespons. Med kalkylerad finansiering som baserar sig på prestationer åren 2026–2028 avses kalkylerad basfinansiering som erhållits på basis av de faktiska studerandear, kompetenspoäng för examensdelar och hela examina, sysselsättningen och fortsatta studier för dem som avlagt examen och examensdelar samt på basis av studeranderespons och arbetslivsrespons.

49 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

I fråga om yrkesutbildningen fastställer undervisnings- och kulturministeriet för det följande finansåret antalet prestationer som används som grund för den kalkylerade basfinansieringen som bestäms enligt 32 a § 2 mom. samt beloppet av de ersättningar för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. utifrån de uppgifter som utbildningsanordnarna har lämnat med stöd av 58 §. De prestationer som inte har anmälts inom utsatt tid kan lämnas obeaktade som grund för finansieringen.

51 §

Utbetalning av finansiering för driftskostnader

Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning betalar ut den finansiering för driftskostnader som avses i 50 § och den ersättning för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. till kommunen eller en annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 och 2 §. Bestämmelser om utbetalning av statsandelar, ersättningar och annan finansiering finns i 46 § i lagen om statsandel för kommunal basservice. Statsunderstöd till utbildningsanordnare betalas före utgången av kalenderåret. Ersättning för mervärdesskatt enligt 32 i § 2 mom. i denna lag betalas före utgången av finansåret.

Statsbidragsmyndighet

Utbildningsstyrelsen är statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller

2) inledande och utvecklande av verksamhet inom yrkesutbildning och försök som gäller sådan verksamhet, samt i ärenden som gäller behövliga specialuppgifter i samband med verksamheten, om inte undervisnings- och kulturministeriet beslutar något annat,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagen tillämpas första gången på finansiering som beviljas för 2026.

4.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om nationella studie- och examensregister

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017) 9 § 1 mom. 4 och 5 punkten, 9 § 2 mom. 2 och 9 punkten och 9 § 4 mom. 1 a-punkten, sådana de lyder i lag 568/2019, som följer:

9 §

Uppgifter om yrkesutbildning

En utbildningsanordnare enligt lagen om yrkesutbildning ska för varje studerande som den ger utbildning till i enlighet med lagen om yrkesutbildning föra in följande uppgifter i informationsresursen:

1) den examen, den examensdel eller de examensdelar som avläggs eller den utbildning som genomgås, inklusive sådan utbildning som förbereder för yrkesuppgifter som avses i 8 § i lagen om yrkesutbildning,

4) de uppgifter som behövs vid beräkningen av studerandeår som avses i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt de uppgifter som används som viktningssgrund för den kalkylerade basfinansiering som avses i den lagen,

5) de kontaktuppgifter för den studerande inom examensutbildningen som behövs för att samla in den studerandes respons som avses i 32 a § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Utbildningsanordnaren ska dessutom föra in följande uppgifter i informationsresursen om de studerandes personliga utvecklingsplaner för kunnandet:

2) den examen eller handledande utbildning eller utbildning som förbereder för yrkesuppgifter enligt 8 § i lagen om yrkesutbildning som avläggs, de examens- eller utbildningsgrunder som iakttas, det eventuella kompetensområde som avläggs samt de examens- eller utbildningsdelar som avläggs,

9) sådant stöd för lärandet som avses i 63 § i lagen om yrkesutbildning som ordnas för den studerande vid behov,

Om den studerandes förvärvande av kunnande ordnas på en arbetsplats i samband med praktiska arbetsuppgifter som läroavtalsutbildning eller i form av utbildning som grundar sig på utbildningsavtal, införs dessutom

1 a) de kontaktuppgifter för arbetsplatshandledaren som ansvarar för den studerande som behövs för att samla in den arbetslivsrespons som avses i 32 a § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 10 oktober 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Undervisningsminister Anders Adlercreutz

2.

Lag

om ändring av lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut:
upphävs i lagen om yrkesutbildning (531/2017) 3 § 1 punkten, 9 §, 37 § 3 mom. och 44 § 4 mom., och

ändras 8 och 19 §, 23 § 1 och 2 mom., 26 §, 27 § 1–3 mom., 48 § 1 mom., 63 och 64 §, 77 § 1 mom., 100 § 2 mom., 104 § 4 mom., 105 §, 123 § 1 mom. och 124 § 3 mom.,

av dem 23 § 1 mom. och 27 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1218/2020, 23 § 2 mom. och 77 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1048/2020, 105 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1218/2020 och 124 § 3 mom. sådant det lyder i lag 398/2023, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

3 §

Definitioner

Definitioner

I denna lag avses med

I denna lag avses med:

1) *personalutbildning utbildning som en viss arbetsgivare ordnar för sin personal och som delvis finansieras av arbetsgivaren och delvis enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet,*

(upphävs punkt 1)

8 §

8 §

Övrig yrkesutbildning

Utbildning som förbereder för yrkesuppgifter

Utöver det som föreskrivs i 6 och 7 § kan det som yrkesutbildning ordnas

Utöver det som föreskrivs i 6 och 7 § kan som yrkesutbildning ordnas sådan utbildning som förbereder för yrkesuppgifter som yrkes- och trafikflygare, som yrkespilot i helikopterverksamhet samt som flygledare.

1) utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen och som inte syftar till avläggande av en examen eller examensdel, samt

2) utbildning som förbereder för yrkesuppgifter som yrkes- och trafikflygare, som flygledare eller som förare i den spårbundna stadstrafiken.

Gällande lydelse

9 §

Personalutbildning

Som personalutbildning kan det ordnas i 5 § avsedda examina och examensdelar samt examensutbildning och i 8 § 2 punkten avsedd utbildning som förbereder för en yrkesuppgift. Inom arbetskraftsutbildningen kan det som personalutbildning också ordnas i 8 § 1 punkten avsedd utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen.

19 §

Rätt att delta i studentexamen

Bestämmelser om rätten för studerande som deltar i examensutbildning och för dem som har avlagt en yrkesinriktad examen att avlägga studentexamen finns i 18 a § i gymnasielagen.

23 §

Examina och utbildning som ska anges i anordnartillståndet

I anordnartillståndet anges de examina som utbildningsanordnaren har rätt att bevilja och för vilka utbildningsanordnaren kan ordna examensutbildning. Anordnartillståndet kan dessutom innehålla bestämmelser om att rätten att bevilja examina och ordna examensutbildning inte gäller ett eller flera, med stöd av 6 § 1 mom. 1 och 2 punkten genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet angivna, kompetensområden som ingår i en viss examen. Anordnartillståndet innehåller dessutom bestämmelser om rätten att ordna utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. *Utbildningsanordnaren kan också ordna i 8 § 1 punkten avsedd utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen och som hänför sig till examina som omfattas av anordnartillståndet.*

Ett anordnartillstånd kan innehålla bestämmelser om rätten att ordna i 8 § 2

Föreslagen lydelse

9 §

Personalutbildning

(upphävs 9 §)

19 §

Rätt att delta i studentexamen

Bestämmelser om rätten för studerande som deltar i examensutbildning och för dem som har avlagt en yrkesinriktad examen att avlägga studentexamen finns i 5 § i lagen om studentexamen (502/2019).

23 §

Examina och utbildning som ska anges i anordnartillståndet

I anordnartillståndet anges de examina som utbildningsanordnaren har rätt att bevilja och för vilka utbildningsanordnaren kan ordna examensutbildning. Anordnartillståndet kan dessutom innehålla bestämmelser om att rätten att bevilja examina och ordna examensutbildning inte gäller ett eller flera, med stöd av 6 § 1 mom. 1 och 2 punkten genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet angivna, kompetensområden som ingår i en viss examen. Anordnartillståndet innehåller dessutom bestämmelser om rätten att ordna utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.

Ett anordnartillstånd kan innehålla bestämmelser om rätten att ordna i 8 § *avsedd*

Gällande lydelse

punkten avsedd utbildning som förbereder för en yrkesuppgift eller om rätten att vara ett i 35 § i lagen om transportservice (320/2017) avsett utbildningscentrum för utbildning för grundläggande yrkeskompetens eller utbildningscentrum som ger fortbildning.

26 §

Studerandeår

I anordnatillståndet anges minimiantalet sådana studerandeår som avses i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Anordnatillståndet kan också av särskilda skäl som hänför sig till kompetensbehovet eller ordnandet av utbildning innehålla bestämmelser om antalet studerandeår för en viss examen eller utbildning.

27 §

Övriga rättigheter, skyldigheter, villkor och uppgifter som ska anges i ett anordnatillstånd

I anordnatillståndet kan det bestämmas om rätten att som läroavtalsutbildning i form av i 30 § avsedd anskaffning av utbildning ordna alla examina som ingår i den 6 § avsedda examensstrukturen *samt i 8 § 1 punkten avsedd utbildning som fördjupar eller kompletterar yrkeskompetensen.*

Anordnatillståndet kan innehålla bestämmelser om utbildningsanordnarens skyldighet att ordna examina som avses i 23 § 1 mom. och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv samt utbildning enligt lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) för studerande som har rätt till krävande särskilt stöd enligt 65 § i denna lag *och att sköta*

Föreslagen lydelse

utbildning som förbereder för en yrkesuppgift eller om rätten att vara ett i 35 § i lagen om transportservice (320/2017) avsett utbildningscentrum för utbildning för grundläggande yrkeskompetens eller utbildningscentrum som ger fortbildning.

26 §

Studerandeår

I anordnatillståndet anges *maximiantalet studerandeår som beaktas som grund för finansieringen* som avses i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. *Maximiantalet gäller studerandeåren för studerande som inte har rätt till avgiftsfri utbildning med stöd av 16 § i läropliktslagen (1214/2020).* Anordnatillståndet kan också av särskilda skäl som hänför sig till kompetensbehovet eller ordnandet av utbildning innehålla bestämmelser om antalet studerandeår för en viss examen eller utbildning.

27 §

Övriga rättigheter, skyldigheter, villkor och uppgifter som ska anges i ett anordnatillstånd

I anordnatillståndet kan det bestämmas om rätten att som läroavtalsutbildning i form av i 30 § avsedd anskaffning av utbildning ordna alla sådana examina som ingår i den i 6 § avsedda examensstrukturen *som utbildningsanordnaren inte har i anordnatillståndet.*

Anordnatillståndet kan innehålla bestämmelser om utbildningsanordnarens skyldighet att ordna examina som avses i 23 § 1 mom., utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv samt utbildning enligt lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) för studerande som har rätt till krävande särskilt stöd enligt 65 §. *Anordnatillståndet kan därtill innehålla bestämmelser om*

Gällande lydelse

utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter som anknyter till särskilt stöd.

Anordnartillståndet innehåller bestämmelser om utbildningsanordnarens rätt att ordna utbildning vid en internatskola och fängelseundervisning.

37 §

Att söka sig till utbildning samt ansökningsförfaranden

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas inte på personalutbildning med undantag av bestämmelserna i 38 § 1 mom. om förutsättningar för antagning som studerande samt bestämmelserna i 40 och 41 § om hinder för antagning som studerande och om information i anslutning till detta. Beslut om antagning av studerande till personalutbildning fattas av arbetsgivaren i samarbete med utbildningsanordnaren.

44 §

Personlig utvecklingsplan för kunnandet

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på övrig yrkesutbildning enligt 8 § enbart till den del det är fråga om utbildning som baserar sig på läroavtal eller utbildningsavtal.

48 §

Planering av förvärvande av kunnande

Utbildningsanordnaren ska planera hur den yrkesskicklighet eller det kunnande som förutsätts i examens- eller utbildningsgrunderna ska förvärvas, om den studerande inte har det tidigare förvärvade kunnande som behövs för att kunna visa sitt

Föreslagen lydelse

utbildningsanordnarens skyldighet att sköta utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter i fråga om särskilt stöd.

Anordnartillståndet innehåller bestämmelser om utbildningsanordnarens rätt att ordna yrkesutbildning för idrottare, utbildning vid en internatskola och fängelseundervisning.

37 §

Att söka sig till utbildning samt ansökningsförfaranden

(3 mom. upphävs)

44 §

Personlig utvecklingsplan för kunnandet

(4 mom. upphävs)

48 §

Planering av förvärvande av kunnande

Utbildningsanordnaren ska planera hur den yrkesskicklighet eller det kunnande som förutsätts i examens- eller utbildningsgrunderna ska förvärvas, om den studerande inte har det tidigare förvärvade kunnande som behövs för att kunna visa sitt

Gällande lydelse

kunnande. Dessutom ska utbildningsanordnaren planera de handlednings- och stödåtgärder som den studerande behöver, följa hur den studerandes kunnande utvecklas och vid behov planera de studier enligt 63 § som stöder studiefärdigheterna, det särskilda stöd och den anpassning av bedömningen av kunnandet som avses i 64 § och den avvikelse från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet som avses i 66 §.

63 §

Studier som stöder studiefärdigheterna

Utöver det som anges i examensgrunderna kan det, som en del av examensutbildningen, ordnas studier som stöder studiefärdigheterna. Syftet med dessa studier är att den studerande ska förvärva sådant kunnande som baserar sig på de individuella behoven och som ger honom eller henne förutsättningar att delta i examensutbildning och visa sitt kunnande genom yrkesprov eller på något annat sätt.

Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet av studier som stöder studiefärdigheterna och om studiernas innehåll.

64 §

Särskilt stöd

En studerande har rätt till särskilt stöd om han eller hon på grund av inlärningsssvårigheter, funktionsnedsättning eller sjukdom eller av någon annan orsak behöver långvarigt eller regelbundet särskilt stöd i sitt lärande och sina studier för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Med särskilt stöd avses planenligt pedagogiskt stöd enligt den studerandes mål och färdigheter samt särskilda undervisnings- och studiearrangemang.

Föreslagen lydelse

kunnande. Dessutom ska utbildningsanordnaren planera de handlednings- och stödåtgärder som den studerande behöver, följa hur den studerandes kunnande utvecklas och vid behov planera stödet för lärandet som avses i 63 §, det särskilda stödet och anpassningen av bedömningen av kunnandet som avses i 64 § samt avvikelsen från kraven på yrkesskicklighet eller målen för kunnandet som avses i 66 §.

63 §

Rätt till stöd för lärandet

Den studerande har rätt till sådant stöd för lärandet som behövs för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Stöd för lärandet ordnas som en del av examensutbildningen. Stöd för lärandet är stödundervisning som ges av en lärare samt stöd och handledning som ges av undervisnings- och handledningspersonalen.

64 §

Rätt till särskilt stöd

Den studerande har rätt till särskilt stöd, om han eller hon på grund av verifierade inlärningsssvårigheter, funktionsnedsättning, sjukdom eller av andra motsvarande orsaker behöver regelbunden eller långvarig specialundervisning för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna och det stöd för lärandet som avses i 63 § inte är tillräckligt med tanke på den studerandes stödbehov. Den studerande har rätt till särskilt stöd också i utbildning som ordnas på en arbetsplats.

Gällande lydelse

Målet för särskilt stöd är att den studerande ska nå den yrkesskicklighet och det kunnande som anges i examens- eller utbildningsgrunderna. I fråga om studerande som får särskilt stöd kan bedömningen av kunnandet i enlighet med grunderna för de yrkesinriktade grundexamina anpassas genom att en individuell bedömning av kunnandet utarbetas för den studerande. Bedömningen av kunnandet kan anpassas bara i den omfattning det är nödvändigt med hänsyn till den studerandes personliga mål och färdigheter.

Målet för särskilt stöd är dessutom att främja en total rehabilitering av den studerande i samarbete med dem som producerar rehabiliteringstjänster.

77 §

Tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare och tjänsteinnehavare

På läroavtal tillämpas den lagstiftning som tillämpas på arbetsavtalsförhållanden och tjänsteförhållanden. Om inte något annat föreskrivs i denna lag, tillämpas på läroavtal som grundar sig på arbetsavtal dock inte 1 kap. 3 och 8 §, 2 kap. 4 och 5 §, 4 kap. 4 och 5 §, 6 kap. 1, 1 a, 2–4, 4 a, 5 och 6 §, 7 kap. 1–5 och 7–11 §, 9 och 10 kap. samt 13 kap. 3 och 4 § i arbetsavtalslagen.

100 §

Rätt till avgiftsfria måltider

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på studerande i läroavtalsutbildning,

Föreslagen lydelse

Särskilt stöd är specialundervisning som ges av en speciallärare. Särskilt stöd består därtill av annan undervisning och handledning som grundar sig på konsultering av en speciallärare samt av andra särskilda undervisnings- och studiearrangemang som den studerande behöver.

Målet för särskilt stöd är att den studerande med hjälp av stöd ska nå den yrkesskicklighet och det kunnande som anges i examens- eller utbildningsgrunderna. I fråga om studerande som får särskilt stöd kan bedömningen av kunnandet i enlighet med grunderna för de yrkesinriktade grundexamina anpassas genom att en individuell bedömning av kunnandet utarbetas för den studerande. Bedömningen av kunnandet kan anpassas bara i den omfattning det är nödvändigt med hänsyn till den studerandes personliga mål och färdigheter.

Syftet med specialundervisningen är därtill att främja den studerandes studier och välbefinnande i samarbete med social- och hälsovården, rehabiliteringstjänsterna och andra intressentgrupper.

77 §

Tillämpning av lagstiftningen om arbetstagare och tjänsteinnehavare

På läroavtal tillämpas den lagstiftning som tillämpas på arbetsavtalsförhållanden och tjänsteförhållanden. Om inte något annat föreskrivs i denna lag, tillämpas på läroavtal som grundar sig på arbetsavtal dock inte 1 kap. 3 och 8 §, 2 kap. 4 och 5 §, 4 kap. 4 och 5 §, 6 kap. 1, 1 a, 2–4, 4 a, 5 och 6 §, 7 kap. 1–5 och 7–11 § och 9 kap. samt 13 kap. 3 och 4 § i arbetsavtalslagen.

100 §

Rätt till avgiftsfria måltider

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på studerande i läroavtalsutbildning eller arbetskraftsutbildning.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

arbetskraftsutbildning
personalutbildning.

eller

104 §

*Beviljande av och rätt till en plats på ett
internatboende*

Det som föreskrivs i 103 § 2 mom. och 1 mom. i denna paragraf, tillämpas inte på en studerande inom arbetskraftsutbildning eller personalutbildning.

105 §

Avgifter som tas ut av studerande

Den utbildning för en yrkesinriktad grundexamen som avses i denna lag samt utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv är avgiftsfria för studerande. Dessutom är de inträdes- och lämplighetsprov som används vid antagningen av studerande avgiftsfria för de sökande. Avgift kan dock tas ut för läromedel och material som den studerande får behålla efter avslutad utbildning.

I utbildning för en yrkesexamen eller specialyrkesexamen samt i övrig yrkesutbildning enligt 8 § kan utbildningsanordnaren ta ut en skälig studieavgift av de studerande för att täcka en del av kostnaderna för ordnande av utbildningen.

De avgifter som avses i 1 och 2 mom. får inte tas ut inom arbetskraftsutbildning och inte heller inom personalutbildning. De avgifter för läromedel och material som avses i 1 mom. och de avgifter som avses i 2 mom. får inte tas ut av studerande som har rätt till avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen.

Avgift får tas ut för att höja ett godkänt vitsord, om en person vill höja ett vitsord som

104 §

*Beviljande av och rätt till en plats på ett
internatboende*

Det som föreskrivs i 103 § 2 mom. och 1 mom. i denna paragraf tillämpas inte på en studerande inom arbetskraftsutbildning.

105 §

Avgifter som tas ut av studerande

Den yrkesinriktade examensutbildning som avses i denna lag samt utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv är avgiftsfria för studerande. Dessutom är de inträdes- och lämplighetsprov som används vid antagningen av studerande avgiftsfria för de sökande. En avgift kan dock tas ut för läromedel och material som den studerande får behålla efter avslutad utbildning. *Avgifter för läromedel och material får dock inte tas ut av studerande i arbetskraftsutbildning och inte heller av studerande som har rätt till avgiftsfri utbildning med stöd av 16 § i läropliktslagen.*

I utbildning för en yrkesexamen eller specialyrkesexamen samt i utbildning som förbereder för yrkesuppgifter enligt 8 § kan utbildningsanordnaren ta ut en skälig studieavgift av de studerande för att täcka en del av kostnaderna för ordnande av utbildningen.

Avgift får tas ut för att höja ett godkänt vitsord, om en person vill höja ett vitsord som

Gällande lydelse

förts in i det betyg över avlagd examen som avses i 57 § eller i det betyg över genomförd handledande utbildning som avses i 58 §.

Utbildningsanordnaren har möjlighet att efter eget gottfinnande låta bli att ta ut eller att sänka en avgift enligt 2 och 4 mom. på grund av att den studerande har det dåligt ställt ekonomiskt.

Om en i denna paragraf avsedd avgift som tas ut av en studerande inte är betald på förfallodagen, får årlig dröjsmålsränta tas ut från förfallodagen med iakttagande av räntelagen (633/1982). Avgiften är direkt utsökbar. Bestämmelser om indrivning av avgifter finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Bestämmelser om grunderna för avgifter som avses i denna paragraf utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

123 §

Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen

Utbildningsanordnaren ska se till att information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen samt om hur man söker sig till utbildningen finns allmänt tillgänglig. *Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte personalutbildning.*

124 §

Samarbetsskyldighet för utbildningsanordnare

När utbudet av arbetskraftsutbildning planeras ska utbildningsanordnarna samarbeta med arbetskraftsmyndigheterna. *En utbildningsanordnare som ordnar arbetskraftsutbildning i enlighet med sitt anordnartillstånd ska på inbjudan av arbetskraftsmyndigheten delta i diskussioner som gäller planering av utbudet av arbetskraftsutbildning.*

Föreslagen lydelse

förts in i det betyg över avlagd examen som avses i 57 § eller i det betyg över genomförd handledande utbildning som avses i 58 §.

Utbildningsanordnaren har möjlighet att efter eget gottfinnande låta bli att ta ut eller att sänka en avgift enligt 2 och 3 mom. på grund av att den studerande har det dåligt ställt ekonomiskt.

Om en i denna paragraf avsedd avgift som tas ut av en studerande inte är betald på förfallodagen, får årlig dröjsmålsränta tas ut från förfallodagen med iakttagande av räntelagen (633/1982). Avgiften är direkt utsökbar. Bestämmelser om indrivning av avgifter finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Bestämmelser om grunderna för avgifter som avses i denna paragraf utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

123 §

Information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen

Utbildningsanordnaren ska se till att information om möjligheterna att avlägga examina och om utbildningen samt om hur man söker sig till utbildningen finns allmänt tillgänglig.

124 §

Samarbetsskyldighet för utbildningsanordnare

När utbudet av arbetskraftsutbildning planeras ska utbildningsanordnarna samarbeta med arbetskraftsmyndigheterna.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 .
Bestämmelserna i 8 §, 23 § 1 och 2 mom.,
26 §, 27 § 1–3 mom., 100 § 2 mom., 104 § 4
mom., 105 § och 123 § 1 mom. samt
upphävandet av 3 § 1 punkten, 9 §, 37 § 3
mom. och 44 § 4 mom. träder dock i kraft först
den 1 januari 2026. Bestämmelserna i 48 § 1
mom., 63 och 64 § träder dock i kraft först den
1 augusti 2026.

Om utbildningsanordnaren har rätt att
ordna sådan utbildning som fördjupar eller
kompletterar yrkeskompetensen som avses i
8 § 1 punkten, upphör rätten att ordna den
utbildningen den 31 december 2028.
Utbildningsanordnaren har rätt att ta ut
skäliga studerandeavgifter för den nämnda
utbildningen fram till den 31 december 2028.

Undervisnings- och kulturministeriet
ändrar utan ansökan och avgiftsfritt
utbildningsanordnarnas anordnartillstånd så
att de överensstämmer med denna lag från
och med den 1 januari 2026.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut:

upphävs i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 10 § 3 mom. och 32 f–32 h §,

sådana de lyder, 10 § 3 mom. i lag 548/2018, 32 f § i lag 532/2017, 32 g § i lag 1050/2020 och 32 h § i lagarna 532/2017 och 548/2018,

ändras 9 § 1 mom., 10 § 1 mom., 32 a och 32 c–32 e §, 32 j § 1 och 2 mom., 49 § 2 mom., 51 § och 57 § 2 mom. 2 punkten,

sådana de lyder, 9 § 1 mom. i lag 1114/2021, 10 § 1 mom. och 32 e § i lag 548/2018, 32 a § i lagarna 532/2017, 548/2018 och 1050/2020, 32 c §, 32 j § 1 och 2 mom. och 57 § 2 mom. 2 punkten i lag 532/2017, 32 d § i lagarna 532/2017, 1220/2020 och 1114/2021, 49 § 2 mom. i lag 1050/2020 samt 51 § i lag 1126/2022, samt

fogas till lagen en ny 32 k § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

9 §

Anslag för yrkesutbildning

Anslag för yrkesutbildning

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar anordnare av yrkesutbildning finansiering för de uppgifter som det föreskrivs om i lagen om yrkesutbildning, lagen om utbildning som handleder för examensutbildning och läropliktslagen inom ramen för det anslag som tas in i statsbudgeten och inom ramen för kommunens finansieringsandel enligt 9 a § 1 mom. (anslag för yrkesutbildning). *Som finansiering beviljas på kalkylerade grunder basfinansiering, prestationsbaserad finansiering och genomslagsfinansiering. Därtill beviljas strategifinansiering.*

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar anordnare av yrkesutbildning finansiering för de uppgifter som det föreskrivs om i lagen om yrkesutbildning, lagen om utbildning som handleder för examensutbildning och läropliktslagen inom ramen för det anslag som tas in i statsbudgeten och inom ramen för kommunens finansieringsandel enligt 9 a § 1 mom. (anslag för yrkesutbildning). *Som finansiering beviljas kalkylerad basfinansiering och finansiering efter prövning.*

Gällande lydelse

10 §

Finansiering som beviljas anordnare av yrkesutbildning samt kommunens statsandel

Genom ett beslut som fattas före finansårets början beviljas anordnare av yrkesutbildning *basfinansiering*, *prestationsbaserad finansiering* och *genomslagsfinansiering* till en sådan andel av det belopp av varje finansieringsandel enligt 32 a § som motsvarar den relativa andel som utbildningsanordnarens prestationer utgör av alla utbildningsanordnarens prestationer. Av det belopp enligt 32 a § som *basfinansieringsandelen* utgör dras dock först av beloppet av de höjningar efter prövning som avses i 32 e § och som fördelas genom ett beslut som fattas före finansårets början.

Av det belopp enligt 32 a § som *basfinansieringsandelen* utgör kan en del sparas för att fördelas under finansåret för målinriktade studerandeår enligt 32 c §, höjningar av *basfinansieringen* efter prövning enligt 32 e § och för eventuella rättelser eller korrigeringar.

32 a §

Finansieringsandelar

Basfinansieringens andel är 70 procent, den prestationsbaserade finansieringens andel 20 procent och genomslagsfinansieringens andel 10 procent av det belopp som man får när man från anslaget för yrkesutbildning drar av det belopp för i budgeten fastställda tidsbundna tillägg som beviljas som i 32 e § avsedd höjning av basfinansieringen efter prövning samt det belopp för strategifinansiering som avses i 32 h §.

I finansiering som beviljas under finansåret på basis av en tilläggsbudget behöver finansieringsandelar enligt 1 mom. inte beaktas.

Föreslagen lydelse

10 §

Finansiering som beviljas anordnare av yrkesutbildning samt kommunens statsandel

Genom ett beslut som fattas före finansårets början beviljas anordnare av yrkesutbildning *kalkylerad basfinansiering* till en sådan andel av det belopp av varje finansieringsandel enligt 32 a § som motsvarar den relativa andel som utbildningsanordnarens prestationer utgör av alla utbildningsanordnarens prestationer. Därtill kan det beviljas finansiering efter prövning. Finansiering efter prövning kan av särskilda skäl beviljas även under finansåret.

(upphävs 3 mom.)

32 a §

Kalkylerad basfinansiering

Det totala beloppet av den kalkylerade basfinansieringen fås genom att beloppet av sådan finansiering efter prövning som avses i 32 h § dras av från anslaget för yrkesutbildning.

Grunderna för bestämmande av den kalkylerade basfinansieringen och deras andelar av den kalkylerade basfinansieringen är följande:

- 1) faktiska studerandeår, 50 procent,
- 2) kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina, 30 procent,
- 3) fortsatta studier vid högskola och sysselsättning i fråga om dem som avlagt examen och examensdelar, 18 procent,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4) studeranderespons, 1 procent och

5) arbetslivsrespons, 1 procent.

Utbildningsstyrelsen svarar för insamlingen av studerande- och arbetslivsrespons.

Närmare bestämmelser om hur basfinansieringen bestäms, viktas och beräknas samt om insamlingen och viktningen av studerande- och arbetslivsrespons utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 c §

32 c §

Beslut om målinriktade studerandeår

Basfinansiering som beviljas på basis av faktiska studerandeår

Undervisnings- och kulturministeriet beslutar årligen inom ramen för statsbudgeten och för finansåret om det målinriktade antalet studerandeår för utbildningsanordnare samt om det där innefattade målinriktade antalet studerandeår inom arbetskraftsutbildningen. Det målinriktade antalet studerandeår för utbildningsanordnaren får inte understiga det minsta antal studerandeår som anges i anordnartillståndet.

Ministeriet kan under finansåret öka det målinriktade antalet studerandeår för utbildningsanordnare eller det målinriktade antalet studerandeår för utbildning som ordnas i form av arbetskraftsutbildning.

I samband med de beslut som avses i 1 och 2 mom. kan ministeriet också besluta om det målinriktade antalet studerandeår för en viss examen eller utbildning, i fråga om det minsta antal studerandeår som anges i anordnartillståndet dock endast när det gäller arbetskraftsutbildning.

Ministeriet ska höra utbildningsanordnaren före beslut som gäller studerandeår enligt denna paragraf. Ministeriet ska höra arbets- och näringsministeriet före beslut som gäller studerandeår för arbetskraftsutbildning enligt denna paragraf.

Antalet faktiska studerandeår viktas på följande grunder:

1) ordnande av olika examina som ingår i examensstrukturen, utbildning som handleder för examensutbildning och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv,

2) examenstyp,

3) den studerandes utgångsnivå.

Därtill höjs de faktiska studerandeåren på följande grunder:

1) ordnande av krävande särskilt stöd,

2) ordnande av inkvartering enligt 103 § i lagen om yrkesutbildning.

Antalet faktiska studerandeår som används som grund för finansieringen kan inte överstiga maximiantalet studerandeår enligt 26 § i lagen om yrkesutbildning i fråga om studerande som inte har rätt till avgiftsfri utbildning med stöd av 16 § i läropliktslagen.

Ett studerandeår räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utarbetat en i 44 § i lagen om yrkesutbildning avsedd personlig utvecklingsplan för kunnandet för den studerande eller som ansvarar för anordnandet av utbildning som förbereder för yrkesuppgifter enligt 8 § i den lagen.

Bestämmelser om beräkningen av viktningen av faktiska studerandeår och om koefficienterna för de grunder som anges i 1 och 2 mom. utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 d §

Basfinansiering

Basfinansieringen bestäms utifrån det i 32 c § 1 mom. avsedda målinriktade antal studerandeår som har viktats med en viktcoefficient som baserar sig på det faktiska antalet studerandeår under året före det år som föregår finansåret.

Antalet faktiska studerandeår viktas på följande grunder:

1) kostnaderna för att ordna olika examina som ingår i examensstrukturen, utbildning som handleder för examensutbildning, utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv och övrig yrkesutbildning samt ordnande av i 63 § i lagen om yrkesutbildning avsedda studier som stöder studiefärdigheterna,

1 a) ordnande av utbildning för studerande som har rätt till avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen,

2) examenstyper och ordnande av utbildning i form av läroavtalsutbildning,

3) ordnande av särskilt stöd som avses i 64 § i lagen om yrkesutbildning eller 21 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning eller ordnande av krävande särskilt stöd som avses i 65 § i lagen om yrkesutbildning,

4) ordnande av inkvartering enligt 103 § i lagen om yrkesutbildning,

5) ordnande av personalutbildning som avses i 9 § i lagen om yrkesutbildning,

6) ordnande av arbetskraftsutbildning som avses i lagen om yrkesutbildning,

7) ordnande av fängelseundervisning.

Ett studerandeår räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utarbetat en i 44 § i lagen om yrkesutbildning avsedd personlig utvecklingsplan för kunnandet eller som ansvarar för anordnandet av utbildning som avses i 8 § i den lagen.

Närmare bestämmelser om beräkningen av det vägda antalet prestationer och viktcoefficienterna för de grunder som anges

32 d §

Basfinansiering som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina

Examina viktas med en coefficient som grundar sig på utbildningen efter grundstadiet för den som avlägger examen. I basfinansieringen beaktas högst 120 kompetenspoäng per studerandeår som ligger till grund för finansieringen för tidsperioden i fråga.

Kompetenspoängen för en examensdel räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utarbetat en i 44 § i lagen om yrkesutbildning avsedd personlig utvecklingsplan för kunnandet för den studerande. En examen räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utfärdat ett i 57 § i lagen om yrkesutbildning avsett examensbetyg. Om examen har ordnats på basis av läroavtalsutbildning enligt 27 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildning, räknas examen dock som prestation för den anordnare som har anskaffat läroavtalsutbildningen.

Examensdelarnas kompetenspoäng beaktas inte i basfinansieringen om de har erkänts utifrån tidigare förvärvat kunnande så att den studerande inte har visat sitt kunnande genom yrkesprov eller på något annat sätt enligt 52 § i lagen om yrkesutbildning. Examensdelarnas kompetenspoäng beaktas dock i basfinansieringen om kunnandet i examensdelen har bedömts i samband med utbildning som skaffats med stöd av 30 § i lagen om yrkesutbildning.

Bestämmelser om beräkningsgrunderna för den basfinansiering som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Gällande lydelse

i 2 mom. utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 e §

Höjning av basfinansieringen efter prövning

Den basfinansiering som beviljas utbildningsanordnare kan efter prövning höjas av särskilda skäl som hänför sig till utbildningsanordnarens verksamhet. Höjning efter prövning kan av särskilda skäl beviljas även under finansåret. Undervisnings- och kulturministeriet beslutar på ansökan om höjning efter prövning.

32 f §

Prestationsbaserad finansiering

Den prestationsbaserade finansieringen bestäms utifrån kompetenspoängen för examensdelar och antalet examina som avlagts under året före det år som föregår finansåret.

Kompetenspoängen för examensdelar viktas på följande grunder:

1) kostnaderna för att ordna olika examina som ingår i examensstrukturen,

2) examenstyper,

3) ordnande av särskilt stöd som avses i 64 § i lagen om yrkesutbildning eller ordnande av krävande särskilt stöd som avses i 65 § i den lagen.

Examina viktas på följande grunder:

Föreslagen lydelse

32 e §

Finansiering efter prövning

Som finansiering efter prövning kan beviljas

1) allokeringar och tillägg som riksdagen beslutar om,

2) finansiering för strategisk utveckling,

3) höjningar av finansieringen på grund av orsaker som hänför sig till kostnaderna för att ordna utbildningen och av andra nödvändiga orsaker, och

4) korrigeringar och rättelser för det föregående finansåret.

Den maximala andel som finansieringen för strategisk utveckling utgör av anslaget för yrkesutbildning fastställs årligen i statsbudgeten.

Undervisnings- och kulturministeriet beslutar om finansiering efter prövning på ansökan eller på eget initiativ.

Bestämmelser om grunderna för beviljande av finansiering efter prövning får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

(upphävs 32 f §)

1) kostnaderna för att ordna olika examina som ingår i examensstrukturen,

2) examenstyper,

3) ordnande av särskilt stöd som avses i 64 § i lagen om yrkesutbildning eller ordnande av krävande särskilt stöd som avses i 65 § i den lagen,

4) den studerandes utbildning efter grundstadiet.

En examensdel räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utarbetat en i 44 § i lagen om yrkesutbildning avsedd personlig utvecklingsplan för kunnandet. En examen räknas som prestation för den utbildningsanordnare som har utfärdat ett i 57 § i lagen om yrkesutbildning avsett examensbetyg. Om examen har ordnats i form av i 27 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildning avsedd läroavtalsutbildning, beaktas examen dock som prestation för den anordnare som har skaffat läroavtalsutbildningen.

En examensdel beaktas inte som grund för prestationsbaserad finansiering om den har erkänts utifrån tidigare förvärvat kunnande så att den som avlagt examen inte har visat sitt kunnande genom yrkesprov eller på något annat sätt enligt 52 § i lagen om yrkesutbildning. Vad som föreskrivs i detta moment tillämpas dock inte om kunnandet i examensdelen har bedömts vid anskaffning av utbildning enligt 30 § i den lagen.

Som grund för prestationsbaserad finansiering beaktas högst 120 kompetenspoäng per målinriktat studerandeår under finansåret i fråga. Om de faktiska studerandeåren för en utbildningsanordnare under finansåret i fråga har överskridit ett sådant maximalt antal studerandeår för en viss examen som anges i anordnartillståndet eller som bestäms med tanke på målinriktade studerandeår, beaktas dessa examensdelar eller examina till den överskridande delen inte som grund för prestationsbaserad finansiering, om inte utbildningsanordnaren uppger någon grundad anledning till överskridningen.

Närmare bestämmelser om beräkningen av det vägda antalet prestationer, viktcoefficienterna för de grunder som anges i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 och 3 mom. samt beräkningsgrunderna för de begränsningar som avses i 6 mom. utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

32 g §

(upphävs 32 g §)

Genomslagsfinansiering

Genomslagsfinansieringen bestäms på följande grunder:

1) sysselsättning och övergång till fortsatta studier i fråga om dem som avlagt examen eller examensdelar,

2) studeranderespons,

3) arbetslivsrespons från utbildningsavtals- och läroavtalsarbetsplatserna.

Vid beräkning av examen och examensdelar som prestation för utbildningsanordnaren tillämpas 32 f § 4 mom.

Närmare bestämmelser om bestämmande och beräkning av grunderna för genomslagsfinansieringen samt om insamling av den respons som avses i 1 mom. 2 och 3 punkten utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Utbildningsstyrelsen svarar för den automatiska insamlingen av studerande- och arbetslivsresponsen.

32 h §

(upphävs 32 h §)

Strategifinansiering

Strategifinansieringens andel är högst fyra procent av anslaget för yrkesutbildning. Som strategifinansiering beviljas de understöd för yrkesutbildning som avses i 44 § 1 mom.

Strategifinansiering som beviljas under finansåret på basis av en tilläggsbudget kan överskrida den andel som anges i 1 mom.

Närmare bestämmelser om grunderna för beviljande av strategifinansiering får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Gällande lydelse

32 j §

Bestämmande av prestationer för nya utbildningsanordnare

Om ett nytt anordnartillstånd har beviljats efter det att utbildningsordnare har slagits samman eller delats upp eller efter någon annan motsvarande omorganisering av verksamheten eller efter det att en ändring har inträtt i utbildningsanordnarens ställning som juridisk person, bestäms utbildningsanordnarens *prestationsbaserade finansiering och genomslagsfinansiering* utifrån de faktiska prestationerna för sådana utbildningsanordnare som varit föremål för en ovan avsedd omorganisering.

Andra än i 1 mom. avsedda nya utbildningsanordnare beviljas finansiering i form av *basfinansiering* till dess att de faktiska prestationer som ligger till grund för *prestationsbaserad finansiering* och *genomslagsfinansiering* kan tillämpas. *Bristen på prestationsbaserad finansiering och genomslagsfinansiering kan i förekommande fall kompenseras med en behovsprövad höjning av basfinansieringen. Viktkoefficienten för det målinriktade antalet studerandeår beträffande andra än i 1 mom. avsedda nya utbildningsanordnare bedöms utifrån den plan för antalet studerandeår för enskilda examina och utbildningar som ingår i ansökan om anordnartillstånd.*

(ny paragraf)

Föreslagen lydelse

32 j §

Bestämmande av prestationer för nya utbildningsanordnare

Om ett nytt anordnartillstånd har beviljats efter det att utbildningsordnare har slagits samman eller delats upp eller efter någon annan motsvarande omorganisering av verksamheten eller efter det att en ändring har inträtt i utbildningsanordnarens ställning som juridisk person, bestäms utbildningsanordnarens *kalkylerade basfinansiering* utifrån det faktiska antalet prestationer för sådana utbildningsanordnare som varit föremål för en ovan avsedd omorganisering.

Andra än i 1 mom. avsedda nya utbildningsanordnare beviljas finansiering *som finansiering efter prövning* till dess att antalet faktiska prestationer som ligger till grund för den *kalkylerade basfinansieringen* är tillgängliga.

32 k §

Finansiering som grundar sig på prestationer inom yrkesutbildningen åren 2026–2028

Från 2025 till 2026 kan den kalkylerade finansiering som grundar sig på utbildningsanordnarens prestationer minska med högst fem procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare och öka med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Från 2026 till 2027 kan den kalkylerade finansiering som grundar sig på utbildningsanordnarens prestationer minska med högst sju procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare och öka med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare. Från 2027 till 2028 kan den kalkylerade finansiering som grundar sig på utbildningsanordnarens prestationer minska med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare och öka med högst tio procent i förhållande till förändringen i finansieringen för alla utbildningsanordnare.

Med kalkylerad finansiering som baserar sig på prestationer år 2025 avses finansiering som erhållits på basis av målinriktade studerandeår, kompetenspoäng för examensdelar och hela examina, sysselsättning och fortsatta studier för dem som avlagt examen och examensdelar samt på basis av studeranderespons och arbetslivsrespons. Med kalkylerad finansiering som baserar sig på prestationer åren 2026–2028 avses kalkylerad basfinansiering som erhållits på basis av de faktiska studerandeåren, kompetenspoäng för examensdelar och hela examina, sysselsättningen och fortsatta studier för dem som avlagt examen och examensdelar samt på basis av studeranderespons och arbetslivsrespons.

49 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

I fråga om yrkesutbildningen fastställer undervisnings- och kulturministeriet för det följande finansåret viktcoefficienten för basfinansieringen som bestäms enligt 32 d § 2 mom., antalet prestationer som används som grund för prestations- och genomslagsfinansieringen samt beloppet av de ersättningar för mervärdesskatt som avses i

49 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

I fråga om yrkesutbildningen fastställer undervisnings- och kulturministeriet för det följande finansåret antalet prestationer som används som grund för den kalkylerade basfinansieringen som bestäms enligt 32 a § 2 mom. samt beloppet av de ersättningar för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. utifrån de uppgifter som

Gällande lydelse

32 i § 1 mom. utifrån de uppgifter som utbildningsanordnarna har lämnat med stöd av 58 §. *De studerandeår, examina, examensdelar och andra prestationer* som inte har anmälts inom utsatt tid kan lämnas obeaktade som grund för finansieringen.

51 §

Utbetalning av finansiering för driftskostnader

Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning betalar ut den finansiering för driftskostnader som avses i 50 §, *den höjning av basfinansieringen efter prövning som avses i 32 e §* och den ersättning för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. till kommunen eller en annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 och 2 §. Bestämmelser om utbetalning av statsandelar, ersättningar och annan finansiering finns i 46 § i lagen om statsandel för kommunal basservice. Statsunderstöd betalas före utgången av kalenderåret. *Strategifinansiering enligt 32 h §* och ersättning för mervärdesskatt enligt 32 i § 2 mom. i denna lag betalas före utgången av finansåret.

57 §

Statsbidragsmyndighet

Utbildningsstyrelsen är statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller

2) inledande och utvecklande av verksamhet inom yrkesutbildning och försök som gäller sådan verksamhet, samt för behövliga specialuppgifter i samband med verksamheten, *dock inte strategifinansiering enligt 32 h §*, om inte undervisnings- och kulturministeriet beslutar något annat,

Föreslagen lydelse

utbildningsanordnarna har lämnat med stöd av 58 §. *De prestationer* som inte har anmälts inom utsatt tid kan lämnas obeaktade som grund för finansieringen.

51 §

Utbetalning av finansiering för driftskostnader

Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning betalar ut den finansiering för driftskostnader som avses i 50 § och den ersättning för mervärdesskatt som avses i 32 i § 1 mom. till kommunen eller en annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 och 2 §. Bestämmelser om utbetalning av statsandelar, ersättningar och annan finansiering finns i 46 § i lagen om statsandel för kommunal basservice. Statsunderstöd till utbildningsanordnare betalas före utgången av kalenderåret. Ersättning för mervärdesskatt enligt 32 i § 2 mom. i denna lag betalas före utgången av finansåret.

57 §

Statsbidragsmyndighet

Utbildningsstyrelsen är statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller

2) inledande och utvecklande av verksamhet inom yrkesutbildning och försök som gäller sådan verksamhet, samt i ärenden som gäller behövliga specialuppgifter i samband med verksamheten, om inte undervisnings- och kulturministeriet beslutar något annat,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*Lagen tillämpas första gången på
finansiering som beviljas för 2026.*

4.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om nationella studie- och examensregister

I enlighet med riksdagens beslut:

ändras i lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017) 9 § 1 mom. 4 och 5 punkten, 9 § 2 mom. 2 och 9 punkten och 9 § 4 mom. 1 a-punkten, sådana de lyder i lag 568/2019, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

9 §

Uppgifter om yrkesutbildning

Uppgifter om yrkesutbildning

En utbildningsanordnare enligt lagen om yrkesutbildning ska för varje studerande som den ger utbildning i enlighet med lagen om yrkesutbildning föra in följande uppgifter i informationsresursen:

1) den examen, den examensdel eller de examensdelar som avläggs eller den utbildning som genomgås, inklusive sådan övrig yrkesutbildning som avses i 8 § i lagen om yrkesutbildning,

4) uppgifter som behövs vid beräkningen av de studerandeår som avses i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt uppgifter som används som viktningssgrund för den basfinansiering och den prestationsfinansiering som avses i den lagen,

5) de kontaktuppgifter för studerande inom examensutbildningen som behövs för att samla in studeranderespons enligt 32 g § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Utbildningsanordnaren ska dessutom föra in följande uppgifter i informationsresursen om de studerandes personliga utvecklingsplaner för kunnandet:

2) den examen som avläggs eller handledande utbildning eller övriga yrkesutbildning som avses i 8 § i lagen om yrkesutbildning som genomgås, de examens- eller utbildningsgrunder som iakttas, det

En utbildningsanordnare enligt lagen om yrkesutbildning ska för varje studerande som den ger utbildning till i enlighet med lagen om yrkesutbildning föra in följande uppgifter i informationsresursen:

1) den examen, den examensdel eller de examensdelar som avläggs eller den utbildning som genomgås, inklusive sådan *utbildning som förbereder för yrkesuppgifter* som avses i 8 § i lagen om yrkesutbildning,

4) de uppgifter som behövs vid beräkningen av studerandeår som avses i 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt de uppgifter som används som viktningssgrund för *den kalkylerade basfinansiering* som avses i den lagen,

5) de kontaktuppgifter för den studerande inom examensutbildningen som behövs för att samla in den studeranderespons som avses i 32 a § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Utbildningsanordnaren ska dessutom föra in följande uppgifter i informationsresursen om de studerandes personliga utvecklingsplaner för kunnandet:

2) den examen eller handledande utbildning eller *utbildning som förbereder för yrkesuppgifter* enligt 8 § i lagen om yrkesutbildning som avläggs, de examens- eller utbildningsgrunder som iakttas, det

Gällande lydelse

eventuella kompetensområde som avläggs samt de examens- eller utbildningsdelar som avläggs,

9) sådana studier som stöder studiefärdigheterna som avses i 63 § i lagen om yrkesutbildning som ordnas för den studerande vid behov,

Om den studerandes förvärvande av kunnande ordnas på en arbetsplats i samband med praktiska arbetsuppgifter som läroavtalsutbildning eller i form av utbildning som grundar sig på utbildningsavtal, införs dessutom

1 a) de kontaktuppgifter för den studerandes ansvariga arbetsplatshandledare som behövs för att samla in arbetslivsrespons enligt 32 g § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet,

Föreslagen lydelse

eventuella kompetensområde som avläggs samt de examens- eller utbildningsdelar som avläggs,

9) sådant *stöd för lärandet* som avses i 63 § i lagen om yrkesutbildning som ordnas för den studerande vid behov,

Om den studerandes förvärvande av kunnande ordnas på en arbetsplats i samband med praktiska arbetsuppgifter som läroavtalsutbildning eller i form av utbildning som grundar sig på utbildningsavtal, införs dessutom

1 a) de kontaktuppgifter för arbetsplatshandledaren som ansvarar för den studerande som behövs för att samla in den arbetslivsrespons som avses i 32 a § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Undervisnings- och kulturministeriets förordning

om beräkningsgrunderna för finansiering för yrkesutbildning

I enlighet med undervisnings- och kulturministeriets beslut föreskrivs med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009):

1 Kap.

Studerandeår och beräkning av basfinansieringen

1 §

Dagar som ingår i ett studerandeår

Som dagar som ingår i ett studerandeår enligt 32 b § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet räknas inte dagar i juli, om det i den studerandes personliga utvecklingsplan för kunnandet har avtalats som mål att den studerande ska avlägga en hel examen, utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv eller utbildning som handleder för examensutbildning.

Vid fastställande av den andel enligt 32 b § 2 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet som motsvarar studiedagar anses en regelbunden studievecka omfatta fem studiedagar. Som en sådan studiedag som avses i det momentet räknas en dag under vilken en studerande i enlighet med den personliga utvecklingsplanen för kunnandet eller vad som i övrigt avtalats i den utbildning som avses i 8 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017) deltar i

- 1) målinriktade och handledda studier som utbildningsanordnaren ordnar i olika inlärningsmiljöer,
- 2) utbildning som ordnas på arbetsplatsen och som baserar sig på ett läroavtal eller ett utbildningsavtal.

2 §

Beräkning av faktiska studerandeår och viktcoefficients

Av den finansiering som fördelas på basis av studerandeåren beviljas 1/5 på basis av viktcoefficientserna för utgångsnivån och 4/5 på basis av andra viktcoefficientser och höjningscoefficientser än viktcoefficientserna för utgångsnivån.

De faktiska studerandeår som avses i 26 § i lagen om yrkesutbildning och som beaktas som grund för finansieringen erhålls genom att beräkna medeltalet av de faktiska studerandeåren för tiden mellan den 1 juli året före det år som föregår finansåret och den 30 juni året före finansåret samt för motsvarande period året innan.

Om en studerande med stöd av 16 § i läropliktslagen har rätt till avgiftsfri utbildning, baserar sig viktcoefficientsen på utgångsnivån på medeltalet av vitsorden i avgångsbetyget för den grundläggande utbildningen. Om den studerande inte har rätt till avgiftsfri utbildning, baserar sig viktcoefficientsen på utbildning efter den studerandes grundnivå samt på om han eller hon studerar i examensutbildning, i utbildning som handleder för examen enligt lagen om utbildning som handleder för examensutbildning (1215/2020) eller i utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.

Viktkoefficienterna för utgångsnivån som baserar sig på vitsord är:

- 1) 0,52 med vitsordet 9-10,
- 2) 0,56 med vitsordet 8-8.99,
- 3) 0,71 med vitsordet 7-7.99,
- 4) 1,26 med vitsordet 6-6.99,
- 5) 3,03 med vitsordet 5-5.99,
- 6) 1,0 om vitsord saknas.

Viktkoefficienterna för utgångsnivån som baserar sig på utbildning efter grundstadiet är:

- 1) 0,25 högskoleexamen,
- 2) 0,5 annan examen än högskoleexamen,
- 3) 1,5 ingen grundutbildning, studerande i examensutbildning,
- 4) 2,0 ingen grundutbildning, studerande i utbildning som handleder för examen enligt lagen om utbildning som handleder examensutbildning (1215/2020),
- 5) 3,0 ingen grundutbildning, studerande i utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.

Examina som ingår i examensstrukturen enligt 6 § i lagen om yrkesutbildning indelas i kostnadsgrupper utifrån de genomsnittliga kostnaderna för att ordna examen i enlighet med bilagan till denna förordning. Om den studerande har som mål att avlägga endast en eller flera examensdelar, bestäms kostnadsgruppen för studerandeår inom examensutbildningen enligt den examen i vilken examensdelarna ingår. Om examensdelarna hör till olika kostnadsgrupper bestäms kostnadsgruppen enligt den lägsta kostnadsgruppen för examensdelarna, dock alltid minst enligt kostnadsgrupp 2.

Viktkoefficienterna för de olika kostnadsgrupperna är

- 1) 0,21 för kostnadsgrupp 1,
- 2) 0,52 för kostnadsgrupp 2,
- 3) 0,90 för kostnadsgrupp 3,
- 4) 1,22 för kostnadsgrupp 4,
- 5) 1,41 för kostnadsgrupp 5,
- 6) 2,40 för kostnadsgrupp 6,
- 7) 3,96 för kostnadsgrupp 7.

Viktkoefficienten för yrkesinriktad grundexamensutbildning är 1,0 och viktkoefficienten för yrkesexamensutbildning och specialyrkesexamensutbildning är 0,38.

I fråga om utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv och utbildning som handleder för examensutbildning enligt lagen om utbildning som handleder examensutbildning är viktkoefficienten 3,04.

Viktkoefficienten för övrig yrkesutbildning är 0,45.

3 §

Höjningskoefficienter för faktiska studerandeår

Höjningskoefficienten för ordnande av krävande specialundervisning enligt 65 § i lagen om yrkesutbildning är

- 1) i examensutbildning 6,40,
- 2) i utbildning som handleder för examensutbildning 4,72, och
- 3) i utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv 8,15.

Höjningskoefficienten för ordnande av inkvartering enligt 103 § i lagen om yrkesutbildning är 0,94. Inom utbildning som ordnas vid en internatskola är höjningskoefficienten dock 1,18 och för inkvartering som ordnas i samband med krävande särskilt stöd är höjningskoefficienten 3,46. Studerandeåren viktas med höjningskoefficienterna för ordnande av inkvartering för tiden mellan de dagar då en studerande har rätt att bo i ett internat enligt 103 § i lagen om yrkesutbildning.

4 §

Beräkning av basfinansiering som beviljas på basis av faktiska studerandeår

Antalet prestationer som används som grund för basfinansieringen som beviljas på basis av faktiska studerandeår erhålls genom att räkna samman de faktiska studerandeåren viktade med viktcoefficienterna enligt 2 § och höjningskoefficienterna enligt 3 §. Antalet faktiska studerandeår beräknas som medeltal för tiden mellan den 1 juli året före det år som föregår finansåret och den 30 juni året före finansåret samt för motsvarande period året innan.

Om antalet faktiska studerandeår för studerande som inte deltar i avgiftsfri utbildning enligt 16 § i läropliktslagen överstiger maximiantalet studerandeår enligt 26 § i lagen om yrkesutbildning, erhålls antalet prestationer som används som grund för basfinansieringen som beviljas på basis av antalet faktiska studerandeår för dessa studerandes del genom att det viktade antalet faktiska studerandeår enligt 1 mom. multipliceras med kvoten mellan maximiantalet studerandeår enligt 26 § i lagen om yrkesutbildning och antalet faktiska studerandeår.

5 §

Beräkning av basfinansiering som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina

Antalet prestationer som används som grund för basfinansieringen som beviljas på basis av kompetenspoäng för avlagda examensdelar och antalet examina erhålls genom att räkna samman de prestationer som avses i 2 och 3 mom.

Antalet prestationer som bestäms på basis av kompetenspoängen för examensdelarna erhålls genom att det genomsnittliga antalet kompetenspoäng för examensdelarna beräknas för tiden mellan den 1 juli året före det år som föregår finansåret och den 30 juni året före finansåret samt för motsvarande period året innan.

Antalet prestationer som bestäms på basis av examina erhålls genom att det genomsnittliga antalet examina beräknas för tiden mellan den 1 juli året före det år som föregår finansåret och den 30 juni året före finansåret samt för motsvarande period året innan, så att examina viktas med talet 72 om den studerande vid utgången av den månad som föregår inledandet av avläggandet av examen har saknat yrkesexamen efter grundstadiet och annars med talet 0.

6 §

Beräkning av basfinansiering som beviljas på basis av sysselsättning och övergång till fortsatta studier

Med den som fått arbete eller övergått till fortsatta studier avses en person som har avlagt en examen eller examensdel under perioden som slutade 1.7–30.6 året före det år som föregår finansåret och under perioden 1.7–30.6 som föregick det och har fått arbete eller övergått till fortsatta studier under perioden 1.7–30.6 efter perioden för avläggande.

Om den som avlagt examen eller en examensdel och fått arbete eller övergått till fortsatta studier har varit sysselsatt vid utgången av det år som föregick det år då examen började avläggas är viktcoefficienten 0. Om den som avlagt examen eller en examensdel och fått arbete eller övergått till fortsatta studier inte har varit sysselsatt vid utgången av det år som föregick det år då examen började avläggas är viktcoefficienten 1.

7 §

Beräkning av studerandes sysselsättning och övergång till fortsatta studier

Antalet prestationer för basfinansieringen som beviljas på basis av de studerandes sysselsättning och övergång till fortsatta studier erhålls genom att räkna samman utbildningsanordnarens antal prestationer som avses i 6 §.

2 kap.

Studeranderespons

8 §

Målgrupper gällande studeranderespons

Den studeranderespons som avses i 32 g § 1 mom. 2 punkten i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet insamlas

- 1) från studerande som har inlett yrkesinriktad examensutbildning (inledande enkät),
- 2) från studerande som har avlagt yrkesinriktad examen eller som har avlagt en eller flera examensdelar (avslutande enkät).

Av studerande som avlägger en examen eller examensdel genom att direkt delta i ett yrkesprov insamlas ingen studeranderespons.

Som grund för den genomslagsfinansiering som beviljas på basis av studeranderespons används responsen från de studerande vars personliga utvecklingsplan för kunskandet har godkänts eller som påvisat det kunskande som angetts som mål i den studerandes personliga utvecklingsplan för kunskandet under tidsperioden mellan den 1 juli det år som föregår året före finansåret och den 30 juni det år som föregår finansåret.

9 §

Insamling av studeranderespons

Utbildningsstyrelsen skickar responsenkäten till de studerande. Den inledande enkäten skickas när den studerandes personliga utvecklingsplan för kunskandet har godkänts. Den avslutande enkäten skickas när den studerande påvisat det kunskande som krävs för att avlägga den examen som angetts som mål i hans eller hennes personliga utvecklingsplan för kunskandet. Om målet inte är att avlägga en hel examen, skickas den avslutande enkäten när den studerande har påvisat det kunskande som krävs för att avlägga den examensdel eller de examensdelar som angetts som mål i hans eller hennes personliga utvecklingsplan för kunskandet.

Om en inledande eller avslutande enkät har sänts till en studerande under den tidsperiod som avses i 8 § 3 mom. ska någon motsvarande enkät inte skickas till honom eller henne gällande studier hos samma utbildningsanordnare under den tidsperioden.

Enkäten ska besvaras inom 30 dygn från och med det enkäten skickats, dock så att det ifråga om den inledande enkäten högst förflutit 60 dygn sedan den studerandes personliga utvecklingsplan har godkänts och ifråga om den avslutande enkäten 60 dygn från och med påvisandet av det kunskande som angetts som mål i den studerandes personliga utvecklingsplan för kunskandet.

10 §

Frågor i studeranderesponsenkäten och poängsättning

Påståendena i den inledande enkäten är:

- 1) Jag kunde inleda studierna enligt en lämplig tidtabell.
- 2) Mina tidigare studier, min arbetserfarenhet och min övriga kompetens utreddes mångsidigt.
- 3) Jag fick påverka valet av examensdelar.
- 4) Det utreddes tillsammans med mig om jag behöver stöd i mina studier.

Påståendena i den avslutande enkäten är:

- 1) Den personliga utvecklingsplanen för kunskandet som utarbetades för mig gjorde det möjligt att framskrida flexibelt med studierna.
 - 2) Undervisningslokalerna, redskapen, arbetsplatserna, de digitala lärmiljöerna och de övriga lärmiljöerna främjade mitt lärande.
 - 3) Jag är nöjd med möjligheterna att studera på en arbetsplats som erbjöds mig.
 - 4) Jag fick tillräckligt med undervisning och handledning för att studierna skulle framskrida enligt planerna.
 - 5) Under studietiden säkerställdes det att jag får stöd för studiernas framskridande vid behov.
 - 6) Undervisningen och handledningen jag fick var högklassig.
 - 7) Arbetsuppgifterna där jag genomförde yrkesprovet motsvarade riktiga uppgifter i arbetslivet.
 - 8) Mina bedömare var yrkeskunniga och sakkunniga.
 - 9) De studerande behandlades likvärdigt och jämställt.
 - 10) Utbildningen förbättrade min beredskap att övergå till arbetslivet, att fungera i arbetslivet eller att övergå till fortsatta studier.
 - 11) Utbildningen gav färdigheter för företagande.
 - 12) Under utbildningens tid fick jag kompetens och yrkeskunskap som jag kan utnyttja.
- Poängskalan för svaren på påståendena i studeranderesponsenkäten är
- 5 poäng helt av samma åsikt
4 poäng delvis av samma åsikt
3 poäng delvis av samma delvis av annan åsikt
2 poäng delvis av annan åsikt
1 poäng helt av annan åsikt

11 §

Viktning och beräkning av studeranderespons

Av den genomslagsfinansiering som fördelas på basis av studeranderesponsen beviljas 1/4 på basis av den inledande enkäten och 3/4 på basis av den avslutande enkäten.

På basis av det antal studerande som utgör målgrupp för enkäterna och som besvarat enkäterna beräknas separat en anordnarspecifik svarsandel

- 1) för den inledande enkäten,
- 2) för den avslutande enkäten till studerande som utexaminerats, samt
- 3) för den avslutande enkäten till studerande som avlagt en examensdel eller examensdelar.

Svarsandelen för respektive i 2 mom. avsedda enkät utgörs av antalet studerande som besvarat enkäten dividerat med antalet studerande som utgör målgruppen för den. På basis av svarsandelen beräknas för respektive enkät en anordnarspecifik koefficient för bortfallsjustering. Om svarsandelen är 70 procent eller högre är koefficienten 1/svarsandelen. Om svarsandelen är lägre än 70 procent men högre än 20 procent, är koefficienten $1/0,7 + 2,04 \times (0,7 - \text{svarsandelen})$. Om svarsandelen är 20 procent eller lägre är koefficienten 857/350. Det

totala poängantalet för en utbildningsanordnares respektive enkätsvar multipliceras med den anordnarspecifika koefficienten för bortfallsjustering för ifrågavarande enkät.

Grunden för genomslagsfinansieringen som beviljas på basis av den inledande enkäten är det viktade poängtalet för svaren i den enkäten. Grunden för genomslagsfinansieringen som beviljas på basis av den avslutande enkäten är det viktade poängtalet för svaren från studerande som har avlagt en examen multiplicerat med talet 3 samt det viktade poängtalet för de studerande som avlagt en eller flera examensdelar.

3 kap.

Arbetslivsrespons

12 §

Målgrupper gällande arbetslivsrespons

Den arbetslivsrespons som avses i 32 a § 2 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet insamlas

- 1) från representanter för läro- eller utbildningsavtalsarbetsplatserna (arbetsplatsenkät),
- 2) från ansvarig arbetsplatshandledare som ansvarar för förvärvandet av kunskande som baserar sig på ett läroavtals- eller utbildningsavtal (arbetsplatshandledarenkät).

Som grund för genomslagsfinansiering som beviljas på basis av arbetslivsresponsen används respons som gäller sådana läroavtals- eller utbildningsavtalsbaserade perioder för förvärvande av kunskandet (arbetsplatsperiod) som studerande som deltar i examensutbildning avlagt under perioden mellan den 1 juli det år som föregår året före finansieringsåret och den 30 juni det år som föregår finansieringsåret.

13 §

Insamling av arbetsplatsrespons

Utbildningsanordnaren ansvarar för insamlingen av arbetsplatsresponsen. Arbetsplatsrespons samlas inte in om det är fråga om läroavtalsutbildning som ordnas för en företagare i dennes eget företag enligt 70 § 3 mom. i lagen om yrkesutbildning.

Respons som samlats in angående arbetsplatsperioder som avlagts mellan den 1 januari och den 30 juni samlas in mellan den 1 juli och den 31 augusti. Respons som samlats in angående arbetsplatsperioder som avlagts mellan den 1 juli och den 31 december samlas in mellan den 1 januari och den sista februari följande år. Målgruppen för en enkät utgörs av sådana arbetsplatsperioder som en utbildningsanordnares studerande har avlagt vid en viss arbetsplats under perioden som avses i detta moment.

14 §

Insamling av responsen på enkäten till arbetsplatshandledare

Utbildningsstyrelsen skickar responsenkäten till den ansvariga arbetsplatshandledaren. Målgruppen för en enkät utgörs av sådana arbetsplatsperioder för en utbildningsanordnares studerande inom en viss examen som avlagts mellan den första och den femtonde eller den sextonde och den sista dagen i månaden. Enkäten skickas efter att ovan nämnda tidsperiod avslutats.

Man har 30 dygn på sig att besvara enkäten från den dagen den skickats, dock högst 60 dygn efter att den tidsperiod som avses i 1 mom. har avslutats.

15 §

Frågor i arbetslivsresponsenkäten och poängsättning

Påståendena i arbetslivsresponsenkäten är

- 1) Samarbetet med läroanstalten är smidigt.
 - 2) Läroanstalten ger bra information om samarbetsmöjligheterna i anknytning till yrkesutbildningen.
 - 3) Vi är nöjda med hur läroanstalten sköter praktiska arrangemang kring utarbetandet av läro- och utbildningsavtal.
 - 4) Läroanstalten ordnar lärandet i arbetslivet så att arbetsplatsens behov tas i beaktande.
 - 5) Läroanstalten erbjuder möjligheter att prognostisera vilka behov av kompetensutveckling som kommer att föreligga på vår arbetsplats och därigenom utveckla vår verksamhet.
 - 6) Vid en rekrytering skulle vi kunna tänka oss att anställa personer som utexaminerats från denna läroanstalt.
 - 7) Läroanstalten har kapacitet att utveckla verksamheten med utgångspunkt i den respons som erhålls.
 - 8) Vi kan rekommendera andra att ingå läro- eller utbildningsavtalssamarbete med denna läroanstalt.
 - 9) Vi är nöjda med hur läroanstalten ordnar lärandet i arbetslivet.
- Påståendena i arbetsplatshandledarenkäten är
- 1) Samarbetet med läroanstalten var smidigt.
 - 2) Läroanstalten säkerställde på förhand att den studerande hade tillräckliga färdigheter för lärande i arbetslivet.
 - 3) Läroanstalten säkerställde att arbetsuppgifterna främjar den studerandes lärande i enlighet med de planerade målen.
 - 4) Läroanstalten säkerställde att arbetsplatshandledarna eller mentorn kände till de mål som är införda i den studerandes personliga utvecklingsplan för kunnandet (PUK).
 - 5) Läroanstalten erbjöd tillräckligt stöd för att handleda den studerandes lärande.
 - 6) Läroanstalten erbjöd tillräckligt stöd för att bedöma den studerandes utveckling av kunnandet och ge den studerande respons.
 - 7) Läroanstalten har kapacitet att utveckla lärandet i arbetslivet utgående från respons.
 - 8) Jag är nöjd med hur läroanstalten ordnar lärandet i arbetslivet.

Poängskalan för svaren på påståendena i enkäterna är

- 5 poäng helt av samma åsikt
- 4 poäng delvis av samma åsikt
- 3 poäng delvis av samma delvis av annan åsikt
- 2 poäng delvis av annan åsikt
- 1 poäng helt av annan åsikt

16 §

Viktning och beräkning av arbetslivsresponsen

Av den genomslagsfinansiering som delas ut på basis av arbetslivsresponsen beviljas 1/4 på basis av arbetsplatsenkäten och 3/4 på basis av arbetsplatshandledarenkäten.

Poängtalet för vardera responsen multipliceras med antalet dagar som ingår i arbetsplatsperioderna för den grupp som en enskild enkät riktar sig till. Om det är fråga om

läroavtalsutbildning som ordnas för en företagare i dennes eget företag, beaktas dessutom poängtalet för responsen på arbetsplatshandledarenkäten multiplicerat med talet 9/8 i poängtalet för arbetsplatsenkäten på det sätt som anges i detta moment. Om man i den studerandes personliga utvecklingsplan för kunnandet avtalat om att den studerande inte ska förvärva kunnande på en arbetsplats under alla de regelbundna studiedagar som ingår i en period för förvärvande av kunnande, ska av dem beaktas endast de dagar då kunnande förvärvats på en arbetsplats. Vid fastställandet av den andel av kunnandet som den studerande ska förvärva på en arbetsplats, anses en regelbunden studievecka bestå av fem studiedagar.

I fråga om arbetsplatshandledarenkäten beräknas svarsandelen för respektive utbildningsanordnare så att den utgörs av det totala antalet dagar som ingår i arbetsplatsperioderna som uppgetts i svaren dividerat med det totala antalet dagar som ingår i perioderna på arbetsplatserna för den population som enkäten riktat sig till. På basis av svarsandelen beräknas en anordnarspecifik bortfallskoefficient. Om svarsandelen är 70 procent eller högre är koefficienten $1/\text{svarsandelen}$. Om svarsandelen är lägre än 70 procent men högre än 20 procent, är koefficienten $1/0,7 + 2,04 \times (0,7 - \text{svarsandelen})$. Om svarsandelen är 20 procent eller lägre är koefficienten 857/350. Det totala poängtalet för responsen på arbetsplatshandledarenkäten som fastställts för respektive utbildningsanordnare på det sätt som anges i 2 mom. multipliceras med den anordnarspecifika bortfallskoefficienten.

Grunden för den genomslagsfinansiering som beviljas på basis av arbetsplatsenkäten och arbetsplatshandledarenkäten utgörs av det totala viktade poängtalet för responsen på respektive enkät.

4 kap.

Ikraftträdande

17 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026. Förordningens 2 § 10 mom. gäller till den 31 december 2028.

Förordningen tillämpas första gången vid beviljandet av finansiering för finansåret 2026.

Genom denna förordning upphävs undervisnings- och kulturministeriets förordning om beräkningsgrunderna för finansiering för yrkesutbildning (1244/2020).

Bilaga

Kostnadsgrupp 1:

Yrkesexamen

Yrkesexamen inom fordonsbranschen

Yrkesexamen i kontakttolkning

Yrkesexamen i livsmedelsförädling

Yrkesexamen inom livsmedelsindustrin

Yrkesexamen i djurskötsel

Yrkesexamen inom energibranschen

Yrkesexamen inom föreställnings- och teaterteknik

Yrkesexamen inom hästhushållning

Yrkesexamen i massage

Yrkesexamen inom fastighetsförvaltning

Yrkesexamen inom gruvbranschen
Yrkesexamen i fiskeri
Yrkesexamen i pedagogisk verksamhet och handledning
Yrkesexamen inom stenbranschen
Yrkesexamen i maskinmontering och underhåll
Yrkesexamen inom laboratorie- och mättningsbranschen
Yrkesexamen inom lasthantering
Yrkesexamen inom bageribranschen
Yrkesexamen för flygplansmekanik
Yrkesexamen i affärsverksamhet
Yrkesexamen i idrott och träning
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar
Yrkesexamen i arbete som teamledare
Yrkesexamen inom lantmäteribranschen
Yrkesexamen inom lantbruksbranschen
Yrkesexamen i turismservice
Yrkesexamen inom mediebranschen
Yrkesexamen i sjöfart
Yrkesexamen i mentalhälsoarbete och missbrukarvård
Yrkesexamen i musikproduktion
Yrkesexamen i guideservice
Yrkesexamen i servicelogistik
Yrkesexamen inom ytbehandlingsbranschen
Yrkesexamen inom renhushållning
Yrkesexamen inom processindustrin
Yrkesexamen inom rengörings- och fastighetsservicebranschen
Yrkesexamen inom trädgårdsbranschen
Yrkesexamen inom träindustrin
Yrkesexamen inom branschen för byggnads-produkter
Yrkesexamen i kundservice på restaurang
Yrkesexamen i matservice
Yrkesexamen i sameslöjd
Yrkesexamen i församlings- och begravningservice
Yrkesexamen inom el- och automationsbranschen
Yrkesexamen inom konstindustrin
Yrkesexamen i husbyggnadsbranschen
Yrkesexamen i husteknik
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen
Yrkesexamen inom hälsovårdsbranschen
Yrkesexamen inom tullbranschen
Yrkesexamen i produktionsteknik
Yrkesexamen inom säkerhetsbranschen
Yrkesexamen inom funktionshinderområdet
Yrkesexamen för båtbyggnadsbranschen
Yrkesexamen inom miljöbranschen
Yrkesexamen i företagande

Specialyrkesexamen

Specialyrkesexamen inom fordonsbranschen
Specialyrkesexamen inom livsmedelsbranschen
Specialyrkesexamen i djurskötsel
Specialyrkesexamen inom energibranschen

Specialyrkesexamen i tjänster för specialkost
 Specialyrkesexamen inom föreställnings- och teaterteknik
 Specialyrkesexamen inom hästhushållning
 Specialyrkesexamen i massage
 Specialyrkesexamen inom hår- och skönhetsbranschen
 Specialyrkesexamen i immobilisationsvård
 Specialyrkesexamen inom fastighetsförvaltning
 Specialyrkesexamen i ledarskap och företagsledning
 Specialyrkesexamen inom rengörings- och fastighetsservicebranschen
 Specialyrkesexamen i fiskeri
 Specialyrkesexamen i pedagogisk verksamhet och handledning
 Specialyrkesexamen i maskinmontering och underhåll
 Specialyrkesexamen i rehabiliterings- stöd- och handledningstjänster
 Specialyrkesexamen i fartygsel (i kraft 1.1.2025)
 Specialyrkesexamen för fartygselmästare (slopades 31.12.2024)
 Specialyrkesexamen inom bageribranschen
 Specialyrkesexamen i flygplansmekanik
 Specialyrkesexamen i affärsverksamhet
 Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar
 Specialyrkesexamen för utveckling av landsbygden
 Specialyrkesexamen inom lantbruksbranschen
 Specialyrkesexamen i chefskap inom inkvarterings- och kosthållsbranschen
 Specialyrkesexamen inom mediebranschen
 Specialyrkesexamen inom skogsbranschen
 Specialyrkesexamen i mentalhälsoarbete och missbrukarvård
 Specialyrkesexamen i rättstolkning
 Specialyrkesexamen i servicelogistik
 Specialyrkesexamen inom ytbehandlingsbranschen
 Specialyrkesexamen inom processindustrin
 Specialyrkesexamen i tolkning för talskadade
 Specialyrkesexamen inom trädgårdsbranschen
 Specialyrkesexamen inom träindustrin
 Specialyrkesexamen för arbetsledningen inom byggnadsbranschen
 Specialyrkesexamen i sameslöjd
 Specialyrkesexamen inom el- och automationsbranschen
 Specialyrkesexamen inom konstindustrin
 Specialyrkesexamen i husbyggnad
 Specialyrkesexamen i husteknik
 Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen
 Specialyrkesexamen i chefskap inom produktion
 Specialyrkesexamen i produktionsteknik
 Specialyrkesexamen för produktutvecklingsarbete
 Specialyrkesexamen inom säkerhetsbranschen (i kraft 1.1.2025)
 Specialyrkesexamen för säkerhetsvakt (slopades 31.12.2024)
 Specialyrkesexamen i träning
 Specialyrkesexamen i äldreomsorg
 Specialyrkesexamen för båtbyggnadsbranschen
 Specialyrkesexamen inom miljöområdet

Kostnadsgrupp 2:

Grundexamen

Grundexamen i affärsverksamhet

Yrkesexamen

Yrkesexamen inom skogsbranschen

Yrkesexamen i informations- och bibliotekstjänst

Yrkesexamen i informations- och kommunikationsteknik

Specialyrkesexamen

Specialyrkesexamen för trafiklärare

Kostnadsgrupp 3:

Grundexamen

Grundexamen i tandteknik

Grundexamen i pedagogisk verksamhet och handledning

Grundexamen inom läkemedelsbranschen

Grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen

Grundexamen i informations- och kommunikationsteknik

Grundexamen i instrumentvård

Yrkesexamen

Yrkesexamen inom transportbranschen

Yrkesexamen för flygplatsservice

Yrkesexamen inom naturbranschen

Yrkesexamen i jordschaktning

Yrkesexamen inom dykbranschen

Specialyrkesexamen

Specialyrkesexamen inom naturbranschen

Specialyrkesexamen inom markanläggningsbranschen

Kostnadsgrupp 4:

Grundexamen

Grundexamen inom livsmedelsbranschen: annan än kompetensområdet för mejeribranschen

Grundexamen inom hår- och skönhetsbranschen

Grundexamen inom fastighetsservice

Grundexamen i maskin- och produktionsteknik

Grundexamen inom laboratoriebranschen

Grundexamen i logistik: annan än kompetensområdet för transportservice

Grundexamen i natur och miljö

Grundexamen i turism

Grundexamen inom mediebranschen och visuell framställning

Grundexamen inom ytbehandlingsbranschen

Grundexamen inom processindustrin

Grundexamen inom rengörings- och fastighetsservicebranschen

Grundexamen inom träindustrin

Grundexamen inom byggnadsbranschen; annan än kompetensområdet för schaktningsmaskintransport

Grundexamen inom restaurang- och cateringbranschen

Grundexamen inom cirkusbranschen
Grundexamen inom el- och automationsbranschen
Grundexamen inom konstindustrin
Grundexamen i husteknik
Grundexamen i dans
Grundexamen i teknisk planering
Grundexamen inom textil- och modebranschen
Grundexamen inom säkerhetsbranschen
Grundexamen inom båtbyggnadsbranschen

Kostnadsgrupp 5:

Grundexamen

Grundexamen inom hästhushållning
Grundexamen i fiskeri
Grundexamen inom lantbruksbranschen
Grundexamen i sjöfart
Grundexamen inom skogsbranschen, annan än kompetensområdet för körning av skogsmaskiner
Grundexamen inom trädgårdsbranschen

Kostnadsgrupp 6:

Grundexamen

Grundexamen inom livsmedelsbranschen: kompetensområdet för mejeribranschen
Grundexamen inom gruvbranschen
Grundexamen i flygplansmekanik
Grundexamen i idrott
Grundexamen i logistik: kompetensområdet för transportservice
Grundexamen inom lantmäteribranschen
Grundexamen i musik
Grundexamen inom byggnadsbranschen: kompetensområdet för schaktningsmaskintransport

Kostnadsgrupp 7:

Grundexamen

Grundexamen inom skogsbranschen: kompetensområdet för körning av skogsmaskiner

Undervisnings- och kulturministeriets förordning

om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen

I enlighet med undervisnings- och kulturministeriets beslut föreskrivs med stöd av 5 § i lagen om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen (/):

1 §

Examina som begränsas

I anordnartillståndet som beviljas för försöket inom yrkesutbildningen kan det genom undervisnings- och kulturministeriets beslut göras begränsningar i fråga om följande examina och kompetensområden:

- 1) Yrkesexamen inom energibranschen, kompetensområdet för kraftverksteknik
- 2) Specialyrkesexamen inom energibranschen, kompetensområdet för kraftverksteknik
- 3) Grundexamen inom gruvbranschen, kompetensområdet för gruvarbete
- 4) Yrkesexamen inom transportbranschen, kompetensområdet för servicetransporter, kompetensområdet för varutransporter, kompetensområdet för skogsindustrins transporter och kompetensområdet för persontransporter
- 5) Yrkesexamen i flygplatsservice
- 6) Grundexamen i flygplansmekanik
- 7) Yrkesexamen i flygplansmekanik
- 8) Specialyrkesexamen i flygplansmekanik
- 9) Yrkesexamen i idrott och träning
- 10) Grundexamen i idrott
- 11) Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar
- 12) Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar
- 13) Grundexamen i logistik, kompetensområdet för transportservice och kompetensområdet för flygplatsservice
- 14) Yrkesexamen inom markanläggningsbranschen, kompetensområdet för underhåll av trafikområden och kompetensområdet för transporter inom infrastrukturuområdet
- 15) Grundexamen inom skogsbranschen, kompetensområdet för körning av skogsmaskiner
- 16) Yrkesexamen inom skogsbranschen, kompetensområdet för körning av skogsmaskiner
- 17) Grundexamen i musik
- 18) Yrkesexamen i musikproduktion
- 19) Yrkesexamen inom renhushållning
- 20) Grundexamen inom byggnadsbranschen, kompetensområdet för schaktningsmaskintransport
- 21) Yrkesexamen i sameslöjd
- 22) Specialyrkesexamen i sameslöjd
- 23) Yrkesexamen i husteknik, kompetensområdet för kylmontering
- 24) Specialyrkesexamen i husteknik, kompetensområdet för kylteknik
- 25) Grundexamen i dans
- 26) Yrkesexamen i informations- och bibliotekstjänster, kompetensområdet för bokbuss-tjänster
- 27) Specialyrkesexamen i träning
- 28) Yrkesexamen inom miljöbranschen, kompetensområdet för transport av avfall och farliga ämnen

Denna förordning träder i kraft den 20 .